

Koll.: 1.
RMK I. 557
RMNY 1372

Koll.: 2.
RMK I. 608; RMNY 1525
Koll.: 3.
RMK I. 609; RMNY 1525

S. 983/abc.

S. 983. a - c

P 983

Koll. 1.

RMK I. 557

RMNY 1372

Koll. 2.

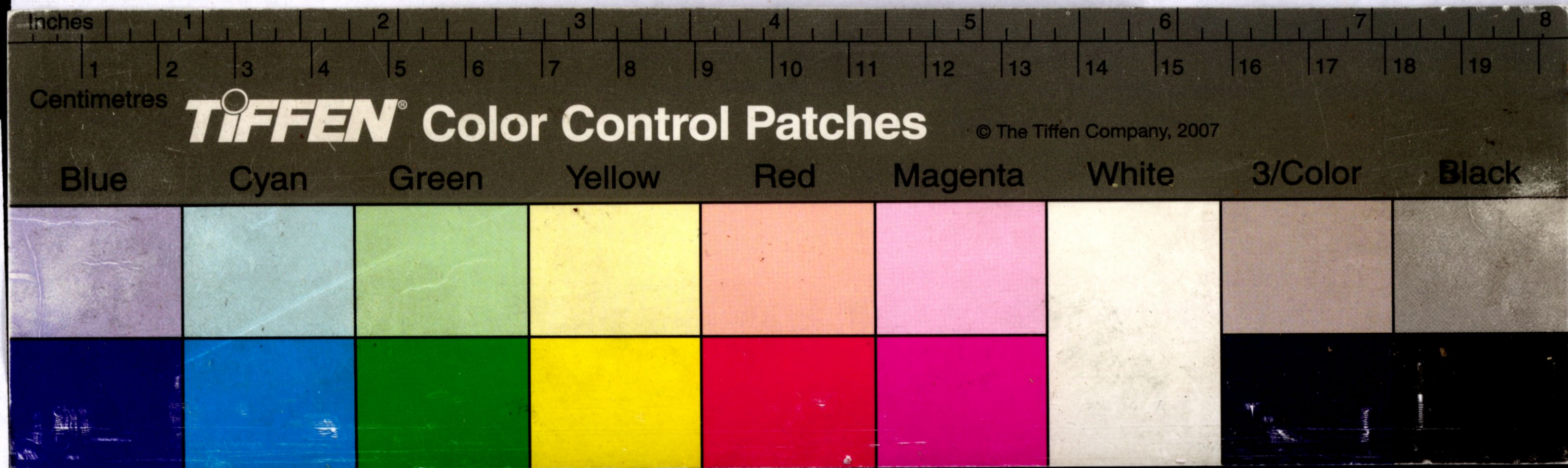
RMKI. 608; RMNY 1525

Koll. 3.

RMK I. 609; RMNY 1525

S. 983/abc.

Handwritten text in Latin script, likely a preface or introduction to the printed text on the opposite page.

Scotodulos.

Aldor legyen az Ur, ki te alta-
lad, ez Babylioniai paráznának
ékelenségét meg mutatta, és
megis utaltatta velem, kerem ő
szent, felségét, hogy végig tar-
tson

SZENT AGOSTON VALLASA.

Melyben, ezen rudos Do-
stornak (ki LUTHER M. előtt
mayd 1200. esztendővel élt) Irásból, ez
mai Pápistának szentelen csacsogások ellen,
az kik hamisan azt hirdetik, hogy LUTHER
es CALVINUS előtt nem volt az mi Valla-
sunk, világosan megli bizonyítatik, hogy ő
Pápista nem volt, mint az kik által sokat kü-
lömbözöt, mivelünk PROTESTAN-
SOK KAL penig az Hitnek min-
den derekas Agáiban eg-
gyet érter.

Irattatott elsőben ANGLIAI nyel-
ven: mostan nagyub haszonnak okért,
egynehany Istenes ELMELKE-
DESEKKELESBŐZGOI MAD-
SAGOKKAL egyyni Ma-
gyar nyelvre fordíttatott.
MEDGYESI PAL által.
DEBRECZENBEN,

Nyomtatta Fodorik MENYHART
1632. Esztendőben.

Tege Isten dicsőitk *Tege*
Urnak vallunk; *Tege* ő
Atya Istent minden földi all
tiszt; *Tege* mind az Ang
lok *Tege* mely orfiag es m
ndönkenné való hitalma sa
gok; *Tege* Cherubin es si
phin *Tege* azok szüntelen
ez a Titulussa. *Taxa Cancellaria*
Apostolica. Et taxa Sacra pœniten
taria itidem Apostolica: mely könyv
nec harmintharodic foliomian eze
ket igéről igere igy talalodirva.

Scotodulos.

Aldot legyen az Ur, kite alta
lad, ez Babylloniai paráznána
ékelenségét meg mutatta és
megis utaltatta velem, kerem ő
szent, folségét, hogy végig tar
tson

SZENT AGOSTON VALLASA.

Melyben, ezen tudos Do-
ctornak (ki LUTHER M. előtt
májd 1200. esztendőkkel élt) Írásból, ez
mai Pápistáknak szentelen csacsogások ellen,
az kik hamissan azt hirdetik hogy LUTHER
es CALVINUS előtt nem volt az mi Valla-
sunk, világossan megh bizonyittatik, hogy ő
Pápista nem volt, mint az kiktől sokat kü-
lömbözöt, mivelünk PROTESTAN-
SOK KAL pedig az Hitnek min-
den derekas Ágaiban eg-
gyet érter.

Irattatot elsőben ANGLIAI nyel-
ven: mostan nagyub haszonnak okaért,
egynehany Istenes ELMELKE-
DESEKKELES buzgo IMAD-
SAGOK KAL egygyüt Ma-
gyar nyelvre fordittatot.

MEDGYESI PAL által.

DEBRECZENBEN,

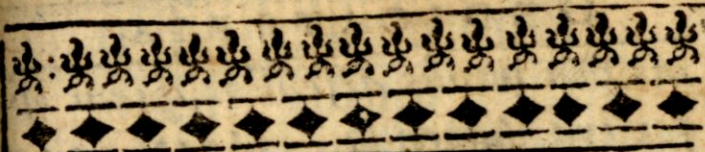
Nyomtatta Fodorik MENYHART
1632. Esztendőben.

Prov. 19. 29.

BÜNTETÉSEK KESZÍTTE T-
TENÉK AZ CSUFOLOK-
NAK.

A Z I G A Z

ISTENI VAL-
LASNAK TISZ-
taságával ründöklő, Ne-
mes és Tisztetes DEBRE-
CZENI Tanácsnak, az Isten
Anyaszent-egyházanak ke-
gyes Daykainak, nekem
Tisztelendő Patro-
nussimnak.

Kegyelmet, és bekeiséget, kívánok I-
stentől az Iesus Christus által.

ISZTELE N-
dő Uraim. Az di-
adalmas hadako-
zásra, az többi
közöt, kétféle
kecsület az vitéz embernek igé-
bükséges: az jó Fegyver, és az
jó Hadüöltözet. Bone militi ar-

DEDICATORIA.

ma non minus defensiva quam of-
fensiva sumenda. Mert az jó
Vitéznek, nem csak az ellen-
ség megh fertesere kel igye-
kezni, hanem maga oltalma-
zására is forgalmatos vigya-
zas kívántatik. Ennekokaért
nem elég csak az jó Szablya, az
jó hegyes tör, jó kópia, &c. az
ellenfél ellen; hanem jó Si-
sak, Pantzél, Fegyverderek, Pais
es többek-is kívántatnak:
hogy ekkeppen mind az ma-
ga oltalmazására, az reá, föl-
vont sok Fegyverek ellen, fi-
mind pedig az ellenfél meg-
bírására alkalmas lehessen.
Az mi életünket nem ke-
ves helyeken tanította az Sz.
Írás merő Vitézsegnek lenni.
Vitézkedgyel (ugy-mond Szent
Pál Timotheusnak) ama jó vitéz-
seggel. Mafutt-is: Legyetek e-
rősek Atyám fia az Urban, es az
ő hatalmas erejében. Legyetek föl-

1 Tim. 1. 19.

Eph. 2. 10. 13.

az Isten-

DEDICATORIA.

az Istennek minden segyveret,
hogy ellent álbassatok az veszedel-
mes időben, es mindeneket el ve-
gezven megh álbassatok. Ennek
okat, igen Szent gradatióban
mutattya megh Agoston Do-
ktor. Vita nostra in hac peregrina-
tione; non potest esse sine pecca-
to; sine tentatione: quia profectus
noster per tentationem nostram fit,
nec sibi quisquam innotescit, nisi
tentatus: nec potest coronari, nisi
vicerit: nec potest vincere, nisi cer-
taverit: nec potest certare, nisi
inimicum & tentationes habuerit.
Mivel (ugy-mond) az mi ele-
tünk, nem lehet az büntül ü-
res; nem lehet az kísertes
nélkül is: mert az mi jobbu-
lasunk az kísertet által va-
gyon, nem is ismertethetik
meg ember meg magatul-is,
hanem ha meg kísértettetik:
meg is nem koronáztatik, ha-
nem ha diadalmas legyen: di-

Sup. Ps. 60.

13

adal-

Eph. 6. 12.

adalmas nem lehet, míg nem hadakozik: nem hadakozhatik pedig, ha ellensége és kísérteti nincsenek. Vannak bizonyára sok bűneink; vannak sok kísértetünk-is: Vagyon ellenségünk; kel hadakoznunk-is; De nem az *er* és *Test* ellen, hanem ez vilagnak *Urai* ellen, az *setet*eknek *vezeri* ellen. Amaz ezer mestersegű házug *Pokolbeli ördög* az ő *Angyalival* itt az első. Ki minden igyekezetivel azon volt világ kezdetitől fogva, azon vagy on mostan-is, hogy mivel ő maga elveszt; ez világot is magával el vesztessék. Sok *samu* mestersegi, voltak és vannak neki erre; de kiválteppen ez kettővel ostromlotta az *Isten Anyaszent-egyházat* és annak tagait eleitől fogva: az *sakad*sokkal (eretneksegekkel) és az *Lelki késer-*

tettek.

tetekkel. Hogy az ő *Testamen-*tumbeli állapotot el halgas-
sam, menyi sok *eretneksegekkel* *sarastotta*, *saggatta* az *Sátn* az *Istennek Anyasent-egyházat* csak ez *xvi. Seculumok* *alat-is*? Egyedül maga-is *Agoston XC.* *Eretneksegeket* *samlal*; az sok *sakadozások* azokon kívül meg *samlalha-* *tatlanok.* Az *Lelki kísértetek*, *mellyekkel* minden *kere-* *tyen ember* maga *samelye-* *ben sűntelenül ostromolta-* *tik,* többek hogy nem mint *elő samlaltathatnának.* *Tu-* *dom azt hogy effelek miat* *kénserítettet sēnt Pál* *ily ke-* *serves sosházkodással ohay-* *tozni:* *Oh en nyavalyas ember* *kicsoda sabadit meg engemet ez* *balálnaktestéből!* *Igen nagy vi-* *gyáz* *s kívántatik tehát min-* *den keresztien embertől; és* *mivel magában meztelen*

Lib. de He-
res. ad Quod-
vult. deum.

Rom. 7. 25.

DEDICATORIA.

minden ember: nincs senki-
nek magatul annyi ereje, hog-
ily hatalmas ellenfelek csak leg-
kisebbik ostromát-is meg ál-
hassa. Io hadi öltözetre vagy on-
kinck kinck szükség. Elle-
ne-is kel az Sátannak állani;
meg-is kel hatalmassan birni.
Lehetetlen dologh, ugy va-
gyon, hogy az ördög, az meg-
nevezetket Incselkedésben rank-
útésében tellyelleggel elnyo-
mattathassék: mert csak az
bűnök, salyakas az arany; ha-
sonlásoknak is szükség lenni, hogy
az kik albatatassák, meg ismertés-
senek; mindazáltal ugyan az
győződelemig harczolhat
minden keresztény ember.
Forgassa ő bátor mindē me-
sterleget; ha egy, kettő nem
fog, vegyen bár egynehany
ezerigh többeket-is elő, de
megh segyenedik affelői:
mert erős köziklén, őnnön ma-
gan

1 Cor. II. 19.

DEDICATORIA.

gam tudni illik (az mint Ago-
ston füll) építette az Christus az
ő Anyaszent-egyházát, es az po-
kolnak kapui nem vehetnek azon
diadalmat. Peldának okáért,
az Christus idejében föl ta-
masztá az Phariseusokat, az u-
tan Simon Magust, az Satur-
nianusokat, az Cerinthianus-
kat; es legh nagyobb dühös-
leggel az Arrianusokat, ugy
hogy ez egész világot, két a-
vagy három Püspökön kivül,
ez rut Eretnekleg meg veszte-
gette vala. Az után az Mace-
donianusokat, az Arianusokat, es
több hasonlóan sokakat, az kik-
nek mar ma, lsten kegyelme-
ből, csak hírek-is alig hallatik.
De oh meg sirathatatlan nagy
kár! midőn ez reghi álnok
Kigyó, az ő Bajabol, az Christus
legyese az Anyaszent-egyház
után okádót sebes viznek az földtől
valo el nyelettetését venne cse-
ben;

Matt. 16. 18.

Apoc. 12.
15. 16. 17

DEDICATORIA.

ben; meg haragvek az *Asszonyi-*
állatra; es elmene hogy badakoz-
 nek egyebekkel az ő magyabol va-
 lókkal, es az Isten parancsolatinak
 megörzőivel. Ebbeli düh-*őskö-*
deséből leg elsőben es kivált-
 keppen támasztá, az *Pápistasa-*
got, az *Antichristusi* kevelyseget
 es uralkodást 606 esztendő
 táyban Christus Urunk süle-
 tefe után; ugy annyira hogy
 ez düh-*ősködesetül*-iz, aligh
 maradtak vala ez földnek
 nagy részének lakos közzül,
 ketten avagy három üressék.
 De áldot legyen az *Illyesnek*
 Ura Istenc, mert meghagyot
 volt meg Izraelben két ezer embe-
 reket, kiknek az ő terdek meg nem
 baylot az Baalnak; es kiknek bajok
 nem csokolta meg azt. Az ő ke-
 gyelmes tekintetinek vilaga-
 val az földet is meg ugy megh-
 világosította, hogy itt-is az
 ravas *Sátannak,* minden álnok-
 sága

1 Reg. 19. 18.

DEDICATORIA.

sága es csalárd mestersege ki-
 tetket. Elegge őrizi vala ugyan
 mint hatalmas vitéz az o tornat-
 czát, es sokaig kedve berint-is
 bírta; de el érkezvő amaz ő nalla-
 nal hatalmas vitéz, az Ur Iesus
 Christus, meg bírta őtet, mindē ő
 segyverét el vőve es el őstogató.
 Maga az *Pápistásag* it az bizony-
 sag, noha igē el fogta semeket
 az homalyosság. Oda vagón
 az Isten Könyve kezekből: el
 dőlt, es el-is senyvedet mar
 az az kő-falok, az mellyet al-
 nokul azzal támogatnak vala;
 nem maratt semmi kezekben
 az egy hívlagos *Legendánál.*
 Epekednek mindazáltal meg-
 is az mint lehet, noha ez egész
 Vilag meghlatta már semer-
 meket; es mint az feje rom-
 lot Kigyo, farkokkal vergőd-
 nek. Réghiseget kiáltnak; az-
 zal hitegetik az tudatlan kőf-
 seget: meg-is botrankoztat-
 nak

DEDICATORIA.

nak lokakat, jollehet samta-
lanfor abban-is immar megh-
győzöttettek. Az dallesti vi-
lagosságnal nyilvánban meg-
mutattatott az Keresztien tudos
*Doctörök*ul, hogy egy reghi ke-
restyen-is nem volt *Pápista* bi-
somben: az mi *Vallásunk* sem
tegnapi, hanem ez Vilaggal
kezdett. Az *Paterek* pedig, es
kiválkeppen *Agoston*, ugyan
nyilván tanította ezt. Mely
elege meg tették az egyne-
hány levelen levő első *Köny-
vet*keből, melyet az vegre
fordítottam (csak hirtelen)
Isten segedelmeből, hogy
mint egy *Vivo Fegyver* helyet
legyen az Magyar Keresztie-
neknek, mellyel áthatatossan
harcolhassanak, az *Csalarok*
Altatók, *Hitetők* ellen; kik nem
kevelseket csabitottanak el
az erőtlenség közzül, az *Régi-
ségnek* sinevel: nagy orszáda-

núl

DEDICATORIA.

nul állatvan, hogy az reghi
sant *Doctörök*, es nevezet se-
rint *Agoston*, *Pápista* volt. En-
is könyörgésemmel segéllem
őket, hogy sant *Peter* intese-
serint, mindenkor készek lehessenek
az feleletre; amaz reghi *Ki-
gyora* pedig az kinek már feje
megromolvan, csak *sarka* te-
kereg, az igazságnak napját
inkább inkább hozza föl, es an-
nak minden erejét, érzéken-
ségét, az ő hathato erejével
emegetse meg.

Allatám továbbá, hogy az
jó *Vitéznek* nem csak *Vivo*, ha-
nem *Oltalmazó fegyverre-is* va-
gyon szükség: ekképpen az
Lelki vitéz, az Keresztien Isten-
féle ember, (mivel nem bú-
nik meg ez diadaió után meg
az *Órdög*), az *Vivo* es az *Eret-
nekeknek* torkokat be dugó
Fegyver kívül, *Oltalmazó Fegy-
ver* nélkül-is szükségöködik Mi-

??

csoda

DEDICATORIA.

cloda ez? megh tanit erre
Szent Pal, Ephes. 6. v. 10. az tizen-
nyolczadikig, az holot ege-
sen ezt az öltözetet részenkent
meg mutogattya. Öltözzetek
fel (ugy-mond) az Istennek
minden segyverét — — — mert
az lelki gonoszságok ellen, kik az
magasságban vannak (az Ördög
es az ő Angyali ellen) vagy on
az mi tusakodásunk. Allyatok an-
nakoert az ti derekatokat be-
övedzven, igaz mondaissal, es fel-
öltözven igazságnak mely-vasa-
ban — — — — — annak se-
lette az Hitnek Páissát-is felvé-
ven, hogy amaz gonosznak minden
üzres nyilait meg olthassatok. —
Minden kéreessel es könyörgéssel kö-
nyörögven mindenkor az Szent Le-
lek által, es ugyan azon dologban
vigyazvan alhatatossággal, es min-
den Szentekert való könyörgéssel.
Mind ezeknek Praxissát az ha-
tulso Könyvetskeben, ege-

DEDICATORIA.

sen föl találhatni. Melyhez
ha ki hozzá szoktattya magát,
es minden maga vifeleset ak-
keppen rendeli; merem min-
den kétség nélkül állatni, hog
az, az Ördögnek akar mely kiser-
teté ellen is diadalmassan megh-
alhat. Hogy penigh immar
Tisztelendő Nemes Uraim, neké
kegyes Patronussim, bebedemet
kegyelmetekre fordítsam, ha
valaki, Kegyelmetek volt az, kik
 eleitül fogva ez drágálatos
hadi kesületekben öltözni
kivántatok; mely megteték
innen, hogy mind ez ideig ily
sok tereh es nyomorgattata-
sok alatt-is, nem csak meg ál-
lottatok diadalmassan, ha-
nem azok alatt, mint az Pálma
fa az tereh alatt mind föllyeb
fölyeb nevedtetek es ma-
is nevedtek; mind peniph,
hogy, visont eleitül fogva,
az mint most is, nem csak az

DEDICATORIA.

magatok, hanem más Keres-
tyen Ecclesiának kedvek-
ert-is ez mind két idvősleges
Fegyverre, faratsagtokkal es
bű költségekkal gondot vi-
seltetek. Ez kis Munkatskat há-
ladatoságomnak (mellyel,
míg csek, mind cselekedtem
s-mind penigh jó emlékeze-
tem által, tartozom) jegyevül
Dedicalom Kegyelmeteknek: a-
lázatossan kérven Kegyelmete-
ket, hogy ez Igyekezetetskét jó
vegre magyarázza. Mellyet
ha Kegyelmetek cselekedik,
mind az Munkatskanak (mely
most uyjonnán Kegyelmetek
neve alatt es költségevel me-
gyen ki) kedvességet berez,
s-mind penigh engemet jó-
vendőben nagyobb igyekezet-
re indit.

Az minden kegyelemnek Istene,
1 Pet. 5. 10. *ki hívot minket az örökre való di-
csőségre az Christusbán, kebsítse el*
mind-

DEDICATORIA.

mindnyajan Kegyelmeteket az
Istének mindē fegyverinek fel-
vetelére, es az alhatatos via-
dalra: tegyen tökéletessekké, erő-
sítsen meg, tegyen állandókka es
alhatatosokká. Ő neki Dicsőségh
es birodalom, mind örökkön örök-
ke. A M E N.

Debreczenben Sz. Mihály
havanak 16 napján. Anno
Christi 1632.

Kegyelmetek aláíratos
Alumnusa

MEDGYESI PAL.

ELŐL IARO BE-
SZED AZ KERESZ-
TYEN OLVASOK-
hoz, es kivaltkeppen az el-
csábított Pápistákhoz, va-
lakik most vannak es ez
utan lésnek.

OLLYAN ez mi idők-
beli Pápistáknak nagyobb
réssének temerdek tudat-
lanlaga, hogy ők sem azt, az mit
cselekednek, sem pedig mit kellyen
hinniek, nem tudgyak: kik igen
hasonlatosok amaz nevezetes Szén-
égetőhöz, a az ki azt felelé az ör-
dögnek, hogy ő azt hinne az mit
az Romai Ecclesia: kérdeven is-
met, mi sodas hit volna az; az
(ugy mond) az kit en hissek. Bi-
zonyara az ördögök is jobb bizo-
sagat adák az ő hitöknek, Matt. 4.

Ű. 6. 8.

a Pigh. Hie-
rarch. l. 1. c.
5. par. 38.
Antho. pag.
1. T. 5. c. 2.
Apol. transf.
per Staplet.
Hof. in Prol.
Bren. l. 3.
p. 146.

ELŐL IARO BESZED.

Ű. 6. 8. 26. Act. 19. v. 15. az mint
Iakab. Apostol. is azt meg bizonyít-
tya. b Meg. is az Pápa Prælatusi c
nem akarják meg engedni az ő a-
lattok levő Beginy kösseghnek az
Credonak tanulasat, hanem hogy
azt hidgyek az mit nem tudnak. e
Nem csuda tehát hogy az Bem-
feny-vestő csalard Romai Tanitók,
el vöttek az kösegtül az értele-
mek kultsát; f Sőt hogy azt merő
ördögi találmánynak itilik lenni, g
hogy az kösseg olvasna az Bibliat;
azert mondgyak h hogy egy Szan-
to embert, az Ivasnak olvasasert
meltan foglalt el az ördög; es azert
az Vilagnak temerdek tudatlan-
ga volna jobb. Sőt az mint Ho-
sius i Sol, Az ki semmit nem
tud, mindent tud: Ennekoka-
ért az Boblia helyen Képeket es Fe-
sületeket kobolnak, közönsegeesen
Misék könyveket nyomtattnak, az
mekyekben az vörös betűknek az
sekeikkel valo megh egyelítések,

4

az Ro-

b Iac. 2. 19.
c Fides im-
plicita est
credere secū
dū quod Ec-
clesia credit;
unde nō ōnis
Christianus
tenetur illos
articulos Fi-
dei scire ex-
plicitē, sed
tantū Cleri-
ci. la. de graf.
Ecc. l. 2. c. 8.
n. 16.
e Fides per
ignorantiam
melius defi-
nitur quam
per notitiā.
Bell de Iust.
l. 1. c. 7.
f Luc. 11. 52.
g Mart. Pe-
res de Trad.
p. 44.
h Thyr. de
Dæmoniac.
c. 21
i Conf. Pe-
tr. c. 14. p.
13.

ELŐL IARO BESZED.

az Romai Vallásnak meg seftet tar-
kaságát jegyzik: de az mi az Szent
Írást nezi, sokkal veszedelmesb az,
az ő értelmek szerint, hogy nem
mint az Terentius es több ocs-
mány/agrulo Authoroknak olva-
sása, avagy mint az ő fabulas, ha-
zug Legendajok; mint kik (azt
mondják) minden Eretnesek-
nek fő es nagyobb oka. 1 es az kinek
csak be tekintése-is, eleg az belond
Catholicusoknak meg vesztegetése-
re; annal inkább olvasása: annak-
okaert ok az Szent Írást nem ol-
vashattak. m Ha pedig az Írás-
nak valamely darabjának olvasá-
sat meg engedik is, annak olyan
vérsenek kell az Bibliának lenni,
az mely az ő Expurgatoria
Glossajok által meg mót skolta-
tott vagy (az mint ok bolnak) con-
secraltat. Az olvasó semélyek-
nek pedig olyanoknak, az kiket
az Confessarius tud kemény
nyaku es meghátalkodot Pápistak-

1 Franc. Ovā.
Mogol. Brē.
in 4. Sent.
d. 13.

m Index. 1
proh. reg. 4.
Linv. in cō-
tit. prov. l. 5.

nak

ELŐL IARO BESZED.

nak lenni; az kire Istennek mind-
gyart ez itéleti szál n Hallyák sú-
lökkel de nem értik; lattak
semekkel de nem veszik e-
sekben: De mind ez sem elég
meg, hanem ezen felyül az Inqui-
sitortul-is az Parochussal egy-
gyüt szabadságot kell nyerni. Az
az Tridentinum Gyuleskenek Ca-
nona o az kire az Rhemistak p
es masodszor q Milanus, Bellar-
minus, Hostius Sanderus es többek,
Commentariusokat irtak. Mind
ezek egy leven, ti immár seginy el-
csabittatott lelkek, miokat aranya-
tok hogy az ti szentseges Atyáitok
annak az dolognak el hitelere ken-
seritnek benneteket az kit ti nem
tudtok? es hogy eltilnak titeket
az szent Írásnak olvasásátul, (az
honnan kellene nektek az ti hitö-
töket, ha igaz volna, venni es al-
latni) kinek nem tudása minden
teveltyéseknek gyökere: es az
hitetlenségnek oka? Vallyon nem

azte

n Esa. 7. 9.
o Cō Tridē.
re. 4.

p Ecclesia
opt. novit,
quomodo,
ubi, quando
& quib? hęc
Dom. mu-
nera imper-
tiend. sint;
ergo nec
simpliciter
permittit,
quod noc-
ret indignis,
nec simplici-
ter prohibet,
quod dignis
multum pro-
desset. In
Præfat. trās.
q Negamus
tamen ab iis
Laic. requiri
studium Scrip-
imò salubri-
ter dicimus
eos à Scrip-
lectione ar-
ceri, suffice-
re; eis ut
ex præscripto

ELŐL IARO BESZED

Pastorum &
Doctor. Ec.
vitæ cursum
moderent.

Io. Mol. Lo.
ua. de pract.

Theol. Trac.

3. c. 27. Bell.

1. 2. c. 15. Hof.

Con. Praef.

Monhe Sâ:

Vis. Monar.

1. 7.

Mat. 22. 29.

2 Tim. 2.

26.

azt-e hogy ok azt akarjak hogy az
ti lelketek az o akarattok szerint
az o ajakoktul. (kiknek nyelvek a.
lat Affr. kigyoknak merge vagyon)
fuggon? Nem azt-e hogy az o sok
Pokolbeli Talalmanyoknak es ocs.
many cselekedetnek sűrű folyóit
az te semetek elöt el hálolhassak?
Nem azt-e hogy az Isten Igejének
fenyesege az Egyiptomi setetséget,
az melyben ti vadatok, el ne oslaj-
ja? Nem azt-e vezette, hogy ok
tikteket (mint az i Sattan) az o
kedvek szerint orron bordozkassza-
nak?

De noha ilyen az ti hamis Pro-
phetaitoknak semtelensegek, mind
az általugya az általartnak ok tikte-
ket hogy valamit oktanitnak mind
együtt az Bent Irással, es hogy
minden reghi Paterek Doctorok,
Papistá vallason voltak, Mely mind
kettő csak fogas es hamissagh. Az
mi az első nezi; ok sem az o ma-
gok, sem pedig az mi hitünknek az

Isten

ELŐL IARO BESZED.

Isten Igeje szerint való meg vizsgál-
lasat es probalásat nem akarjak el-
szenvedni; (mely dologb okot adot
amaz nevezetes Fisher nevű Pápi-
sta embernek hogy az o utolsó Col-
latiojában, & sem nem akarta ta-
gadni, es nem-is tagathatta, hogy
az Protestansok azon vallason nem
volnanak az mellyet az Christus es
az o Apostoli tanítottanak,) mely-
nek semmi nem egyéb az oka, ha-
nem hogy az o tudományok egész-
ben csak, az Uj Romai Ecclesia-
nak talalmanyin fundaltat, mel-
lyet Gergely Papa, ki azon az ne-
ven tizen-harmadik volt, confir-
mala meg úgy szolvan: Nagyob-
becsülettel kel mindénnek fo-
gadni az Pápa tanításat, az I-
rásnál. Canus. is & megh vallja
hogy az Romai hitnek nagy része
nincs az Bent Irásban: Andra-
dius y pedig ennel-is világosban
szol: az mi vallásunknak sok része-
nek (úgy mond) nyakának kellene

Lasd meg
Fishernek
az önnön
hálojában
való akada-
sat, mely va-
gyon Angli-
ai nyelven.

Can Greg.
d. 40. in Jan.
Marg.

x Loc. 1. 3.
c. 3. p. 150.

y Orth. ex-
pl. 1. 2.

szakad.

ELŐL IARO BESZED.

Bekadni; hogy ha az Traditiók
Talamanyok által nem támogat-
tának: / ez az oka hogy az ti Mi-
ses Pápjaitok nem akarják az ő es
mi közötünk való Controversi-
áknak, hisz dolgairul való ellen-
kezeseknek az Bent Irás mellosaga
által való meg lattatasat es le cse-
desiteset engedni, hanem az Pate-
rekre futnak, onnan az Ecclesiara,
ez mindkettőrül penig az Pápara,
az Páparul az Conciliomokra, es
mind ezekrül az önnön magok iii-
letekre.

No lassuk az masodik dolgot-is.
Hogy ha az mint ok mondgyak, az
regbi Paterék Pápistak voltak, mi
azoka meg is hogy az ő masfő
Doctörök kárhoztattyak, es megh-
vetik őket? z Bellerminus azt
mondgya hogy Bent Origenes,
Arriussal, es Nestoriusal Pokol-
ban éghnek; es a Tertulianus
Montanista volt b Alphonfus,
inkab akar Anacletusnak, hogy

z Bell. de
Purg. l. 2. c.
S.
a Bell. de
Rō. Pont.
l. 4. c. 8.
b Alph adu.
Heres.

nem

ELŐL IARO BESZED.

nemint Hieronymusnak avagy
Agostonnak hinni. e Toletus
Iesuita, sem Agostonnak sem
Ambrus Doctörnek, sem Theo-
doretusnak sem Photiusnak nem
akar hinni: hasonlo becsülletben
tartyak Cyprianust-is, Grego-
riussal, Bedaval es az többivel,
hogy valamiben ellenek álltak es
irtak.

Ez nem csuda; mert az d Pa-
rifi Doctörök nagy bátorsaggal azt
allattyak, hogy ok-is sem Gratia-
nusnak, sem Aquinasnak, sem
Lombardusnak, sem Anselmus-
nak, sem penigh Hugonak nem
hisznek; mert tebolgyottak; e Bel-
larminus visfontag karhoztattya
Scotust, Durandust, Gabri-
elt, Ariminensist, Capreolust,
Marsiliust, az Szabad-akarát-
nak dolgában: ezek penigh mind
Pápas Authorok voltak, hiresek
becsülletesek az ő idejekben.

Sőt, az mi legk méltab meg jegy-
zeffe,

c Rom. 9.
p. 421.

d Error Ar-
tie. Paris. c.
3. p. 140.

e Bell. de
Grat. & Lib.
arb. l. 5. c. 4.

ELŐL I A R O B E S Z E D.

f Aluf. Pe-
lag. Planct.
l. i. art. 6.
g Greg à
Val. tom. 3.
p. 239.
h Thurrecr.
sum. l. 3. c.
44. Bell. de
Conc. l. 2.
c. 17.
i Quanto de
Transl. Ep.
in Glossa.

k Cath. de
Cert. Grat.
assert. 13.

refre, noha ők azt tanították hogy
az Szent Írásnak es az Patereknek
megtosagot az Pápatul kel venniük;
az kinek iület tetelenek inkább tar-
tozunk mi f állni, hogy nem mint
az egeß vilaghénak; es s mikor
valamely kerdesre az Paterék Íra-
siból meg nē felelhetni, tehát Baba-
dosen interponalhattyá ő az ő me-
tosagot, h mert ő fellyeb valo min-
den Ecclesiának es Conciliumnak, i
es hogy magatul értelmét adhattya
akar mely dolognak, bár ne legyen-
is az az értelme (az kinek mond-
gyak); mindazáltal nem akarják
önnön magokat minden értelmek-
ben az Pápa értelme alá vetni: Ez
okaért publicáltak Conclusiokat az
Velenczések nagy bátorsággal Pál
Pápa (az ki azon az neven ötödik
vala) ellen, es az ő mások felet valo
uralkodása ellen. k Catharinus-
is igen illetlen dolognak tartya, hogy
az tudos Emberek az Pápa itéleti-
hez köfsek önnön magokat, latva n
hogy

ELŐL I A R O B E S Z E D.

hogy nem mindenkor jelen vagyon ő
vele az Istennek Lelke. l Almain
penig így szól; nem sükséges az
(ugy-mond) hogy bidgyünk az Pá-
pa vegezésenck. Bellarminus es
Cajetanus Babad (igysólnak)
ő neki ellene állani. m Franciscus
Victorinus n azt tartya, hogy az
Concilium megzabolázhattyá őtet.
Bőzius o azt mondgya, hogy az
Pápa Eretnekké lehet; es mind írá-
saval s mind penig Bávaral Eret-
nekseget taníthat. p Es sok tudos
Papistak az ő Conciliumbeli De-
cretum ellen írtak.

Ezek mind igazak es nyilván
valók leven (ha az ti magatok Do-
ctornak kiket im elő samlalánk hi-
sünk) micoda kedvesseget találhat
ez az kis Köny ti nallatok, az kibē
igazá semetek eleibā terjesztetik ez
tudos es Szent Doctornak, ti veletek
sinten 61 Articulusokban nem egy-
gyező értelme? Hogy ha az ti Ta-
nitoitok nem akarják magokat sem

l Alm. in
Vesp. p. 133.
post Moral.
in 3.

m Bell. de
Rom. Pont.
l. 2. c. 29.
argumēto 7.
Cajet. de
Auth. Pap.
& Cōc. c. 27.
n Vict. relec.
4. de potest.
Pap. & Cōc.
o Boz. de fig.
Eccl. Tō. 2. l.
13. c. 6.
p Driedo de
script. & dog.
Eccl. l. 1. c.
ult.

ELŐL IARO BESZED.

az Szent Irás, sem az Paterek, sem
penig az Pápa examennye alá ad-
ni; Szent Agoston hatalmassan
ellenek áll: De mivelők azzal di-
csekednek tinektek, hogy minden
reghi Paterek, es nevezet Berint
Agostó, Pápistak voltak, igen idvös-
segeffen cselekecsitek, ha az ti lelke-
teknek csendessegeért, es az lel-
keknek megprobalasáért, ez
kis Tractatuskát elolvassatok;
mely igen igazan es hiven, noha
nagy munkával, sbedegettet az
Agostonnak maga saját Irásból, es
az ti könnyebsegitekért ez egy ne-
hány levelre irattatot.

Hogy azért immár beśbedemet
be-summallyam; kerlek vizsgállyá-
tok az Irásokot, Tanullyatok az Pa-
tereket, olvassatok az reghi dolgo-
kat, es Lassatok megh ha azokban
talaltok-e oly Tanitokat mint az ti
Altato egy-bázi sölgaitek, az az
bogy ha valamely keresztien avagy
Pogany ember, tanította valaha

ugy

ELŐL IARO BESZED.

ugy mint azok; bogy ha valaki az ő
Papjok közzül igyekeste-e valaha
az emberi tarsasagnak lelket megh
foytani, mint az tieitek mivelnek;
ezt tanítvan qhogy egyik feleba-
rat az másiknak javat el foszthattya
es az adosnak adosságot megh tart-
hattya, es az sölgak az ő Uroknak
hatalmok alól el vohattyak mago-
kat, hűseggel nem tartoznak nekik:
Az Felesegek nem tartoznak en-
gedelmességgel az ő Ferjeknek. u
Az Atyak gyűlölhetik affetől az
ő fiokot, Az Fiak betstelenseg-
ben tarthattyak az ő Attyokot, y
Esti Romai Catholicusok nem el-
tartani, hanem az helyet verék-
ben fertezni tanítottok az ti A-
tyaiteknek, Atyatok fiainak, Ro-
konjagtoknak es Földeiteknek.

Hallottatok-e avagy olvastatok-e
valaha valamely, egyházi ember
felől, hogy mereggel, Puska porral,
Saletrummal, Közköpülködöt vol-
na, mint az ti hamis Doctóritok

csele-

q Hæreticis
licitū est au-
ferre quæ ha-
bent. Decr.
Pap. apud.
Grat. Ca. 15.
r Simancha
Epif. sē. inst.
Cath. tit. 6.
s Simanch.
qui supra.
t Idem qui
supra.
u Alan.
Gard.
x Nā propter
hæresin Pa-
tris, Fil est
sui juris.
Simanch. A-
lan^o Parson^o.
y Hæretici
nec filii nec
cōsanguinei
dicuntur, sed
juxta legem
sic man^o tua
super eos ut
fundas; san-
guinē ipso-
rum. Ex De-
cret. Greg.
9. Caus. 23.

ELŐL IARO BESZED.

z Volateran.
a Luc. 13. 1.

b Rom.
Concl.

cselekesnek. Talalhattok-e avagy mutathattok-e ti valahol oly Protestans Püspököt mint az ti Negyedik Sixtus Pápatok, ki az ő Legatusival föl meßarlatket Fejedelmeket az Míse idején az Templomban. z Ki mayd hasonlón Pilatushoz a az ki az Galilæusoknak véreket az ő áldozattal egyelíte meg. Vette valaha valaki az mi Papink közül merget Adamas porral elegyítet az Ur Vacsorájának Poharaban az Christusnak drágaltos vére körzé az Imperatornak megh etetesere, az mint b Bernard Frater cselekuvek Henrik Septimusnak? Volt-e valaha az mi vallásunkon levők közül olyan gyilkos, tiúkon valo ember öldöklő, az ki megh mergetet keszel által vert volt a valamely Kiralt, mint az ti Clemens Fraternek mivelé Henricus neven harmadik Fráciai Kiralynak? Volt-e valaha oly is, az ki tűzzel akarta volna az

eges

ELŐL IARO BESZED.

eges Orßagnak sinet el vesztén, mint nem regen az ti Garnet nevű fő Papotok es az ő követői meg probalak itt Angliaiban? Meg is ezek az ti Bent Atyaitok es Gyónatáitok, az kiket követtek es imadtok: ra vigyázzatok azért mit tanultok tiúlk, el ne idegenítsék az ti lelkeiteket az Isteniül; mert bizonyosan elhidgyetek, hogy soha addig valamig őket követitek, nem lehet semmi alhatatos vigasztalások, sem penig jó es csendes lelketek ismerete. c Oh vayha eßetek volna, megh ertencetek ezeket, es az ti utolsó végekről gondolkodnatok.

e Deut. 32.
29.

EPIGRAMMA.

In Religionem Augustinianam, nunc primum Ungarico idiomate editam.

PRÆ manibus librum, divisus ab orbe Britannus,
Quem tenet, Ungarico prodijt ore legi.

Cujus Marte, novus per tot freta, saxa, volavit
Ad fines patriæ Pannoniæ, iste liber?

Medgyesij: quem non scopuli, Sylvæq;
frequentes,
Immensiq; vorax, terruit unda maris.

Quò

EPIGRAMMA.

Quò minus huc veheret, fidei documenta disertis

Augustini, Adytis congrua Apostolicis.

Hæc Idæa sacræ fidei Confessio nostra est,

Ac sapit Ausonij dogmatis, usq;
nihil.

Cur sibi Romano-Iesuitica vendicet ara,

Quæ laudem Helvetæ Religionis habent?

Scilicet, ut titulis possint gaudere vetustis,

Pontifices, Veterum nomina rite colunt:

Verum antiqua (pudor) sensusq; scientia Veri,

Illorum vultus notitiamq; fugit.

Gratum opus, è latebris igitur proferre laboras

Ad

EPIGRAMMA.

*Ad Lucem Dacis, Paule diserte
tuis.*

*Novimus hinc nostrâ Doctorum à par-
te stetisse,*

*Et, qui de veteri classe fuere, Pa-
tres.*

A. M. M. N. D.

ALIUD.

VNica Pontificis spes est erepta
VETUSTAS;

Quâ potuit fucus de in ratione regi.
AUGUSTINUS in hoc primus
certamine Victor

*Exitit: altera sed gloria PAU-
LE tua est.*

*Qui patriam validis in Papam viri-
bus auge;*

Atq; precû firmâ protegis arte pios.

A IOANNE Lascovio.

SZENT AGOSTON
DOCTOR VALLASA.

Melyben vilagossan meg mu-
tattatik, hogy AGOSTON DO-
CTOR az Papistak va lasatul
sokat külömbözött, es ellen-
ben, mivelünk Protestansok.
kal az hitnek es az igaz tu-
domannak minden fő
agaiban egyget
ertett.

Egh engedtelhe-
tetlen ellenkezes
vagyon ez mai
nap miközöttünk
es az Papistak kö-
zött, ez dolog felől tudnia il-
lik: Ha az reghi Doctorok es ne-
vezet szerint, Sz Agoston D. az ő
vallások volé avagy az mienken?
Az Papistak a azt mondgyak

a Campian.

A

hogy

rat. 5.

b Missarius
in petitione
ad Reg. Ma-
jest. A. 160
Sect. 26. An-
glicè edita.
e in Relig.
August. cap.
1. pag. 11.

d Torrensis
Ep. Dedicat
prefix. Au-
gust. Confes.

hogy minden reghi Docto-
rok az ő vallásokon voltak és
kiváltkeppen Agoston Doctor,
az kivel ők kelletenél fellyeb-
is dicsekednek. Szent Agoston
(ily bolnak b) Barát Professor
volt, az Pápáságnak győzhetetlen
oltalmazója és tanítója, és minden
kerseg nélkül nem Protestans. Az ő
kiváltkeppen való tudománya (ug-
módnak c) az mely ez mi időnki
vesszekedéseket nezi, mindenekben
eggyez az mi papistai tudoma-
nyunkal. Minden ez mostani
időben való eretneksegeket, az
egy Agoston Doctornak írásból
elrontani és megczafolhatni azt
mondgya Torrensis Iesuita d
Ez dolognak megprobalására
ugyan ezen Iesuita 1569 es-
tendőben bocsátott volt ki
egy deak könyvet, mellyet az
Agoston Doctor munkából be-
degetet, igyekezven azzal az
mi vallásunkat elrontani, az

mago-

magokét penig támogatni.
Az könyvnek titulussa ez :
CONFESSIO AUGU-
STINIANA. Halonlatos-
keppen ez előtt mayd két es-
tendővel más egy Breereley
nevű Pap is (közönsegecsé a-
vág Iesuita nem tudom) ug-
azon Agoston D. írásból azon
végre iminnen amonnan hol
mit be degetett, és Angliai
nyelven ki bocsátott, mellyet
ő is SZENT AGOSTON
VALLASÁNAK nevez.
Mely ő semtelen dicsekede-
seknek ál-orczájának le vo-
nasaért és fines hamis volta-
nak ez világ előtt való megh-
mutatasaért, megprobalom
és meg bizonyitom ezt, hogy
Szent Agoston nem az ő hanem az
mi vallásunkon volt; el annyira
hogy ő minden derékas agai-
ban az hitnek mivelünk egy-
gyet értett, az Papistakkal pe-
nig ellenkezett.

A 2

Hogy

An. 1620.

Hogy Szent Agoston mindenik fő ágában az vallásnak mi velünk egyet értett, az Pápistákkal pedig ellenkezett, az önnön maga irásából világosan meg bizonyíttatik.

Az reghi
Doctörök
Írásnak
méltságo-
ról.

a Author
Gloss. Marg.
in Gra. d. 9.

Nos! meis
impress. An.
1516.

b Author al-
terius Gloss.
ibid.

c Harm. Cö-
fess. sect. 1.
de S. Script.

d Kellison in
Resp. c. 4.
Sect. 6. pag.

I. Elsőbő ez mi közöttünk és az Pápisták között az kérdés, Mennyire kell az reghi Doctörököt követnünk?

Nemelylek a ő közzülőök! azt mondgyak: *Scripta Sanctorum sunt ad unguem observanda*, az az: Az Paterék írásit főru! főra megh kell tartanunk. Nemelylek meg azt mondgyak: *b Hodie jubentur omnia teneri usq; ad extremum jota*, az az: Ez mai nap az ő írásokat pótru! pont- ra hadgyak hogy meg tartjuk. De mi azt mondgyuk, c hogy az Paterék írásit csak annyibá kel követnünk az mennyiben az sz. írással egyeznek, tovább nem. Mely mi tanítasunk el- len, ők így excipialnak. d Ez-

zel

zel nem többet hisstek az reghi sz. Doctörök írásnak, mint az Török- kének, Sidokének és töb Eretneke- kének, és ez semmi nem egyéb, ha- nem az ő méltóságokattalp-alá ta- podni. De Agoston D. ebben is mi mellettünk vagyunk, az ki, mint fínten mi, nem ítélte jó dolognak, hogy valaki az Paterék írásit tovább kövesse, hanem csak az mennyiben az sz. írással egyeznek. Ő, mint mi, magának szabadlagot vő, az Paterék írásnak meg itile- sere, ha egyezneké az sz. írással avagy nem. Ez bizonyos- san meg tessék innen hogy mikor Cresconius Grammati- cus, Cyprianus Doctörnek bi- zonságot támasztotta volna ő elleneben, ekkeppen felelt. e En az ő írásnak méltóságához nem vagyok köteles, mert az Cypri- anus D. írásat nem tartom en az hitnek regulájának, hanem inkább

66. Anglie.
edit.

e l. 2. cont.
Crescō. Grā-
mat. c. 32;

A3

azt

azt az hitnek regulája szerint ítél-
lem meg, es az mi abban az szent
Írásnak méltóságával egyez, ő ne-
ki nagy dicsőretivel elhissem, az mi
penig nem egyez, követseggel csak
meg veté. Az mely mondasból
megtanítottunk, (az f mint
Erasmus az margoraez mondas
elleneben föl jegyzette) mint
kellyen mind szent Cyprianusnak
s mind pedig az több Patereknek
Írásnak binnünk.

Ugyan ezen dolog másod-
szor meg bizonyíttathatik in-
nen-is, hogy midőn Sz. Ago-
ston Hieronymus Doctorral ellen-
vetelkednék ez dolog felől:
Ha Sz. Pal Gal. 2. v. 14. ugyan
valóban feddette-é meg Sz.
Petert avagy csak binnel. s Hi-
eronymus Agoston D. ellen
az ő allatafat hat Paterekkel
bizonyította meg, ugy-mint:
Origenessal, Dydimussal, Apollí-
narissal, Alexanderrel, Eusebius

f in edit.
Lugdunensi
A. 1570.

g Epist. 11.
inter Epist.
August.

Emisenussal, Theoderussal es Chry-
sostomussal. Mely Patereket Hi-
eronymus oly nagyra bősült,
hogy azt kívánta Agoston Do-
ctortul, hogy engedgye meg
őtet azokkal az Paterekkel te-
velyegni, ha ugyan azt gon-
dolna hogy ő tevelyegne. A-
goston D. semmit nem ada ez
bizonyításon, noha ő is min-
dgyart nevezhet vala két Do-
ctorokat az kik az ő értelmén
valának, hanem apellal egyedül
sz. Palra az Hieronymus sok Pate-
ri helyett. ^h Pro his omnibus imò
supra hos omnes Apostolus Paulus
occurrit: ad ipsum confugio, ad
ipsum ab omnibus qui aliud senti-
unt literarum ejus tractatoribus
interpello, &c. az az: Sz. Pal A-
postol vagón ennekem mind-
ezek helyett, sőt mind ezek
fölött: ő hozza folyamodom
en, es ő rea apellalok minden
Doctorokrol, az kik maskep-

Si igitur me
reprehendis
errante mpa-
tere me quæ-
so errare cū
talibus.

h Epist. 19.

pen értenek. Mellyel megh
mutattya, hogy ő nem akarta
tovab az Paterok bizonsagit
be venni, hanem csak az míg
az Sz. Irással egyeztenek.

Hogy pedig ő szabadságot
adott legyen mindeneknek
az itélettetelre, meg tették

i Proëm. 1. 3.
de Trinit.

ez ő mondasabol: *i Noli me-
is literis quasi Canonicis scripturis
inservire, &c.* az az: Ne hi így
az en irasomnak annyit az
mennyit az Sz. Irásnak. Ha az
Sz. Irásban valamit olyat talál
az mit az elöl el nem hittel, min
dgyart elhagyed azt: De ha más
irasban talál olyat, addig el ne
hidd, míg azt meg tapasztalod va-
loságossan igaznak lenni. Ez is ide-
valo: *Negare non possum, nec
debeo, sicut in ipsis maioribus, ita
multa esse in tam multis opusculis
meis, quæ possunt iusto iudicio, &
nulla temeritate culpari.* az az: El
nem tagadhatom hogy az en

k lib. 4. de
anim. & ej
orig. ad Vin-
cent. Viñt.
c. 1.

irasomban-is mint az több re-
ghicknek irasiban, sok vagon
az mi igaz itélet szerint min-
den vakmerőség nélkül mel-
tan meg feddettethetik. Ez
illyetén sok nyilván való bi-
zonsagokat magok-is jól lat-
tyak az Pápások. Author Glos.
es Turrecremat Cardinal
m az kik így excipialnak ezek
ellen: Szent Agoston D. Bol az
szerint az idő szerint az melyben
meg sem az ő sem pedig az több Pa-
terek irások magoktul-való melto-
sággal nem tiszteltetennek vala föl.
Az honnan ez jár ki, hogy az
Agoston D. es az több Paterok
irasi, Agoston D. idejében nem
voltak olyan nagy meltofog-
ban mint most az Pápásoknal.
Azert ugyan így-is jár ki az mi
értelmünk, hogy tudni-illik
ne kellyen az Paterok irásinak
többet hinnünk, hanem csak
míg a bizonyítások es az okok

i Dist. 9. c.
Noli meis.
m summ. de
Eccl. lib. 4.
part. 2. c. 9.

kik

n Deceptati-
ones de Ma-
gdal. defens.
advers. Mar-
cum Grandi-
vallem Scet.
85. fol. 45.
46.

IO SZENT Agoston

kik azokból vétettek, eggyez-
nek az Irással. Így értett effe-
lő! *Indolbus Clychtoveus-is. n Li-
berum est cuiq; a Sanctorum qui
post tempora Apostolorum scripse-
runt, placitis, verum in vestigando,
disceptandoq; declinare, &c. az
az: Szabad mindennek azok-
nak az sz. Patereknek, az kik az
Apostolok után éltek, irások-
tul az igazságnak tudakozása-
ban es disputálásában külö-
bet érteni, hogy ha az mas-
rétől erősebb es hathatob-
b okok találtnak, az mint A-
goston Doctor-is az ő irása-
val hagyott cselekedni.*

*Az Sido-
es Görög
nyelvű va-
lo Bibliák
mértosaga-
rel.*

II. Ez miközöttünk az ker-
des. Ha az sz. Biblia az Sido es
Görög nyelvben, az mellyen irat-
tatta az sz. Lelek, mint az Uj Te-
stamentomot Görög nyelven, az Ot-
penig Siden, mértosagosbé hogy nem
mint az Vulgata Deak fordításban?
Az mi időnbeli Pápások o azt

o Azorius
Inst. Moral.

tanit-

DOCTOR Vallasa.

11

tanították hogy nem sikerű az Si-
do es Görög textusra apellálnunk.
Mostan az közönseges Deak
fordítás oly mértosagos, a Ut
nemo illa rejicere quovis pretextu
audeat: hogy senki azt sem mi-
lőtt okon meg nem vetheti.
Mostan b Græci & Hebraici co-
dices, sicubi a vulgata editione dis-
sideant; per vulgatam corrigendi
& emendandi sunt. az az: Ha az
Sido es Görög Biblia az kö-
zönseges Deak fordításul kü-
lömböz, tehát az közönseges
fordításból kel meg igazítani
azt mondgya *Gregorius de Va-
lentia. De mi ellené tanítunk
ennek. Sz. Agoston-is az mi
értelmünkön vagyon, megh-
tetűk az őnnön maga irása-
ból: c Ei lingua potius credatur
unde est in aliam per interpretes
facta Translatio: Midőn külö-
mbözés vagyon, azt mondgya
Agoston D. az fordítások kö-*

zót,

part. 1. l. 8. c.
3. 2 quæri-
tur.

a Concilium
Trid sess. 4.
Decret. de
Edit. & usu
sacr. libr.

b Analys. fid.
l. 8. c. 5. pag.
75.

c lib. 15. de
Civit. Dei c.
33.

ad lib. 2. de
doct. Christ.
cap. 11.

között; hiszgy te inkább annak
az nyelvnek, az honnan az
Fordítás vagyon, hogy nem
mint az Fordításnak. Et d. La-
tina lingua homines duabus aliis
ad divinarum scripturarum cognitio-
nem habent opus, Hebraicâ scilicet
& Gracâ, &c. az az: Az Deak
nyelvet értő emberek az Iraf-
nak job módgyaval való meg-
értelére két nyelvek nélkül
fűkölködnek, Sido es Görög
nélkül, hog ha mikor az For-
ditások egymás között külö-
böznek es ellenkeznek, az Sz.
Lelektől elsőben meg iratta-
tott nyelven való Bibliához
folyamodhasanak. Kénfirt-
tetik ezt Azorius Iesuita es Lu-
dovicus Vives-is meg vallani,
(mert így bolnak: e) *in cu-
multa esset latinorum in va-
rietas, Patres dicebant in hebra-
icos vel Gracos Codices recurrer-
dum esse, sic Hieronymus, sic Au-*

de Ioso sup.
citato.

gust.

gust. az az: Az reghi időben,
midőn az Deak fordítások-
ban sok külömbözések vol-
nanak, az Doctorok, illyenck
mint Hieronymus es Agoston,
abban az értelemben voltak,
hogy ollyankor az Sido es
Görög nyelven írot textusra
kel vissza ternünk. Azorius.
Ismet *Hoc ipsum Hieronymus
clamat, hoc ipsa docet ratio, &c.*
az az: Ezent taníttya Hierony-
mus, es az igaz ok-is: es egy
igaz értelmel biro ember-is
ettől külömbet néert Vives.

III. f. Az Páp sták azt tanítyák,
hogy az Apostolok nem vettének
volt az Istentől arra parancsolatot,
hogy írának azt az mit megh irta-
nak *Falsum est Deum mandasse
ut scriberent, az az:
Ne az az, hogy az Aposto-
lokak parancsolta volna az
Isten hogy valamit írának,*

f Annot.
in Aug. de
Civit. Dei
lib. 15. c. 13.

Az Apo-
stolok pa-
rancsolat-
bol irták
az miket
irtának.

B

igy

g Lib. 4. de
verb. Dei,
cap. 3.

h Confess.
Petri conia,
c. 15. de Fid.
& Symb.

i De Con-
sens. Evang.
l. 1. c. ult.

igy ből Bellarminus. 8 Ne-
mini obscurum est, Christum nihil
ipsum scripsisse, sed neq, scriben-
dum quicquam Apostolis praecepis-
se. az az: Az mint hogy min-
dennél nyilván vagyon, hogy
az Christus maga semmit nem
irt; így ezt-is mindenek tud-
gyak, hogy az Apostolokkal-
is semmit parancsolat berint
nem iratot, azt mondgya Ho-
sius Cardinal h De mi en-
nek-is ellene tanitunk. Ugy
tanit Agoston Doctor-is: Quic-
quid ille (nempe Christus) de
suis factis & dictis nos legere vo-
luit, hoc scribendum illis, tanquā
suis manibus imperavit, az az:
Valamit az mi edes Idvőzi-
tőnk az ő bebediben es csele-
kedetiben mi velünk akart
olvastatni, azt az Apostolok-
nak ujjokkal parancsolat al-
tal megh irattatta, azt mond-
gya Agoston: i

IIII. AZ

IIII. Az Pápisták közön-
segesen tanítottak hogy az Id-
vősegre szükséges dolgok közül ne
mindenik vagyon megh írva az
Szent Írásban. Mi ellenben ta-
nitunk. Az Pápisták közön-
segesen tanítottak, hogy az e-
gész Szent Írás tele homallyal. b Bel-
lar: Es mas az ő hamis Tani-
tojak közül nem utolsob c
nagy orzatlanul ne legyen
ilyen bót szájából ki bocsata-
ni: Scripturam totam etiam ubi
clarissima videtur, ita esse diffici-
lem & obscuram, &c. az az: Az
egész Írás megh ott-is az hol
leghe vilagosbnak lattatik-is,
oly homalyos es nehez, hogy
szüksége legyen annak Magya-
razza, az ki minékünk azt
megh Magyarazza. De mi azt
mondgyuk, hog noha az Szent
Írás nemely helyeken csuda-
latos az minemű homalyos,

B 2

el an-

Az Szent
Írásnak e-
legendő
voltarul.

b Lib. 3. de
verb. Dei
cap. 1.

c Gretser.
defens. Bell.
T. 1. l. 3. c. 1.
Col. 1117.

el annyira hogy Magyarazo
 nélkül megh nem érthetni;
 mindazonáltal az olyan he-
 lyekben az hol az idősegre
 egy atallyaban űkseges dol-
 gok tanittattatnak, oly vila-
 gos, hogy Magyarozo nélkül-
 is (oly nélkül az mineművel
 az Pápások almodoznak) kön-
 nyen megh érthetni. Szent
 Agoston-is ezen ertelemben
 vagyon, & *Illud credo quod*
etiam hinc (loquens de propa-
 gatione pecc. Original.) *di-*
vinorū eloquiorum clarissima esset
authoritas, si homo illud sine dispe-
dio salutis ignorare non posset, az
 az: En elhittem magamban,
 hogy ez dologh felől-is (az
 eredendő bűnnek származásáról
 Solvan) vilagos bizonylagh vol-
 na az Írásban, hogy ha az em-
 bernek azt lelke idősege-
 nek vesztése alatt kellene
 hinni, az az: ha az hitnik űk-

d Lib. 2.
 de pecc. me-
 rit &c. cap.
 36.

seges

seges articulatassa volna. Et
 libro 2. de Doct. Christ. c. 9.
In ijs quae aperte in scriptura posita
sunt, inveniuntur ea omnia quae
continent fidem moresq; vivendi,
 az az: Mindenek vallamel-
 lyek az mi hitünkre es erköl-
 cseinknek igazgatafara tar-
 toznak, az Írásban vilagosan
 megh talaltatnak, ugyan ezen
 Agoston D. azt mondgya. Ez
 utolsó bizonylaga Agoston D.
 oly vilagos es hathato, hogy
 ennek igazsagátúl & Coste-
 rus Iesuita megh győzöttet-
 ven, annal inkább hogy Chry-
 sostomusnak- is hasonlo értelmet
 olvasna, kenferittetet az e-
 gész Pápišta Authoroknak ér-
 telmek ellen megh tagadni,
 hogy nem arról vagyon mi
 közöttünk az ellenkezes: *Sint-*
nē omnia fidei & vitae Christianae
dogmata ad salutem necessaria in
sacris literis perspicuē conscripta.

f Apol. pro
 secūd. part.
 Enchirid.
 cont. Go-
 max. c. 6.
 pag. 356.

B3

azaz

az az: Hogy ha az hitnek aigai,
es az Keresztenül való élet-
nek regulai, az kik az időf-
legre búkszegesek, világossan
megh irattattanake az Sz. Bi-
bliában? mert Illud (inquit)
affirmamus cum S. Augustino &
Chrysostomo, az az: mijs (ugy-
mond) azt vallyuk Szent Ago-
stonnal es Chrysostomussal.

Az Bibli-
ának mas
nyelvekre
való fordí-
tásáról.

g Azorius
Inst. Moral
Part. 1. lib
8. c. 25. 3.
quartus.

h Rhemens.
in Praef. N.
Test.

V. Az Pápások nemely he-
lyeken egy átallyaban eltiltyak
s az köz nevet az Bibliának az ő
magok nyelveken való olvasásául,
akar mely tística es igaz Fordításból
olvassák-is azt. Nemely helye-
ken pedig csak az ollyant tiltyak
el az Pápisztai-keppen Fordított Bi-
bliának olvasásául, az kinek az
rend szerint való hatalmasságoknak
kezek alatt még szabdságok nincsen
az olvasásra. h közönsegeffen
pedig egy helyben sem enge-
dik ők meg az Bibliának be-
mely valogatás nélkül való

olva-

olvasását abban az nyelvben
az melyben súlettetik, az mint
mi cselekedünk. Hogy Szent
Agoston itt-is mi velünk érten
meg tetsik világossan ez ő
mondásból i: *Eò mihi vene-*
rabilior & sacrosanctâ fide digni-
or apparebat autoritas (Scriptu-
ra) quò omnibus ad legendum es-
set in promptu, verbis aptissimis
& humilimo loquendi genere se cū-
ctis prabens, &c. az az: Annál
nagyob bőcsúllettel fogom
en az Iraft es hísek ő neki,
mēnel többeknek latom hog
kés es szabados az olvasásra,
es hogy mindeneknek elme-
jekhez vagyon sabva az ige-
nek világossága, es az Bollás-
nak formájának könnyű volta
által. Ismet k *Legite scripturas;*
ideò voluit Deus ut scriberentur, ut
nos consolaremur, az az: Olvas-
fatok ugy-mond(à Prædikalo
ékéből éolvan az halgatok-

i Confess.
1. 6. c. 5.

k In Psal.
33. sect. 2.
post med.

nak) az irásokat; mert azért akarta az Isten azokat meghirattatni, hogy mi vigasztalásokat vehetnénk azokból.

Az Szent Irásnak szíves voltanak megismeresülni.

1 Lib. 4. de verb. Dei cap. 4. in Confess. l. 6. cap. 5.

VI. Az Pápisták 1 méltó és hasznos kérdésnek itilikezt: Hogy-bogy kell meg ismernünk hogy ha az Szent Irás ugyan Sz. Irásé? Bellarm. Mi bizonyos okokra nézve csak hasonlannak itiljük. Az mint m. Agoston Doctor is cselekedet: *Peruassisti mihi Domine non audiendo esse si qui fortè mihi dicerent, unde scis illos libros (Scriptura) unius veri & veracissimi Dei Spiritu esse humano generi ministratos? Te Ur Isten el hitetted en velem, hogy csak meg sem kel azokat hallanó, az kik ezt kerdik tőlem: honnan tudod te hogy az Irás az Istentől adtatott az ő Anyaszent-egyhazának?*

Az igaz anyaszent

VII. Az Pápások n azt tanítottak

nittyak hogy az Istennek igaz Anyaszent-egyhaza ez egynekány jegyekről úgy-mint az Regbiségről, Közöslegeségről, Eggyeslegeséről. az többiről ismertetik valóságos-keppen meg, es nem csak egyedül az Sz. Irás által. Mi ellenben azt hisszük, hogy csak egyedül az Sz. Irásból itiltethetik meg az igaz Anyaszent-egyhaz. Ebben binté úgy mi mellettünk o vagyon Agoston D. mint bintén Calvinus: *Inter nos & Donatistas questio est, ubi sit Ecclesia, utrum apud nos an apud illos? az az: Az Donatisták között es mi közöttünk ez az kérdés: ha mi közöttünk vagyone az igaz Ecclesia avagy ő közöttök? Quid ergo facturi sumus? in verbis nostris eam quasituri, an in verbis Capitis sui Domini nostri Iesu Christi? Puto quod in illius potius verbis eam querere debeamus, qui veritas est, & optimè novit corpus*

suu m.

egyház-
nak jegyei.
ról.

n Bell. l. 4.
de Not. Ec-
cles. c. 4.

o De unit.
Eccles. c. 2.

num, az az: Mit cselekedgyünk tehát? az mi magunk bešede-
ben keressüké azt, avagy az ő
Ecjének tulaydon maga igije-
ben, az ki az Ur Iesus Chri-
stus? En azt itilem, hogy an-
nak igijében kelinkab keres-
nünk, az ki őnnön maga-is
igasság, es az ő maga testét
másoknál jobban ismeri. Es
ismet p *Utrum ipsi Ecclesiam te-
neāt, &c.* az az: Hogy ha azért ő
közöttök vagyon az Istennek
Anyasēt-egyhaza, nem egeb-
űnnen bizonyítsak azt megh,
hanem egyedül csak az írá-
nak be vőtt könyveiből, így
sól Agoston.

Az csuda
tetelekről.

q Bell. l. 4.
de Not. Ec-
cles. cap. 14.
r de Unit.
Ecc. c. 16.

VIII. Az Pápistak q azt
tanítottak, hogy az csuda tetelek-
ből ismerhetni meg az igaz Eccle-
siat. De mi azt tagadgyuk, ta-
gadgya Agoston Doctor-is r
Az ki egy átallyaban meg val-
lya, hogy bár sok csuda-téte-

lek

lek lettenek-is az ő vallaso-
kon levő emberek által; no-
ha sokak ő közöttök csudála-
toskeppen meg gyógyittatta-
nak; nemely Mátyromoknak
testek, kik sok estendőktől
fogvan el reytetve voltak,
Ambrus Doctornak meg je-
lentek; es hogy egy vak vén
ember, az kit sok estendők-
től fogvan egész Mediolanum
ismert, azt az koporsót az ki-
ben azoknak testek hordoz-
tatnak vala, meg illetven,
šeme világát megh nyerte;
(mely Bellarminus előtt ki-
valtkeppen valo csuda tétel
s) Am bár sokan látásokat
láttanak is, es sokak elmejek-
ben el ragattatvan meg lát-
tak, hogy nem kel Donatus-
hoz őnnön magokat adniok,
hanem el kel őtet hadniok;
mindazonáltal abból ő nem
akarja az ő követőivel azt el

hitet-

f Lib. 2. de
Reliq. c. 3.
Sect. 4.

hitetni, avagy onnan próbálni meg, hogy ő közöttök legyen az Istennek Anyaszentegyháza. *Quaecumque talia in Catholica fiunt, ideo sunt approbanda, quia in Catholica fiunt, non ideo ipsa manifestatur Catholica, quia hac in ea fiunt.* az az: Mert ezféle csuda-tételeknek azért adatik hitel, mivel az közönséges igaz Anyaszentegyházban esnek; az Anyaszentegyháznak közönséges igaz volta pedig nem onnan bizonyosodik meg, hogy abban efféle csuda-tételek legyenek.

IX. Az Pápások el tagadják azt hogy az Hitetleneknek minde cselekedetek bün. r. Mi pedig azr vallyuk, Es itt-is Agoston D. annyira az mi értelmünkön nagyon, hogy az Pápisták magok kényszerítettnek azt megh vallani u *Sine fide etiam qua videntur bona opera. in*

pecca-

Az Hitetleneknek cselekedeteiről.

t Rhemenf. Annot. Rom. 14.

u Tom. 7. contra duas

peccata vertuntur, az az: Az hit nélkül való cselekedetek noha jóknak látnak, mindazáltal csak bűnök. Mas helyettis. x Virtutes quas sibi animus habere videtur, per quas imperat corpori & vitii, ad quodlibet adipiscendum vel tenendum; nisi ad Deum retulerit, etiam ipsa potius vitia sunt quam virtutes, &c. az az: Az jószágos cselekedetek, mellyeket az olly elme (az ki az Isten nem ismeri) lattaik cselekedni, mellyek által megzabolázza az testet és az vétkeket; hogy ha az Isten discóségere nem igazgatja azokat, tehát azok inkább vétkek, hogy nem mint jószágos cselekedetek. Mert am-bár nem mellyek azokat igazan való jószágos dolgoknak vélyék-is, akkor, mikor azok egyedül csak magok kedvéért cselekedtetnek; mindaz-

c

által

Epist Pelag. ad Bonifac. lib. 6. c. 5.

x Tom. 5. de Civit. Dei l. 19. c. 25.

által ugyā akkor-is tellyesflek
hijaban-valósággal es föl-fu-
alkottsággal ; es ez okáért in-
kab vétkeknek kel azokat itil-
ni, hogy nem mint jó csele-
kedeteknek, Igy űol Agoston.
Az mely igekben Tam apartē
*virtutes has inter peccata nume-
rat, &c.* Olly viā gossan eze-
ket az jósgos cselekedete-
ket az vétkek közé kamlál-
lyā. hogy Iam meg átalko-
dottravā lāggal nem teker-
hetā mēthovā, azt mondgyā
Micheel Bajus Pāpista Profes-
sor. y ilmet. *Non sequenda il-
la opinio, quam Trident. Concili-
um nuper merito damnavit, omnia
infidelium opera esse peccata,
quavis maximum Authorem D.
Augustinum habuisse videatur.*
az az : Nem javalhattuk azt
az vélekedest, mellyet az Tri-
dentinomi Gyűlekezett az mi-
nap ki vetett, hogy tudni il-

y De Virtu-
tib. impior.
l. 2. c. 5. im-
press. Lov.
Anno 1565.

lik az

lik az Hitetleneknek minden
cselekedetek véték, noha
nagy Doctor Ember, ugymint
Agoston láttassék abban az
értelemben lenni. Igy űol
Maldonat. z

X. Az Pāpistak azt tanit-
tyák, hogy az Hitetlenek jószágos
dolgokat cselekedhetnek egyedül
csak az természetnek erejéből is a
Mi pedig tagadgyuk, az mely-
nek bizonsághara Agoston
Doctort citállyuk, az ki *Pela-
gius* eretnekről írvan így űol :
*Interdum ita paribus momentis
potestatem voluntatis aqua lance
perpendis, ut aliquantulum etiam
ad non peccandum valere desinias.
Quod si ita est nullus locus adjuto-
rio gratiae reservatur, sine qua nos
dicimus, ad non peccandum nihil
voluntatis arbitrium habere.* az
az : Ő nehanykor az ember
akarattyanak hatalmát olly
egyenlő fontban fontollyā,

C 2

hogy

z In Com. in
Matth. 7. 18.

z Szabad
akarattul.

a Bell. de
grat. & lib.
arbit. l. 5. c.
9.

b Tom. 2.
Epist. 106.

hogy az vétkektől való meg-
tartoztatásra is hatalmat tu-
laydonit neki: mely ha igaz
femmi helye nem leßen az I-
sten fegető kegyelmének: ki-
nelkül azt mondgyuk mi, hog
az szabad akarat nem tartoztat-
hattya megh embert az bün-
nek cselekedetül. Mely
mondásnak vizsgálása felet az
előt meg nevezet Michael Ba-
jus. e így fol: *Igitur Pelagia-
norum vox est potestatem volunta-
tis aliquantulum ad non peccandū
valere, &c.* az az: Annakoká-
ért Pelagianusok sava az, hog
az emberi akaratnak valami
hatalma vagyon az bűnök-
nek cselekedetének el kerü-
lésere: az Keresztyenek valla-
sa penig ez, hogy az Isten fe-
gető kegyelme nélkül az em-
bernek szabad akarattya nem
tartoztathattya megh az em-
bert az vétkezéstől.

e De Virtut.
Impior. 1. 2.
c. 8.

XI. Az Pápisták azt tani-
tyak, hogy nemely vétkek magok tu-
laydon termessek szerint meg bo-
csathatandók és elengedhetendők.
d Ollyak tudni-illik az kikert
az Isten igazság szerint nem
tilthattya el az embert az
menyországul, és az örök
halakra nem sentenciáz-
hattya. De mi fínten ellene
tanítunk ennek. Ugy tani-
tott Agoston Doctor is az mint
Bajus. e Lovaniai Theolo-
giae Professor cseben veßi;
lőt e Ferdinando Velosillus is lat-
van Agoston Doctorinak ez
mondásocskáját. h *Minuta
plura peccata, si negliguntur occi-
dunt*: Az sok a próbűnök (az
kiket az Pápisták meg bocsat-
hato bűnőknek nevez-
nek) hogy ha semmire tar-
tattatnak, az ember lelket
meg ölik, így fol. *Augusti-
no respondemus quod quando di-*

Az bün-
nek terme-
sétiről.

d Rhemenf.
Annot. in
Rom. 1. 32.
Azorig Inst.
Moral. part.
1. 1. 4. c. 8.
e Quæritur.
e De merit.
oper. 1. 2. c.
8.

g Adver-
tent. in Tö.
9. Aug. ad.
3 quæst. pag.
191.
h Tract. 1. in
loh.

cit, quod plura peccata minuta, si negligentur occidunt: agebat vicem Concionatoris, qui ut populum à peccatis retrahant, gravitatem delictorum exaggerantes, in odium delicti sapè excedunt, az az: Agoston Doctornak en meg felelek, hogy tudni-illik mikor ő így szólott, mint Prædikator úgy szólott, az kik hogy az kösseget az bűntől el rettenthessek, az bűnnek nagyságát es utalatofságát kelletténél helyeb-is állattyak.

Az eredendő bűnnek büntetéséről.

i Azót. Inft. Moral. part. 1. l. 4. c. 33. 1 Quæritur. pag. 102.

XII. Az Pápások azt tanítták, hogy az eredendő bűnök csak kár-vallasbeli büntetést (pœnam damni; non sensus) nem kinokat es bœnvedéseket érdemlenek. Az honnan ōk közönségesen tanítták, hogy az kisdedek az kik meg magok bűnt nem tőrttenek s-ugy hálnak meg, csak kár-vallasbeli büntetéssel, nem kin-

széve-

bœvedéssel büntettetnek meg. De mi azt vallyuk, hogy az olyan kisdedek az kik az eredendő bűnben hálnak meg, mind két fele büntetésnek nemével büntettetnek; mert az eredendő bűn mind kétőt ezt meg érdemli. Így értett Agoston Doctor-is. Mert (el hagyvan azt az mi meghirattatott Tom. 3. operum August. de Fide, ad Pel. c. 27. es Tom. 10. de Verb. Apost. Serm. 13. & 14. es Tom. 7. Hypognosticon. libr. 5. az holott olly világosan ír Agoston ez felől, hogy Anselmus Iesuita, semmi utat nem talált az bizonyágoknak tagadására, hanem azt fogta belc, hogy azok között az könyvek között nemelleyek nem Agostoné) az ő megtapasztalt es be volt munkáiban egygyüt így ír: k Quicumq; ab illa perdi-

k Enechirid. ad Laurent. c. 92.

64

tionis

trionis massa, qua facta est per hominem primum non liberantur per unum Mediatorem DEI & hominum, resurgent quidem etiam ipsi unusquisque cum sua carne: sed ut cum Diabolo & Angelis ejus puniantur, az az: Valaki az egy ember által förtészetnek sárjából az egy Közben-jaro Ur Iesus Christus által ki nem szabadittatik, föl tamad ugy vagy az önnön maga testében, de azért hogy az ördög-től es az ő Angyalitól kinosztassék. Az mely utolso igik hogy az ördög-től es az ő Angyalitól kinosztassék, búkséges-keppen az bennvedésbeli büntetést foglallják be.

XIII. Az Pápisták azt tanítják, hogy az mi jó cselekedetünk érdemesek, es az idvösségnek valóságos okai. De mi azt mondjuk hogy semmikeppen nem. Itt is Agoston D. mi velünk ért,

az ki

Az jó
cselekedet-
eknek ér-
deme-
ségekről.

*Justificatio non fit per bona opera non per meritum
Sicut dicitur Augustinus.*

az ki így bol. m. Coronate, quia dona sua coronat non merita tua. Az Isten tegedtet meg koronaz, mert az ő ajandekit koronazza meg nem az te érdemedet.

XIV. Az Pápások o azt tanítják, hogy az Ecclesianak két Sacramentumi vannak, az kik tulajdon keppen es igazan ugy hivattatnak; nem többek, sem kevesebbek. Mi ellenben azt tanítjuk, hogy az igaz es tulajdon keppen valo jegyzes szerint csak két Sacramentoma vagyon az Ecclesianak, nem több sem keveseb. Immar bent Agoston Doctor is tekencsük megafelelek hogy ő is az mi értelmünkön vagyon, az ki együtt így bol: p. hogy de latere Christi in Cruce pendentis lancea percussio Sacramenta Ecclesiae profluxerunt: az az: Midőn az Christusnak bent oldalát az Lancsával meg öklelnek az Ec-

clesia-

m. In Psal.
103.

Az Sa-
cramento-
moknak szá-
mokról.

o Concil.
Trid. Sess. 7.
de Sacram.
in gene. can. 1.

p. Tract. 14.
in loh. 2.

q de Symb.
ad Cathech.
c. 6o

clesianak Sacramentomi fo-
lyának ki belőle. Masutt. ix. q
*Quod percussum est, latius statim
manarunt sanguis et aqua, qua
sunt Ecclesie gemina Sacramenta:*
Az Christus oldalami helyt meg
likaštatek, mindgyarast vör-
cs viz jöve ki belőle, az mely
az Ecclesianak két Sacramē-
toma. Az vören értven az Ur
Vacsoráját; az vizen penigh
az Keresztseget.

Az Ass-
sionyi-ál-
latoknak
Keresztelé-
sekről.
r Bell. l. 1.
de Bapt. c.
7.
s Can. 100.

XV. Az Pápisták azt tanit-
tyák: hogy az Asssionyi-allatok ke-
restelhetnek. Mi ellenben ta-
nitunk. Hogy Szent Agoston it-
is az mi resünkről vagyon,
megtetfik innen hog az Car-
thagobeli negyedik Concili-
umban, s az melynek ő is ala-
irt; egy átallyaban el vegezve
vala: *Mulier baptizare ne prae-
sumat:* hogy az Asssionyi-alla-
tok semmi lőtt okon ne ke-
restelleyenek. Mellyet Gratia-

nus.

nus. s es Lombardus. u rutul
meg vestetgetnek ez oldalé-
kot foldvan hozzá *Mulier
baptizare ne praeumat nisi neces-
sitate cogente:* Az Asssionyi-allat
ne keresztelleyen, hanem ha az
szükség kevannya.

XVI. Az Pápások az tanit-
tyák, s hogy Szent Pál 1. Cor.
11. 20. *Az Ur Vacsoráján nem
az Ur Vacsorájának Sacramen-
tumát melleget Eucharistianak hi-
nak, érte, az mely értelemben
most, amaz nagy méltóságos
Authorok vannak. De mi en-
nek is ellene tanitunk, Es po-
ha egy ő közöttőlők y semtele-
nől azt hirdeti, hogy az Eu-
charistianak Ur Vacsoraj-
névén való hívásában, mi ne-
künk semmi bizonyosságuk nin-
csen, nincs egy-is az reghi be-
vőtt Doctorok között az ki
az mi értelmünkön volna:*
De Cardinal Baronius az ki

De Confe-
crat. d. 4.
s Mulier.
u Lib. 4.
Sent. d. 3. A.

Az Ur
Vacsoráj-
nak neve-
zéséről 1.
Cor. 11. 20.
s Rhem.
Annot. in 1.
Cor. 11. 20.

y Maldon.
Comm in
Math. 26.
26.

s Annal. t.
1. ad An. 34.
Num. 45.

nekik

nekik Pápista társok, megh-
csapja az ő hazug báját, mi-
kor így szól: *Idem esse mandu-
care Cœnum Dominicam quod Eu-
charistiam sumere Augustinus* &
demonstrat: az az, Augustinus
világosan meg bizonyította,
hogy az Úr Vacsoráját enni
és az Eucharistiat az hala-
dásnak Sacramentomat ven-
ni mind egyet tésen, ez
jegyzett-is utanna vetven: *Sic
Patres appellare consueverunt in-
stitutionem sacratissima Eucharis-
tia*. Így szokták az reghi Pa-
terek az Eucharistiat nevez-
ni. Melynek ellenében az Mar-
gon föl vagon írva: *Omnes
qui interpretati sunt locum 1. Cor.*
11. Mind azok az Doktorok
valakik ezt az Szent Pál 1. Cor.
11. reket magyaráztak.

XVII. Az Pápások azt ta-
nították, hogy az Sacramentom ő
nekik Úrok és Istenek. b Mi el-

lenben

lenben tanítunk, és sz. Ago-
stó Doctorral azt mondgyuk:
c hogy *Panis Domini non Panis
Dominus*, az Úr Vacsorájában
levő kenyér az Úr, nem az
kenyer az Úr. Az mely hely-
ben Agoston D. egyben vet-
ven az Iudas vétele az több
Apostolokéval, így szól: *Ille
panem Domini, hi panem Domi-
num*, az az: Iudas csak az Úr
kenyerét, az Apostolok pedig
magát-is az Urat vették és et-
ték nem testi bájjal, hanem
Sacramentomi-keppen.

XVIII. Az Pápisták d Be-
rengariust kénserítették ezen
meg eskünni az tellyes Szent
Háromságra: *Verum corpus et
sanguinem Domini nostri Iesu
Christi fidelium dentibus atteri*.
Hogy az mi Idvőző Iesus
Christusunknak valóságoste-
stét és vért eők fogokkal a-
zok az emberek az kik az Sa-

D

cramen-

b Allen. de
Euch. Sacr.
c. 4.
c Tract. 59.
in Io. paulo
post princ.

Az Chri-
stus testé-
nek az Úr
Vacsorája-
ban valo
ételéről.

d Apud Gra-
tianum de
Consecr. d.
2 Ego Beren-
garius, &c.

a Epist. 118.
c. 7. & l. 2.
c. 7. de ser.
Dom. in.
Monte

Az Úr
Vacsorá-
nak maga-
ban valo
bájjáról.

e Apud Gra-
tianum de
Consecr. d.
2. Utrum sub
figura, &c.

f Glos. in 2.
d. de Con-
secr. c. Utrū
sub figura
verbo voca-
ri.

Az Ber-
zö igéknek
értelméről.

h Cont. A-
dimantium.
cap. 12.

cramentomot veszik; De mi-
el hisseük azt Szent Agoston
Doctornal, hogy e *Christum vo-
rari deitibus fas non est.* Az Chri-
stusnak testét az Keresztyenek
testi fogokkal nem rághat-
tyák. Mely értelem annyira
ellenkezik aival az melyre Be-
rengariust keniseretettek,
hogy az magyarázo f semmi-
uton meg nem egyezettethet-
te; hanem keniserittetet meg
vallnai, *Berengarius hyperbo-
licè loquutus est & veritatem ex-
cessit*, hogy Berengarius az
igasság felett bóllot; az az,
nem igazat mondott.

XIX. Az Pápások nem
benvedhetik es nem-is akar-
jak hallani az mi Idvőzítőnk
im ez bavanak, *ez az entestem*,
ezt az értelmét; ez az testem-
nek jegye. Mi azt mondgyuk
igaz értelmének: az mint sz.
Agoston-is *h Non dubitavit*

Domi-

*Domingo dicere, Hoc est corpus me-
um, cum signū daret corporis sui.*
az az: Az mi Idvőzítő Urunk
nem ketelkedve mondotta,
ez az entestem, mikor az ő Te-
stenek jegyet őstogatná. Mely
igék miat az Pápások annyira
fól haborodtak, hogy i ne-
mellyek ő közzülők kérdesre
vőttek, hogy ha annak előtte
voltaké azok az igék az Ago-
ston irásiban, avagy csak ma-
fok sinlettek bele az Beren-
garius követői közzül vala-
kik. Nemellyek penig k nem
tudvan egyebhez mihez fog-
ni, mas felé igyekeztek az ige-
ket facsarni, így bolver: *A-*
goston Doctor az Manichæu-
sokkal valo disputalasban,
sokszor az nem maga értelme-
vel is el, az mely valami mo-
don az ő reßeről bizonyit;
hogőket inkább meg birhassa.

XX. Az Pápások l azt ál-

D 2

lattyak,

i Teste Tor-
rensi in Con-
fess. Augu-
stiniana l.
3. c. 6. pag.
322.

k Harding.
in Resp. cōt.
Ivelum A. C.
12. pag. 134.
Anglic. edit.

Az O es
Uy Testa-
mentöbeli

Sacramē-
tomoknak
egyenlő es
ugyan azo
hasznokrul.
l Rhemenf.
Annot. in 1.
Cor. 10. 3.

m de utilit.
pœnit. c. 1.

lattyák, hogy mi semtelen
hazuglágggal taníttjuk azt,
Hogy az Sidos az ő Sacramento-
mokban nem kevesbé hanem szin-
ten olyan valóságos-keppen vettek
az Christus testét mint mi az mi-
enkben. De mi azt igazanta-
nítottuk. Ugy tanított Agoston
Doctor-is. *Eundē cibū spiritu-
alē manducaverūt. Quid est eundē
nisi eum quem etiam nos? Az A-
postol állattya, (ugy-mond)
hogy ők-is (az Sidos) azon
lelki eledelt őttek. Mely mit
tesen(ugy-mond)egyebet ha-
nē hog ők-is azt őttek az mel-
lyet mi? es egy kevesfel aláb
ugyan ott: *Sufficeret ut diceret,
cibum spiritualem manducave-
runt, eundem inquit, eundem non
intelligo quomodo intelligendum,
nisi eum, quem manducamus et
nos: Eleg volna az-is ha csak
azt mondotta volna-is: azok
az lelki eledelt őttek; de rób-**

bet

bet mond; azon lelki eledelt(ugy-
mond.) En nem tudom hogy
kel értenem azt az ugyanazont,
hanem hogy ők-is azon lelki
eledelt őttek az mellyet mi.
Mafutt-is *Apostolū audi. Omnes
eandē escam spiritualem manduca-
verūt spiritualem utiq; eandē: nā cor-
poralem alteram: quia illi Man-
na, nos aliud; spirituale verò quā
nos. Halhatba, (ugy-mond) mit
mond az Apostol: mindnya-
jan azon egy lelki eledelt őt-
ték, azon lelki eledelt ugyan,
mert az testi mas volt: mert
azok Mannat őttek: mi pedig
egyebet: az lelkit pedig ugyan
azont az kit mi. Mely igck
oly világossak es az mi re-
sünkrol valok, hogy o Mal-
donatus kénseretteik azt itt
meg vallani, hogy Szent Ago-
ston az mi vallásunkon volt;
noha balgatagul ostan ez
vallás tetelet meg mocskol-*

n Tract. 26.
in Ioan.

o Comm. in
Ioan. 6. 49.
col. 629.

D 3

lya,

lya, midőn ezt veti utanna;
Ha, (ugymond:) Agoston most
élné, mas értelemben volna.
Hoc dico, (inquit Iesuita,) per
suasum me habere, Divum Au-
gustinum si nostra fuisset aetate, lon-
gè aliter sensurum. Kellemes kis
fogas; talam Agoston Do-
ctor akkor Iesuita nélkül volt
bűkö, az ki őtet jobban meg-
tanította volna, hogy ne bol-
lot volna, oly nagy Pápista el-
len való dolgot.

Az ke-
nyérnek az
Ur Vacso-
rájába va-
lo el válto-
zásául.

p Bell. l. 3.
de Euch. c.
24.

q De script.
Eccel. verb.
Aug.

XXI. Az Pápások azt ta-
nították, hogy az Sacramentum-
ban az kenyérnek es bornak csak
sine es ize marad meg, valóság-
penig semmive lesz. Mi pedig ne-
vetlegnek tartjuk ezt az go-
romba velekedést. Immar ha
az az könyv, az mellyet Solilo-
quiorűnak neveznek, Agostone,
az mint hogy ővenek-is tar-
tya Bellarminus, q abban az
könyvben ilyen irás vagyon.

r Quis

Quis concesserit aut cui posse fie- r Soliloq. 1.
ri videatur, ut id quod in subjecto 2. c. 12.
est maneat, ipso intereunte subje-
cto? Monstruosum enim & a veri-
tate alienissimum est, ut id quod
non esset, nisi in ipso esset, etiam
cum ipsum non fuerit, possit esse:
az az: Ki engedhetne meg,
avagy kinek lattathatik hihe-
tő dolognak, hogy az, az mi
az subjectumban vagyon, az
az, oly dologban, az ki nel-
kül meg nem alhat (mint az
bor ez edény nélkül) az sub-
jectumnak semmive létele u-
tan-is megh maradhaszon?
Hallatlan keptelen dolog, es
az igazságtuligen messze va-
gyon, hogy az, az kinek sem-
mi valóság nincs, az az, csak
semmi sem, annélkül az sub-
jectum nélkül, az kiben boka-
lakni, akkor-is vagyon es lat-
tatik mikor az ő lako házá-
nak az ki nélkül ő nincs-is ez

D 4

vila-

Az Mi-
sében valo
áldozatról.
Allen. de
Ench. Sacri
c. 10. & 13.

vilagon, semmi valóságga nin-
csen, semmive lőtt.

XXII. Az Pápisták ez mai
napon azt tanították, s Hogy az
az ő agyokban koholt áldozat, az
mellyeket ők az Ur Vacsorájában,
avagy inkább az Misében, az mint
ők hívják, állatnak, igaz tulaydon es
valóságos áldozat tétel, az az;
hogy abban az ő cselekedetekben
az Christus ismét valóságos keppen
meg ölettetik, es az Istennek föl ál-
doztatvan be mutattatik. Mi pe-
nig azt mondgyuk, hogy ott
semmi valóságos uyjab áldo-
zat tétel nincs, hanem csak
emlekezeti vagyon annak az
igaz, tulaydon es fő áldozat-
nak, az mely egyfő az Ke-
rest-fán lőtt; azért annak af-
féle, tulaydon keppen valo
igaz es valóságos áldozat té-
telnek be-mutattatásának is
ott semmi helye nincs. Mive-
lünk vagyon itt is Agoston Do-

ctor

ctor. Az első cikkelyben:
In singulari & solo vero Sacrificio,
Christi sanguis pro nobis effusus
est. Egyedül csak amaz egy-
gyetlen egy igaz áldozat te-
telben omlot ki az Christus
vére mi érettünk. Az maso-
dik cikkelyeben. *Hujus Sa-*
cificij caro & sanguis, ante ad-
ventum Christi, per victimas simi-
litudinum promittebatur, in Pas-
sione Christi per ipsam veritatem
reddebatur: Post ascensum Chri-
sti per Sacramentum memoria ce-
lebratur. az az: Az Christus ál-
dozat tételének teste es vére,
az ő meg testcsülesének előt-
te, az áldozatoknak példajok-
ban vala meg ábrázolva es
igerve; akkor mene végben
mikor az kereszt-fán benve-
de: Az éghben menetele u-
tan penigh az Sacramentum
által annak csak emlekezete
(jegrzd meg emlekezete) cele-

bral-

Lib. 1. cont.
Adver. Leg.
& Proph. c.
18;

u Lib. 20.
c. 21 cont.
Fauft. Ma-
nich.

x Lib. 4.
Sent. d. 12.
G

braltatik. Mely bizonylag oly vilagos es egy atallýábá valo , hogy Petrus Lombardus ezt az kerdest tevéen föl; Hogy ha az az mit tulaydon-keppen az Pápista Pap kezébe visel, módattathatik tulaydonuláldozatnak? Meg felel f-azt mondgya hogy nem: *Ad hoc breviter dici potest, illud quod adfertur & consecratur à Sacerdote, vocari sacrificium & oblationem, quia memoria est, & representatio veri sacrificii & sanctae immolationis factae in ara Crucis.* az az: Erre en rövideden csak ezt felelem, hogy az, az mi az Pap által föl mutattatik es consecraltatik, áldozatnak csak azért neveztetik, mert az, az Christus az kereszt-fán valo áldozattyának es meg törtetetesének emlékezete es mutato jegye: Ez ő feleletiben valo értelmere fundamentomot veven y Agoston-

y In Ps. 21.
in pñf. Exp.
2 & Epist.
23 ad Bonif.
Hom. 17. in
Heb.

bol es

bol es Chrysostomusbol.

XXIII. Az Pápások azt tanítták, hogy az mi Urunknak teste, egy szerf-mind es azon egy időben sok ezer helyeken el lehet; mindenütt tudni-illik ott valahol az áldozgató Pap vagyon; es mindenik ostenában, (soha oly sok nem lehet) valamellyet az Pap megfentel. Mi ellene tanítunk ennek; úgy tanított b Agoston-is. Mert ő meg akarvan az Christus teste között es az ő Igejének valóság igazsága között, az különbséget mutatni: mind kettőnek helyeit, az mellyekben megtalaltathatnának megmondgya. *Donec seculum finiatur sursum est Dominus; sed etiam tamen hic nobiscum est veritas Domini. Corpus enim Domini in quo surrexit in uno loco esse oportet, veritas autem ejus ubiq, diffusa est* Mind vilag vegezetik (igy föl) oda

föl

Az Christi-
stus Testé-
nek sok he-
lyeké valo
létéről.

b Tract. 30.
in Ioan.

fől vagyon az Ur; de az Urnak igasága mi velünk lakik. Mert az Urnak testének az mellyel fől tamadot az halból, egy helyben kel lenni, de az ő igazságanak minden helyben.

Az hitet-
leneknek

az Ur Va-
cserájában

valo része-
sületekről.

c Rhem. In
1. Cor. 11. 27.

d De Civit.
Dei l. 21. c.
25.

XXIV. Az Pápisták e azt tanították, hogy az gonosz emberek, jöt meg az hitellenek-is; ehettik és ihatták, az Christus testet és véret. Mi, rut karomkodo hazuságnak tartjuk ezt. Szollyon Agoston Doctor mi érettünk. d Ipse (Christus) dicens; qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo: ostendit quid sit non Sacramento-tenus, sed revera corpus Christi manducare, & ejus sanguinem bibere: hoc est enim in Christo manere, ut in illo maneat & Christus; sic enim hoc dixit, tamquam diceret: Qui non

in me

in me manet, & in quo ego non maneo, non se dicat, aut existimet, manducare Corpus meum aut bibere Sanguinem meum. az az: Midőn (ugymond) Christus így ből. Az ki azen testemet eßi, es azen véretem ißsa, en bennem lakik, es en ő benne: megmutattya mi legyen az Christus nem csak Sacramentum berint, hanem ugyan valóságos-keppen venni: tudni illik az Christusban lakni, hogy az Christus-is mi bennünk lakhassék. Mert mikor ő így böllöt, binten annyit tőt mint ha ezt mondotta volna: Az ki en bennem nem lakik es en-is nem lakom abban; ne mondgya azt es ne-is gondolgya hogy eßi azen testemet a vagy ißsa azen véretem.

XXV. Az Pápisták Rómában azt tanították, hogy az Pápa méltósággal minden közönseghes

Az Pápa-
nak az Cö-
ciliumok
selet valo

E

Conci-

meltságá-
rul.

f Tom. 2.
Epist. 162.

50 SZENT Agoston

Conciliumoknál sellyeb valo. Mi tagadgyuk, az mint Agoston-is f
Az ki ezt az casust vetven, hogy am-bar Melchiades Római Püspök es az több egy-nehány Püspökök az kik ő véle együt Commisáriusok lévén, az Imperator parancsolatyából az Donatistak es Cæcilianus között valo vesékedésnek meg itilésére, nem igazan itilték volna-is megh az dolgot az Donatistak réseről; *Restabat adhuc plenarium Ecclesie universæ Concilium, ubi etiam cum ipsis Iudicibus causa posset agitari, ut si malè judicasse convicti essent, eorum sententia solverentur,* az az : Hatra vala megh (ugymond) az egész Ecclesiái Gyülekezet az kit Conciliumnak binak; az holot meg az törvény-tévőkkel-is perelhettek volna; hogy ha raytok érték volna az ha-

missan

DOCTOR Vallasa. 51

missan valo törvény-tételt, tehát azoknak értelmek es itiletek megh másoltattanak volna. Az mely igek oly terhesekek, hogy Cusan Cardinal s es több Pápisták-is ezen mi értelmünknek meg bizonyítására citállyák ezeket.

XXVI. Az Pápisták h azt tanittyák, hogy ha valaki bosszúsággal illetetik, Rómara appellálhat. De mi azt mondgyuk hog nem. Hogy sz. Agoston-is ezen értelemben lött legyen világosan meg tetfik. Mert az Milevitanum Conciliumban az kiben ő volt egyik fő Affessor, ez vala végezve: Hóg ha valaki az allob egy-házi Bolgak közzül az Tengeren túl levő Ecclesiara (értven az Pápát) appellál, tehát senki Africaban az oliyan embert az ő tarsaságában be-ne fogadgya. Az Canonnak

E 2

igéji

g De Concord. Cath.
l. 2. c. 17.

Aeneas Sylvius Com. de gest. Basil.
Concil. l. 1.

Az Pápára valo appellálásrol.

h 2. q. 6. ad Rom. Eccl.

i Can. 22.

igéji ezek: *Placuit ut Presbiteri, Diaconi vel ceteri inferiores Clerici in causis quas habuerint, vicini Episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est finiant, &c. Quod si ab eis provocandum putaverint, non provocent nisi ad Africanam Concilia, vel ad primatus Provinciae suarum. Ad trans. marina autem qui putaverint appellandum, a nullo intra Africam in communionem suscipiantur.* Az mely igék olly világosak, es annyira ellene mondanak az Pápisták értelmének; hogy noha Gratianus k citállya ezeket egy helyen igazan es ugy az mint az Conciliumnak kivaltkeppen valo editiojában vannak: mindazonáltal mas helyben közzéje finleli ez ő maga agyátul gondolt igéket: *Nisi forte Romanam sedem appellaverint, hanem ha (ugymond) az Római Sékre*

k C. II. q. 3.
Presbiter.

l C. 2. q.
Placuit ut
Presbit. &c.

apellal-

appellálnak. Mellyel azt akar-
ná elhittetni, hogy bent Ago-
ston az ő Püspök társával Ró-
mát nem rekeztette ki, ha-
nem csak az több Ecclesiákat.
Holott az mint Theodorus Bal-
samom, m Söt Bellarminus-is
n meg vallyák, az az Canon
leg kivaltkeppen csak az Ró-
mai Sékre valo Apellalas el-
len irattatott.

XXVII. Az o Pápások
azt tanittyák, hogy minden Pü-
pök kétség nélkül el apellalbat az
Római Sékre. Mi tagadgynk,
es csak sem mire tartanók
most ezt az kérdést; De Ago-
ston ezt is tagadta az ő ideje-
ben: mert az föllyeb citált
Canonban az melynek ő alá-
irt, azt olvasuk, p hogy az
Püspökök is azt vallották az
mit az Esperestekről es több
also egy-házi folgakról vé-
geztek, hogy tudni illik Ró-

m Schol. in
Syn. Carth.
c. 31.
n l. 2. de Rō.
Pontif. cap.
24.

Az Püf-
pököknek
az Római
Sékre valo
appellála-
sokról.

o c. 2. q. 6.
Omnes Epi-
scopi.

p Syn. Cart.
Gentiano
Herveto In-
terpret. Cā.
31. impress.
Paris. 1561.

pag. 327.

mára ne apellalhassanak; *Idem de Episcopis sapé definitum est* Az Szent Agoston értelme szerint azért nem szabad vala az Püspököknek-is, mint bintén az alsó egy-házi rendnek az Római Szeke appellálni.

Az Pápának az ki rekeszteteknek befogadások felöl való meltóságáról.

Conc. Afr. c. 105.

XXVIII. Az Pápások azt taníttyák, hogy az Pápa az *Excommunicatusok*, az az: az kik ő rayta kívül másoktól az Ecclesiából ki rekesztettek, abszolvalhattya be fogadhattya. De mi azt taníttyuk hog nem. Hogy Agoston Doctor-is azon értelemben volt, világoson meg tetbik innét: hog ő másokkal együtt, Caelestinus Pápához írt leveleiben, feddik az Pápát, hogy azt mivelte *Quod minimè licuit* az mit nem mivelhetett volna: be fogadván tudni-illik Apianust az Ecclesia egyetsegeben,

az kit

az kit ő az előtt eltiltottak vala attul; kérven egyberf mind az Pápát arra, hogy ne absolvalna (*in Communionem recipere*) azokat, az kiket ő egyber ki vetettek, ez okot vetven utanna: *Hoc in Nicæna Synodo definitum, &c.* Mert (ugymond) nem az vala az Nycæabeli Gyűlésben az végezes, hanem *Qui ab aliis abjecti, ab aliis non admittendi*, az az: Az ollyatenok az kik mások által ki rekesztettnek az Ecclesianak társaságából másoktól befogadtallanak.

XXIX. Az Pápások azt taníttyák, hogy az Pápa az ő követit elküldheti meg az messze lévő tartományokban-is az egy házi rend között lévő veszekedéseknek elvégezésére. Mi azt mondgyuk, hogy job ha veszteg ül egyik felén othon. Szent Agoston is azt mi velünk tartya; mely

c. 5.

Az Pápának más országokba való követ. segiről.

1. Mosconius de Majest. Milit. Eccl. lib. 1. de Cardinal. c. 6.

E 4

vila-

világossan megtetűik az eleb
citált levelből, mellyet ő es ő
vele mas két Püspökök irta-
nak Coelestinus Pápának, az
holott megirtak az Pápának,
hogy ők egy Conciliumnak
vegezesében is föl nem talál-
ták azt, hogy az Pápa el küld-
hetné mas idegen földekre
az ő követit; kívánák azért
ők is tőle, hogy ne küldene
imide-amoda afféle dedica-
lo Legatufokat, ezt advan o-
kanak, hogy afféle dolog ke-
velyseggnek es negedeseg-
nek jegye legyen ez vilagon.
Mely mondsitul ugy el remül-
nek az Pápások, mint ha su-
lyokkal ütnek agyon őket.
Stapletonus jeles Pápista ember
azt mondgya erre: *Hoc u ma-
nifestè falsum. Hazudnak abbá.
Hic à crassa ignorantia excusari
vix possunt.* Ebben az vege-
zesben, (ugy-mond) Agoston

u Relect.
Princip. fidei
doct. cont.
3. c. 7. ad 1.
Arg. pag.
412. & 413.

es az

es az ő Püspök tarjai (ez-am
az Paterek irafinak valo hitel
az Pápistáknál ha kezek ala-
bolnak) alig mentethetnek
meg az nagy temerdek tu-
datlanfagtul. Es am-bar mód-
gyák ők hogy követeket kül-
deni idegen tartományokra
csak merő vilaghi negedes-
seg; de ugyan azt mondgya
Stapletonus: *temerè prolatum
fuisse manifestum est*: Vak me-
rőül, oknelkül, magok gondo-
latlanul vegezték, (ugy-mód)
azt Agoston Doctorék.

XXX. Az Pápások azt tanit-
tyák, hogy az Provinciale Conci-
lium, az az: Az egy Tarto-
mánybeli Gyűlés, meg vétkez-
hetik az vegezesben; de megh-
nem engedik hogy az Pápa
meg vétkezhethék. Mi azt
mondgyuk, hogy az mint az
Provinciale Concilium meg
vétkezhetik, binten ugy (vag

még

Az Pápa-
nak megh-
vétkezh-
tetlensége-
ről.

még inkább) az Pápa is. Sz. Agoston ebben is az mi valasunkon vagyon. Mert ő es az ő Püspök társai, az *Calestinus* hoz küldöt lévelben, keptelen dolognak itiltek azt, hog valamely ember a valámadozzék, hogy az Isten egy emberben inkább akarná az igazságnak meg ismerését befuallani, hogy nem mint az sok samu Püspököknek, sivekben az kik az ő nevében az Gyűlésben egyben gyűltek. Mely mondás annyira mi érettünk vagyon, hogy az meg nevezet Stapleton y nagy ostobául azt meri mondani: *Non est absurdum quod illi Africani absurdum existimaverunt.* Nem keptelen dolog (ugymond) az mit azok az Africabeli Paterék keptelen es hallatlan dolognak itiltének. Ismet: *Non necessario tenemur*

credere,

y Lib. sup.
cit. ad 3. Ar.
pag. 413.

credere, quicquid illi Episcopi dicunt — — — praesertim cum satis apparet — — — eos modum in verbis nonnihil excessisse: Nem tartozunk mi azzal, hog mind el hidgyúk azt, az mit azok az Africai Püspökök mondanak. Holot jól lattyük hogy becsdedekben az linean igen általhagtak, így Bol Bellarminus. z

XXXI. Az Pápisták a azt tanittyák, hogy az *Generale Concilium*, az az: Az minden országokból össze gyűlt keresztényen tudos Embereknek Gyűlekezete nem verkezhetik. Mit el lenek tanitunk. Szent Agoston is disputalvan az Donatisták ellen ez Hitnek dolgarol: tudni illik, hogy ha azok az kik az eretnekektől es elszakadtaktul keresztelestettek, igazan keresztelestetteké megh; es az Donatistaktul az Cyprianus Doctor alatt lev ő *Provinciale*

Gyüle-

z Lib. 4. de
Rom. Pontif. c. 6.

Az Generale Conciliumnak, az végezésben való megh verkezhetéséről.

a Turrecremat summ. de Eccl. l. 3. c. 58.

Gyülekezetnek értelmevel erősen ostromoltattvan: az Szent Írást kezdi erősen commendálni, és azt minden Pátereknek írásoknál fellyeb dicsírni; akar kiváltsképpen való írás legyen, s. akar penik Conciliumban való, ^b megh mutatvan azt-is hog az Pátereknek írások az Conciliumoknak Decretumokból meg emendaltathatik: az egy Tartományi Gyülekezeté az közönseges gyülekezetéből; és az közönseges Generale Concilium Gyűlés az önnon maga vegezését, gyakorta maga-is meg jobbithattya, az utolsó az első emendalthattya; mikor bizonyos proba által az, az mi az előtt el reytve el fedezve volt, meg tudodik es ki nyilatkozik. Az honnan világossan ki jár hogy Szent *Agoston* Doctor értelme is azon

b Lib. 2. de
Bapt. cont.
Donat. c. 3.

volt,

volt, az mi az mienk, hogy tudni-illik az Generale Concilium-is az hit dolgaiban meg vetkezhetik.

XXXII. Az Pápistak azt c mondgyák, hogy az Nycaabeli első Concilium 80. Canonokat becsatott ki. Mi azt mondgyuk hogy csak husát. Szent Agoston-is ezen értelemben vagon, az mint meg tetetik onnan hogy ő es az ő Püspök Társai az hatodik Carthago-beli Conciliumban d es az Africaban valoban e nem akart többet husnál ismerni es be venni: Ő es az ő Püspök társai azt tartottak, hogy az Nycaei Canonoknak párja az mely nekik küldetett vala Alexandriabol es Constanti napolybol, az kiben csak 20. Canonok valanak, leg igazab pár avagy Málssa volna az elsőben irt levelnek. Ez bi-

F

zony-

Az Nycaabeli Gyűlés Canoninak Sámokrol c Lindan. Panop. l. 4. cap. 89.

d C. 9.
e C. 102.

zonyfag-is oly vilagos, hogy az Pápások semmi tisztességes moddal el nem vohattak magokat előtte, hanem nagy tudatlanul ezt vették hozzá f
Non debuerunt Patres Africani hac exemplaria pro veris venditare. Nem kellett volna az jó Africabeli Pátereknek ez Alexandriából és Constantinápolyból hozzajok küldöt exemplart leg igazabnak venni.

f Stap. Relect. contro. 3. q. 7. ad 1. Arg. pag. 412.

Az Szentekben való hívéiről. a Bel. 1. de Sanct. beat. c. 20. b Tract. 29. in 10. Rhemens. in Rom. 10. 14.

Az Ol-tároknak

XXXIII. Az a Pápások azt tanították, hogy mi hiszünk az Szentekben. De mi ellene tanítottunk ennek. Ellenetantott Agoston-is így szólva: *Credimus Paulo, sed non credimus in Paulum: credimus Petro, sed non credimus in Petrum.* Hiszünk (ugy-mond) Szent Pálnak, de nem hiszünk Szent Pálban, sem Szent Peterben.

XXXIV. Az Pápisták igen

javal-

javallják e az Ol-tároknak az nevében Szentek nevében való éppitefeket; való éppi- az mellyet mi nem javallunk; tésekről. az mint Szent Agoston sem. d
Nulli Martyrum, sed ipsi DEO Martyrum constituimus altaria: Mi (ugy-mond) az Martyromok Istenének éppetünk ol-tárt, nem az Martyromoknak.

XXXV. Az Pápások azt tanították. e Hogy az Szenteknek éppetünk Templumokat. De mi azt tanítottuk hogy az Templumokat, avagy az egyházakat, az mint mi hívjuk, egyedül csak az Istennek kel éppíteni. Azt tanította Agoston Doctor-is. f *Nonne si Templum aliqui sancto Angelo excellentissimo de lignis & lapidibus faceremus, anathematizaremur à veritate Christi, & ab Ecclesia Dei, quoniam Creatura exhiberemus eam servituti quae uni tantum debetur DEO?* az az: Hogy ha mi

c Velofillus Advert. in Tö. 6. Aug. ad 5. quæsit. pag. 439. Locrius Mariæ Aug. 1. 4. c. 1. p. 337. d Cö. F. Mä. l. 20. c. 21.

Az Templomoknak az Szentek nevében való éppitefekeről

c Locrius Mariæ Aug. 1. 4. c. 26. f Lib. 1. cöt. Maximin. Arian. Epif.

(ugy-mond) fabolavagy kö-
bül, valamellyik nagyságos
Angyalnak egyházat építet-
nénk, vallyon nem átkoztat-
nánk meg az Christustul és
az ő Anyaszent-egyházatul,
hogy azt cselekedven az te-
remtett állatra ruhaznok azt
az tiszteletet, az ki egyedül
csak az Istené? Mely igék an-
nyira ellenkeznek az Pápasok-
nak abbeli találmányokkal,
hogy *Erasmus* 8 (az ki az *Agos-
ton* munkait ki bocsátotta)
az margora azt az jegyzetirta
eleiben. *Hoc nunc fit quibuslibet
divis*: ezt értven rayta, hogy
akar mint mondgya *Agoston*,
hogy az Szent Aangyaloknak
Templomot építeni cő átal-
lyabá valo balvanyozas; mind
azonáltal mostan Téplomok
építtetnek minden Szentek-
nek. Mely habados vallás té-
tele *Erasmus*nak az ő balvanyo-

zások

g In edit.
Aug. Anno
1562.

zások ellen, úgy meg haboritá
az Pápasoknak győrokat, hog
az ő *Purgatorius Indexekben* h
meg merék parancsolni hog,
az az módas ki töröltessek.

XXXVI. Az i Pápasok
azt tanítták, hogy az mi Idvö-
zitő Christusunk, az ő föl tamadása
után leg elsőben az ő Annyanak
jelent meg; el hitetven magok-
kal: k *Nemo pius negarit*, hogy
egy Kereszten ember sem ta-
gadgya azt. De mi tagadgyuk
azt *Agoston* Doctorral 1 az ki
igy föl ez dolog felől: Az
Christus (ugy mond) leg első-
ben *Maria Magdalenának* mcl-
toztatott meg jelenni.

XXXVII. Az Pápisták m
azt tanítták, hogy *Suz Maria*
nem fogantatott éredendő bűnben.
Mitagadgyuk, follyon *Agos-
ton*-is. n *Quacumq; nascitur pro-
les (ex concupiscentia carnis) ori-
ginali obligata est peccato*: Vala-

F 3

mely

h Deleātus
illa verba:
Hoc nunc fit
quibuslibet
divis. Index
Hisp. fol. 5. b.

Kinek je-
lent az
Christo sel
tamadása
után elsőbe
meg?

i Bernardin.
de Bufti in
Mariali part.
10. sect. 2.
de gaudiis
Mariz par. 5.
k Bar. A. 17. 1.
ad An. 34.
Num. 183.
l In Ps. 58. in
Exp. 1 part.

Suz Ma-
rianak fo-
gantatá-
ról.

m Bell. 13 de
cult. Sanct.
cap 16 ad 2.
n De Nupt.

& concupis.
e. 24.

o Vide Bell.
de Vincētia
Beat. Virg.
concept. du-
centorum &
sexdecem S.
Matris Eccl.
Doctorem,
vera, tuta, &
tenenda sen-
tentia.

p De Fide
ad Pet. c. 26.

Szűz
Marianak
bűletéséről.
q Azor. Inft.
Moral part.

66 SZENT Agoston

mely kisdéd az testnek tisztá-
talá kívánságából bűlettetik,
az, az éredendő bűnökkel
megh mocskoltattatik; az
mely mondás hogy szűz Ma-
riat-is az credendő bűnben
fogantattnak lenni megh bi-
zonyítsa, egy néhány o Pá-
pistának értelmek erősetik.
Ugyan azon Pápisták azt-is
meg vallyák hogy ezen érte-
lem megh bizonyosodik ez
mondasabol-is Agoston Do-
ctornak. p Firmissime tene &
nullatenus dubites, omnem homi-
nem qui per concubitum viri &
mulieris concipitur, cum peccato
originali nasci, az az: Elhid-
gyed bizonyosan hogy vala-
mely ember az ferfinak es az
Aßbonyi-allatnak eggyesüle-
sekből bűlettetik, az az ére-
dendő bűnben bűlettetik.

XXXVIII. Az Pápisták
q azt tanítták; Fide Catholica

eredi

DOCTOR Vallasa. 67

credi Deiparam Virginem in san-
ctitate natam esse: hogy az közön-
seges hiunek, vallásnak eggyik cik-
kelye azt elhinni, hogy szűz Maria
sentségben, ártatlanságban bűlet-
tetett. Mi megh sem gondol-
lyuk azt. Szent Agoston-is ál-
mában sem álmadott ugy,
Fieri nullo modo potest, ut quis re-
nascatur antequam nascatur: Le-
hetetlen (ugymond) hogy
az ember ugyanannan bűlettet-
hessek addig, minck előtte
meg né-is bűlettetnék. Mely
értelem oly izetlennek tetfik
Valquez Iesuitának, hog nem
tud egyebet mit reá mondani
hanem hogy Nulli Catholico-
rum ita licet opinari, segy Catho-
licus-is (de Római Catholi-
cus) né itilhet (ugmond) ugy.

XXXIX. Az Pápások: azt
tanítták, hogy Ex speciali Dei
privilegio, kiváltsképpen való Isteni
privilegiumbol szűz Maria minden

F 4

büntül

2. l. 1. e. 19.
2 quær. &c.

Epist. 97.

Tom. 2. in
3. part. Thō.
q. 27. Art. 2.
disp. 115. c. 4.

Szűz Ma-
rianak
bűntelen
voltáról.
Cone. Trid.

sess. 6. c. 23.
u Rhem. in
Marc. 3. 33.

z l. 5. cont.
Julian. c. 9.

68 SZENT Agoston

büntül üres volt. u Annyi kegyelem adattatott volt (azt mondgyák mas Pápisták) neki, hogy soha csak venialiter megh bocsáthando-keppen sem vétkezett. Mi tagadgyuk. Tagadta kétség nélkül Agoston Doctor-is z így folvan: *Nullus est hominum prater ipsum, qui peccatum non fecerit grandioris aetatis accessu; quia nullus est hominum prater ipsum, qui peccatum non habuerit infantilis aetatis exortu*, az az: Nem volt soha csak egy ember is ő rayta kívül (az Christusról folvan) az kiaz ő koros idejében nem vétkezett volna; mert senki az Christuson kívül nem volt üres az kised állapában való bűnöktől. Masutt-is Szent Iánosnak im ez mondása felől elmélkedvén es okoskodván, Ioan. 2. 4. *Asszonyi-állat mi közöm vagyon ennekem te ve-*

led, így

DOCTOR Vallasa. 69

led, így magyarázza Idvőzítőnk Savát. y *Non competit tibi ut iubeas Deo; competit autem ut subdita sis Deo*: Nem az illik te hozzád (Maria) hogy az Istennek parancsolly, hanem hog engedgy ő neki. Az mely igekből az jú ki, hogy Christus Ilrunk meg feddette őtet; es per consequens Maria vétett valamit. Mert *ubi nulla culpa est, nec reprehensio aut increpatio locum habet*. Az hol az véték nincs, ott az pirongatásnak avagy feddésnek sincs helye, az mint Toletus Cardinal Boll. z

X L. Az a Pápisták azt tanítták, hogy szabad az Istent ki ábrázolni öreg ember képében. Mi es Agoston Doctor ellenek tanítunk: Mert Agoston folvan azoknak bentség törésekről, az kik el változtatták az hatatlan Istennek dicsőségét,

az ha-

y l. 2. de
Symb. ad
Cathech. c.
5.

z Comm. in
Ioan. 2. an-
not. 5.

Az Isten-
nek ki á-
brázolásá-
ról.

z Bell. l. 2.
de imag. c. 5.

b Tom. 3. de
Fid. & Sym.
cap. 7.

Az Isten
képének i-
mádásáról.

c Comm. in
3. part. Th.
q. 25. Art. 3.
pag. 139. E-
dit Stelf.
An. 1567.

az halando embereknek ha-
sonlatságokra, *Nefas est collo-
care tale simulacrum Deo* b Ki
mondhatatlan nagy véttek
(igy föl) az Istent olyan kép-
ben kiábrázolni.

XL I. Az mikeppen hogy
az Pápisták megh cselekedik
ezféle ki ábrázolását az Föl-
séges Istennek; úgy az ilyen
ábrázolásoknak, képeknek imádáso-
kat is meg cselekedik es állat-
tyák. Mert c Cajetanus föl-
van az Istennek es az Chri-
stusnak képeiről, *Hac non so-
lūmpinguntur, ut ostendantur (sic
ut Cherubin olim in Templo) sed
ut adorentur, ut frequens usus Ec-
clesiæ testatur*: Ezféle képek
(ugymond) nem csak az mu-
togatásért csináltatnak (az
mint az Cherubinok amaz
Templomban régen) hanem
hogy imádtatassanak is, az
mint az Ecclesiának mindenna-

pi szo-

pi sokása, cselekedete megh
mutattya. De mi itt is ellen-
kező keppen tanítunk, az
mint Agoston Doctor is, *Nulla
imago Dei coli debet, nisi illa qua
hoc est ut ipse.* d az az: Egy ké-
pét avagy ábrázattya-t is az I-
stennek nem szabad senkinek
imádni, hanem csak azt az ki
egy az Istennel; értven az Je-
sus Christust, Colos. 1. 15.
Heb. 1. 3.

XL II. Az e Pápások azt
állattya, hogy az Szenteknek ké-
peit imádnani nem csak azzal az
imádással az kit dulia-nak hinak,
hanem az hyperdulia-val is, az
az: az szolgálat-beli imádásnál
föllyeb való tisztelettel is. Mi
igen tagadgyuk Agoston is lát-
tatik igen tagadni f mert föl-
ban jutvan az bűvös-bayos
es éktelen életű kereszténynek
felől, az kik az Ecclesiában
valának, es az Ecclesiának

semmi-

d Tő. 2. Ep.
119. ad la-
nuarium c.
11.

Az Szent-
tek képei-
nek imáda-
sáról

e Naelantus
enarr. in Ep.
Pauli ad
Rom. c. 1.

f Tő. 1. de
Morib. Eccl.
Cathol. l. 1. c.
34.

semiben nem tetőnek va-
la, es ezokért abban munkal-
kodnak vala hogy őket megh-
vetnék; mindazokat ez név
ala foglalta: *Picturarum ado-
ratores*, képeknek imadoi (ugy-
mond) Mely alá hogy az mo-
stani Pápások is ne lattassa-
nak rekeztetni, ez Bellarmi-
nusnak legh job feleletti rea &
*Augustinum scripsisse eum librum
in primordijs conversionis sue ad
fidem Catholicam, &c.* Szent A-
goston (ugy mond) azt az
könyvet az kiben azt írja, még
az keresztényen hitre valo térés-
nek elődeden írta, az mikor
sok sokásokat bálványozás-
nak alétott, kiket, ostan job-
ban megh tanittatvan ben-
vedhető dolgoknak hagyott.

Az ké-
peknek mu-
togatások-
rol.

XLIII. Az Pápások azt ta-
nittyák, hogy az képek, könyvek
az kössegek. Mi azt mondgyuk
hogy nem. Nincs itt-is semmi

kerelke-

ketelkede, hogy Agoston Do-
ctor az mi értelmünkön nem
volna h az ki azokrul az bent
írás ellen álmadozokrul bol-
van, az kik azt véltek hogy
bent Pál az Ur Iesus Christu-
nak Tanitvanyi közzül megh
ez földön életben valo berel-
mes Tanitvanya volt, mert ug-
látták volna ők egy falon hog
bent Pál es bent Peter egygüt
voltak az Christussal le írva.
*Sic omnino errare meruerunt, qui
Christum & Apostolos ejus non in
sanctis Codicibus, sed in pictis pa-
rietibus quæserunt.* az az; U-
gyan-is ezt az tevelygest ér-
demlettek azok (igy bol A-
goston) az kik az Christust es
az ő Apostolit nem az Biblia-
ban hanem az iratos falon
kerestek.

XLIV. Az i Pápások azt
tanittyák, hogy Africa az val-
last Rómatul vötte. Mellyet mi

G

nem detiröl.

h Tom. 4.
de consens.
Evang. l. l. c.
10.

Az Afri-

ca k Ke-
ress jense-
geknekere-
detiröl.

i Barō. An-
nal. Tō. 1. ad
An. 44. Nū.
39. N. D. 3.
Conv. part.
1. c. 1. Nū. 25.

k Tom. 2.
Epist. 170.

Az igaz
Böytrül.

l Epist. 86. ad
Casulanum.

m l. 1. de bo-
nis oper. in
partic. c. 2.

Az Ba-
rátságul
Apácza-
ságul.
n Vincen.
Brun. c. 10.
Angl. edit.

nem hisünk. Mert Szent Ago-
ston egy átallyaban azt allattya
*ab orientalihus Ecclesiis Evange-
lium in Africam venit*: hogy az
Evangelium Africaban az
Görögh Ecclesiabul Sarma-
zot. k

XLV. Az Pápisták azt al-
latyák, hogy az büytölő ember ebe-
tik ebedet az büyt napon. Mi nem
ugy cselekedünk, Agoston sem
ugy. l Mert ő disputalvan az
Bombari büytölésről ellenke-
zett tészn az ebedlés es büy-
tölés között: előnkben ad-
van (az mint Bellarminus-is
megh vallya m hogy az ki e-
bedlik az n eböytől, sem pe-
nig az ki böytől az nem ebed-
lik.

XLVI. Az Pápisták n azt
tanittyák, hogy nagy bűn es az
első parancsolat ellen vagyon, meg-
tartoztatni akar kit-is az Baráttá
avagy Apáczává valo leteliül.

Mi

Mi nem ugy itilünk effelől az
mint hogy Szent Agoston sem
ugy itilt; Mellyet meg vail es
meg bizonyit Claudi9 Espen-
caeus o az mikor azt mond-
gya hogy Szent Agoston az ő
hetvenedik leveleben a mo-
nachismi voto Bonifacium revoca-
vit: Bonifaciust az Baráttá
valo lételnek fogadásatul el-
intette. Mellyet minden két-
seg nélkül nem cselekedet
volna, ha Pápista értelemben
lött volna, az kik azt allat-
tyák, hog az embert az Barát-
tá valo lételnek fogadásatul
elinteni bűn, es az első pa-
rancsolat ellen vagyon.

XLVII. Az Pápások p azt
tanittyák, hogy az ember szűzes-
ségben elhet affelől ha paráználko-
dik-is; mert az paráznaság
nem prajudical nem bont-
hattya föl az szűzeségnek fo-
gadását az Pápásoknál. Mi el-

G3

lene

o De Conti-
nent. l. 4. c.
8. p. 355.

Az pa-
rázna szű-
zeségről.
p Bell. l. 2.
de Monach.
c. 30. & 34.

q Tom. 6. 1.
de bono cō-
jugali c. 22.
prope finem.

Az Egy-
házi ren-
deknek Ba-
rátoknak
házasságok-
rol es örök-
ség bíráskod-
rol.

r Inst. Mor.
part. 1. l. 12.
c. 6. 4. quarit.
f Tom. 6. de
Hæres. c. 40.

lene tanitunk ennek. Ugy ta-
nitott Agoston Doctor-is. q
*Ad castitatem pertinet, non forni-
cari, non mœchari, nullo illicito
concubitu maculari.* Az ki (ugy-
mond) szűzességben akar él-
ni, annak latorkodni, bujál-
kodni, paráználkodni, sem
penigh egyéb megh tiltott il-
letéssel magát meg ferteztet-
ni nem szabad.

XLVIII. Az Pápisták azt ta-
nították, hogy sem az Barátok sem
az egyéb egyházi redek nē elhetnek
selesegekkel, ugy az mint más
emberek. *Et jure quo nūc utimur,
Religiosus professus dominij &
proprietas capax non est.* az az:
Az mostani törvény szerint,
egy Barátnak-is nincs része es
tulaydona az világi jokban,
es örökség bíráskodásban így szól
Azorius. r De mi ezt el nem
hiszük. Agoston is nem hitte.
f Az ki nagy véteknek tartot-

ta az

ta az Angelicus neven lé-
vő Eretnekekben, *eo quod in
suam communionem non recipe-
rent utentes conjugibus, & res pro-
prias possidentes, quales habet
Ecclesia Catholica, & Monachos,
& Clericos plurimos,* hogy tarfa-
ságokban be nem veszik vala-
azokat, az kik házasságban
valának es tulaydon javok
vala; az mineművek az Ca-
tholica Anyaszent-egyházban
(ugy-mond) mind Barátok s
mind peniglen egyéb egyhá-
zi rendek fokban vannak, kik-
nek selesegek es tulaydon ja-
vok vagyon. Az melyre t Es-
penceus nem tud mit felelni,
hanem azt fogja bele, hogy
Agoston Doctor ennek egye-
bűt sok helyen ellene tanit.
Es mivel *una aut altera hiru-
do non facit ver.* Egy vagy két
fetskenek megjövésével nem
lesz mindgyárt Tavas, így

t De Contri-
nent. l. 5. c.
8. 648. p.

G 3

nincs

nincs semmi oka, hogy egy két bizonyfagnak hidgyen (ugy-mond) ember, több sok ellen-köző bizonyfagok felett.

Az szüze-
selegnek
fogadása
után való
házaságról
a Gloss. in c.
Quod vovē-
tes e. 27. q. 1.
apud Grat.
Bell. l. 1. de
Matrim. c.
21.

XLIX. Az Pápások az tanították, hogy az egyes fogad-
das; (kétseg nélkül amaz czi-
meres szüzelegről való) az
házaságot elrontja és semmivé te-
szi. Mi ellenben tanítunk. Ugy-
tanított Agoston is, mert erről
az dologrólolván azt mód-
gya: *Qui dicunt talium nuptias
non esse nuptias, sed potius adulte-
ria, non mihi videntur satis acutē
& diligenter considerare quid di-
cunt. az az: Az kik azt mond-
gyak hogy az olyan házasság
(az fogadás tétel után való)
nem házasság hanem paráz-
nás; en azt itilem felőlők
hogy magok sem tudgyak mit
mondnak gondolatlanul bol-
nak. x Mely bizonyfag tetéi
oly vilagos, hogy egy Smith*

x Tom. de
bon. Viduit.
c. 10.

neven

neven való Pápista Lector in
Theologia Oxonia, amaz ver so-
po Pápista Kiralynának Ma-
rianak idejében nem tudot
job feleletettedre kössörülni,
koholni hanem csak ezt. y So-
ha nem tanította Agoston azt hogy
az Fogadást tevőknek Házasságok
igaz házasság volna, hanem csak
az eretnekek ellen, az kik közűt
nemellyek az másodszor való ha-
zasságot, nemellyek közönsegesen
minden házasságot keromlanak va-
la. Maldonatus Iesuita is z
kenőserítettet ez bizonyfag-
nak igazságot megh vallani
(semmi oly tetővázást nem
foghatvan hozzá mint Smith)
hogy tudni-illik Agoston eb-
ben az dologban ő vellek, el-
lenkező értelemben volt;
mert disputalvan ez kerdes-
ről, *An solenne votum castitatis
dirimat Matrimonium quod postea
contrahitur? Hogy ha az az*

y Devotis
Monasticis.

z Tö. 2. disp.
de Matrim.
part. 3. q. 2.
de 3. impe-
dimen id est
voto.

Bokas berint valo fogadas az szűzsegről, elronthattya-e azt az házassagot az ki az utan lenne? Erre az kérdésre sok Patereket (kik között Agoston-is ott vagyon) citalvan sőt még Conciliumokat-is az kik az kérdésben valo dolgot tagadgyak es az feleletre jöven, így szól: *Quod attinet ad Argumentum ex testimoniis veterum Authorum; non videtur mihi esse negandum, multos illorum in ea fuisse sententia ut existimarent, per votum solenne non dirimi Matrimonium. Nam Augustinus non tantum aperte dicit, sed etiam contendit, &c.* az az: Az regi Doctorok irásiból vót bizonyságokra ez az en feleletem; hogy az mint en csemben vésem sokan tagadgyak ő közzülők az házassagnak eltoreset föl bontasat az Bokas berint valo fogadas által.

Mert

Mert Agoston Doctor-is nem csak egy átallyaban tagadgya, hanem ugyan erősen is állattya hogy nem úgy vagyon. &c.

L. Az Pápisták közönségében azt tanitták, a hogy az Kisdedeknek Lymbusa az pokolnak egyik boltja, az holott az gyermekek csak kár-vallas-beli büntetéssel pœnâ solius damni büntetletnek örökre, es hogy az az hely meg különböztetik az pokolnak attul az részétül, az holott az ördög es az ő Angyali, pœnâ damni & pœnâ sensus nem csak kár-vallas-beli hanem szenvedés beli büntetéssel is büntetletnek örökre. Mi ezt az vélekedést hamisnak tartjuk. Mert ez clet utan nincs két helynél több az hová mindeknek mennek; vagy az égben az Christushoz, avagy penigh az pokolban az Ördöghöz. Ezen volt Agostonnak is értel.

me, nec

Az Kisdedeknek
Lymbusa-
rol.

a Bell. 1. 2.
de Purg. c. 6.

me, nec est ullus ulli medius locus, ut possit esse, nisi cum Diabolo, qui non est cum Christo: Sohult sen-
kinck nem késítettet tőb hely; hanem csak az Ördög-
gel való lételnek helye annak az ki nincs az Christussal. b

b Tom. 7. de Pecc. merit. & remiss. l. 1. c. 28. Vide etiam de ver-
bis Ap. Ser. 4. & l. 5. Hypognost. e De Sacram. l. 3. c. 1.

Mely mondásban Agoston oly egyátallyában szól, hogy Co-
tarenus Cardinal erről szól-
van Hunc locum Augustinus in multis suorum operum locis non vi-
detur agnoscere, e az az: Szent
Agoston (ugymond) sok he-
lyen az ő munkai között, nem
láttatik ez fele helynek mint
az Lymbus hitelt adni, es er-
ről valami bizonyost állatni.

Az Szent
Atyak
Lymbusa-
ról.

d Bell. l. 2. de Purgat. c. 6.

L I. Az Pápisták d azt ta-
nittyák, hogy az réghi Atyaknak
Lymbussa- is, az mellyet más ne-
ven Abraham kebelének hi-
nak, része az pokolnak, az mely-
ben az Szent Atyák az kik az
Christus benvedése előtt meg

holta-

holtnak, csak ideig való
kár-vallás-beli büntetéssel
büntetettek. Mely tudomány
minekünk nem tetszik. Agoston
Doctornak sem tetszett, ki
midőn olvasvan az írást, gon-
dolkodnék az felől az nagy
közben vetés felől az pokol-
ban kinlodo Gazdag, es az
Abraham kebelében vigado
Lázár között, es hogy sohult
az írásban nem olvasta volna
az pokolnak nevezeti jo je-
zésben, ezt hozza ki belőle,
e hogy az Abraham kebele
(az kit az Pápisták egynek
tartnak az Sz. Atyák Lymbu-
sával) semmikeppen nem ré-
se az pokolnak, mely monda-
sáert keményen meg is fed-
di őtet Lorinus Iesuita. f

L II. Az Pápisták g azt ta-
nittyák, hogy valóságos-keppen
Samuel volt az, az kit Saul az föld-
bül feljünni látott 1. Sam. 28. es nem

e Ep. 57. &
29. de Gen.
ad lit.

f Comm. in
Act. 2. 24.

Az föld-
bül föl jött
Samuelről.
g Dovvifi.
Annot. in 1.
Sam. 28. c.

valami

h Dzmonomania l. 2.
c. 3.

i In Indice
Rerum &
Verb. oper.
Hieron. ad
finem Tom.
9. verb. Necromantia.

valami gonosz lélek Samuel ábrázattyában. Mitagadgyuk. Tagadta Agoston-is az mint Bodinus h megvallya, az kiez dolog felől okoskodvan megismeri hogy Agoston egyyk volt azok közzül az kik est az sem-feny-vestő Samuel képét Őrdögnek tanították lenni. Ezen dolgot eűben vesti Marianus Victorius is i Hieronymus Tom. 4. falsum esse scribit Samuelē à Pythonissa illa muliere suscitatum, cūm potius visa fuerit ad fecisse quā fecerit: quod etiam Augustinus latius probat, az az: Hieronymus (ugymond) az ő írásnak negyedik Tomusában hamisságnak mondgya hogy Samuel támasztatot volna föl az által az varáslo Afsonyi-állat által; az ki csak lattatott őtet föl támasztani, es nem támasztotta valóságos keppen föl. Melynek igaz a-

ga bü-

ga bűvebben megh bizonyítatik Agoston D. által. Et Augustinum magis inclinare in eam partem, ut credatur non verē spiritum Samuelis à sua requie excitatum fuisse, sed aliquod phantasma, &c. Es Sz. Agoston inkább hajol azoknak az értelemre, az kik azt mondgyák, hogy az nem az valóságos Samuel volt, hanem csak valami Őrdögi látás, az mint Iansenius megvallya. k

LIII. Az Pápások i azt tanították, hogy az az kö-Bikla, az mellyen igire Christus Urunk hogy eppitené az ő Anyaszent-egyházát, Szent Peter volt. Mi azt mondgyuk hogy az Christus maga az az kö-Bikla, nem Sz. Peter. Lásuk Szent Agoston-is mit mond, m Tu es Petrus, & super hanc Petram quam confessus es, super hanc Petram quam cognovisti (dicens, Tu es Christus Filius Dei vivi) edificabo Ecclesiam meam,

H

id est,

k Comm. in
Ecc. c. 46.

Az kö-Biklának
melyről
Matth. 16.
18. emleke-
zet vagy
az értelemről.

l Bell. l. i. de
Rō. Pōt. c. 10.
m De verb.
Dom; Scim.
13.

id est, Super me ipsum, Filium DEI
vivi edificabo Ecclesiam meam,
super me edificabo te, non me super
te, &c. az az: Te vagy Peter,
es en ezen az kő-síklan az
melyről vallást tövel, ezen az
kő síklan az melyet te meg
ismerel (mondvan: Te vag az
Christus az élő Istennek Fia)
eppitem az en Anyasent-egy-
házamat. az az, en magamon
az élő Istennek Fian eppi-
tem az en Anyasent-egyhá-
zamat, Tegedet eppitlek en
raytam, nem magamat te ray-
tad, &c. Mely igeek oly egy-
átallyaban az Pápások ellen
sólnak, hogy az mi mostoha
Rhémista Attyank fiainak q
ez az legh job feleletek rea-
Szent Agoston (ugymond) az
Bonak termesztet az mellyen az
Christus Bollot nem vizsgálta jól
megh. Bellarminus penigh r
Ex ignorantia lingua Hebraea de-

q In Matth.
15. 18.

r Lib. 1. de
Rom. Pont.
cap. 10.

ceptum

ceptum Sz. Agoston (ugy-mond)
az Sido nyelvnek tudatlan sa-
ga mint csalatkozot megh.
Pighius ezt veti hozza r
Nusquam haeret, nusquam figit
pedem, sed ubiq, explorat, ubiq,
tentat, subordinatur omnia: &
quicquid probabile occurrit, alicu-
bi amplectitur, quod continuo post
displicet & retractatur. az az:
Sohult Agoston Doctor nem
akadoz, sohult addig értele-
mét ki nem mondgya, hanem
elsőben minden környűl ál-
lo dolgokat megnéz, megh
probal mindeneket, es vegte-
re ha valami hihető dolgot
talal ki, mellyen nehanykor
meg nyugszik, meg mindgyart
nem tetzik, es azontul megh
valtoztattya. Allatvan tovab-
bá hogy sent Agoston, soha
nem magyarásta egyebkor
az Christus mondását így, ha-
nem mikor restebbé gondol-

r Hierarch.
Eecl. 1. 3.
cap. 5.

H 2

kodot

kodot magabá, es csak imigy amugy hanta vetette meg az dolgot. Ezzel fejezván be. *Contorta expositio*, atq; adeò ipsis verbis Christi manifestè adversaria, az az: Csak crövel tött magyarázat ez, es az Christus igejével binten ellenkező.

Az Meny-
orßag kul-
csa s. Pe-
ternek mi-
keppen a-
datot.

t Fig. Hie-
rarch. Eccl.
1. 3. c. 9.

u Tract. 50.
in Ioan.

LIV. Az Pápisták azt tanit-
tyák, hogy az menyorßagnak kul-
csa csak s. Peternek adattatott.
De mi azt mondgyuk, hogy
s. Peter akkor egészen az
Ecclesia kepet viselte, mikor
az Christus neki ekkeppen
bollot: *Neked adom az Menyor-
ßagnak kulcsat.* Igyért Agoston-
is effelől. *u Petrus quando cla-
ves accepit, Ecclesiam sanctam si-
gnificavit.* Midőn Peter (ugy-
mond) az kulcsat vőtte az c-
geß Anyas. egyház képét
viselte. Mely igék annyira viz-
ketterik az Pápásoknak hom-
lokokat, hogy Pighius x ken-

szerit-

berítettet ezeket az magokat
elárulo sokat sajabul ki eyte-
ni; *De Augustino possem dicere,*
quod unus homo fuerit, l. c in re
nec secū firmiter, nec cū aliis cō-
sentiens. At Patrum sententia
tunc apud nos est principia autho-
ritas, quando cū secum cū aliis
cōsistentes, ipsam nobis explicant
communem Orthodoxa Ecclesie
sententiā. az az: Igazan mond-
hatom Agostonul, hogy ő-is
csak egy ember volt, az ki eb-
ben az czikkelyben sem ma-
gaval sem penigh malsal nem
eggyez. Az Faterek mondasa-
nak penig csak akkor vagyon
nalunk kivalképpen helye,
mikor mind magokkal i-
mind egymalsal, eggyes érte-
lomben leven, az igaz Anya-
s. egyháznak közönseges
értelmét adgyak előnkben.

LV. Az Pápisták azt mond-
gyák, y hogy amaz Iffiu, az ki

x Hierarch.
Eccl. 1. 6.
cap. 4. fol.
286.

Az s. Peter
Mathe 19.

résében
valo Iffiu-
nak tör-
vény betöl-
téséről.

y Bell. l. 2.
de Monach.
c. 9. Maldo-
nat. Com.
in Matth.
19. 20.
z Epist. 89.
q. 4.

a Loco pro-
ximo citato.
b Bell. l. 1.
de Euch.
c. 11. Maldo-

Az Chri-
stusnak
Matth. 26.
29. valo
mondásá-
nak igaz
értelmeről.

Szent Mathenak 19. részében
az huszadik versben azt mód-
ta vala Idvőzítőnknek, hogy ő
az Istennek parancsolatit
egészen bé töllötte volna,
igazat mondott. De mi azt mód-
gyuk, hogy nem mondott.
Szollyon elő Agoston-is z Pu-
to, quod se arrogantius, quam ve-
rius servasse responderat, az az:
Itellem hogy az az Iffiu ker-
kedseg szerint hogy nem mint
igassag szerint sollot. Mely
értelem hogy Agostoné Mal-
donatus-is megvallya.

LVI. Az Pápások azt mond-
gyák, b hogy az Christusnak im ez
Szent Mathenak valo mondata c. 26
29. Nem isom ez időtől fog-
va, az soló vebőnek gyű-
mölcséből, &c. nem az Sacra-
mentumban valo borral, hanem
az Huszveti Baranye meg etele se-
let valorul értetik. Mi ellene
mondunk annak az magyara-

zat-

zatnak. Es hogy Agoston-is mi
velünk együtt ellene mond-
gon, Bellar. önnön maga meg
vallya, es ez feleletével reá ta-
mad érte. Dico Augustinum
non expendisse hunc locum dili-
genter, ut ex eo patet, quod brevis-
simè se expediri ab hac difficul-
tate, az az: Agoston nem nez-
te jól meg ez mondat, mely
megtetűk onnan hogy csak
könnyen megyen el mellől.

LVII. Az Pápisták a azt
tanították, hogy ezek az ige-
k Szent Iánosnak. cap. 10. 16.
Es, legyen egy akol es egy Pásztor,
nem az Christusul hanem az
Páparul solnak. Mi ellene ta-
nitunk, az mint Agoston-is
Tract. 47. in Ioan. & Serm.
49. de verbis Domini.

LVIII. Nemelylek az Pá-
pások e közzől ebben az ve-
lekedésben vannak hogy Sz.
Peter es Szent Pal midőn egy-

nat. in Mat.
26. 29.

e Ibidem.

Az S. Ia-
nosnak cap.
10. 16. va-
lo egy pás-
torrol.

d Ioh. de
Parisiis de
potest. regia
& Papalic. 3.
Stapl. Anti-
dor. in Evā.
Ioan. 10.

Az S. Pe-
ter es Szent
Pal közöt
valo vete-

kedéfről

Gal. 2.

e Baron. An

na. Tom. 1a

ad An. 51.

nu. 31.

f Bell. 1. 1.

de Roma.

Pont.

g Lib. 2. de

Bapt. cont.

Donat. c. 1.

h De Agone
Christiano
cap. 30.i Loc. sup.
cit.

mas között vetekednének Gal. 2. es Szent Peter Szent Paltul az Santikalasról meg feddettették, Szent Peter semmit nem vetkezet; Masok azt mondgyák hogy *talam venialiter* s egy kicsint vetkezet. De mi azt mondgyuk hogy ugyan nagyot vetkezet. Vallyon azt merie az mai Iesuitaktul Agoston-is mondani; halljuk meg s *Contra regulam veritatis cogebat Gentes Iudizare*. Sz. Peter (ugy-mond) az igazságnak regulaja ellen antikaltattya vala az Poganyokat. *Petrus in simulationem superstitiosam, sőt h in pravam simulationem lapsus est*. Szent Péter (igy áll meg is) babonas es igen vesett tettesben fin-mutatásban esett. Mely mondás annyira föl hurta Baroniusnak az orrat i hogy nem tud bossúságában mit mondani, hanem hogy Agoston

abban

abban az mondasában. *A linea Catholica fidei aberrare, & in lapidem offensionis incurrere*, az közönséges hitnek, vallásnak lineáját által hagta es az botrankozásnak kövében ütközött meg.

LIX. Az Papisták s azt tanították, hogy Iácob Iosephnek az ő Fianak palcsaja tetejét imadta, Hebr. 11. 21. De mi azt mondgyuk hogy Iácob nem imadta az Ioseph palcsaját, hanem az önnön maga bottyara hajolvan mint erőtelen öreg ember, az Istent imadta. Hogy Agoston-is így magyarázta legyen ez igeket, magok meg vallyák az Rhemisták. 1

LX. Az Pápisták az mondgyák, m hogy ezt az 16. verset az Sidokhoz küldött levelnek 13. részében így kel fordítani; az Istent meg érdemlyük.

De mi

Az Iácob
imatkózásáról Heb.

11. 21.

k Rhem.
Annot in
Heb. 11. 21.

1 Loco cit.

Az 16. vers
nek Heb.

12. igaz
fordításáról.

m Rhem.
Annot. in
Heb. 13. 16.

n Lib. 10.
cap. 5.

Az Ma-
lach c. 1.
n. valo Fü-
stölgo-ál-
dozatrol.

De mi azt mondgyuk hogy
igy: az Istennek tetszik. Hogy
Agoston itt is mi velünk va-
gyon *Vives* önnön maga meg
vallya n mert az ölegyzete-
siben az mellyet Agostonnak
de Civitate Dei nevén valo
könyveben irogatot, az mely-
ben ez az vers Hebr. 13. c. 16.
igy citaltatik *Placatur Deus* az
Isten megh bekellik, így fol
In antiquis, placetur Deo, utrumq;
melius quam quomodo vulgò ha-
bemus, promeretur Deus; az az:
Az régi fordításokban így ol-
vasuk, az Istennek tetszik a vagy
tetszünk; mind két fordítás
job, hogy nem mint az mi kö-
zönséges Vulgatánkban va-
gyon, az Istent meg érde mellyük.

LXI. Az Pápások o azt ta-
nittyák, hogy Malachiasnak első
részében az tizen-eggyedik vers-
ben az mely füstölgo áldozatrul va-
gyon emlekezet, azon az ö Miséle-

lekben

sekben valo áldozat értetik. Mi
penig azt mondgyuk hogy
nem, hanem az Szenteknek kö-
nyörgések es dicsiretek. Sz. Ago-
ston is p annyira egyez eb-
ben is mivelünk, hogy *Azeri-*
us ezt maga megh vallya, es
csak ezt mondgya orczátla-
nul reá, q *Augustino reliquum*
veterum Patrum cœtum opponi-
mus & Synodi Tridentina testimo-
nium, az az: Agoston Doctor
ellen támasztjuk az több Páte-
reknek egyező értelme-
ket, es az Tridentinumi
Gyűlésnek bizony
ságát.

Solí D E O Gloria.

Deut: 32. 29.

Oh vajha esbetek volna meg érte-
nétek ezeket, es az ti utolsó Ve-
getekről gondolkodnatok.

o Allen. de
Euch. Sa-
crif. c. 5.

p Lib. 2. cõt.
Ep. Petolia-
ni c. 89.

q Instit. mo-
ral part. 1.
l. 10. c. 11.
7. quæst.

AZ ARTICULUSOK SUMMAINAK TABLAIA.

I. Az réghi Doctörök írásnak méltóságokról.	pag. 4.
II. Az Sido es Görög nyelven valo Bibliaának méltóságáról.	10.
III. Az Apostolok parancsolatból irtak az mit irtak.	13.
IV. Az Sz. Írásnak elegendendő voltárul.	15.
V. Az Bibliának mas nyelvekre valo fordításárul.	18.
VI. Az Sz. Írásnak szent voltának meg isméréseről.	20.
VII. Az igaz Anyaszent-egyháznak jegyeiről.	Ibid.
VIII. Az csuda-tételekről.	22.
IX. Az Hitetleneknek cselekedeteiről.	24.
X. Az Babad akaratrul.	27.
XI. Az bűnnek természetiről.	29.
XII. Az eredendő bűnnek büntetéseiről.	30.
XIII. Az	

T A B L A.

XIII. Az jo cselekedeteknek érdemeiségekről.	32.
XIV. Az Sacramentomoknak samokrul.	33.
XV. Az Asszonyi-állatoknak keresztelesekről.	34.
XVI. Az Ur Vacsorájának nevezetiről.	35.
XVII. Az Ur Vacsorájának magában való hasznáról.	36.
XVIII. Az Christus testének az Ur Vacsorájában való ételéről.	37.
XIX. Az Szerző igéknek értelmeről.	38.
XX. Az O esuy Testamentombeli Sacramentumoknak egyenlő es ugyan azon hasznokról.	39.
XXI. Az kenyérnek az Ur Vacsorájában való el változásáról.	42.
XXII. Az Misében való áldozatról.	44.
XXIII. Christus testének sok helyeken való létéről.	47.
XXIV. Az Hitetleneknek az Ur Vacsorájában való részesülésekről.	48.
XXV. Az Pápának az Conciliumok fölött való méltóságárul.	49.
XXVI. Az Pápára való appellálásról.	51.
XXVII. Az Püspököknek az Római Szeke	valo

T A B L A.

való appellálásokról.	53.
XXVIII. Az Pápának az ki rekesztetteknek be-fogadások felől való megtosagáról.	54.
XXIX. Az Pápának más országokban való követségéről.	55.
XXX. Az Pápának megvetkezhetetlenségéről	57.
XXXI. Az Generale Conciliumnak az végzésben való meghetkezhetetlenségéről.	59.
XXXII. Az Nycaa-beli Gyűlés Canoninak bármokról.	61.
XXXIII. Az Szentekben való hívésről.	62.
XXXIV. Az oltároknak az Szentek nevében való éppitésekről.	ibid.
XXXV. Az Templomoknak az Szentek nevében való éppitésekről.	63.
XXXVI. Kinek jelent az Christus söl tamadasa után elsőben meg?	65.
XXXVII. Szűz Marianak fogantatásáról.	ibid.
XXXVIII. Szűz Marianak születéséről.	66.
XXXIX. Szűz Marianak büntelen voltáról.	67.
XL. Az Istennek ki ábrázolásáról.	69.
XLI. Az Isten képenek imadásáról.	70.

T A B L A.

XLII. Az Szentek kepeinek imadásáról.	71.
XLIII. Az képeknek mutogatásokról.	72.
XLIV. Az Africaijak Kereszttyenségeknék eredetiről.	73.
XLV. Az igaz Bőytről.	74.
XLVI. Az Baraisagarol, Apaczasagrol	ibidem.
XLVII. Az parazna szűzességről.	75.
XLVIII. Az Egyházi rendeknek, Baratoknak házassagokról es örökseg biraokról.	76.
XLIX. Az szűzességnek fogadasa után való házassagrol.	78.
L. Kisdedeknek Lymbussáról.	81.
LI. Az Szent Atyak Lymbussáról.	82.
LII. Az földből söl jöt Samuelről.	83.
LIII. Az kö-siklanak melyről Matth. 6. 18. emlekezet vagyon igaz értelméről.	85.
LIV. Az menyország kulcsa Szent Peternek máképpen adatott.	88.
LV. Az Szent Mathe 19. réseben való Iffu-nak törvény be-töltéséről.	89.
LVI. Az Christusnak Matth. 26. 29. való mondasanak igaz értelméről.	90.
LVII. Az Szent Ianosnal cap. 10. 16. való	

T A B L A.

egy pásztorrol.

91.

L III. Az Szent Peter es Szent Pal között
valo vetekedésről Gal. 2. *ibid.*

L IX. Az Iácob imátkozásról Hebr. 11. 21.

93.

L X. Az 16. versnek Hebr. 13. igaz fordításá-
ról. *ibid.*

L XI. Az Malach. cap. 1. 11. valo Füstölgő-
áldozatról.

94.

SCALA COELI

avagy

EGYNEHANY, BIZONYOS IDŐKRE ALKALMASZTATOT, ISTENES elmélkedések es buzgo Imadságok, mellyek az kegyes Eletnek, ANGLIAI nyelven irattatot PRAXISBOL, Bedegettettek.

MEDGYESI PÁL által.

I. Timoth. 4. §. 8.

Gyakorollyad magadot az Isteni Solgálatban, mert az Isteni tisztelés (kegyesség) mindenre hasznos, melynek igereti vagyon ez világon, es az más világon való megh ajándékozásáért.

DEBRECZENBEN.

Az Authornak Előljá- rntése.

V Alaki vagy, az ki ez Könyvecskében
tekintess, soha addig ezt olvasni kez-
ben ne vegyed, miglen magadban elsőben el-
nem vegzed azt, hogy te tellyet szüöl az I-
steni tisteletnak (az kegyességhnek) Bin-
mutatás nélkül való követője akarsz len-
ni. Mindazáltal ved kezdedben, es olvasad
bátor de szorgalmatossan, hogy valami-keppen,
minek előtte ez Könyvecskét által olvasnád, az
Isten (valami hirtelen halál által) életedet,
az te megh rögzöt, kegyesség es Isteni fe-
lelem nélkül való voltodért, ez földről
ki ne törüllye.

Légy egesseghben.

EGY-

EGYNEHANY
BIZONYOSIDÓK.
RE ALKALMASZTA-
tott Istenes elmélkedések es
buzgo imadságok, mellyek
az kegyes Eletnek, Angliai
nyelven irattatot Pra-
xisabol sedeg-
tettek.

AZ REGGELRŐL.

Mikeppen kell az eggyes embernek
minden Reggelét kegyessen
elkezdeni.

Ihelt föl serken
REGGEL az te
ágyadban, Zárd
be azontul erőf-
sen az te fived-
nek aytáját, hogy semmi világi
gondolatok addig be ne férkez-
hessenek, míg az **ISTEN** az
első helyet abban el nem
foglal-

a Primitia
oris & cor-

dis Deo of-
ferenda.
Ambros. in
Psal. 119.

Exod. 27.
20. 21.
Lev. 24. 2.
Psal. 141. 2.

2 KEGYES ELET

foglaltatja. Így semmi gonosz
gondolat, avagy akarat nem
még be-menni, avagy kön-
nyebben ki-rekesztethetik, és
az Szív oltán azon az egész
napon az Istenes életnek és ke-
gyességnek jó bágával inkább il-
latozik. De hogy ha az te Szi-
vedet (mikor álmodból el-
főben föl serkenő) az Isten
és az ő Igéje felől való elmél-
kedésekkel be-nem töltőd, és
mikeppen az Ur Sátorában
az Lampások minden Reggel
és Este Szeben megtört tiszta fa-
olajjal, az Isten Igéjének dra-
galatos olajjával megh nem
ujjjetod; és az imatkozásnak jó
illatú füstével megh nem füstö-
löd: az Sátannak legelső gon-
dya-is az lehen, hogy men-
től hamarebb világi elmélke-
désekkkel, avagy testi kíván-
sagokkal tölthesse azt be, hogy
ekkeppen alkalmatlanná te-

hesse

PRAXISZA.

3

hesse az Isteni Szolgálatra, és
az egész napon semmivel e-
gyébbel ne illatozhassék, ha-
nem az meg vesset és hazug be-
szedeknek s-hirtelen való ka-
romkodó esküvőseknek rút bü-
döségével.

Minekokaert minden reg-
geli munkaidat az Isten Igéjén
és az imádkozáson kezd el, és az I-
stének vid föl az meg a töredézet
Szívnek Oltarán, az te lelkednek
b sohazkodásit, és ajakidnak c
tulkait reggeli áldozatul s az
napnak első Sengejéül: és
mihelt föl serkenő, Solly ek-
keppen az ő Igéjből ő Föl-
fegének.

Rövid Soliloquium az reggel
föl serkenő Embernek az I-
stennel.

Az en lelkem figyelmetesen
várja az Urat, hogy nem mint az
Verrasztó az reggelt: Annakoka-
ert oh Ur Isten, könyörülj en ray-

tam,

a Psal. 52.

b Rom. 8.
c Hos. 13. 2.

Psal. 130. 6.

Psal. 67. 1.

tam, aldigy meg engem, es az te
orczádat világosíts meg en raytam :
tölts be ez napnak kezdetin az te
kegyelmesegeddel az en szívemet,
Ekkeppen en meg vidamulok, es ör-
vendezek az en életemnek minden
napjaiban.

REGGELI ELMEL- kedések.

Az után elmelkedgyel ezokról.

I. **H**ogy az Mindenható
Isté az mely könnyen
fől serkente tegedet ez Reggel
az te ágyadban az természetnek
álmabol : oly könnyen fel költ-
heti az te testedet amaz Iltol-
so Napó az koporsóbá az halálnak
álmabol-is. Mely utolsó napnak
fől verradásakor az Christus el-
jű, hogy megh dicsőíttessek az ő
Szentiben : es az ő sok ezer Szen-
tinek mindeniknek testek (az ő di-
csőséges testéhez hasonlatosok lé-
ven) senlenek, es mint az Nap

ugyu

ragyagnak Az Angyalok-is
mindnyajan az ő dicsőségek-
ben tündökölven : az Ur Iesus
Christusnak teste, dicsőséggel es
szenyességgel őket mind föllyúl
haladgya ; Istensege pedig meg
annal-is inkab. Ha egy Napnak
fől jűvesc az reggelt így meg
szenyefiti ; minemű szenyes es di-
csőségesen ragyago Reggel le-
scn az, az mellyen annyi sok
ezernyi ezer Szenteknek az
Napnal sokkal inkab tündök-
lő testek jelennek megh, es az
Ur Iesus Christusnak dicsősé-
ges seregehez adgyak magokat ;
az ki akkor ki-indul az igazsag-
nak Szekih ez, hogy meg itellye
az gonos Angyalokat es az I-
stentelen embereket. Ugy
cselekedgyel tehát, hogy ez
napnak hejyában valo dicső-
sege, es el mulando hafna,
réstetlenne ne tegye az te lel-
kedet annak az Napnak örökke

K

valo

Luc. 9. 13.

Akt. 17. 31.

1 Cor. 6. 3.

Iudz 7. 19.

Psal. 99.

2 Thes. 1. 10.

Iudz 7. 14.

Phil. 3. 21.

Matt. 14. 43.

Sc 17. 2.

Luc. 14. 14.

valo boldogsagaban es dicsősé-
segeben, mely tulaydonkep-
pen az Igazaknak föl tamadasa-
nak neveztetik.

1 Pet. 5. 8.
Job. 17.

II. Hogy nem tudod mely
közel járult volt az gonos Le-
lek (az ki mind eyjel nappal, mint
az *Sivo-rivo* Oroslan környületed
jár, keresven hogy be nyelhesen)
te hozzád mikor aluttal; ki-
ellen semmikeppen megh
nem őrizhetted volna magad
erejéből tennen magadat: Es
hogy gondolni sem tudod
minemű rettenetes gonosza-
got cselekedet volna raytad,
ha az kegyelmes Isten körül
nem vött volna tegedet es az
mid vagyon, az ő mindenkor
vigazo gondviselelével, es az
ő Aldot bent *Angyalival* ta-
bort nem jartatot volna kör-
nyüllötted.

Jobi 1. 10.
Psal. 121. 4.
Psal. 34. 7.
& 19. 11.
Gen. 32. 1. 2.
2 Reg. 6. 16.Luc. 22. 61.
62.

III. Ha az kakas őt hallod,
mindgyart bent Peter jusson

csedben

csedben es kövessed őtet az
megh terésben. Ezen kakas
őorul az utolso napi Trom-
bitanak meg fuallasa-is csedbē
jusson; Es ugyan azzal az a-
kalmatossággal bály magad-
ban s-gondold megh, hogy
ha most az kakas őo helyett az
az Trombita őollana, micsoda
allapotban talalna. Legy ol-
lyan azért minden reggel az
minemű akkor kivannal len-
ni: hogy azon az napon vala-
mikeppen azt ne kívánnád
hogy bár soha ne hallottad
volna azt: sőt még őületešed
napjat-is megh ne átkozzad,
az kegyelem által uyja őülette-
tes nélkül valo őükőlködē-
sedért. Mikor az kakas őol az
Lopo az ő reménsege felől ket-
segeben esik, es az ő eyjeli igye-
kezetit felben kénőerette ik
hadni: Ekkepen az Őrdőgh
mihelt csében veszi hogy az

1 Pet. 20. 14.
Job. 3. 1.
Tit. 3. 5.Gallocanen-
te, suas latro
relinquit in-
fidias Am-
bros. Hexa.
l. 5. c. 14.

ahetatos lelek vigyázásban
vagyon az reggeli benti elmél-
kedések által, mindgyart
megh bűnik, es nem késerge-
ti tovább az embert.

I V. Megh emlekezzel rol-
la hogy az mindenható Isten
az te ágyad környűl vagyon,
es jólattya az te lefekűvese-
det es föl kelésedet, jól érti
gondolatidat, es minden te
utaid tudtara vannak ő neki.
Megh emlekezzel arrul is,
hogy egyser s mind az ő benti
Angyali is, az kik egesz etbika
vigyaznak es tabort járnak te
környűllötted, jól reá vigyaz-
nak az te föl serkenésedre es
föl kelésedre. Valamiket
cselekedésel azért, ugy csele-
kedgyed, mint ilyen mēto-
ságos Istennek, es az ő benti
Angyalinak tekintetek előtt.

V. Mikor öltözöl, jusson
esedben, hogy az öltözet leg

első-

elsőben csak az testi beme-
remnek, mely az bűnnek ocs-
many gyűmölcsse lőn, el fe-
dezeleért adattatek az mi el-
ső bűlcinknek: es hogy, u-
gyan azon öltözet, az megh
holt oktan állatok ex-
crementumiból bűrőkből a-
vagy bőrőkből kébítettet; An-
nakokaért az te ruhaidnak a-
kar *materiajara*, akar *eredetire*
nézz, de nem hogy az kevel-
kedésre, hanem inkább az alá-
zatossagra adattatik ok, azok-
nak latafabol, tudvā azt hogy
akar mely bēp czifra legyen
az öltözet, az mindazáltal sem-
mi nem egyéb, hanem az rut
bēgyennek bēp es czifra fede-
le. Esedben vegyed azért
hogy az mikkppen azért bőr-
zötted testi öltözetet hogy
bemermedet el fedezzed es
az hidegh ellen testedet meg
oltalmazza: azonkeppen ar-

K 3

rul az

Matth. 22. 11.
Rom. 13. 14.
1 Cor. 1. 30.
Phil. 3. 9.
Apoc. 19. 18.
Eph. 4. 24.

Apoc. 16. 15.

rul az öltözetűl-is gondot
visely mellyel lelkedet-is be-
fedhesd; am az menyekézoi ru-
harul tudni illik, mely az Chri-
stus igazsága: hogy valami-
keppen mikor legh fényesb
öltözetben vagyunk föl öltöz-
tetven az emberek előtt, mezé-
telenül ne talaltassunk (hogy
minden mi ocsmanyságunk
megh ne tetssek) az Isten előtt.

V I. Visszald megh azt is,
mikeppen uyjullyon megray-
tad minden reggel az Isten
kegyelme, kitűl mint egy ny-
eletet ves minden nap: es az
Napot az ő bűnetlen valo pal-
lya-futasa utan ismet read föl
hozza. Ne enged tehát az ő
dicsőséges világosságot helyja-
ban ragyogni: hanem inkább
előzd megh (valamenyiser
tölled lehet) az Nap felkelését,
halakot advan az Ur Isten-
nek: es terdre esvén az te a-

gyad

gyad segeletehez, köszöncsed
ő Felseget az verradas közben
valami ahetatos *Antelucanum*-
mal avagy reggeli *Soliloquium*-
mal, melyben az te bűneidnek
alazatos vallastétele, sok fe-
lefogyatkozásidnak megbo-
csátásának kérése, hala-adas
az elvőtt jókért es mind ma-
gadnak s-az mik te hozzá tartoz-
nak; s-mind penigh az egész ke-
reftyeni Anyaszent-egyháznak
kegyelmes védelmezése felől
valo supplicatio foglaltassék
be.

[Az mely Istenes sokasa
következnék már itt az több
kereftyen Nemzeteknek, ha
mindenűt csak ez mi hidegh
Nemzetünknek sokasához a-
karnam ez Praxist alkalma-
toztatnom, ki kellene had-
nom, mert nem hogy Biblia-
jok volna az mi Magyarink-
nak, de csak olvasni sem tud-

NOTA.

K 4

nak,

nak; *rara avis* (mellyet nagy lelki keferűleggel emlitnek azok, az kik több keresztien Nemzetek között forogtak) az olyan az ki ha olvasni tud is, Bibliaja volna. Innen vagy on hogy illy ostoba es tudatlan az Magyar kösség. Bizonyara sok ezren talaltatnanak csak egynéhany Városokban is, kik Vallások felől semmit érteléssel mondani nem tudnanak. Mindazáltal mivel úgy á találkoznak azért irás tudo Biblias emberek; azoknak kedvdékért im ide ír az egyéb keresztien Nemzeteknek, az Biblia Olvasása felől valo szokásokat is az könyörgés előtt.]

Rövid Tanítás az Sz. Biblia-nak estendőnként valo, könyű, hasznos es idvösseges által olvasása felől.

De mivel az miképpen

hogy

hogy az Hit az Imadságnak lelke, ekképpen az Isten igejének olvasása es affelől valo elmelkedés első Szülcje. Annakokért minek előtt Reggel könyörögnél, annak előtt, olvasd egy Rébetskét el az Isten könyveből, es az után elmelkedgyel valamigh magadban, minemű nagyságos dolgokrol emlékezhetel meg abból.

Mint Elsőben, minemű jó tanacsavagy intés vagy onabban az Rébén az jó cselekedetek es *sent élet* felől.

Másodszor, minemű *senyegetes* tétetnek, az illyen es amolylan bűnök ellen: es mely rettenetes példai vannak on megírva az Isten bossu-allának es büntetéseinek, az illyen es amolylan bűnös Embereken.

Harmadszor, minemű álda-

sokkal

Micsoda dolgokrol kell az el olvasott Rébékéből elmélni.

fokkal igéri az Isten hogy meg
áldgya, az *Bekefegesturést*, az
Iambor életet, az *Könyörülteffe-*
get, az *Alamifnalkodást*, az ő
Szolgálatyaban valo *Ahéta-*
*tos*ságot, az *Szeretetet*, az *Hitet*,
es az *Istenben valo bizodalmat*,
több hasonló keresztyn jóhá-
gos cselekedetekkel együtt.

Negyedő, minemű ke-
gyelmes meg szabadattatások
lőttének az Ur Istenűl: es mi-
csoda kiváltkeppen valo al-
dásokat hozott azokra az kik
ő neki igaz es ahétatos Szol-
gai voltak.

Ötödő, Mind ezeket te
magadra babjad, es ne olvas
semmit az Bibliabol csak *Hi-*
storia kedvéért; hanem mint
meg annyi leveleit az Isten-
nek, kiket mint-ha most ny-
jonnán küldött volna ő Föl-
sege az *Egből* te hozza, ugy
fogadgy. Mert *valamik megh*

irattat-

irattattanak az mi tanusagunkra
irattattanak meg. Rom. 15. 4.

Hatodő, Az mit olvas,
sintén oly nagy reverentiával
olvasd, mint ha az Isten
maga állana melletted, es ő
Fölsegeállaná mind azokat
az igeket teneked, ő maga
serkengetne azoknak az jók-
nak cselekedetire, es az ol-
lyan bűnöknek el távoztatására:
el hitetven magaddal, hogy
ha ugyan azon vetek (az minc-
mút ott olvas) talaltatik meg
te benned is megh térés nel-
kü', hasonló büntetes követ-
kezik te read is: De ha hason-
lo kegyes es szent életben foglalod
tennen magadat, hasonló alda-
sal áld meg az Isten tegedet-
is.

Egy főval, valamit az Bib-
liaban olvas, ez két kivált-
keppen valo dologra babjad;
Hitednek megh erőfitesere, es

megh

Epicteti
dictum.

megh téréfjednek nevelésére: mert az mikeppen ez két rövidige **S U S T I N E & A B S T I N E** Szenvedgy es Magadat tartoztasd megh, az jó Philosophoknak, Epitomeok vala; így *Crede & Resipisce*: Hídigy es Térymeg, summaja az egész keresztényeni vallásnak. Egy Rébecskének ilyen értelemmel es annak tennen magadra való babásának elmélkedésével való elolvasása, nagyobb lelki vigasztalásodra szolgál, hogy nem mint ha futva ötöt olvasnál el, semmit azokból magadra né babván.

Ha ez mód berint, minden nap három Rést olvas el: egyiket reggel, másikat delben, harmadikat este, mikor érkezel egy egy Soltart-is enekkel vén melletek; tehát az egész Szent Írásnak minden bevött könyveit (hat Rébek hian,

az ki.

az kiket más időben, mikor nagyobb ürességed vagy on elolvashacz) egyestendeig minden dolgod haladekja nélkül elolvashatod. Az Rébeket pedig rendel olvasd, hogy mind az *Historiakat*, s mind penigh az *Szent Írásnak* czellyát inkább esedbe vehesd. Az *Apocryphus* könyveket vag olvasd vagy nem, szabad, az kik mivel emberi lélek által irattattanak, az hol az Szent Írassal egyeznek, el hídigyed; az hol penigh nem, csak félre hadgyad.

De talam azt mondod hogy az te sok foglalatossagid miat nem érkezel mind ezekre, dolgod haladekja va es káraval lenne, ha minden reggel egy egy Rést olvasnál el, &c. Oh Ember Ember! emlékezzel megh minemű rövid ez az te cleted; es mind azok az te foglalatossagid csak ez rövid ele-

L

vid ele-

Hos viginti
duos libros
lege, cum A-
pocryphis
verò nihil
habeas ne-
gotii. Cyrill.
Hier. Cate-
chis.

vid eletedre tartoznak; Az id-
vősegh penigh es az karhozat
örökke valok. Kely föl azért
annyival éléb az migh azt az I-
stenes cselekedetet véghben
vinned: Az te megh rotha-
dando testedet foßad inkab egy
kicsin álomtul megh, hogy
nem mint, mind lelkedet illy id-
vőseges eledelétöl, mind Iste-
nedet az ő Solgalattyatul: es
az Mindenhatot illendőkeppen
Solgallyad, míg időd es egesse-
ged vagy on hozza. Ezkeppen
el olvasvan minden reggel
egy egy Rész, es immár kö-
nyörge ni akarvan, jusson e-
bedben, hogy az Isten Sentség-
nek Istene c, melynek oly gya-
korta valo elő hozásával int
minket. d Legyetek Sente k, mert
en-is Sente vagyok. Es mikor Na-
dabot es Abihut meg emestette
volna-is amaz hertelen valo
tűzzel. e az idegen tűzzel valo

c Exod. 20.
36.

d Lev. 21.
44. & 19. 2.
& 20. 7.

e Lev. 10.

álda-

áldozatért (mint ma-is csele-
keßnek azok, az kik az gonos-
saghnak es roß kívánságoknak tü-
zével gerjedező fível Imát-
koznak) nem adá az Ur egyéb
okát ez ő rettenetes Iteletének,
hanem ezt, Az kik en hozzám
közel jönnek azokban Sentelettem
en megh: mint ha mondana:
Hogy ha ugy-mond en azok-
által az kik nekem Solgaim
megh nem Sentelettem, az az:
nem Solgálnak ennekem az
Sérint az Sentség Sérint az
mellyel tartoznak; meg Sen-
teltetem en ő benne k, megh
S egyenitvén őket az en igaz
Iteletemmel mellyet az ő go-
nos voltok érdemel. Annak-
okaert az Isten semmi Saba-
dakat Sérint valo tisztatalan-
sagot es undoksagot el nem
S envedhet azokban, az kik ő
neki Solgálnak: ugy annyira
hogy megh csak azt-is megh

L 2

paran

Deut. 23.
13. 14.

parancsolta az Izraelitáknak, hogy mikor Taborban állanak az Ő Ellenfegekkel, áfocskát bordonának magokkal, és azzal vermet áfvan mikor fel felemennek ganéjokat abban elfedeznék. Mert az te Urad Istened (nymond) az te táborodban jár, hogy meg szabadícsod tegedet: Legyen azért az te Táborod tística: és ne ladjon ti közöttetek valami rút/ágos, és el ne forduljon te tölled.

Iobiii. 13. 14.

Hogy ha megh az hadakozásnak idején is az mezőben ilyen nagy tisztaságot kíván Ő az Emberektől; mennyivel nagyobbat vár az mi kezinkből az békefegnek idején az mi házainkban? Azért mondgya Zophár az Iob könyvében: Hogy ha az te sívedet hozzá kérsited, és az te kezeidet hozzá ki terjeszted: ha álnokság vagy az te kezében méssz betavoztasd, és ne hadgyad az te Hay-

lekodban

lekodban lakozni.

Ennekokaért minck előtte az imatkozashoz fogd, megh lassad hogy az Isten somorvan lassa az te Szivedet az te bűneidert: és hogy az te elnéd kecsen legyen (az Ő kegyelmeck jelen voltabol) az te fogyatkozasidnak meg jobbítá-fara. Mind ezek után megh mosva magadat; hivatalodhoz és az Isten képehez, az mellyet visels, illendő öltözetben föl öltözven, zárkozzal be az te Ágyas-házadban, és az te ágyad előtt, avagy más alkalmas helyen, térdre esven, emeld föl sívedet keziddel és semeiddel együt nagy bőcsülletessen, mint az Istennek tekintete előtt, az ki az te lelkednek mindē belső indulatit jollattya: és vid föl Ő Fölsegek az te töredelmes sívednek Oltaran, az te könyörges-

L 3

fedet.

ledet, mint egy reggeli áldozatot, az Ur Iesus Christusnak közben-járasa által, ezekkel, avagy ezekhez hasonló igékkel.

REGGELI IMAD-
sagh.

OH Mindenhato dicsőse-
ges nagy Isten, kitelleges
vagy megfoghatatlan ha-
talommal, es örökre való
mennyei Fősséggel, kit az Egh
es az Egeknek Egei be nem foghat-
nak: tekints alá az Egből en
reám méltatlan szolgadra
(szolgáodra) ki itt az te kegyel-
messegednek űkei előtt árczal le-
borultam. De tekints en re-
ám, edes Atyám, az te egy ű-
lött Fiadnak az kiben egyedül meg-
engesztelttéél, az Ur Iesus Chri-
stusnak érdeme es közben-járasa
által. Mert nem vagyok en,
ennen magamtul arra méltó,

hogy

hogy az te tekinteted eleiben
álljak, avagy az en tisztátalan
ajáimmal álljak, ilyen űent
Istennel mint te vagy. Mivel
te jolt tudod hog en bűnben űo-
gantattam es űűlettettem; ele-
temnek-is minden napjaiban
álnokságban űltem: el annyira
hogy minden te űent Pa-
rancsolatodat által hágtam,
vétkes indulatimmal, tisztátalan
gondolatimmal, gonosb beűsedim-
mel, es álnok cselekedetimmal:
el mulatván űokakat, azok köz-
zűl az en tisteim közöttűl, az
mellyeket te a te űolgálatod-
ra megh kívántál volna en
tűlem, es ellenben nem ke-
vűseket cselekedvén meg azok
közűl az bűnűk közöttűl,
az kiket te az te haragodnak
bűntetese alatt megtiltottal.

[Itt vallást kel neked ten-
ned az te titkos bűneidrűl,
az kikkal az te lelked ismère-
te megh

L 4

1 Ga. 3. 5.
Psal. 51. 5.

Gen. 6. 9.
Matt. 25. 19.
& 12. 54.
Psal. 140. 1. 2.
Dan. 9. 10. 11.
Lev. 26. 14.
&c.

Deut. 17. 26.
Dan. 9. 11.
Gal. 3. 10.

te megh terheltetted; környül
állodolgaival, napjával, hel-
lyével, modgyával az mely
berint azokat cselekedted,
eggyüt, ekkeppen: De kívál-
keppen oh edes Istenem, nagy si-
beli nyomorúsággal teszek en vallást
teneked, etc.]

Ezekért az en undok bü-
neimért, állottam edes Iste-
nem te elődben, méltónak
ítelven magamat az te Atya-
ra, es mind ennek az élet-
nek minden fele nyomorusa-
gira, mind az következendő-
nek örökke valo gyötrelmi-
re, minek utanna ezek az bü-
nökkel tellyes napok el ve-
geztetnek, hogy ha csak az
en érdemem berint fogsz te
en velem banni. Sőt berel-
mes Atyam, meg vallom, hog
az te könyörületességed es kegyel-
mességed az ki soha el nē fogy volt
egyedül az oka, hog regen ed-

dig sze-

dig segyent nem vallottam es
megh nem eméltettem. De
te nallad Uram kegyelem es tellyes
valtság vagy. Annakokaért
az te könyörületességednek soksa-
gában, es az Ur Iesus Christus er-
demeben bírvan, esedezem az
te mennyei Felséges Sined c-
lőt, hogy neßaly pörben, uilletben
az te szolgálodal, es ne tarcsßamot
az en okkédig valo sok büneimre:
mert ha azt miveled, egy test
megh nem igazulhat te előtted;
sem penigh eggyetlen egy elő-
ember-is az te tekinteted c-
lőt megh nem álhat. Könyő-
rűly meg azért en raytam, es
az en sok büneimnek undokságát,
amaz drágalátos vérnek ér-
demével, az mellyet az Ur Ie-
sus Christus en érettem ki-ön-
tőt, mosd el. Es mivel ő azt az
rettenetes átkot, az mellyet
az en törvény által hágasom
érdemel vala, el viselte: oh

edes

Psal. 130. 13.

Psal. 50. 7.
& 135a

Psal. 143. 2.

Ezech. 36. 25
& Ioan. 1. 9.

Gal. 2. 5.

Thren. 3. 22.

édes Atyam, szabadics meghengemet az en bűneimtől, és mind azoktól az te Iteletidől az kik en ream következendők azokért az en bűneimért: Veld oly méltó azokat te előlled, az mely tavulvagyon Nap kelet, nap nyugattul: temesd az Ur Iesus Christus koporsójában őket; hogy soha azok en ellenem fölne kelhessenek, és mind ez életben meg ne segítenithessenek, s-mind penigh az következendőben az örök kárhozatra ne sentenciazhassanak. Es kerlek, édes Uram tegedtet hogy nem csak elmosd, az te makula nélkül való Baronyodnak vérével az en bűneimet, hanem egybér s-mind tisztics megh az természeti romlottságnak főprejetül is az en szívemet: hogy erezhessém az en bűneimnek erejének és munkáinak megh öldökölteset

Psal. 103. 12.

Col. 2. 12. 13.

Eph. 2. 5. 6.

teset az te Bent Lelked által en bennem; es ekkeppen az en elmémnek és akaratumnak nagyobb szabadtságával szolgálhassak teneked örökre való Istennek, Bentsegben és igazságban, ez mai nap. Adgyad annak felele a te kegyelmességedet en nekem, hogy ugyan azon te sz. Lelkednek igazgatafa és jelé való volta által, maradhaszak az te hívseges és fegyhetetlen szolgálatodban mind holtom napig, hogy mikor ez balandélet el mulik, lehessék részes az Halhatatlan-ságban, és az örökön örökre való boldogságban az te mennyei Országodban. Ez idő közben penigien, becélmes Atyam, ha az, az te áldott tetésed és akaratod, hogy az en életem napjainak keves számát meg tovább öregbítsem, avagy penig el vegezzem, Taníts meg engem hogy tudhassam az

Gal. 4. 24.

25.

Psal. 90. 12.

en nap.

en napimnak számát, hogy az en
Bivemet az bölcseséghez Babhas-
sam: es az mikeppen több több
napokat atb az en életemhez;
ekkeppen, adgy megh térest es
megh jobbulást-is az en napim-
hoz; hogy az mint estendeim-
ben nevedem, ugy az kegye-
lemben es az te nepe elöt
valo kedvességben-is neve-
kedhessem. Ez vegre add
tellyességét mind azoknak az
te ajandekidnak en bennem,
valamellyek nélkül tudod
hogy en búlködöm; nevel-
lyed azokat-is az kiket mar-
adtal, hogy így jobban job-
ban el késztetsem, az ollyaten
kegyes életre es böcsülletes magam
viselesere, az mely által az te
nagy neved dicsőítettsek, má-
soknak jó pelda-ado lehetsék,
es az en Bivem nagyobb vi-
damfaggal legeltetethetsék
az jó lelki esmeretnek beke-

Rom. 14. 17.

segevel

segevel, s az Sz. Lelek Istennek
örömevel inkább be telhessek.
Es itt, edes Atyam, az en búk-
leges adossagom szerint, alá-
zatos es szívbeli halakat adok
teneked mind azokert, az te al-
domasáért melyeket az te jo-
voltodbolen ream ki árástot-
tal: Nevezet szerint, hog az te
Babados szeretetedből, az te ö-
rökre valo végezsed szerint, világ-
sundalasa elöt, el választottal en-
gemet az idvőségre, mely va-
gón az Iir Iesus Christusban: hog
kepedre es hasonlatossagodra ter-
ettel engemet, es immar azt-
is el késted helyre allatni en
bennem, az mit az mi első
Szüleinkben el véstettem
volt: hogy hathato keppen
hittal engemet Sz. Lelkednek
munkalkodasa által, az te E-
vangeliomodnak prédikallasa-
ban, es az Sacramentumoknak
veteleiben, idvözítő kegyel-

Eph. 1. 4.
Matt. 25. 24.Gen. 9. 6.
Eph. 4. 24.
Col. 3. 10.

M

mednek

mednck meg ismeresere, és az te aldod akarathoz való engedelmessegre: hogy meg váltottal engemet az te egy sült Fiadnak vérevel, az pokolnak kinnyatul es az Sátánnak kéfertetítül: hogy ingyen, kegyelemből megh igazítottal engemet hit által az Urr Iesus Christusban, az ki teremestem berint az haragnak fia volnek: hogy Sz. Lelked által megh benteltel engemet, es illy hosszú időt engettel ennek az megterese, annak minden eszközeivel egyyút. Hasonlatos keppen, halakot adok neked, edes Atyam, életemert, egészségemert, jószágomert, legetetsemert, ruházatomert, az bekeségert, berenceses váltomert, es az böfegert: es hóg ez csak meg őriztel engemet minden testi es lelki veszedelmektől es jo egészségben verraftottal föl ennek az Napnak kezd-

tíre.

tíre. Az mikeppen azért hogy immar föl sörkentetted az en testemet az álomból: ezen keppen, kerlek hogy lelkemet is sörkents föl az bünökből, es az testi bátorfágból: es az mint az Napnak vilagat fenyekettetted az en testi bemeim elöt: ugy, edes Atyam, beremet is vilagosíts megh az te Igednek, es bent Lelkednek vilagoságával: es adgyad ennekem az te kegyelmességedet, hogy, mint egyyik az vilagoságnak Fiai közzül, járhasak az te bent akarathoz való engedelmesseggel te elötted, ez mai nap: es hogy igyekezhessem az hitet es az tística lelki esmeretet megh tartani te elötted es minden emberek elöt, minden en gondolatimban, beszédimben, es cselekedetemben. Ekkeppen áld megh Uram minden igyekezetimet es cselekedetimet is, valamellyek

Eph. 5. 13.

Luc. 16. 8.

Phil. 2. 15.

Act. 24. 16.

M 2

hez ez

hez ez mai nap kezdek, hogy azok-is boldgallyanak az te dicsőségedre, másoknak jóvokra, és az en magam lelkének, és lelkem esmeretinek vigasztalására; midőn *számt* veszel azokról en töllem. Oh edes Atyam, oltalmazd meg az te *boldadat*, hogy semmi gonoszt ne cselekedgyek ez mai nap; és ne engedgy az Ördögnek, avagy az ő gonos *Angyalinak*; sem pedig az álnok ellenszegenek, hatalmat és erőszakot tenni en rajtam. Hanem inkább az te kegyelmes gondviselésednek adott *semci*, vigyazzanak en erettem, *jomra* és nem *veszedelmemre*: Parancsold meg az te *szent Angyalidnak* hogy *járjanak tábor* en körülöttem, oltalmazzanak meg engemet az en kimentelemben és bejövetelemben, az mint te meg *egerted*

azoknak

Zach. 3. 2.

Psal. 3.

Psal. 91. 11.

azoknak az kik *felik* az te Nevedet. Mert *az te kezdedben* *ajánlom* en, edes Atyam, lelkemet, testemet cselekedetimet, és mindenemet valamim vagyon, hogy igazgassad, őrizzed és oltalmazd: el hívén azt, hogy valakit te az te oltalmazodnak *szármái* alá vésd, el nem vés és semmi kárt nem vall. Es ha valamikor ez mai nap az en *gyarlaságból* el felejtlek is tegedet, de te Uram *emlekezzél* meg az te *könyörületességéből* en rollam. Mind ezeket penigh cselekedgyed nem csak en velem, hanem minden keresztény emberekkel. Legy kegyelmes, szerelmes Atyam, az te Anyaszent-egyházadnak és egészben az te választot szeregednek akar mely föld *segeletin* éllyenek. Őrizd meg őket az Ördögnek, ez vilagnak

Phil. 31. 5.
Luc. 23. 46.

Neh. 13. 31.

es az Anti-Christusnak dühös-
segetül es kegyetlenségetül.
Engedgy szabados es örven-
detes folyást ez egész világon
az te Evangeliumodnak, a-
zoknak meg terefere az kik
az te választásod szerint, az te
Országodhoz tartoznak. Ald
megh ez Ecclesiákat es Orságo-
kat, az mellyekben mi élünk,
hosszu ideiglen valo bekefeg-
gel. Oltalmazd megh az mi
keresztýen Fejedelmünket (ki-
rályunkat) minden ő ellenfé-
gi ellen, adgy hosszú időket ő
neki, jó egészséggel es minden
jó berencsevel egygút, az mi
raytunk valo Uralkodásra.
Ald megh az több keresztýen
Fejedelmeket-is, es nevezet se-
rint az mi begeny Országunk-
nak keresztýen Urait, Patronus-
sit, Patronait, az egész Nemese-
get, az Püspököket, Esperesteket,
az Tanítókat, es ennek az kö-

zónse-

zónseges Polgari társaságunk
Gondviselőit, hogy csendes es
nyugodalmas életet éljünk minden
Isteni felelemmel es tisztséggel.
Legy irgalmas kegyelmes
mind azokhoz valakik félnek
teged es segítségül hiyjak az
te Nevedet. Vigasztald megh
azokat az kik vagy testekben
vagy lelkekben betegek es vi-
gasztalas nélkül sútködnék:
es kiváltkeppen az kik az te
bizonyfag tetelednek igazsá-
gaért es az Evangeliumért,
haborusagot es üldözést ben-
vednek: adgy ő nekik keva-
natos megh szabadulást, min-
den ő haborusagokból, vala-
mely uton legh jobbnak látszik
az te bölcseségednek, az te nagy
Nevednek dicsőségére, az I-
gazsagnak killyeb terjedésére,
es az önnön magok bátoritta-
tásoknak es vigasztaltatások-
nak nevedesére. Sicsedes Id

M. 4

vezi-

1. Tim. 2. 2.

Iac. 5. 15.

Hebr. 1. 12.

2. Cor. 1. 5.

2. Tim. 2. 9.

1. Cor. 10. 13.

Psal. 15. 13.

19.

Esa. 39. 8.

Matt. 25. 12.

Apoc. 22.
20.

vöröztöm az te eljöveteledet,
vegezd el ezeket az bűnnel
tellyes napokat. Adgyad en-
nekem azt az te kegyelmedet
az mely által mint amaz ott e-
sés Szűzek kezen lehessenek az
en Lúpasommal, es te elődben
az en lelkemnek edes Vö-lege-
nyenek eleiben ki mehessek,
mikor el jöss hozzám, vagy
halálomkor avagy amaz utolsó
ítéletkor. Iőy el Uram I E S U S,
mikor akarod: Iőy el Uram
Iesus hamar. Mind ezeket es e-
zekhez hasonlo több jo tete-
menyidet is, valamellyeket
ma es egész életemben, tutz
ennekem bűnsegeiseknek lé-
ni, aláztatossan kérem es o-
haytom te tölled, neked tu-
laydonitvan minden dicsőf-
seget, annak az Imádságnak
formájában, mellyre az Chri-
stus önnön magatanitot meg-
engemet, hogy így bolic-
lak

lak megh teged:

*Mi Anyánk ki vagy az menyek-
ben, megh bentelesek. &c.*

M A S B O L D O G H E L.
*elmélkedjék az Reggeli Imád-
ság felől.*

Soha ne gondold azt hogy
valamely dolgh avagy fiet-
segh oly nagy lehessen, hogy
eleg mentsegh lehessen az
Reggeli Imádságnak el ha-
lástásra, hanem elmélked-
gyel ezekről:

I. Hogy mentül nagyob, es
fietőb dolgod vagy on tenc-
ked, annal inkább bűnseges I-
stennek könyörögnöd, hogy
arra az te nagy dolghodra
mind reá segellyen s mind pe-
nigh azt kegyelmessen megh
áldgya, tudván azt bizonyos-
san, hogy semmi dolognak nem
lehet berencses folyása az ő áldo-
mása nélkül.

II. Hogy

*Quem di-
es vidit ve-
niens su-
perbum,
Hunc dies
vidit sugi-
ens jacen-
tem.*

Senec.

*Nescis
quid ve-
sp̄er serus
vehat.*

Varro.

II. Hogy sokak ki mennek reggel hazokból dolgokra, es soha nem térnek vissza. Sok ember jó egészségben kel reggel föl, ha tekinted, az egy-vel halva találja őket. Ezen dologh eshetik te raytad is. Ha azért ki meneteled előtt testedrül annyira gondot viselsz, hogy sem élen, itlan: sem pedig meztelen ki nem mégy; menyivel nagyobb gondot kel lelkedrül viselned, es ki meneteled előtt ahetatossan könyörögnöd, hogy lelked se maradgyon meztelen az sok kesertetek között.

III. Hogy az az idő, az mellyet ember az könyörges miat elmulat, soha kárara nincs, hanem inkább minden-keppen meg Berencsesi es boldogítja, az embernek mind munkáját s mind penig utat.

IV. Hogy mikor hazából

ez vilá

ez világra bellyel ki mégy, valamennyi helyre mégy, mind annyi veszedelmes es halalos Sándorokban lép: egyút tragar, hamis ragalmazó emberekre talál; másutt oly Törös helyre, hogy megéleted is veszedelemben forog: ezek fölött, sok az vadaß minden felől utannad, az kik az te lelkedet elnyelni igyekeznek. Az mező az melyben jár gyönyörűsége ugyan, de alattomban tellyes tűzes kigyokkal. Meg ne próbald azért hogy méztelen menny ennyi sok Szövény köziben, minek előtte nem könyörgesel az Christusnak, hogy az ő igazságbán föl öltöztessen: Se illy törös es életed után incselkedő tolvajos után neked indoly, míg az Istennek nem könyörögsz, hogy az ő gondviselésével vezzereljen tegedet: mezt lab- is

ne jár,

Eph. 6. 15.

Num. 21.

ne járy, ilyen kigyos mezőben, miglen, az te labaidat az bekefegnek Evangelhumanak ké-
születivel megfaruzvan, nem könyörge, hogy alattamban az te bitödnék sremeivel, mindenkör amaz igazért Kigyora nezhess: hogy ekkeppen ha sentebbül nem térs is házadban vissza, mindazonáltal, bizonyosan elhidgyed, hogy rosszab állapotban haza nem mégy, az mint aytodon ki mentel volt.

Sona azért oly nagy fiető dolgod ne lehessen, hogy imadkozatlan mery házadból kimenni, hanem legh alab mondelezt, avagy mas ehhez hasonló rövid imadságot.

RÖVID REGGELI

Imadságh.

OH könyörülő kegyelmes Isten, az Ur Iesus Chri-

stusért

stusért kerlek tegedet, bocsásd meg minden en nyilvánvaló és titkos bűncimet, melyeket vagy gondolatimban, vagy beszédemben, vagy penigh cselekedetemben cselekedtem te Sz. Fölseged ellen: és szababits megh engemet mind azoktól az büntetésektől, valamellyeket érdemlenék azokért; Szenteld megh az en Lelkemet az te Szent Lelkeddel, hogy ennek utanna sent es kegyes életet élhessek. Itt peniglen, dicsírem, oh Uram, az te Szent nevedet, hogy ez etbaka engemet az mértékletes aluvással es nyugodalommal megh uyjitottal. Kerlek visontag tegedet, oltalmaz meg ez mai napon is engem minden lelki es testi veszedelmektől. Esez vegre az te áldot vedelmezzesd es igazgatasod alá ajánlom magamat,

N

es mian:

es minden en cselekedetimet: alázatossan kerven te Sz. Fölsegedet, hogy vagy élek vagy halok, élhessek es halhassak az te dicsőségedre, es az en segginy lelkeimnek, kit nagy drága véren váltottál meg, idvőségedre. Add meg annak okáért, edes Atyám, az en ki meneteletem es be-jöveletem: es engedgyed, hogy valamit en ez mai napon, gondolok, szóllok, es kezembem veszek, boldgallyon az te nagy nevednek dicsőségedre, másoknak javokra, es az en lelkeim ismeretinek amaz nagy Sam-adaskor vigasztalására. Add meg ezeket, oh en mennyei Atyám, az te eggyetlen egy Fiadnak az Ur Iesus Christusnak kedvéért. Az ki nek áldott nevében, neked tulaydonitvan az dicsőséget, alázatossan várom az te kezedből mind ezeket, több sok

jo áldomással egyetemben, valamellyek nélkül tudod hogy mind ma s-mind pedig egész életemben búkolkodom, annak az könyörgésnek formájában, melyre az Ur Iesus Christus önnön maga tanított meg engemet, mondván:

Mi Atyánk ki vagy az, &c.

AZ ESTVERŐL.

ESTVELI ELMEL-
kedések.

Est ve minek előtte le nyugodni, gondolkodgyal ez egynehány dolgokról.

I. Mivel az te nappal megvannak Samlálva, azt te immar egy nappal kevesebb az te nappalnak Sama: es immar egy nappal közelebb vagy az te halálodhoz.

II. üllý le egy kevesse mi-

nek előtte le fekünnel, és magad vizsgál meg. micsoda emlékeztetés dolgot lattal, hallottal, avagy olvastal ez mai nap, mellyet az előt, nem tudtal, nem hallottal, nem lattal és nem is, olvastal; ha mit olyat talál fordítsd azt leghaßnosabb dologra; de kiválteppen, az júlson ebedben micsoda bűnt tőttel ez napon, Isten, avagy Ember ellen: és micsoda jót mulattal el az mellyet meg kellett volna cselekedned: mindkettőért alazd meg tennen magadat. Ha valami jót talál hogy cselekedtél, az Isten kegyelmének tulajdonítsd, adg dicsőséget ő neki, és az mely napon valami jót nem cselekedtet, úgy tartsd azt az napot, mint ha csak elvést volna tülled.

III. Hogy ha az gyarló-

sagh

Hen perdi-
di diem. Tit.
Vesp. A-
poph tegm.

ság, vagy valami erős késer-
tet miat, valami nagy bűnt és
fogyatkozást, jut ebedben,
hogy cselekedtél: meg ne
probald hogy addig el alud-
gyal, míg terdre esven, az
Istent kiválteppen azokért az
Ur Iesus Christus által meg
nem engeszteléd, vétkeidet ő
Felsege előtt meg valvan, és
az bocsanatért nagy buzgo-
sággal könyörögven. Ekkep-
pen az Christussal az te bű-
neidnek ravasat minden est-
ve meg vizsgálvan és kifseb-
bitven, sokkal kevesb sam-
adafod leszen amaz utolsó Ite-
letkor az ő Felseges Őeki előtt.

IV. Hogy ha jut ebedben,
hogy ez napon valakivel őb-
ve állalkoştal, az nap az te
haragedon le ne mēnyen azon est-
ve. Ha az te lelked esmerete di-
ctallya hogy valakit bossu-
sággal illettel, ismērd meg fo-

N 3

gyatko-

Eph. 4. 26.

gyatkozásodat, és kerjed őtet
 hogy megh bocsásson tene-
 ked. Ha ő töltte raytad tör-
 ventelenséget, még-is mind-
 azonaltal bekefseggel kinallyad
 őtet; ha nem akarja az követ-
 seget és bekefseget, mindazaltal
 bocsás meg te ő neki tellyes
 sívedből. Matth. 5. 23. Semmi
 esetben magad kezevel boss-
 szusagodat ki ne tölts: mert ugy
 cselekedven kettős bosszusagot
 tétesz az Istenen: Elsőben, az
 Isten kezéből az Igasságnak
 fegyverét láttatol ezzel ki ven-
 ni, mintha ő nem igaz volna,
 az bosszu-állásnak ki szolgálatafat
 magának tartvan. Másodszor,
 Birova teszed magadat az ő bol-
 gajan, nem hallástyan igye-
 det ő Fölsege eleiben, és
 nem-is bizvan magadat az ő
 Itilet tételere, holott mind
 az te magad s-mind penigh
 Bolga-társodnak Ura helye-

Mihi vindi-
 cta, dicit Do-
 minus.
 Rom. 12. 19.

tekben

tekben vagyón.

V. Ne ély a vegre az aluaf-
 sal, hogy az te hitvan tested-
 nek tunyasaganak kedvét te-
 gyed: hanem csak az te meg
 fárad erzekenylegednek esta-
 gaidnak meguyjitásokra: az
 merétékletes aluvas az el-
 met uyjittya, és az testet u-
 gyan megh eleveneti: de az
 mertekletlen meg resteti essem-
 mire kellőve tési

VI. Emlkezzél megh ar-
 rul, hogy sokak estve le fekűs-
 nek, és soha föl nem kelnek
 mind addigh, valamig amaz
 Utolsó napi rettenetes trombita-
 so föl nem serkenti őket. De az
 ki könyörgéssel fekszik le, és kél föl,
 az az Christussal alszik el, és ser-
 ken föl. Ha azért batran esfé-
 lelem nélkül akar sz aludni, a-
 janlyad az Isten kezében ten-
 nen magadat: és az oda fel-
 lyeb megh irt mód serint, az

N 4

mely

mely Rész az Bibliából követ-
kezik, olvasd el: Annak u-
tanna az te ágyadnal, avagy
akar hol az te ágyas háza-
ban essel terdre, lelkednek es
testednek bemeit, kezecddel
eggyút az te mennyei Atya-
hoz emelven, az ő Szent Fianak
az Ur Iesus Christusnak nevé-
ben, es könyörgh ilyen ke-
pen.

ESTVELI IMAD.

ságh.

Psal. 139. 23.
Psal. 45. 18.

O Nagy irgalmasága Isten,
az Ur Iesus Christusban be-
relmes Atyam; ki az en Agyam
körül vagy es jollatod az en le fek-
temet es fölkeltemet, s. közel vagy,
azokhoz az kik segítségül híjnak
teged igazságban es tisztaságban,
en nyavalyas bunós ember
kerlek tegedet, tekincs en
reám az te könyörülletese-
gednek bemeivel, es ne úgy

néz

néz engé az mint en magam
berint vagyok: Mert akkep-
pen csak egy tisztatalan ru-
nya teremtet allatodat lát-
nad, az ki bűnben fogantattá, es
álmokszágban éltem: úgy annyira,
hogy segyenlem en az en bemeimet
az ég felé emelni, tudvan mine-
mü rettenetes-kepen vetkestem az
ég ellen es te ellened: Mivel
Uram, általhágtam minden pa-
rancsolatodat, es Szent Törvényidet
nem csak restsegemből, es
gyarlogomból, hanem sok-
szor Szent-Sandék-ból-is, ellene
jarvan az en tulajdon értel-
memnek, sőt az te, en bennem
levő Lelkednek, azokétt az en
gonos cselekedetimért elle-
nem protestalo, indulatinak;
úgy annyira, hogy igen megh
sebhettem lelkem esmére-
tit, az te Szent Lelkedet, az ki ál-
tal elpecseteltél engemet az id-
vőségnek napjara megh bomo-

ritat.

Psal. 51. 9.
Hebr. 9. 6.
Luc. 15. 18.

Dan. 6. 11.

Eph. 4. 30.

ritattam. Te megh bantel-
ted vala az en lelkemet es teste-
met, hogy lako Templuma lenne
az sz. Leleknek: en pedig nya-
valyas bűnös ember mind ket
tőt meg rusnyítottam, mindē
tisztátalanlagnak es ocsmany-
lagnak nemcivel. Gyönyörköt-
tessen bemeimet az hejaban
valóságoknak nevezésben, fuleimet
az tisztátalan es bementelen be-
deknek hallalában, nyelvemet
az trágarkodásban es rágalma-
zásban: Kezeim undoklágok-
kal annyira tellyesek, hogy
ugyan átallom te hozzád e-
melni azok miat őket: La-
baim az en gonos utai-
mon hordoztak engemet:
Az en ez vilaghi dolgokban
gyors es elevē Ertelmem. Oko-
sagom egyedül csak az lelki a-
vagy mennyei dolgokrul va-
ló elmelkedésben vak es tom-
pa: Elmem, az kinck az istenes
dolgok-

Psal. 119. 37.
Esa. 6. 5.
Esa. 1. 19.

Rom. 8. 15.
16.

dolgoknak mint egy tár-háza-
nak kellene lenni, nem olly
alkalmatos az jo dolgoknak
mint az használatlanoknak emle-
kezetire. Sőt, edes Uram, fi-
ralmas megh tapasztalas által
vöttem esemben, hogy ter-
mebet érint, az en bűnemnek
minden indulattya es gondolattya
csak bűn buntelenül. Es ezeknek
az en bűnemnek bama sokkal
több az en hajam sálainak bama nál,
kik en raytam mint az undok
bél-poklosság el hatalmaztak, e-
annyira, hogy tetemül fogva
talpamigh nincs oly tagom az
mely megh nem veset volna.
Megh untam azokert ennen ma-
gam magamat; hát az te teken-
teted előtt kicsodás megh unt
állapotban vagyok: Az vétke-
kezésnek meg boka csak nem
minden érzet az bűnnek el-
vötte, érzékenységet annyi-
ra el tunyította es bűnem et ugy
megh

ien. 6. 5.

Psal. 40. 11.

Esa. 1. 6.

2 Sam. 4. 22.

1 Ioan. 3. 20.

megkemenyítette, hogy midőn az te bolgaid az te Igedből prädikallyak-is ennekem az bűn ellen való büntetéseket, semmire sem felemlék megh, hogy bűncimet el hadnam es te hozzád térnék. Es ha csak az te igazságod s az en érdemem szerint banol, edes Atyam, en velem, egy-átalan veggel segyent vallok es meg eméstem. De mivel az te veghetetlen kegyelmességedből illy sok időktől fogva kedves ennekem, es várod megh térefemet: Kerlek tegedet alázatossággal, hogy amaz keserű Halálért es keserves kín-szenvedésért, mellyet az Ur Iesus Christus el viselt en érettem, engedgy meg minden en bűncimnek, fogyatkozásimnak. Nyisd föl ennekem, az Ur Iesus Christus vérenek amaz glóriát-sejert, az mely felől megígírted, hogy

az David

az David háza-nepe közzül megh terőkre, az Uly Testamentumbá ki árástod: hog minden en bűneim es tistatatalanságim, ugy el mosattassanak az ő véreben, el temettessenek az ő temetsegeben es el reytettessenek az ő sebeiben: Hogy soha többé azok sem eleiben ne kelhessenek, es sem ebben az életben megh ne segyenithessenek, sem penigh az következőben az te Iltőű Selkedelőt el ne karhóztatassanak. Es mivel, Uram, az mint joltudod, nincs oly ember az ki maga erejéből az ő sívét meg haythassa, mighlen az te megh terőő kegyelmességedet nem adod ő neki: annak felette hogy oly könnyű teneked engemet meg igazitanod es bencelned, az mine-mű könnyű azt megh hagynod: Oh edes Atyam, adgyad ennekem az te kegyelmedet,

O

hogy

Da Domine
quod iubes
& jube quod

Zach. 13. 1.

vis. Aug. 18.

Matt. 28. 20.

Ioan. 15. 13.

hogy az mit parancsolj meg cselekedhessem, es ostan parancsoly az mit akarj s. kében találj engemet az te Bent akaratodnak végben vitelére. Ez végre adgyad ennekem az te Sz. Lelkedet, mellyet meg ígirtél hogy meg adz (ez világh vége fele) az te választot Nepednek. Ugyan ezen Bent Lelked tiffi-
tja meg az en szívemet, gyógyi-
tja meg sebeimet, Benteltye meg
termésetemet, lelkemet es
testemet készítse el, hogy ő
neki illendő Templuma lehessék,
fogalhassak te neked
Bentseghen es Igasságban ma es
életemnek minden napjaiban: hóg
mikor azon Bent Lelkednek
igazgatásából es velem jelen
voltageból, ez rövid el mu-
lando életnek Pályafutását el-
vegezem: áthatatos szívvel el-
hagyhassam ezt az világot, es az
en lelkemet az te Atyai kezéd-

ben

ben ajánlhasam az te Országod-
ban való Uralkodásnak, mel-
lyet készítettel az te választot
Benteidnek, kik az Ur Chri-
stusf szeretik, es varjak az ő el-
jövetelet, bizonyos remen-
sege alatt. Addig penigh, oh
edes Atyám, kerlek nemz oly
valóságos meg terest az te
Bent Lelked által en bennem,
hogy az en elmúlt bűneimet
keserves könnyhullatásokkal meg-
síráthassam; az jelen valok-
ért, szívemnek Somoruságával
magamat meg alászhassam,
es minden igyekezetemmel azon
lehessék, hogy ennek utanna
affele undok bűnőket ne cse-
lekedgyem. Ugyan ezen Bent
Lelked által, tarcs meg engem
az te Anya Bent. egyházad-
nak eggyeségeben, vigy-be az te
Igednek Igasságában, es oltal-
maz meg hogy soha attul az
Pápi társagra avagy egyéb go-

O 2

nosz

Psal. 119. 18.

Psal. 51. 15.

Psal. 119. 14.

nob tevelýgésre el ne hanyatol-
 lyak. Nyisd meg *szent* Lé-
 lek Ur *Isten* az en *szemeimet* in-
 kab, inkább, hogy *lathassam* az
 te *Törvényidnek csudálatos dolgait*:
 nyisd meg *ajakimat is*, hogy az
 en *Szajám* az te *Igasságot*at
 oltalmazhassa, es a te *Dicsirete-*
 det hirdethesse. Nevellyed en
 bennem azokat az te *idvöl-*
 seges ajándekidat, mellyek-
 kel meg *latogattal*. Adgy
tűrő, szenvedő lelket ennekem,
 adgy *tiszta szív*et, magam *sorfa-*
 val meg *elegendő elmét*, *segyhe-*
 tetlen *indulatokat*, okos ma-
 gam *viselését*, es több minden
bűkseges kegyelmességedet,
 valamellyek *nelkül bűkölkö-*
 dóm. Birjad az en *szívemet* az
 te *felcsemedben*, es *életemet*
 igazgald az te *kedved szerint*:
 hogy vagy *élek* vagy *halok*, *el-*
 hessek es *halhassak* te *neked*, ki
 en *nekem Istenem es Szabadi-*

tom

tom vagy. Es immar, edes A-
 tyám, az en *tisztem es ados-*
 ságom *szerint*, nagy *halakat a-*
 dok *neked* az en *alazatos bi-*
 vemnek *oltárára*ul, minden te
aldomafidért es *jó tette-*
 nyidért, az *mellyeket*, *illy ke-*
 gyelmessen es *bűvön* *lelkem-*
 re es *testemre* ki *árástottal*,
nevezet szerint az en *El vala-ss-*
 tatafomért, *Teremtetesemért*, *Meg-*
 valtasfomért, *Hivattatasfomért*,
Megh Igazittatasfomért, *Megh*
szenteltetesemért es *gyermek-*
segemtől fogva ez *mai napig*
 es *oraig* *valo meg Tartattasfom-*
 ért: amaz *álhatatos remen-*
 ségért, *mellyet* te *ennekem*
adtal az en *meg Dicsőittetesem*
felől. *Hasonlatos-keppen* *jó*
egészségemért, *jószágomért*, *életem-*
ért, *italomért*, *ruhazatomért* es *jó*
szerencsemért: *Kiváltkeppen*
 azért hogy ez *el mult napon*
 meg *őrizel engem* minden

O 3

tefti

testi es lelki veszedelmektől.
 Es mint hogy az napot az mun-
 kara rendelted, az etésakat pedig az
 nyugodalomra, kerlek tegedet
 benteld megennem ez ey-
 jeli nyugovásomat es alu-
 vásomat is, hogy az ennekem al-
 dasodul lehessen, es egybe-
 s mind ez en tunya es el sarat
 testem, az meretekletes alva-
 sal megh nyjulvan: alkalma-
 tosab lehessék, te előtted jár-
 ni, es minden jot cseleked-
 ni, az mint te meg parancsol-
 tad. Az migh pedig alsom,
 cseleked azt, oh Uram, Izra-
 elnek Őrizője, ki soha nem sun-
 nyat és nem alsol, hogy vi-
 gyáz en reám az te bent gond-
 viselesekkel, oltalmaz en-
 gem minden veszedelemtől,
 hogy sem az Sátannak gonosz
 Angyala, sem egyéb alnok El-
 lenfejem, semmi kárt ne tche-
 senek ennekem. Ez vegre na-

Psal. 121. 5.

Apoc. 12. 7.

rancsolt

rancsoltd megh az te bent An-
 gyalidnak hogy (az te rende-
 lested szerint) tabart járjanak en
 környüllötöm, az en oltalmazá-
 somért es bátorságomért: az
 mint ezt te megigírted azok-
 nak, az kik felik az te nevedet. Es
 tudvan hogy az te Neved erős
 Torony azoknak az kik abba folya-
 mindnak, itt mostan en maga-
 mat es mindenemet valamim
 vagyon az te gondviselesek
 es oltalmazásod alá ajan-
 lom. Ha az lehen az te bent
 akaratom, hogy aluvasom i-
 dejen bolyos hozzad az en
 lelkemet, Oh edes Atyám, az
 Ur Iesus Christusért könyö-
 rülly en raytam, es az en lelke-
 met vedd hozzad az te Orsá-
 godban. Ha pedig jo tetse-
 sed az, hogy az en napimat több
 napokkal öregbítsed: adgy
 megh jobbulást az en napimnak
 ennekem; Szakadd el az en

Psal. 34. 8.

Prov. 18. 10.

O 4

elmén-

elmémet ez világhnak szeretetétől,
 es hijában valóságítul, es adgyad
 hogy az en tarsalkodasom in-
 kab inkab az Mennyei dol-
 gokkal lehessen. Vegezd el enben-
 nem naponként azokat az jo dolgo-
 kat, az mellyeket már el keftel en
 bennem, az te Nevednek dicsősé-
 gére es az en bűnös lelkem-
 nek idvétségére. Kerlek ezen-
 -is, Ur Isten, teged, hogy ol-
 talmazd meg az te Anyaszent-
 egyházadat, az mi kiralyunkat,
 Fejedelmünket, Fejedelem Ájszo-
 nyunkat, több kereszten Fejedel-
 mekkel egyetemben. Tarts
 megh őket az te Igasságodnak
 tökéletességében, es minden-
 bent es istenes dolgokban
 mennyei áldomasoddal be-
 rencsesítsd őket. Ald meg
 az egész Nemességet, az Tanitoi
 rendet, es ez mi Ecclesiaink-
 nak f. Országunknak keresz-
 tven Magistratust, kit kit ő.

közöl

közzüllők azzal az te Aldoma-
 soddal, melly az ő helyekhez
 es hivatalokhoz fűkfezes.
 Legy vigasztaloja, es bátori-
 toja, Uram, az te egész Neped-
 nek, megh Gyogyitoja az kó-
 roknak, Betegeknek, es akar mi-
 nemű nyomorúságot benvedők-
 nek. Emlekeftes megh, U-
 ram, engem mindenkor az en
 utolsó veggemről, es arról az nagy
 Sam-adafrul az mellyel azon
 az napon tartozom teneked.
 Adgyad hogy követhessem az
 Christust, ez életben valo Ujja-
 sületeskor, hogy ő vele rekesül-
 hessék az igazaknak föl tamada-
 saban, mikor ez az halando
 élet el vegeztetik. Ez te ke-
 gyelmességidet, több min-
 den áldomasiddal egyetem-
 ben, az mellyek nélkül tudod,
 edes Atyam, hogy fűkölkö-
 döm, alazatosap kerem es
 várom az te kezedből, az te

Fiadnak

Apoc. 6.10.
12. 20.

Matt. 19. 28.

Luc. 14. 14.

Fiadnak az Ur Iesus Christusnak
neveben es közben-járasában an-
nak az könyögesnek formája-
lat, melyre önnön maga ta-
nitott engemet, ezt mond-
van:

Mi Atyánk ké vagy, &c.

MÁS RÖVID ESTVE-
li Imadsagh.

Lue. 22. 61.

Lue. 7. 47.

Lue. 18. 14.

& 5. 20.

Mal. 109. 8.

OH örökke valo Isten en
Mennyei Szerelmes Bent
Atyam, hogy ha en meg nem
tanítottam volna, az Evan-
geliumbeli igiretek által; an-
nak fölötté az Szent Peter,
Magdalena, Publicanus, az tekozló-
fi, es több sok te hozzád megh-
terő bűnösöknek példájok
bol bizonyos nem volnek af-
felől, hogy te tellyes vagy kö-
nyörültelességgel, es kés vagy az
nagy bűnösöknek megh en-
gcedni, az kik selette igen megh
terhelettek az bűnökkel, vala-
mikor

mikor somoru sível, lelekkel
te hozzád meg ternek, sítat-
van az ő bűnőket, es ohajt-
van az te kegyelmességedet: két-
ségben esném az en bűncim-
miat, es annyira el rettennék
hogy semmikeppen elődben já-
ralni nem mernék: meg gon-
dolván az en sívemnek ke-
meny voltat, indulati nnak rend-
nelkül valo állapottyat, maga vi-
selesenek tisztatalanfagat; mel-
lyekkel minden te Törvényidet
által hagtam, es az te átkodat
meg érdemlem, az ki az en
testemre akar minemű rettenetes
nyavalyat méltan rá hozhat,
lelkemet az bűnnek halálával el-
nyommaszthattya, jobbirimet ne-
remet adok gyalazatban ke-
verheti es minden állapotomat
az kereszt-rájelesnek, nyomorusa-
goknak minden nemivel megh
terhelheti. Megh is vallom
Uram, hogy egyedül csak az
tekönyö-

Matt. 11. 28.

Ezech. 18.

21. 22. &c.

Deut. 17. 26.

Gal. 3. 10.

Colos. 3. 12.

Hos. 13. 5.

Matt. 9. 12.

1. Ioan. 4. 7.

Ioan. 13. 14.

te könyörületességed az oka, hogy
 regen eddig begyent nem val-
 lottam. De, oh edes Atyám,
 az miképpen hogy eddig e-
 gyedül az te kegyelmességed tar-
 toztatta meg, az te enre am-
 föl vont oltorodat: úgy ala-
 zatossan kerlek az Ur Iesus
 Christus könyörületességének in-
 dulatiban, hogy ennek utanna
 se bannyal en velem az en ér-
 demem szerint, hanem inkább az
 te szabados és tellyes jó akara-
 todból bocsáld meg minden
 en bűnemet és fogyatkozás-
 mat: Mós és tífáus meg azok-
 ból engemet, amaz drágalatos
 vernek hathatósága által, mel-
 lyet az te Fiád az Ur Iesus Chri-
 stus kiöntött en erettem. Mert
 csak ő egyedül az Orvos és csak
 az ő vére az Orvosságh, az mely
 meggyógyíthatta az en be-
 tegségemet. Ó amaz igaz értz kí-
 gyo, az ki el veheti róllam

amaz

amazrut merget, mellyel az
 en bűneimnek tüzes kígyója, meg-
 marta és megsejtette az en
 beteg és megh lebesedet lel-
 kem esmeretit. Adgyad ez-
 zel ővé, az te szent Lelkedet Gal. 4. 5. 6.
 ennekem, az ki bizonyos-
 tegyen engemet az fogadot fiu-
 sag felől, öregbítse az en bite-
 met, nevellye meg-térefemet, vi-
 lagosítsa elmém, tisztítsa szív-
 met, egyengesse akaratomat és
 indulatimat, és ekképpen ben-
 tellyen megh engemet mindenestül,
 hogy az en elmém épseghen, testem
 és lelkem ártatlanságban meg tar-
 tassek, az en Uram Iesus Christus-
 nak dicsőseges eljöveteleig. Es
 immar, edes Atyám, nagy bi-
 beli hálat és dicsíretet adok te-
 neked, hogy ez el múlt napon
 még őriztel engem minden
 ártalomtól és veszedelmektől,
 nem nevezem az en sok bűne-
 imnek gonosz érdemere. Ker-

P

lek te-

1 Pet. 5. 8.

lek tegedet alázatossan, hogy
ez következendő etésaka is ő-
rizz meg engemet az *Sivo rivo*
Oroszlantól, az ki eyjel nappal ke-
res engemet hogy be nyelhesen.
Vigyazz edes Uram en eret-
tem ez eyjel, tarts meg enge-
met az ő kérésérteti es kegyetlense-
ge ellen. Vegy környül engem
az te könyörülletesegednek
pálsával, az ő megengestel-
hetetlen dühös ködése es go-
nóssága ellen. Ez vegre az te
gond-viselednek bárnai alá
ajánlom en magamat, kerven
tegedet, Oh en Uram lste-
nem, hogy se az *Sátannak*, sem
az ő gonósa tagjainak en ray-
tam semminemű hatalmat
venni ne engedgy ez eyjel.
Hanem inkább adgyad hogy
vagy alsom vagy vigyazok, vagy
gylek vagy halok, alhassam, vigyaz-
hassak, elhessek es halhassak, te-
neked, az te nevednek dicsős-

segere,

segere, es az en lelkelemnek id-
vősegere. Ald meg Uram,
az te választott nepedet ez e-
ges vilagon Adgy hoűu es
berenceses birodalmat az mi
Fejedelmünknek (Királyunknak)
mi raytunk. Aldgy meg min-
den kereszttyen Fejedelmeket,
es Fejedelem Asszonyokat,
minden kereszttyen Magistra-
tusokkal es Tanítókkal egy-
gyüt. Vigasztald meg az nyo-
morultakat, búkölködőket,
es az betegket: Edes Uram,
adgyad ennekem az te kegel-
medet, hogy lehessék egygyik
amaz őt esser Szűzek közzül, el-
kesitven az en szívemet, mint
ők az ő Lápafokat az hitnek olaj
jával, es az jó cselekedeteknek vi-
lagával, hogy elciben ki me-
hessek az Ur Iesus Christusnak,
az en lelkelemnek edes Vő-legenye-
nek, az ő masodik es hirtelē va-
ló dicsősseges eljövetelebe. Ad

Matt. 25. 2.

meg ezeket, edes Atyam, az
 Ur Iesus Christusert, ennekem
 egyetlen egy Idvőzítőmert
 es Közben-járomert, az kinek
 áldott nevében, es tulaydon
 maga bebedivel, az mint meg
 tanított engemet, segítségül
 hívom az te nevedet:

Mi Atyaak ki vagy, &c.

Ezek után ezt mondgyad.

*Az te kegyelmed, Oh Ur Iesus
 Christus, az te szerelmed, oh en
 mennyei Atyam; az te vigasztala-
 sod es bátorításod, oh áldot bent
 Lelek Isten, legyen en velem es la-
 kozzek az en bívemben, ez
 Ejjel es mind örökre,
 Amen.*

Mind ezek meg lévő kely föl-
 terdedről nagy alázatossag-
 gal, es míg levetkezel gon-
 dolkodgyal ezokról.

AZ LEVETKEZÉS IDE-
 jen való boldog elmelkedések.

I. **E**lmelkedgyel arról,
 hogy el jű megh az az
 idő az mellyen oly mezételen
 lébész, kiöltözvén mindenedből va-
 lamidez vilagó volt, mint mo-
 stan vagy az te ruhád nélkül
 Annakokaért ez vilagi dol-
 goknak hasznaival csak ideig
 bírós, mint az Sáfár, amaz nag-
 sam-adafigh. Míg ez Sáfár/sa-
 got raytad hadgyák azért, legy-
 eszes es hív.

Nudus ut in
 mundum ve-
 ni, sic nudus
 abibo.

Luc. 16. 3.

II. Mikor az te Agyadra
 tekintés, mindgyárt koporsód
 jusson ebedben, melly immar
 az Christushnak Agya volt, es az
 mint hogy ő azt (harmad na-
 pigh való benne fekvésevel)
 megh bentelte s-az ő bentinek hi-
 deg testeknek (mint egy u-
 gyan) meg melegétette, hogy
 abban nyugodalmassan fek-

Ut somnus
 mortis, sic
 lectus imago
 sepulchri.

Esa. 26. 20.

hessenek, mind az Föltamada-
sának Reggelleigh: Ekkep-
pen már az halál az hűveknek
csak edes álom, az koporfo az
Christus ágya az holot az ő
Testek bekefegben alussnak és
nyugossnak, miglen amaz ör-
vendetes feltamadasnak hat-
vala ő rajok föl nem verrad.
Minckokaért az te Paplanad
(lasnakod) jegyezze te ne-
ked az földnek hantyaít, az
mellyel temetefeldkor, mint
égbétakarodzol: lepedőd, az te
fsem-fedeledet; alvasod/halalodat:
fel-serkenesed föltamadasodad. Es
igy le fekvűven az te Agyad-
ban, ha veszed esedben hogy
már elakarš alunni, mőnd-
gyad ezt Daviddal: BEKE-
SEGGELE NYUGSZOM
ES ELALUSZOM, mert te
Uram egyedűl adz ennekem bá-
torfagos lakást.

Psal. 4. 9.

Ha ilyen bēntűl nyitod föl

minden

minden reggel, és zárod be
minden este az Isten Igejével
és az Imatkozással mint egy la-
kattal, és kölcsal az te hűve-
det: es ha így az napot, az I-
steni tisteletē kezdēd el, s az
ő felelmeben mulatod el, és az
ő kedve bērint rekešted be;
bizonyossan el hidgyed hog
minden te nappali munka-
don es jó igyekezeteden az
Istennek áldasat megh tapašta-
lod, cyjel penigh esendessen es
bátorfagossan nyugss az ő Felsege-
Atyai oltalmazásának bārnjai a-
lat.

AZ ETEL UTÁN VA- ló Halá-adásról.

[Az könyvecskének rö-
vid volta miat az etel előt
való elmelkedeseket ide nem
ferkeštettem, noha bizo-
nyára ha egy dologban az In-
tēs ez mi haládatlan Nemze-

tünkön meg kívántatnék, itt volna helye, mert úgy vagyunk hogy az étel előtt (mikor eszünkben jut) könyörögnék, és csak egy szegény szanto ember is akkor megh az mezőn is levezi az fűveget, ha ritkan mondgya is el az Mindeneknek semeit, &c. de ha az étel fölkel, csak föl ugrik ki ki, az Gazdának az lo tartást meg köszöni: Istene esedben sem jut. Soha csak egy keresztényen Nemzetben is nem taláztatik ilyen nagy haladatlanság. Mikor ejendel és megh elegendendel akkor dicsírsz az te Uradat Istenedet, azt parancsolja az Isten Deut. 8. 10. Az honnan sokasban volt az Isten Nepe között, hogy egy vendégiségben is addigh az nap né őt míg az Propheta azt meg nem aldotta. Innen mondgya Ioel is. Es szüntelen esztek

1 Sam. 9. 13.
Ioel. 2. 26.

esetek s. megh elégeztetek és dicsírtetek az ti Uratoknak Istenteknek nevét. Elegh pelda lehetne minkünk egyedül csak az mi edes Mesterünk is az Ur Iesus Christus, az ki soha semmit nem őt addig míg meg nem aldotta, és annak utanna, az ő Mennyei Attyának halakat nem adott erette. Ennek fölötté hogy nem jut ember esedben mikor az Gazdat folytatkozasidruk követed, amaz nagy cseledes Gazda, az kit mértékletlen eteleddel, italloddal mindenek felet inkább megh bantottal, Atyad-fiat Felebaratodat boddal és magad veselesevel megh sértetted. Iute esedben mit sokot vala cselekedni Iob Patriarcha az etel ital után, lo reggel fölkel vala és aldozik vala az ő Fiainak samok berint: mert azt mondgya vala: ne talam

Matt. 14. 19.
& 15. 36.
Luc. 24.
Ioan. 6. 11.
Marc. 16. 30.

ne talam vetkeztek az en Fia-
im es Isten ellen gonost gon-
doltanak: így cselekedik va-
la Iob minden napon. Iob. 1:
5. Megh lassad azért te-is
hogy ennek-utanna, haladat-
lanul ártalod fölül föl ne
kelly, hanem, immar az dol-
got értvén, tegy te-is minden
ebeded es vacsorad után ál-
dozatot, az te ajakidnak ala-
zatos tulkaival, az halada-
tosagnak az te töredelmes
bívednek oltaran, es foly így
avagy ez szerint ő Felsege-
nek.]

ETEL VTAN VALO
hala-adas.

Aldot legyen azte nag ne-
ved, Oh mi edes Atyánk
Istenünk, ez te drágalatos jo-
teteményidert, melyekkel ily
bőfegelsen megh elegited az
mi testünket. Legeltesd Uram,

lelkün-

lelkünket-is, az te Igednek es
Lelkednek mennyei eledede-
vel az örök életre. Oltalmazd
meg az te közönséges Anya-
sant-egyházadat: az mi Feje-
delmünket (Királyunkat) Fe-
jedelem ABBonyunkat es min-
den Gond-viselőinket. Bo-
csad meg bűneinket, es gyar-
losagunkból eset sok rendbeli
haladatlanfagunkat. Emle-
keztess megh minket az mi u-
tollo végünkről, es sam-ada-
sunkról, mellyel amaz nagy
napon tartozunk teneked.
Az idő közben, adgy mine-
künk jo egelseget, bekefegget,
es az igaz hitben valo megh
maradaft. az te Fiaidnak az mi
közben-jaro Iesus Christusunk-
nak általa Amen.

AZ TEMPLUMI
kegyelsségről.

TEM-

TEMPLUMBAN ME-
neskor való Elmelkedések.

I. **H**A te, az harangót hal-
van, az Urnak Udvárába
indulsz, hogy az könyörgés által
beszélhes az nagy Istennel, és
halgadhassad Ő Fölseget mi-
dön az Ő Igeje által te veled
föls-el vehessd az Ő áldását,
mind lelkedben, mind penig,
az elmult hat napi munkaid-
ban, foly ekkeppen az uton
magadban. Psal. 42. 1. 2. Mi-
keppen kívánczik az barvas az
folyó-vizekre, akkeppen kívánc-
zik az en lelkem te hozzád Ur I-
sten. Szomjúhozik az en lelkem az
elő Istenséghez, vallyon s-mikor mehe-
tek el hogy be-mutassam magamat
az Ur előtt? Mert, jobb, ennekem
egy nap az te tornaczódban, hogy
nem másut ezer nap. Inkab akar-
nek az en Istennemnek házában kü-
söbön ulni, hogy nem mint lakni

Psal. 42. 1. 2.

Psal. 84. 11.

az gonoszoknak háylekokban. An-
nakokaert en az te jó-voltodnak sok-
ságában bízvan, be-megyek az te
házadban, es könyörgök az te
Templumodban az te felellmedben.

II. Mikor az Templum-
ban be-megy foly így: Mely
rettenetes ez hely! ez hely nem e-
gyeb hanem az Istennnek háza es
az menyeknek kapuja. Bizonyara
itt vagyon ez helyben az Ur. Az
Isten ez nép között lakozik. Ennek
utanna bekedben menven,
ne nezd föl tátot szájjal ide f-
tova, hanem artsal le borul-
van ezt mondgyad: Uram be-
rettem az te házadban való lakaso-
mat, es az te dicsősegednek háy-
lekanak helyet. Egy dolgot kertem
az Urul, most-is azont-kerem,
hogy lakhassam az Urnak háza-
ban életemnek minden idejében,
hogy lakhassam az Urnak beseget,
es latogathassam az ő Templumat.
Annakokaert áldozom az ő Sá-

Psal. 5. 8.

Gen. 28. 16.
17.

1 Cor. 14. 25

Psal. 26. 8.

Psal. 27. 4.

Psal. 27. 6. 7.

Psal. 23. 6.

torában örömmel áldozattya és di-
csőretet mondok az Urnak. Hal-
gasd meg Uram az en szomat mi-
dön te hozzád kiáltok; Könyörülj
meg rajtam és halgasd meg enge-
met. Készség nélkül az te jó voltod
és irgalmaságid követnek enge-
met, életemnek minden idejében, és
lakozom az Urnak házában ho-
szs ideiglen.

MÁSODIK NEME AZ
keresztény ember maga vise-
lésenek az Sz. Gyüleke-
zetben.

1 Cor. 13. 12.
Aft. 2. 2. 4.
6-
& 4. 37.

HA az Prædikator az kö-
nyörgéshez fog, ted felre
az te magad elmelkedésit, és
az te szivedet a Prædikatorral
és az egész Gyülekezettel az
Christusnak egyik tagja le-
vél, és őve; És mivel az I-
sten az rend-tartásnak Istene; azt
akarja hogy mindenk egy-
bírel és akarattal legyenek az

Anyá-

Anyaszent-egyházban: Igen rút
tudatlan föl-fualkotás tehát
ha valamely ember azt gon-
dolja, hogy az maga egyes
könyörgése hathatob az egész
Anyaszent-egyháznak közönse-
ges könyörgésénél. Azért in-
ti Salamon az Embert hogy ne
gyorsalkodgyék bájjával valamit
bóllani az Isten előtt az Tem-
plumban. Annakokaért mi-
kor az Anyaszent-egyház imad-
kozik imadkozzal te is, mikor
enekel, énekely te is, és min-
den cselekedetben (ha az te
magad vallásán levő Eccle-
siában vagy) mint az könyör-
géskor való leterdeplesben, fen-
állásban, le-ülésben és több ef-
féle közönseges ceremóniak-
ban (az botránkozásnak el ta-
voztatásaért, az szeretetnek
meg tartásaért, és az enge-
delmessegnek bizonylagaért)
alkalmatoztasd annak az Ec-

Vayha nem
szegyenlenc
az szeginy
Magyar Né-
zet is, mint
az több ke-
resztény Né-
zetek az Tē-
plumbā Bib-
liarhordozni
és enekelni.

Ezec. 46. 10.
Psal 100. 3.

Cum Ro-
mam venio

Q 2

clesia-

jeiuno Sab-
batho, cum
hic sum non
ieiuno. Sic &
tu ad quam
forte Ecclesi-
am veneris,
ejus morem
serua, si cui-
quam nō vis
esse scanda-
lo, nec quen-
quam tibi.
Ambr. confi.
Aug. Ep. ad
Ianuar.

*Cum fu-
eris Ro-
mae Rom-
no vivis
more.*

clesianak Bokalához maga-
dat, az melyben él.

Mikor az Prædicator az ige-
ket magyarázza es az alkalma-
tossághoz alkalmaztattyá, rea-
nézz, mert igen igen föl indit
az az dologh tegedet az ahe-
tatos halgatasra, es megh tar-
tosztat, az imide-a moda nyar-
galo gondolatoktul. Így Bók-
ták volt az Synagogakban min-
denek az ő Bemeke az Christusra
suggeszteni, Luc. 4 20; midőn
prædicallot, es mind az egész kös-
ség ő tölle suggöt mikor ötet halgat-
ta. Luc. 19. v. 48. Megh em-
lekezzel hogy te egyyk vagy
az Christus tanitványi közül, ki
az idvőségnek ismeretit tanulod,
mely vagyon az bűnöknek bocsá-
natya által, az Istennek nagy ir-
galmasságaért, Luc. 1. 77. 78.

Ne légy tehát az Christus O-
scolájában olyan, mint az rof
Gyermek az Scholában, az ki

ottan

ottan ottan hallja az leczket,
de egyser-is meg nem tanul-
lya, jó f-megyen az Schola-
bol, de semmit nem öregbül.
Gyűlöld te azt az te gyerme-
kedben: az Christus sem fe-
retti te benned. Hogy azért
job modgyával öregbülhes
az Prædicatio halgatasbol,
vigyazz ez negy dologra.

I. Mikeppen sugnek, az föl Vott
Igek az több igektul, es mint illenek
őssze.

Miket kell
az Prædica-
tióban megh
tartani?

II. Micsoda az Igeknek sum-
maja, avagy az sent Leleknek
szellya az föl vott Igekben.

III. Vigyazz az Résekre:

IV. Az tanusagokra; az tanusa-
goknak okaira es minden-keppen
valo hasznaira az jelen valo időnek
alkalmatossága szerint.

Legh könnyeb es hasznos
sab mód ez, az kölségnek
tanitására, es (ha hozza Bó-
kik) ez szerint igen könnyen

Q 3

megh

megh emlékezhetik az Prædicatorul. Annakokaert igen meg kívántatnék mindē hiv Prædicatortul, valamely az ō halgatoinak, az Isten ismertetiben es az igaz Vallasban valo éppületeket kívannya, hogy ekkeppen igyekeznē az Prædicatiot mindenkor formalni. Hōg ha valamely Prædicatornak az Prædicallasban valo űokafa felettēb űorgalmatos, avagy rend nélkül valo, vigyaz ez három dologra.

I. Mit mond az az Prædicator ollyat, az mit az elöt nem tudtal, es háladaűsal tanuld megh.

II. Micsoda bünt fedd megh, az melyben ha neked is réűed vagy, meg rettenven téry megh.

III. Mineműjō dolgok felöl teűben intēűt, az kik megh te benned vagy nincsenek vagy igen gyengék; igyekzzel azért annak-utanna nagyobb űorgalmatossaggal es

buzgōű

buzgōűsaggal azoknak űrezbitesében.

Az halgatas közben minden mondaűt úgy vegyű úgy magadra űaby mint ha csak teneked mondana azt, nem annyira az Ember mint az Isten: es ne gyōnyōrkodgyel annyira abban, hogy az Tanító űava zengedez az te űűleidben, mint hōg érezheted az űent Leleknek, munkalkodasat mellyet indit az te űivedben. Az az oka, hogy oly gyakorta mondatik az Irásban: Az kinek űule vagy en hallya mit mond az Lelek az Gyülekezetnek. Ismet: Avagy nem gerjedez vala-e az mi űivünk mi bennünk, mikor magyaráznā nekünk az Irásokat. Az ki az Igēt így halgattya boldogsag egirtetet annak Luc. 11. 28. Ez az mi legh kedvesb áldozat tetelünk az Isten elöt. Rom. 15. 16.

Eűa. 2. 2.

Act. 10. 13.

1 Chl. 17. 25.

Gal. 4. 14.

1 Theűű. 2. 18.

Apoc. 2. 7.

Luc. 24. 32.

Ez legh bizonyosb jegye az
Benteknek, Deut. 33. 3 Ez
legh nyilvánban valo bellyege
az Christus juhainak Ioan. 10.
27. az Isten valasztottinak Io-
an. 8. 47. Es vegezetre az az
igaz vör, az mely minket az
Christusnak leték berint valo
rokoniva tessen. Luc. 8. 21.

Az en Anyam, ugy mond, es az
en atyam Fiai ezek kik az Isten-
nek igejét hálgaatták es azt cseleke-
sük. Nincs soha ennél job Me-
sterseges elmék az Halga-
toknak.

Ha az Prædicatio végben
mégyn, meg is ad hogymint
amaz kilentz Belpoklosok el ne-
meny addig, míg azre tanitta-
tasodnak es jo egészségednek
béret, az Istenhez fordulvan
meg ne adod, hálakak advan
ő Felségének, es dicsirven ő-
tet, az Prædicatio után valo
könyörgésbē, es az Solárnak
eneklésében.

H A R-

HARMADIK NEME
az Kereszten embe tistinek az
Bent Gyülekezeti nek el oszlása
után.

Mihelt megh térő az Præ-
dicationul házadban, el-
melkedgyel egy keves ideig
az Templumban hallot dol-
gok felől. Annak-utanna el-
fel terdre, es kérjed az Ur I-
stent, hogy az megh hallot
igéknek adgi oly foganattyat
az te bevedben, hogy egész c-
letedet azok által igazgathasd,
lelkedet penigh vigasztalhasd.
Mert migh ekkeppen az Igét
tulajdonunka nem tessük, es
bírvünkben, mint egy jo föld-
ben el nem rejtjük, felő hog
az Sátan ki ne lopja elmenk-
ből, es akkeppen semmi hasz-
nat ne fogjuk annak venni. Es
mikor ebédedhez ülő az be-
rint az Istenes mód berint, az
mellyet

Psal. 119. 11.

mellyet oda fellyeb olvasal; megh emlekezzel hogy érte-
ked berint, egy avagy két é-
hező Atyad fiat házadhoz hi-
vals, es az te cteleddel italod-
dal enyherz meg'az ő éhse-
get; követven ebben Iob Pá-
triarchat, ki ilyen vallast
tében maga felől, hogy az ő
szeknek salattyat soba árva nélkül
meg nem ötte; az mellyet ugyan
megh parancsolt az Christus
Luc. 14. 13. Avagy ha házad-
hoz nem hivatod az búkölkö-
dőt, küld hozza az te ebeded-
nek valami részét, valahol le-
sen, vagy Tömlőrtzben, vagy
egyeb nyomorúsgos helyen.
Mert efféle dolog, hoz áldast
minden temunkaidra; annak
főlötte, amaz örvendetes
meg bilitása is az Christus-
nak reád következik az utol-
so napon. Iertek el Atyam-
nak áldottai birjatok az orszá-

Iob. 31. 17. 18.

Matt. 25. 35.

got,

got, mert cheztem es ennem
adtatok, somjuhoztam es in-
nom adtatok, &c. Bizony
mondom nektek, az mit cse-
lekedtetek eggyel ez en be-
geny Atyam-fiai között, en
magammal cselekedtetek.

Ha az ebed föl kél, es az
hala-adast elmondod, híjd
őve az te házad-nepét, tuda-
kozd megh tollók mit tanul-
tak az Prædikation: az ki so-
kat tanult megh dicsirjed; de
mindazáltal, az ki elmejenek
nehez volta miat kevelset, a-
vagy semmit nem tanult is,
meg ne pirongassad, hanem
inkab ebeben juttassad, es az
mit ebeben nem vött is, elei-
ben samlallyad. Ez meg le-
ven, mondgy egy vagy két
Soltárt el velek. Ha az idő en-
gcedi, az Catechismusnak bizo-
nyos részeiben is gyakorol-
hatod őket, az feleleteknek

minde-

Ha eggyes
ember vagy
es házad ne-
pe nincsen,
mas keresz-
tyen ház-
nephez ad-
gyad maga-
dat, es azzal
eggyüt vidd
ezeket veg-
hez.

Act. 17. 11.
Hebr. 5. 14.
Matt. 26. 30.

mindenik czikkelyet az Szent
Írásban megmutogatván ne-
kik. Ez illyeten dolog az mi
értelmünket őregbiti, elmenket
élesíti, es kefekek tehen min-
ket az mi Vallásunknak az sz.
Heb. 5. 14. Írásból való könyű megpro-
batására. De mind ezeket úgy
rendelleyed, hogy mindazáltal
az estveli Prædikation-is első
lehess. Az holot hasonlatos-
képpen kel magadat viselned
mint az reggeli Prædikatio-
kor.

AZ UR VACSO.

rajarul:

AZ UR VACSORA.

*jára tartozó boldogh El-
melkedések.*

*Mikeppen kell kinek kinek az ő
megtatlan voltát esében venni.*

AZ Ember az ő megtatlan
voltát soha inkább esébe
nem

nem veheti, mint ha az min-
denható Istennek Tíz-paran-
csolatian proballya megh ön-
nön magát. Kezd el azért az
első parancsolaton, es jól vi-
sgald meg, micsoda tisedben
nem jartál el, es minemű vét-
keket cselekedtet az parancsolatok
ellen: meg emlékezven egy-
sér s mind arról is hogy az I-
stennek minemű rettenetes
ítkei, ugymint, ez életben az
mindenféle nyomorúság es
begyen vallás, az következen-
dőben az örök karhozat, kö-
vessék az Törvénynek megh
csak egy pontyanak által ha-
gadat is, ha az megbíres es az
Isten kegyelmétől nem ve-
bi az embert. Ekképpen meg
vizsgálvan, mind bűnűidet,
mind penigh nyavalyásago-
dat, boruly le, es amaz nagy
Bíronak, mint meg sentenciázot
gonosz tevő, es sellaba eleiben,
R es meg

Deut. 27.
29.
Gal. 5. 19.

es meg töredezet sível, f. ke-
serű köny-hullatafokkal vald
meg minden bűneidet, es
nagy alázatossággal kerjed
es bomjuhozzad az ő nagy
könyörültecséget, es min-
den bűneidnek bocsanattyat,
ezekkel avagy ezekhez ha-
fonlo Igekkel.

ALAZATOS VALL.

las-tétel az bűnökről az Istē-
nek, az Ily Vacsorájának
elvetele előtt.

OH örökre valo Isten, en
mennyei Szerelmes Szent
Atyam, mikor meg gondo-
lom az te jó-voltodat, mel-
lyet te en hozzám eleitűl fog-
van meg mutattal, es az en
alnoklagomat, mellyel az égb-
ellen es te ellened vétkeztem, en
magamban elbegyenlem ma-
gamat, es az begyen-vallással
lattatik ennekem az en or-

czam

Luc. 15.

czam el fedeztetni. Mert
mellyik parancsolatodat nem
hagtam volna által? Oh edes
Uram, vétkező állapottal állok
itt te előtted, minden te sz.
parancsolatidnak meg sége-
seben. Mindeneknek előtt
az en sívemnek bereteti, né
ragazkodot oly igen te Szent
Fősegedhez, mint ez földi bey-
jaban valo dolgokhoz: Nem
ijettem ugy meg az te Isteletid-
tűl, hogy elrettentem volna
az bűn-teteltűl, az te igire-
tidnek sem hittem annyit, hogy
meg tartoztattathattá volna
az en, mind idő berint, f. mind
örökre valo állapotomnak
kétkedésetűl es kétségetűl.
Az te Isteni tiszteletedre en
magam sábtam regulat ma-
gamnak, nem az te Igédnek ha-
nem az en elmemnek kívánsága
berint: megtapasztalvan az en
elmemet, sokkal haylandob-

Első Param-
csolat.

Deut. 6. 5.

Matt. 12. 37.

38.

Lev. 19. 14.

Psal. 22. 5. 6.

Psal. 38. 8.

Második
parancsolat.
Deut. 12. 32.

R 2

nak

nak lenni az en áldot Idvöz-
tönnék emlékezetire, az emberi
főttalati kepek által; hogy nem
mint az ő Fölsege rendelese
Serint az ő Igejéből es az Szent
Sacramentumokból megh fesi-
tetet állapotban való Sem-
lelcsere. Holot soha nem
kellet volna az te nagy Neve-
det (az kinek hallására min-
den terdek megh haylanak)
heyjában való doidokban
emlitenem, es az te tistele-
tednek semmi részehez illen-
dő kefsület es buzgosagh nélkül
kezdenem: en mind az által
meg káromlottam az te Szent
Nevedet, Boka som Serint való
bertelen esküvésemmel; sőt
egynehanybor, az en undok
bűneimnek el fedezése ked-
veért-is az te Sentsleges Ne-
vedre megh esküttem. Az te
Szent Solgalatodban gyakor-
tab voltam az külső ceremo-

niaknak

Gal. 3. 1.

Harmadik
Parancsolat.

Phil. 2. 13.

Eccl. 4. 17.

1 Reg. 19. 10.

1 Cor. 5. 2.

Itt tegy, ha-
mis es her-
telen eskü-
vesedről
gyonast.

niaknak látásaért, hogy nem
mint lelkeim ismereti Serint
jelen, inkább akarvan az em-
bereknek, hogy nem mint te-
neked kegyelmes Istenem-
nek tetszeni. Midőn meg kel-
let volna az Szombat Napot
Szentelnem, az Anya Sente gy-
házbeli Szent dolgokban való je-
len-letemmel, az te Iged es
Munkaid felől való elmélke-
desemmel, az betegeknek la-
togatalával, es az en búkódó-
dó Atyam-fiainak való ala-
misnalkodasommal: Iay, jay
mind ezeket az Szent dolgo-
kat en tereh gyanant tartot-
tam, mivel meg tartostatta-
nak volna engemet az en hiv-
sagos gyönyörűségimben. Sok jo
Vasarnapot es vasarnapi Pra-
dicatiokat mulattam el az en
romlando testemnek kedve-
kereseseben. Holot az en mind
test Serint s-mind penigh lélek

R 3

szent

Negyedik
Parancsolat.
Act. 20. 10.1 Cor. 26. 2.
Itt vallast
tegy Vasar-
napi szel-
lyel jarasod-
rul es ven-
degeskede-
sodről.ötödik Pa-
rancsolat.

1 Theff. 5. 13
Gal. 4. 16.

Itt meg val-
lyad az te
Szüleid, Ta-
nitoid, Bira-
id, Mesterid,
Urad és
Gondvise-
lőid ellen
valo enge-
detlensége-
det.

Hatodik Pa-
rancsolat.

berint való Szüleimnek, Ta-
nitoidimnak és Gondviselőimnek,
minden becsület és tisztel-
ség tétellel tartóztam volna:
Nem bocsúllóttam meg az
en szüleimet, úgy az mint az ő
en rollam való Bergalmatos
gondviselek érdemlette vol-
na. Nem szerettem úgy az te
szolgaidat az ő en környüllet-
tem tölt daykaságokért az
mint kellett volna, hanem
megmeggyaláztam őket az ő
ahetatoságokért, és hogy érde-
mem berint, megh feddettek,
gyűlöltem: Az en Magistru-
sum, Biraim megh unt és meg-
vetet állapotban voltak en
előttem, noha jól tudtam hog
ők az te Rendeléseköl vadnak,
és engedelmesseggel tartós-
tam volna nekik. Holot ké-
sedelmesnek kellett volna len-
nem az bossu-allásra, az meg-
bocsátásra penigh késsnek: Az

Napnak

Napnak nem kellett volna az en ha-
rag mon le-menni, hanem inkább
az gonosbért-is jóval kellett volna fi-
zetnem, megh ellenséget-is se-
retvén te erétted: Oh, egy meg-
bomorito bebedért, rettene-
tel-keppen föl indultam és az
harag ugyan dühöslegre vált
bennem, az gonosb indulatoknak
és hamis gondolatoknak akartam
inkább sívemben szállást adni,
hogy nem mint az te bent Va-
csoradhoz járulni. Holot
minden tisztátalan kívánságok-
tulélmémet, testemet penig min-
den undok cselekedetektől megh
kellett volna őriznem: Oh e-
des Uram, mind kettőt mely-
rutul megh ferteztettem: Szi-
vem az ocsmany gondola-
toknak barlangjává lőtt; el-
mém az tisztátalan leleknek
alomáva tétetet. És az mely
orvosságot rendeltel-is az bu-
jalságh ellen, nem tartáthatat

R. 4

meg

Itt gyónást
tegy az te
hertelen ha-
ragodról, dü-
hös ködöléd
ról, és ha va-
lakinek ár-
tatlan hala-
labánk közös
volnál.

Hetedik Pa-
rancsolat.

Minden tir-
kes undok-
ságidat vala-
melyeket
az Sátán cse-
lekedteterte
veled itt meg-
vallyad.

meg engemet az *szűzességnek* határában: Mert az elmulando tettei *szűzesség* által, mely noha csak por, az Sátoran meghcsalta az en testemet, hogy idegen test után vagyodgyon.

Nyolczadik Parancsolat. Eph. 4. 18. Itt még valyad, ha valaha titkon a- vagy nyilván folztottal, a- vagy vala- mely arvat megnyomoritottal.

Holot *egyenességben* kellett volna ennekem elnem, ki nek kinek az övét meghadván; magam állapottyával megh elégedven, es az en rend szerint való hivatalomban Isteneissen járvan; az en értékem szerint kétszék kellett volna mindenkor lennem, kölcsönt adnom az meghfogatosoknak: Oh edes Iltam, mely igen megnyomoritottam, mind ezek ellé meghcsaltam, megleptam, fosztottam az en keresztyen Atyamfiat, zaklatással, zalagolással, tetovazo befeddel, es egybilletlen cselekedettel, az en tistémnek es hivatalomnak

szine

szine alar. Sőt az Ilt Iesus Christust önnon magat is sokszor az ő *szegény* tagjaiban, eben, *szomjuzan*, *sárvá*, *mezei* len allattam az en aytom előtt, esugy is crefttettem el; akar mint intet engem az ő nyomorúsága es keserves rám kiáltása az *könyörülletesség*re, de en csak megh sem *indultam* hivemben. Holot lelki csméretem szerint ennekem igazat kellett volna *szollanom* együgyűségben, minden családság nélkül, *esessen* teven az Igaságh felől az Iteletet, es az *szereit* ből mindent jo vegre magyarázván; Holot felebaratomnak is jo hírét nevét meg kellett volna oltalmaznom: Oh en nyavalyas ember, mely igen megh fertettem felebaratomat, megh *szolvan* es *ragalmazvan* őtet; es mikor valami *rossz emlékezetet* hallot-

tam-is

Kilenczedik Parancsolat Zach. 8. 15. Matt. 10. 16. 1 Cor. 13. 7. Mat. 1. 13. 19.

Psal. 50. 20.

Meg vallyad
itt minden
hazugh be-
szedet,
mellyet szol-
lottal az te
felebaratod
ellen.

Tit. 1. 12.
Tizedik Pa-
rancsolat.
Heb. 13. 5.
1 Tim. 6. 6.
Phil. 4. 14.
n. 12.

tam-is őfelőlle, az en nyelve-
met Őrdög eszközevé töttem, ide-
f-tova hordozvan azt, es mi-
nek előtte megh nem-is tud-
nam ha ugy vagyone vagy
nincs, bárnýara repétven.
Sokszor sok trágar trefa be-
deket fölloztam, sokaknak
veszedelmekre hazuttam, Cre-
tainak akarvan inkább, hogy
nem mint Keresztýennek ma-
gamat jelenteni. Es vegezet-
re, oh en Uram Istenem, ho-
lot megh kellett volna enne-
kem azzal az Résszel, mellyet
te Szent Fölseged elegenden-
dőnek ítült, ez buydosásban
valo búkseghimre, ele-
gednem; es egyserf-mind
az más fok javanak mint az
magaménak ugy kellett volna
örvendeznem: En penigh el-
lenben egész életemben csak
az másét kívántam; feleba-
ratomnak mindenkör csak

háza,

háza, földere es egyéb joba-
gára vagyodtam; Sőt titkon
halalat-is kívántam az olyan
felebaratomnak, az kinek é-
letét es tisztit ohaytottam: In-
kab kívánvan azokat az jókat
az kiket másoknak adtal; hogy
nem mint hálakat advan a-
zokert az kikkel engem megh
ajandekoztal. Ekkeppen oh
Uram Istenem, en, ki csak
bűn vagyok, eladattatvan az bűn
alá, által hagtam minden te
Sentsleges hagyománylat, az
elsőtul fogvan az utolsóig, az
nagyobbiktul fogvan az legh
kissebbikig. Mind ezekert ál-
lottam immar most te előd-
ben, megh érdemelven min-
den fele átkodat, es mind azo-
kat az nyomoruságokat, vala-
mellyeket az te Igassagod illyen
meg átkozott teremtet állatod-
ra ki őnthet. Mely nyavalyak-
bol valo ki szabadulást oh

hova

hova fogjam fejemet? Az
 Angyalok segyenlik ez en rut
 párt-útesemet, nem legithet-
 nek engemet. Az emberek ma-
 gok-is ezen rut vetkek alatt
 fekűsnek, magokkal-is jolte-
 hetetlenek. Hát mit mivel-
 lyek? Kétségben essem Ca-
 innal? avagy el-vevesssem
 magamat Iudassal? Semmi-
 keppen ne, mert akkeppen ez
 világi nyavalyaimat elvegez-
 ven csak az következő
 életnek rettenetes kinnyat
 kezdenem el: Annakokért
 inkább az kegyelemnek sekire ap-
 pellalok, az holott az könyö-
 rületesség uralkodik, az enge-
 delé folyul halladgya az bűnö-
 ket, es az en nyavalyaimnak
 mélysegeből, az könyörületse-
 segnek mélysegejert kiáltok föl
 Daviddal: Ha bennen megből-
 is (Uram) engemet az nyava-
 lyakkal, meg-is (mint lob) te
 benned

Psal. 103.
 Lob. 13. 15.

benned vetem az en birodalma-
 mat. Ha az tengerben meri-
 tes-is engem az te haragod-
 ban, Ionassal, es ha mind az
 koporsoigh le vetz-is, mindaz-
 által az te könyörületesse-
 gedhez támaszkodom, es on-
 nan-is te hozzád kiáltok; Oh
 menynek földnek Istene, Atya Ur
 Isten. Oh vilagnak megvaltoja, Ur
 Iesus Christus. Oh en meg bentele-
 vigasztalom, bentelelek Isten, három
 Remely, egy örök Isten, könyö-
 rűly en raytam nyavalyas bűnös
 emberen. Es mivel az te ter-
 metet szerint való jo-voltod
 elsőben indított tegedet, hog
 az te egyetlen egy bűlött Fiadat
 az halatra adnad az en bűne-
 imert, hogy az ő halála által
 te bentelel Fölseggeddel meg be-
 kelhetnem: Oh ne völd elte-
 rölled az en te hozzád megh-
 térő lelkemet, az ki maga meg-
 utalta magát az ő rut bűnei-
 ért,

ert, kívánczik te hozzád
meg térni, neked szolgálni,
és te neked tettseni életemnek
meg újjításában: Nyuyts le
Uram, az Égekből az te segí-
tő karodat, és tarts meg en-
gemet seginy szolgádat, az ki
(mint Szent Peter) szinten el-
merülő vagyok az en bű-
neimnek és nyavalyáimnak
tengerében. Misd el az en
bűneimnek sokaságát, annak
az vernek érdemevel, mellyet,
el hiszem hogy oly bővön az
meg tértő bűnösökért öntöt-
tél ki. Es mivel ez mai napon
az te Szent Testednek és Véred-
nek áldot Sacramentumát veszem,
Oh Uram, kerlek teged, az te
Szent Lelked pecsetelyle el az
en Lelkedet az Sacramen-
tum által, hogy az te Halalod-
nak és Szentvedesednek ér-
demevel, minden en bűneim
ugy meg bocsáttassansk.

hogy

hogy az mely atkokat és bűn-
tetéseket azok érdemlené-
nek, soha engemet ez életben
megh ne segyenithessenek,
az következőben penigh
az örök kárhozatra ne sen-
tenciahazítsanak: Mert az en
alhatatos Hitöm ez, hogy te
megh holtal az en bűneimért, föl-
támadtál meg igazításomért;
Ezt hiszem en, Oh Uram, se-
gíts meg az en hietetlenségemben
engemet. Szerez ezen keppen
en bennem segyhetetlen meg
Térest, hogy en sívem szerint
jagathassam az en elebbi bű-
neimet, meg utalhassam ö-
ket, és szolgalgassak ez után
te neked új életben, és na-
gyob akaratosságban. Ad-
gyad hog az en Lelkem soha
el ne felelkezhessek, ilyen e-
des Idvözetömnek az ki életét
ily alá- való bűnösért le tötte,
vegphetetlen szeretetiről, és

Rom. 4. 25.

S 2

csele-

cselekedgyed hogy minek-utanna, ezeket az en te veled valo egygyűlésemnek pecsetit es Zálagitel vésem, ennek-utanna az te Szent Lelked által, ugy en bennem lakhasz, hogy en is az Hit által te benned lakhasz; hogy ekkeppen tellyes életemnek minden napjaiban járhasz te előtted Sentségben es kegyeltségben, felebaratomhoz lehessék szeretettel es buzgósággal, es ekkeppen az te felelmedben elven, az te kedvedben halhasz-is meg, halalom után pedig részesülhessek az örök élettel, te általad en egyetlen egy Idvőzőtő Iesus Christusom által. Amen. *Mi Anyánk. &c.*

*AZ UR VACSORÁJA
nak el vételekor valo Szent
Elmékedések.*

AZ

I. **A**Z Prædikatio után mi-
helt az Ur vacsorájának
dolga-hoz fognak, mindgyart
kezdgy az Szent elmelkedé-
sekhez, es jusson esedben
minemű nagy szeretettel hi-
vattatol te az Christustul az
ő Szent Aftalahoz. Eliafnak
55. Réseben 1. 2. *Mind-
nyajan kik Somjohostok jöjjetek ez
vizekre, &c. ti is kiknek nincsen
pénzitek jöjjetek el vegyetek mindē
pénz nélkül, es minden jutalom nél-
kül: egyétek azt az mi jó es gyö-
nyörködtetésétek az ti lelketeket az
köverféggel. Matth. 26. 1. 26. &c.*
Vegyetek, egyétek, ez az en testem,
mely ti erettetek megh törettetet;
Igyatok ebből mindnyajan; ez az
en verem mely sokaknak bünök bo-
csanattyaért ki öntettetet. Micso-
da nagyob testetiségre mel-
toztathatna teged az Ur, mint
hogy most az ő Aftalahoz
meltoztat? Mi lehet job mint

1 Cor. 11. 24.

2 Sam. 19. 33.

az Urnak maga saját Testével
 és vérével legeltettetni? Ha
 David leg nagyobb becsüllet-
 nek vélte azt, hogy Barzillait,
 az ő sok jó tetemennyiért,
 mellyekkel üldöztetéseinek
 dejen volt ő hozza, egész ele-
 tenek minden napjaiban ma-
 gatulaydon Ástalarul éreffe
 Ierusalembe; menyivel na-
 gyobra böcsüllendő jó akarát
 ez, midőn az Christus az önnön
 maga Ástalanál legeltet minket;
 megh penigh az ő dragalatos Bent
 Testével és Vérével.

Gen. 22. 5.

II. Emlkezzél meg arról
 miképpen hatta el az völgy-
 ben Abraham az ő szolgait,
 mikor az hegyre föl akarna
 menni, hogy az ő egyedüli
 egy Fiát az Istáknak meg áldoz-
 na; Hadd el és ted fele te is
 minden te világi gondolatodat
 és elmélkedésidet, mikor az Ur
 vacsorájának lelki Aldozaattyá-

ra föl

ra föl menendő vagy: hogy
 az Christust jozanon szemlel-
 hessd, és az te Lelkedet neki
 meg áldozhassd, ki mind Te-
 stét, Lelkedet megh áldozta te
 éretted.

III. Elmélkedgyél magad-
 ban affelől is minemű bö-
 csülletes és dragalatos az I-
 sten Fianak Teste és Vere, ki az
 Eghnek Földnek Igazgatója:
 az Ur, kinck egy Intésere, az
 Angyalok megh reáketnek,
 és az ki által mind holtak c-
 levenek megh itiltetnek, s-
 te is azok között az utolsó na-
 pon: az ki ez előtt az te bű-
 neidért meg fésítettvén, mo-
 stan az te Lelkednek igiri ma-
 gát az el vételre. Más felől
 gondold megh azt is, mine-
 mű bűnös teremtet állat vag-
 te, egyáltalában méltatlan
 vagy ilyen Bent és nagy Ven-
 dégségre és semmi keppen né

érdemlened megh hogy ez
fentleges eledelt megh ko-
stollyad, holot ocsmanyág-
ban fogantattál es eges életed-
ben az Alnokfagnak, fertője-
ben keveredztél, Neved ke-
reštyen leven, cselekedetid-
del az ördögöt követven; egy
felől az Christusnak bajaddal
Ave Rexet enekelve, más fe-
lől penigh semtül-semben
megtagadván, es uyjonnán
megfektiven őtet az te ked-
vetlen cselekedetiddel.

IV. Vigald megh micsoda
orczával mery az te megh
ferteštetet kezeiddel illy ſent
es meltoſagos teſthez nyulni, a-
vagy illy dragalátos vért illy
alnok es hazug ſajalinnys; es
tovabba, illy áldot vendeget
ollyá tiſtatatalá ſállásra fogad-
ni: Mert ha az Bethſemes város-
beliek csak az egy illetlen be-
tekintefert az O Teſtamētumnak

Frigy

Frigy Ládajában, kegyetlenül
megh őlettetenek; micsoda
rettenetes Itiletet várhatz te,
ki illy tiſtatatalan ſemekkel
es ſível járulſ az Uy Teſtamen-
tumnak Ládajában, az kiben la-
kozik az Iſteſegnek minden tel-
lyeſſege állattya ſerint, be tekin-
teni es azt el-fogni. Hogy ha
Uzza, az Frigy Ládának egy
meg illetefert (noha nem
ſeretet nélkül,) ſörnyű halállal
meg hala; minemű ſörnyű
büntetefe jöhet az Iſtennek
te read, hogy ily böcstelenül,
illyen tiſtatatalan kezzel mered
az öröcke valo Teſtamentumnak
Ládáját, az melyben vannak elrey-
tetve minden kincsei az Bölöſeſeg-
nek es Ertelemnek, megh illetni?

Mindazaltal ha Hitben, meg-
teresben es ſeretetben járulan-
daſ elő, megh utalvan min-
den ekkedig valo büncidet
es el ſanvan magadban hogy

ennek

1 Sam. 6.

Coloſſ. 2. 9.

2 Sam. 6. 7.

ennek utanna *beat* es tegyhe-
tetlen életben él; semmit ne
retteggy az te ez ideig valo sok
bűneidtől, mert soha azok te-
neked semedre nem térnek.
Melynek ez az Sacramentum
bizonyos pecseti; hog tudni-
illik mind te bűneid es azok
miat érdemelt büntetést, tel-
lyesegesen meg *bocsattatának*
f-az Ur Iesus Christus drága-
latos vére által el-mossaattat-
tanak. Mert ez az Sacramen-
tum nem az tökéletes igazakért
szereztetet; hanem az megh-
terő bűnösökért. Az Christus
nem azért jött, hogy az igaz-
kat *hijsa*, hanem az bűnösöket, *pæ-*
nitentiara. Ő mondotta, hogy
az egességek nem *szűkül-*
kődnék orvos nélkül, hanem
az betegek. Ezeket *hijsa* az
Christus, es mikor eljű ezeket-
is *segiti* meg mind örökre. Fő-
tőzd meg hát te az te *betegek* lel-
kedet

Matt. 9. 12.
Matt. 11. 28.

kedet az Ur Iesus Christus vére-
nek *kut-sejében*; es az ő igiréti
szerint Zach. 13. 1. minden
ketség nélkül meggyógyul-
nak az te *bűneid* es *übszatalan-*
ságid. Nem az bűnösök tehát,
hanem az kik nem akarnak
az ő bűnökből ki térni, fos-
tatnak meg az *szent* Sacra-
mentumtól.

V. Mikor az Prædikator az
Kenyernek es Bornak meg
áldafához kezd, tedd felre
minden imadkozásiadat, ol-
vasgatafiadat es egyéb gondo-
latiadat: egyedül csak azok-
ról az *szent* cselekedetekről es
modról elmélkedgyél, mellyek
az Christus *szerezése* szerint, akkor
az *szent* Sacramentum fölött
lesznek. Mert az Istennek (az
mi erőtlenségűket meg
gondolvan) *retét*, hogy illy
bókas es eszközök által ban-
nyek velünk, hogy lelkünket

inkab

inkab föl emelnök az ő meny-
nyi kegyelmenek valóságos
semlelesere.

Mikor azért látod hogy az
Prædikator az Urnak Ástalan
az Kenyert es az Bort külön te-
si; az Christustul Szerzetet
forma szerint az Igét reá mon-
dgya, hogy az ő áldott Testének
es Vereinek áldott Sacramentu-
mi legyenek; akkor elmel-
kedgyél arról, hogy az Atya I-
sten az ő mi hozzánk valo
nagy Szerelméből, mikeppen
tötte külön es választotta el az ő
eggyetlen egy Sülöt Bent Fiát,
hogy elegendő eszköz, es eg-
gyetlen egy közben-járolenne,
az mi bűneinkből valo meg-
váltásunkban, az ő kegyelmenek
megh Szeresében, es az dicső-
ségre valo vitettetésünkben.

Mikor az Prædikator, ké-
síti magát az Kenyernek es Bor-
nak östogatásához; ebedben

julson,

julson, hogy amaz nagykirály
(az ki az Vendégfogónek Gaz-
dája) az Ástal selet áll az ő Ven-
déginek semlelesere; es hogy te-
gedet is néz ha vagyóné vag-
nincs Menyeközöi ruhad. Iul-
son ebedben az-is hog mind-
nyajan az Bent Angyalok az
Templumban jelen leven az
valastottakra vigyaznak, es
keraván ilyen Bent tükös dolog-
nak ki östogatását nézni, ös-
galmatoasin megh semlélik
az te magad viselését: Mikor
azert már binten az Ur Ásta-
lához járulando vagy, vid föl
az te Leelkedben ez rövid So-
liloquiumot az Christusnak.

Rövid Soliloquiuma az Lélek-
nek, mellyet az Kenyernek es Bor-
nak megh áldása es el östogata-
sához kel mondani.

Gazé hogy az Isten lakozzék ez
földön? Imé az egh es az egeknek
epei be nem foghatnak tegedet, mē-

Matt. 21. 17.

Az meny-
közöi ruha
az Igasagh
es az igaz
szentleg.

Apoc 19. 8.

Eph. 4. 24.

1 Cor. 11. 10.

Eph. 1.

1. Reg. 8. 27.

T

nyivel

inkább föl emelnők az ő meny-
nyei kegyelmének valóságos
semlelcsere.

Mikor azért látod hogy az
Prædikator az Urnak Ástalan
az Kenyert és az Bort külön te-
bí; az Christustul Szerzetet
forma szerint az Igét reá mon-
dgya, hogy az ő áldott Testének
és Vereinek áldott Sacramentu-
mi legyenek; akkor elmel-
kedgyél arrul, hogy az Atya I-
sten az ő mi hozzánk való
nagy Szerelméből, miképpen
tötte külön és választotta el az ő
eggyetlen egy Sülöt Bent Fiát,
hogy elegendő eszköz, és eg-
gyetlen egy közben-járó lenne,
az mi bűneinkből való meg-
váltásunkban, az ő kegyelmének
megh Szeresében, és az dicső-
ségre való vitettetésünkben.

Mikor az Prædikator, ké-
síti magát az Kenyernek és Bor-
nak östogatásához; ebedben

jusszon,

julson, hogy amaz nagykirály
(az ki az Vendégsegnek Gaz-
dája) az Ástalt selet áll az ő Ven-
déginek semlelcsere; és hogy te-
gedet is néz ha vagyoné vag-
nincs Menyekői ruhád. Ius-
son ebedben az is hogy mind-
nyajan az Bent Angyalok az
Templumban jelen leven az
választottakra vigyaznak, és
kegyenlyen ilyen Bent tükös dolog-
nak ki östogatását nézni, sor-
galmatoasin megh semlélik
az te magad viselését: Mikor
azért mar bintén az Ur Ásta-
lához járulando vagy, vid föl
az te Lelkedben ez rövid So-
liloquiumot az Christusnak.

Rövid Soliloquium az Lélek-
nek, mellyet az Kenyernek és Bor-
nak megh áldása és el östogatása
között kel mondani.

Gazé hogy az Isten lakozzék ez
földön? Imé az egh és az egeknek
egei be nem foghatnak tegedet, mé-

Matt. 21. 17.

Az meny-
kezdi ruha

az Igaságh

és az igaz

szentleg.

Apoc 19. 8.

Eph. 4. 24.

1 Cor. 11. 10.

Eph. 1.

1. Reg. 8. 27.

T

nyivel

Apoc. 3. 29.

Ioan. 14. 23.

Psal. 8.

Rom. 7. 14.

24.

nyivel inkább elegenden illy bűnös és
nyavalyas teremtet állatodnak,
mint én vagyok, lelke néked be-
gadafodra? De látvan hogy ez
az te tettesed, hogy így jű
én hozzám vacsorálni és én
bennem lakozni: Nem tudok
örömbömben mit tenni, ha-
nem hogy fölkiálcsak: Uram
micsoda az Ember, hogy meg em-
lekezel valla, avagy az ember-
nek fia hogy meghlatogatod őtet.
Ki vagyok én természetem-
ben; egy megh romlot nya-
valyas ember, el adattattam az
bűn alá, környül vetettem az ba-
lálnak testével; Mindazáltal
látvan hogy te hív engemet;
elő járulok: látvan hogy az
bűnösöket solittatod; én is
az több megh térs bűnösök
közze merem magamat adni;
és mivel az nag bűnösöket az
kik bűnökkel megh vadnak
terheltetve, onbóltatod; mi o-

kon

kon maradnek csak én egye-
dül ki? Oh Uram, mely beteg
vagyok én, hova mennyek e-
gyebűve, hanem csak te hoz-
zad az én Lelkemnek egyet-
len egy Orvossához? Sokakat
gyógyítottal ugyan megh, de
soha illy nyavalyas Beteged
nem volt: Mert én sokkal
bél-poklofsab vagyok Gebázi-
nal, sokkal tisztatalanb vagyok
Magdalénánál, sokkal vakabb
vagyok lelkemben hogy nem
mint Bartimeus volt testé-
ben, mert mind ez oraig sem
lattam meg én az te lgednek
igaz világot: Az én Lelkem az
bűnnek sokkal nagyobb folya-
ban fekszik, hogy nem mint a-
maz Vér-folyásban fekvő Áb-
sonyi-allatnak teste. Mephibo-
seth soha az földön oly san-
tán nem járt, mint az én lel-
kem az te szeretetedben. Oh
edes Uram az én eggyes meg

T 2

gyo-

gyogyittatásomban binten
oly nagy gond, munka kíván-
tatik, mint *mind ezekben*. De
noha en bennem mind ezek-
nek *bűnök és nyavalyáik* föl ta-
laltatnak, mindazáltal Uram,
tudom hog'oly *bű* az te kegye-
med, oly nagy az te Mesterse-
ged, hogy ha te akarod egy be-
deddel minden en bűncimet
megh bocsáthatod. Nincs-is
Uram semmi kétségem az te
Szent Akaratod felől, mert im
latom mely kegyelmessen a-
karod ennekem ki östogat-
ni, az en meg valtasomnak czi-
merét. Ki vagyok Uram en, mi-
csoda az en érdemem, hogy
oly drágálatos *verrel* váltottal
megh engem, és illy drágála-
tos megh valtasnak Zalagát
östogatod ennekem? Nem
vagyok Uram en legkisebbik jó-
tétemenyedre is méltó; sokkal in-
kab az te ki befelhetetlen,

2 Sam. 7. 18.

Gen. 42. 10.

embe-

emberekhez való nagy szerel-
mednek illy nagyságos Zála-
gara. Mit tegyek, Uram, ha
az en méltatlanságomat meg
gondolom? föl kelletik ez
Sentséges Sacramentum előtt ki-
áltanom mint az *Philistausok*
midőn látnák az Istennek lá-
dáját menni az Gyülekezet-
ben? *Iay ennekem bűnösnek*; De
az te Angyalod bátorit engem,
az mint az *Asszonyi* álla-
tot: Ne fély semmit mert jól tu-
dom hogy az *Iesust* keresed az ki
meg sebitet vala. Igaz bizonyá-
ra mert tegedet keres az en
lelkem. Te pedig magad jő
en előmben az Szent Sacra-
mentumban. Ha azért *Örse-*
bet Asszony nagy bőcsüllet-
nek tartotta az te hozza me-
ncteledet még mikor az ál-
dot bűznek meheben volnal,
ugy annyira hogy az gyermek
megh repeset örömeben az ő mehé-

1 Sam. 4. 5.

Matt. 18. 5.

Luc. 7. 43.
44.

T 3

ben,

Matt. 8. 8.

ben; mint repeszen az en lelkem az öröm miat, hogy mostan az Szent Sacramentumok által hozzám jöss, hogy az en szívemben lakjál örökre. Oh mely nagy bűcsület ez, hogy nem az en Uramnak Anyja, hanem az Ur ö maga jű en hozzám az en meglatogatasomra. Megh vallom ugyan, az nagy hitű Századosfal, hogy nem vagyok en arra méltó, hogy az en házámban jöy, mert ha csak egy szóval parancsolss is megh gyógyul az en lelkem; de mivel az en erőtlenségemnek job módgyával való megh erősítéseért, az te gazdag kegyelmednek úgy tetszik, hogy az te könnyörűletettséged, külső latható jegy által, es az belső lathatatlan ige által pecseteltetsek meg ennekem; nag haladatos alázatossággal, bõlit meg az en Lelkem tegedet az boldogh

Szüz.

Szüzzel: Imból vagyok az Uramnak szolgáló leánya: Légyen ennekem az te beßéded berint. Zör ges te Uram, az te aldótlged es Szent Sacramentumod által az en szívemnek Aytajan; en is az Publicannussal verem az en mellyemet hogy be-mehess. Ha megh nem akar elégge az Ayto nyilni, törd be azt, Uram, az te mindenható hatalmaddal es meny be, hogy Zachæussal megh ismerhessem, hogy ma lött idvössége az en házámnak. Minden te ellened álló dolgokat hány ki az en szívemből; mert en az en szívemnek minden birodalmat, te Szent Felségedre bizom, kerven teged, hogy ne engedgy ez után magamnak elnem! hanem te ily en bennem, te boly en bennem, te jary en bennem, es ekkeppen te igazságs engemet az te Lelked

Luc. 1. 38.
Luc. 18. 28.

Luc. 19. 9.

T 4

által,

által, hogy semmi ne lehessen ez után kedves, hanem csak az mit te szeret: Hogy ez életnek futását az te kegyelmedből elvegezven; annak utána az te Országodban élhessek az dicsőségben. Add meg ezeket Iltam Iesus, az te halálodnak es drágálatos vérednek kiöntésének érdemeért, Amen.

Mi Atyánk ki vagy, &c.

Ezt elmondván mindnyart jaruly elő, es elmedet függőzd az akkori cselekedeteknek lelki vizsgálására. Ugy mint:

Mikor az Prædikator az kenyeret nyújtja te neked az kit mar az előtt megáldot es megsegdelt ezt mondván: *Vegyétek egyétek, &c.* arrul elmelegdgyel, hogy az Christus önnön maga állott te elődben, es az te hitednek, mind ajánlya s mind penigh ugyan valóban adgya az ő valósgos Testet es Vért, az

ő halál

ő halálának es kin-senvedésének minden érdemével egygút, hogy az te Lelkedet legeltesse az örök életre: Binten olly bizonyossan, az mely bizonyossan az Prædikator nyújtja es adgya az külfő jegyeket, mellyekkel az te tested taplaltatik ez idő szerint való életre. Az Iltam kenyerét az Tanito adgya, de az kenyer az ki önnön maga az Ilt, az Christust adattatik. Mikor az kenyeret az Tanito kezéből elveszed hogy meg egyed azt; emeld föl sivedet hogy az Christust hit által megfogjad, es hogy nyavalyásagodat meghgyogytfa, minden ő érdemet magadra sabbjad.

Mikor az kenyeret rágod, úgy tessek mint ha az Christust az keresztsan süggenni latnad, s az ő ki mondhatatlan kínai által akkor tenne az Isten i-

Sacramentū
requirit sa-
crain mentē

galsat

galságnak eleget az te bű-
neidert. Es igyekezzel azon
hogy finten ugy részesülhes
az lelki kegyelemben mint fin-
ten az külső jegyekben. Mert
nincs az Valóság tavul az le-
gyektől, az Christus sem jáczottat
meg mikor mondgya Ez az en
Testem; hanem ugyan valósá-
gos keppen adgya önnön magát
minden leleknek valamely hit
által lelek szerint veszi őtet. Mert
az miképpen hogy ugyan azon
Vacsora ez az miénk azzal az
mellyet az Christus maga föl-
galtatott ki: akképpen ugyan
azon Christus vagyon is jelen
ez n. Vacsoránkban; nem vala-
mi Pápisztas el-valtozással; ha-
nem Sacramentum közösülés által,
nem az éghből való le-szállása
által; hanem fivednek ő hoz-
za való felemelése által, amaz
Reghiek mondása szerint:
Suscipite corda, Emelleyetek föl

az ti

az ti sívecseket, mert az hol az
Test vagyon oda gyülekeznek az
Sáf-kefelyük, Matth. 24.

Mikor látod hogy az Bor az
kenyertől külön adattatik te-
ned, emlekezzel meg hogy
az Christus Vere finten ugy el-
vált a köröst-fán az ő Testétől,
az bűnöknek meg bocsátására:
Es hóg ez az lly frigynek pecseti,
mellyet az Isten tőtt ez vegre,
hogy az meg téro bűnösöknek, va-
lakik az ő Vere ki-ontásának érde-
meben hisznek, minden bűnököt
meg bocsássa. Mert az Bor az
Christusnak nem az ereken való
verenek Sacramentuma, hanem
annak az kit az kereszt-fán ki-
öntött, sokaknak bűnök meg
bocsátásáért.

Matt. 26. 28.

Mikor az Bort isod, elmel-
kedgyel es hidd el, hogy az
Christus Verének érdeme ál-
tal mellyet az köröst-fán ki-
öntött, minden te bűneid

szintén

Binten oly valóságosan meg bocsattattak, az mely valóságosan te most az Sacramentumi Bort isod. Ugyan azon sem pillantásban, függezd az te elmelkedesedet az Christusra, abban az ő állapottyában mikor az kőrőst-fan függőt; mint-ha, az miképpen *Maria* es *Szent Iános*, te lattad volna őtet által liggalva, az te semeid nezték volna, az ő Vereinek *Szent* oldalán való le folyását, am az *halalos sebből*, mellyet az *Dárda* tőn az ő ártatlan *Sziven*; kivanván azt minckelőtte az földre folyna, az te testi *Száddal* innya, es mindazáltal el hiven, hogy annak semmi háfna nem volna ennelkül az Sacramentumi, *hit* es *lelek* által való itala nélkül. Mert egy az *hoherok* között, avagy *Pilatus*-is oda futhatott volna, es az földről az Christus

stus Veret föl ihatta volna, mindazáltal az meg vettetésben meg maradott volna: de az ki *lelki-keppen*, *hit* által *is*ssa azt az Sacramentumban, bizonyosan az *vebi* el bűnének bocsanattyát es az örök életet.

Minck-utanna az Bort meg iván, erzed hogy Gyomrod melegedik; igyekezzel azon hogy erzhesd az *Szent Lelek* indulatit-is az te *Szivedben*, életven es örvendeztetven *Lelkedet*, az te sok bűneidnek az *Urr Iesus Christus* Vereinek érdemeért való meg bocsátásának bizonyos voltával. Ez vegre az Isten az Sacramentumi *verrel* az *Szent Lelket*-is italul adgya minden hiv *Lelkeknek*. Ez mellet emeld föl az te elmédet, az *Urr Iesus Christusnak* az kereszt-fan való állapottyáról, az égből, semleld meg,

leleekben mikeppen űl ő most az Atya Istennek jobján esedezvén te éretted az ő veghetetlen érdemének, űent Atyya elűt való be-mutatásával. Az kenyerek megétele, es az Bornak megh itala után, igyekezzel azon hogy az mikeppen azok az külfű jegyek az eműstű melegsűgh által te testedde leűnek: Azonkeppen te az Hit es űent Lelek munkalkodása által, eggye lehes az Christussal, az Christust is te veled, crezhűsed az Christussal való kűzűsűlűsednek meg erűsűtesűnek napról napra való őregbűlűset. Hogy az minemű lehetetlű az Kenyert es az Bort mellyek mar te testeddű vűltak, el valaűtani; olyan, avagy annal-is lehetetleneb lehesűen, az te Lelkednek az Christustul; avagy az Christusnak, az te lelkeűűl való el vűlűsa.

Utoljára emlékezzel meg
arról is, hogy az miképpen az
Sacramentumnak kenyere
noha sok buza séméből áll,
mindazonáltal ugyan csak
egy kenyér: ezenképpen noha
sokan vadnak az hivek; mind-
azonáltal, ugyan csak egy Titkos
Testet téve nek melynek feje az
Christus. Annakokáért bűkössé-
g teneked szeretned, minden
keresztvé fele-barátodat mint
tennen magadot és tennén
sajat testednek tagját.

Mind ezek meglevén, hála-
adatlan az Templumból
haza nem meny, hanem mind
közönfegelsen mind kivált-
keppen, tégy áldozatot az ő
megbőcsúlhetetlen kegyel-
meiségeért ő Felfegenek. Szo-
morodot szívvel jöttel vala be
mint *Maria* és *Ioseph* hogy az
Christust keresnéd az Tem-
plumban; de immar meg ta-

1 Cor. 10. 17.
Unus est pa-
nis comunu-
ni notione
Sacramenti.
non autem
necessariò
unus nume-
ro.

Luc. 2. 46.

lálván őtet az ő Igeje es Sacramentuma között, megh lásd hogy áldozat tetelekkel, es nagy lelki örömmel vidd őtet házadhoz. Mert ho ha szmaz három Bölcsék annyira örülének, látván az ő csillagát, melly őket ő hozza vezérle, es oly ahetatossan imadák őtet, megh mikor csak kised állapottal fekünnék az Iasolban, *Aranyat, Temjent es Myrrhat* mutatvan be neki; menyivel inkább örülni kell az te lelkednek mostan, hogy látád es el-is vöd ez Sacramentumot, mely az te Lelkedet ő hozza vezérli, oda az holot ül ő az ő Attyanak jobban az dicsőségben? Oda'emeld föl ő hozza az te bivedet, ott imadgyad őtet, es az tista Hitnek *Arányát, az töredezet Szívnek Myrrhajat, es az könyörgesnek s. Hála-adásnak* ez, avagy chez ha-

sonlo joillatu semjentyét vid föl es mutasd be ő néki.

UR VACSORAIÁ U.
tan valo Hála-adás.

MIt adgyak te néked (oh Men áldot Idvőzítőm) mind ezekért az te áldomafidért, mellyekkel az en Lelkemet ily kegyelmessen meglátogadtad? Hogy adhassak en te neked elég halat azokért, holott csak ki sem tudom mondani azokat. Te enge met szabadossan Oktalan állattá teremptehettél volna, mindazáltal Emberre, az te kepedre teremtetted. Holot az bűn által el vesztettem az te ábrázatodat es en magamat; te mindazáltal helyre állattad en bennem az te ábrázatodat szent Lelked által, megh váltottad az en Lelkemet az te vcred által, es ki-is oštogad-

tád mostan az en megh *Val-*
tasomnak pecsetét es Zalagát,
 ténen magadat advan oh en
 Idvőzítőm, ennekem. Oh
 mely nagy meg bősűlhetet-
 len kincsre, es bűvön ki-folyo
 kegyelemnek *kut-sejere* talál az
 az ki meg nyerhet teged! So-
 ha senki *bit* által teged ad-
 dig nem illethet, valamíg meg
 nem gyógyítod őtet. Mert te
 vagy az Idvőségnek Szerző oka,
 mindēféle nyavalyának Orvof-
 sága, az betegnek orvosa, az
 eleveneknek, es az földi támasznak
 az halálból, élete. Kicsiny do-
 lognak tetsziké te neked, hog
Angyalokat állatsz en környűl-
 letté hog illy alá valo terem-
 tet állatodra, mint en vagyok
 vigyazzanak; anāl inkább hog
 az en Lelkemben akartál ma-
 gadnak állást szerezni, en re-
 am ott vigyazni, ott taplálni,
 nevelni es az örök életre le-
 getetni.

Hogy

Hogy ha az Prophetának *1 Reg. 13. 21:*
 holt Teste, az holt embert egy
 illetéssel meg elevenéthette;
 menyivel inkább megh cleve-
 nétheti, az minden Prophetak-
 nak Ura *elő teste* az Híveket,
 az kiknek Hívekben lakozik?
 Ha te az en testemet föl aka-
 rod az földnek porából az u-
 tolsó napó támasztani; menyi-
 vel inkább meg elevenéted mo-
 stan az en Lelkemet kit te
 az te Lelkoddal megh *szentel-*
tel es az te véreddel megh mo-
 sogattál? Oh edes Uram, mit
 kívánhatok immár többet, s-
 te is mit adhatz egyebet,
 mint hog az te Testedet eledelül,
Véredet italul adod ennekem;
 hogy életedet le tessed en cret-
 tem. Oh Uram te viselted el
 az napnak terhét, s- en ve-
 sem föl az fizetést; te szenved-
 ted el az büntetést; s- en nyerem
 meg az kedvetsz. Te az te Szü-

V 4

letesed

letesed által Atyam-fiaival öttel
 ennekem; Halálod által Idvös-
 segem; Irgalmasságod által lu-
 talmom; es az te Szent Sacramen-
 tumod által Taplálásom. Oh Iste-
 nes eledel! ki által az emberek
 fia i Isten fiaival lesznek. Csuda-
 koztak ugyan azon minden
 teremtet állatok, hogy az Te-
 remtő kilencz holnapig mel-
 toztatot az Szűznek mehebe
 rekeskedni, mely mindazon-
 által Szent Lelekkel tellyes le-
 ven, sokkal fényesebb volt az
 csillagos éghnel. De hogy en-
 nyire en hozzám alkalmazot-
 tatod magadat, az en sívem-
 ben akarva lakni mind örök-
 ke, mellyet te az ganajos istalo-
 nál tisztatalanb állapotban ta-
 laltal, minden Földi es Men-
 nyei teremtet állatidat álmel-
 koda fra indithattya. Mindaz-
 által mivel egyedül csak az te
 jo tettesed es szabados kegel-

mes

mes akaratod az, hogy így be-
 szály es benne lakjál az en sí-
 vemben, vayha oly tisztan ta-
 lalnád azt, az mint en kíván-
 nam, neked meg vendegele-
 sedre! De kicsoda az Chri-
 stus megvendegelésére alkal-
 matos? avagy ki nem akar in-
 kab, ha hivatalos is Mariával
 az te labaidhoz terdepleni,
 hogy nem mint az te Aftalod-
 hoz te melled ülni? Noha
 nincsen tiszta sívem az te ben
 lakásodra; mindazáltal az
 köny-bullato szemek soha megh-
 nem búnnak, hogy az te áldot
 labaidat mofsam es az en un-
 dok vetkeimet siralsam. Es no-
 ha en annyi könyvet soha
 nem hallathatok, hogy elege-
 dendő lehessen az te labaid-
 nak mofasara, mindazáltal, e-
 legedendő Vér az Uram, mel-
 lyet ki ontottal az en bűnös
 Lelekemnek megh tisztítására.

Mely-

Melynek bizonyos czimeré-
nek es zálagának el vetelere
engemet-is ims az több Valas-
tottid között kegyelmessen
méltoztattal, bizonyosra teven
engemet az te szerelmedről, es
en minden bűneimnek meg bo-
csátasául. Oh Uram, erősíts
meg az te kedvedet az te bel-
gadban es az mit Isak monda
Iacob felől, mondgyad te-is en
felőlem: Meg áldottam ötet, an-
nakokaert ő leszen áldot. Hogy
en is mondhasam te nked
Daviddal: Te Uram meg áldottad
az en lelkemet, es te házadda töt-
ted azt: **LEGYEN AZERT AL-
DOT MIND ŐRÖKKE.**
Meg áldad az Obed Edom há-
zat es minden háza-nepet, míg az
Urnak Ládaja az ő házában ma-
rada; el hittem kétség nélkül,
hogy engemet-is, mind testef-
tül lelkeftül es mindenestül meg
áldás, holet immar méltoz-

Gen. 27. 33.

Chr. 17. 27.

2 Sam. 6. 11.
12.

tartat

tattal az en padlásom alá jöyni es
az en alázatos haylekomban lak-
ni örökre. Aldgy meg Uram,
engemet, hogy minden en
bűneim az te sent Vered ál-
tal tellyeslegessen el törül-
teszenek; lelkem-esmereti,
sent Lelked által megh sentel-
tessek; elmém az te Igassa-
goddal megh vilagosíttassék;
bívem az te törvényeddel igaz-
gattassék; es az en akaratom
mindenekben az te áldot sent
akaratedban es tetésedben
megnyughassék. Aldgy megh
engem minden te ajándékid-
dal, az mellyek nélkül búköl-
ködöm, es az mellyekkel föl-
ruhaztal, naponkent azokat
őregbítsed en bennem. Es
mivel nem kezeimmel tartoz-
tatlak en tegedet mint Iacob
külsőkeppen küzködven te
veled, hanem belsőkeppen
en bennem lakvan Hit által,

Gen. 32. 24.

Uram,

Uram, el nem ereftlek tegedet míg
 meg nem áldasz engemet; és míg
 nem adz ennekem, ny nevet,
 ny szívét, ny lelket, és oly erőt,
 hogy az Istennek hatalma által
 ellene alhassak az bűnnek és az Sa-
 tannak. Kerlek-is Uram tege-
 det, ne kívány en töllem mint
 Iacobtul el menni, mert ihon
 mindgyart meg haynallik, és
 az te kegyelmed föl kezd mar-
 tetíteni és verradni. Hanem,
 kerlek szívem szerint az Emau-
 si Tanítványokkal, Oh cdes
 Iesusom, inkább maradgy meg
 en velem mert immar be est vele-
 dik. Mert az kesérteteknek és az
 nyomorúságoknak sőt az en bala-
 lomnak mayd amaz hósszu étsa-
 kaja-is el erkezik: Oh en áldot
 Idvőzitőm maradg en velem
 azért, ma és mind örökre.
 Iary en velem, ély en velem,
 és ne engedgy engem se az
 életnek se penig az halálnak

Luc. 24. 29.

te töl-

te tölled el fakasztani. Legyek
 bar beteges magamban, csak
 lehetsék egelseges te benned
 en meg váltofomban, és az te
 erőd az en erőtlenségemben tes-
 sek meg. Bar ugyan meg halni
 lattassam, csak te lattassal éli-
 ni en bennem, hogy így min-
 den tagaim csak az te mun-
 kaidnak és indulatidnak lehes-
 senek eszközei. Tégy engemet mint
 egy pecsetet az te szívredre, és az
 te buzgo szerelmed marad-
 gyon megh en raytam, hogy
 senkit te kívülled ne szerethes-
 sek. És adgyad, Uram, hogy
 az miképpen te mostan en-
 gemet ez te jó akaratodra
 méltozattal, hogy az te Ásta-
 lodhoz úlnék és rebeslülnek
 az bent Sacramentummal az
 te kegyelmességednek Háza-
 ban; ezen keppen az te irgal-
 maságodból ének utanna az
 te dicsőségednek Országában-is az

Cant. 8. 6.

X

te Aszta-

Luc. 22. 30.

te Aftalodrol ehesssem es ihaszam.
Az te kegyelmességedet pe-
nigh en itt amaz négy Lelkes
allatokkal, es amaz huszon
négy venekkel az te könyörül-
letessegednek Beki elöt arczadra le-
escim, meg ismervén hogy te
vagy az, az ki megh váltottal en-
gemet az te véréddel, es hogy, egye-
dül csak te tülled vagy az Id-
vőség. Annakokaért oh en U-
ram es Istenem neked tulajdoni-
tok en minden dicsivetet, dicsősé-
get, bölcseséget, hala-adást, tisz-
teséget, erőt, hatalmat es felséget
mind örökkön örökke, Amen.

Apoc. 5. 39.

AZ BETEGSEG

idejen valo kegyessé-
g-ről.

IMMAR KÖVETKEZIK
az az kegyes élet, mellyet minden
Idvözültni kíváno Embernek az
ő beteges es meg halo állapot-
tyaban Bűkség gyakorolni.

Mihelt

Mihelt veséd esedben hogy
valami betegséggel meg akar
Istenteged latogatni, el
melkedgyel ottan ezek
felől magadban.

Ioan. 5. 6.

Hogy az nyomorúság nem az
porból következik, es az ha-
borúság nem az földből nevedik,
az mint Eliphasz Bol, Iob 5. 6. Egy
betegség sem jó emberre vak
serencseből (az mint az Phi-
listausok vélik vala az ő al-
fekben valo sulyokról es az ege-
rekről,) hanem az emberek-
nek gonofságokért. Az Ember
az ő bűneiért szenved, azt mód-
gya Ieremias. Minekokaért, az
mikeppen az Salamon intse
serint kell az földi Fejede-
lem elöt magát az embernek
viselni, Ha (ugy-mond) az
Fejedelemnek haragja föl gerjed te
ellened, az te helyedet el ne had-
gyad, mert az Belsőség sok bűnöket

Thren. 3. 39.

Ecccl. 10.
v. 1.

X 2

le csen-

2 Chr. 15. 4.

le csendesit: Viseld ugy te is, az en tanacsom berint az minden Fejedelmeknek Fejedelme előtt magadat. Hogy ha az ő Lelke, ki mind az Menyet, Földet igazgattya, fölgerjed te ellened, ne essék ketségben az te sived; mert az megh terés nagy bűnöket le csendesit. Es valaki az ő nyomoruságában az Izraelnek Urához Istenehez megh tér, es keresőtet, megh talállya. Minden bűncidet azért megh vizsgálvan, es kivaltképpen az mellyekkel legh inkább megbantottad ő Felséget, forduly az kegyelemnek sarki eleiben, kiált az könyörülő Istenhez töredelmes sível az irgalmasságert, kötelezvén cledned megh jobbitásara ténen magadat, es imadkozzál ezekkel az Igékkel.

AZ

AZ BETEGSEG ELŐ-
dedén való Könyörges.

OH Igaz Itilő-biro, mindazáltal az Christusban nekem kegyelmes Atyam, en nyalvalyas bűnös ember, ki most te hozzád, meg vallom *szégyenem* es *betegségem* miat folyamodtam, mint az Tekozló Fi, az *szükség* es *éhség* miat; ismerem hogy ez az betegség es nyavalya, nem valami vak *berencse*ből, hanem az te Istenni gondviselésedből es rendelésed-ből eset en raytam. Az te súlyos kezédnek csapása ez en raytam, mellyet igazán az en bűncim érdemlettek; es az *mitől tartok* vala az *esek* en raytam. De jól tudom hogy haragodban is megh emlekezel irgalmasságodról; mikor meg gondolom mely sokak es rettentések az en bűneim, es mely

Iob. 3. 25.

Hab. 3. 2.

X 3

keves-

kevesek s könnyek az te
meg *feddésid*. Meg cseleked-
hetted volna hogy valamely
ősrnyu hirtelen halállal őtél
volna megh engem, úgy hog
csak egy *ſempillantás* ſem adat-
tatot volna ennekem az te
kegyelmednek es irgalmassa-
godnak ſegetſegül valo hívá-
ſára; es akkeppen el kellett
volna az en bűneimben veſ-
nem, s kárhaznem örökre.
De te Uram, csak oly Atyai
dorgálással latogattal engem,
az mineművel, az te ſe-
relmes Fiadat, kiker legin-
kab ſeretz, ſoktat latogatni;
mind intvén engemet ez ál-
tal, s mind penig időt enged-
vén az megh térésre, es az
bűn-bocsátásnak kegyelme-
ert valo ſupplicálásra. Minck-
okaert nem tartom Uram,
ez te meg látogataſodat úgy-
mint haragnak es gyűlöſég-

nek je-

nekjelét, hanem mint bizo-
nyos Zálagat es ezimerét az te
Atyai kedvednek, ſereteted-
nek es kegyelmelſegednek.
Mely által engemet az en
magam megh *ütlésere* vonſaſ,
hogy az en gonos életemet
megh jobbitſam, es ez roſ,
meg nem térő vilaggal el ne
veſſek. Az te ſent Igéd té-
ſen arrul bizonyſágot, hogy az
kit te ſeretz megh dorgálad, es
megh *őſtorozod* valakit Fiadda
fogatz. Ha az dorgalaſt en el ſen-
vedem, te mint Fiadnak nekem
ajanlod magadat, mert kicsoda oly
Fia mellyet az ő Atya megh nem
dorgál? Hogy ha valamely Fia dor-
gálás nélkül valo (melyben minden
Fiak réſeſek) bizonyara ſattyn
az es nem ſi; es hogy te az en
haſſnomert dorgaſſ engemet, hogy
az te ſentſegednek réſeſe leheſſek.
Oh edes Uram, mely jo vagy
te termelſeted ſerint, hogy

Heb. 12. 5. 7.
8. 10.

oly kegyesen bánol en velem
az en jó egységemnek és jó
szerencsemnek idején; és
most már föl ingerelven te-
gedet az en sokféle bűneim-
mel és háladatlanfagommal,
ily *Atyai és bájos* vegre hoz-
tad reám ez betegséget és
dorgalásodat.

Megh valloam Uram, hogy
megtanlatogattad meg az en
Testemet, ez nyavalyával; mert
már ez előtt regem beteg volt
az en Lelkem, és az sok jó se-
rencsevel, könnyű élettel, be-
keféggel és bőséggel meg ré-
ségeket. És most immár csak
síratom és jaygatom, Uram az
en bűneimet. Oh mely nya-
valyas bűnös ember vagyok
en, természetem szerint min-
denjótulűres vagyok, és el-
lenben az rossz szokás miatt min-
den undoksággal tellyes! Oh
mely rút vétkeket cseleked-

tem te

tem te ellened, míg vártad
az en megtérésemet, és az te
áldásid életemnek megh job-
bitására intettenek engemet!
Mindazáltal, oh en kegyelmes
Istenem, mivel tulajdon sa-
god az te neked, hogy inkább
nézz az te természetet betint va-
ló jószágodra, hogy nem mint
az bűnösök érdemere: ker-
lek tegedet az te Fiadert az
Úr Iesus Christusert, és az ő
idvőseges Haláláért, mellyet
benvedet mind azokert vala-
kik ő benne hisznek; Könyö-
rűly en raytam, az te könyörülle-
tessegednek soksága szerint: Fordíts
el az te orczádat az en bűneimről,
és minden en álnokságimat töröld
el ennekem: Ne vess el engemet az
te színed előtt, és ne fizess ennekem
az en érdemem szerint. Mert ha
te el vetz engem, ki fogad ma-
gához engem? avagy ki lesz az
en segítségem, ha te megh ta-

gatz

Psal. 51. 1.
& 11.

Psal. 25. 7.

gatz engem? Te Uram, az erőtlenségnek az Arvának kegyelmes Istenének mondatol, es noha az en bűneim, igen nagyok; mindazáltal az te irgalmaságod sokkal nagyobb: nincs oly sok es nagy bűn mellyet az te kegyelmességed el nem engedhet es megh nem bocsathat. Most el annakokaert az Ur Iesus Christusnak drágálatos vérevel minden en bűneimet, nevezet szerint az kikirol vallast tók te neked: De legh főképpen, oh kegyelmes Ur Isten, az Ur Iesus Christus érdemeert engedd megh ennekem, amaz en rút, undok fertelmességemet, &c.

[Itt azt az bűnödöt az mely leg inkább haborgattya lelked-esmeretit meg nevezted.]

Miveledes I E S U S O M az te veghetetlen szerelmedből

le tet-

le tetted az te cletedet az en megvaltasomert, midőn en te neked ellenféged volnek: Oh tarts meg immar az te vérednek érdemet. Engeszteld meg meg egybér, edes Közbejáró Christusom az te bent Atyadat: mert noha semmi nincs en bennem az mi ő neki tetszenek; mindazáltal te benned es te eritted meg be kellik mind azokkal, valakiket te kedvels es magadhoz veses. Ha azért az, az te áldott akaratom, vedd el en rollam ez betegséget, es add megh előbbi jo egészséget; kogy meg tovább eleven dicsőíthessem az te nevedet; es ennek magamat az jövődő örök boldogságra inkább inkább elkesíthessem. Megh látod Uram mely keresztyenülés cseszen megh vessem ez után árón is az alkalmatosságot mellyet ekke-

Eph. 5.16.

dig

dig csak hejában es hason-
talanul mulattam el. Hogy
penig leg könnyebben es ha-
marab megmenekedhesse ez
nyavalyanak terhes faydalmi
alol, vezerey Uram engem,
az te Isteni Gondviselesedből
oly Orvoshoz, rendely oly jo Or-
vos-ságot mely által az te áldo-
masodbol az en elebbi egesse-
gemet es jo állapotomat meg-
nyerhessem. Es edes Atyam,
az mikeppen ez betegseget A-
tyai tetseledből ram adtad,
azonkeppen meltoztassad az
te Bent Leelkedet-is az en Szivem-
ben el bocsatani, ki által ez
betegseg megh Benteltesek
en rayttam: hogy ez enne-
kem Schola gyanant lehessen,
melyben az en nyavalyassa-
gomnak nagy voltat, es az te
könyörülletessegednek gaz-
dag-ságot megtanulhassam, es
hog minden en magamban, f-

mas akar mi teremtet állatbá
valo bizakodásomnak válet
mondhassak; bizhassam ége-
dül csak te benned, es az en
idvősségemnek minden bi-
zodalmát csak az te elegendes
érdemedben vethessem. Es
mivel Uram, az mint te jól tu-
dod, igen erőtlén edény va-
gyok en, teli vagyok gyarlo-
sággal es romlandósággal; ter-
metem berint beketele, ha-
ragos akar mi kőrőst es nya-
valya alatt: annakokaert Oh
Uram, ki mindē jo ajandekoknak
megh adoja vagy, adg ennekem
bēkevel tūrō bēnvedō lelket,
az te bent akaratodnak es jo
tetselednek el bēnvedesere;
es az te irgalmas-ságodból ne
mēry többet ream, hanem
csak az megnyit el viselhetek
es bēnvedhetek. Adgyad en-
nekem az te kegyelmedet,
hogy bekével el bēnvedhes-

Iac. 1. 17.
Ioan. 3. 17.

1 Cor. 10. 13.
14.

sem, szeretettel és belidíggel vehesse mind azokat valakik en látogatnom jönnek, hála-adással és jó akarat-tal fogadhassam az ő tanacs-adásokat és vigasztalásokat ő tőlők: és ők is láthassák en bennem az *Békeséges-türesnek* jó példáját, halhassanak en töllem oly *bátorító tanuságot*, mely az en keresztényei hitemnek és vallásomnak erőssége-re lehessen, azok is az kiket jó tetszésből valamikor nyavalyakkal és nyomorúságokkal meglátogatz vehessenek vigasztalást. Iol tudom en azt Urá hogy megérdemlené en az halalt; nem is kívánok pengtőbideig élni, hanem csak az míg az en gonos életemet meg jobbithatom és azon közben az te dicsőiségedet killyeb terjeszthetem. Ha azért, Szerelmes Atyam, az te

áldot.

áldot akaratom, gyógyíts meg hismet engemet és adgyennekem hosszab életet. Mindazáltal ha az te örökre való Decretomodban el vagy on rendelve, hogy ez betegség által solíts magadhoz engemet ez el mulando életből; en az te *szent kezeid* és áldot tetszésed alá ajánlom ennen magamat, legyen az te *szent akaratom*, akor az élet I-akar az halál által. Egyedül csak arra kerlek tegedet, hogy az te könyörületességed szerint bocsásd meg minden en bűneimet, és kebitd el az en beginy lelkemet hogy az igaz *Hit* és *segységetlen* meg *terés* által keßen lehessen arra az időre, az mellyben ki solítod őtet ez en betegh testemből. Oh mennyei Atyam ki az *könyörgéseknek* meg *halgatoja* vagy *bald* meg ez en *könyörgésem* is

Psal. 31. 5.

Psal. 65. 2.
1 Reg. 8. 39.

Y 2

az egek-

Ioan. 16. 3.

az egekben, es ezen legh utol-
so búkfegemben hald megez
en esedezeseimet, nem az en
meltosagomért, hanem csak az
te egy búlót Fiadnak az Ur
Iesus Christusnak az en egy-
gyetlen egy közben-járom-
nak érdemeért; az kinek ked-
veért, megigírted hogy meg-
halgatz minket, es megh adod
valamellyeket az ő Neveben ke-
rünk te tölled. Az ő Neveben
azert, es az ő maga igcjevel
be-summalom az en könyör-
gesemet ezt mondvan:

Mi Atyánk ki vagy az men-
nyekben, &c.

IGY MEG BEKELVEN
az Istennel az Christus által:

I. **L**EG első gondod-is
mindgyart az legyen,
hogy az te házadat jó rendben
hadgyad, az mint Esaiás inti E-
zechiást; II. 38. 1. (ha az előtt
nem

nem tóttel) Testamentumot té-
von. Ha pedig az előtt tóttel,
vizsgald megh azt es erősi-
tsed megh, az zenebonának
vesekedéseknek el távošta-
tásért, bizonyos keresztien
Bizonyfagok előtt, hogy ha
az Ur Isten el küld az te lel-
kedert, az te Testamento-
mod erős es el váltostatha-
talan lehessen; es akkeppen
pecsetelted meg, s-bizd va-
lamely keresztien jó akarod-
ra, az Bizonyfagok előtt.

II. Az Testamentum té-
telben az sent Iraft magyará-
zo Doctoroknak intéseket, es
nemely tistefsegbeli Tör-
vény tudoknak tanacsokat
követsed; Annakokaért ez
dolognak kedveert, egy vagy
két keresztien, jambor tudos
Prædikator es Tanacsos em-
bereket hívás akkor házad-
hoz, az kiknek tanacsokból

es keresztényi oktatásokból
jobbelki ismeret alatt tehesd
meg Testamentumodat.

III. Ekkeppen jó rendben
állatvan Házadat es Lelkedet
(ha az te napidnak számok
meg benem töltnek) az I-
sten avagy megkönyörül ray-
tad es ezt mondgya: Kedvez
neki (oh te öldöklönyavalya) hogy
meg ne ballyon, találtam enge-
stelelt neki; avagy az ő Atyai
gond-viseletéből, oly Orvosságot
parancsol, mely által az ő Föl-
sege áldomása leven az czkö-
zökön, előbbi jó egészsége-
det meg nyerheted. De meg
lassad hogy se te magad ne
meny, sem pedig mást, senkit
az Nezekhez, Bűvös-Bajosokhoz,
Babonásokhoz, orvosságot el
ne küldgy, mert az lenne ám
az Izrael Istent elhadni, es az
Bálzambulhoz az Ekronbeli Istenhez
folyamodni az segetseget,

Job. 33. 24.

2 Reg. 20. 7.

Es. 7. 8. 10.

Ioan. 7. 71

az mint

az mint a naz gonos *2. Reg. 1.*
Zas Király cselekedek; azt
az fogadasodat is mellyet az ke-
restségben töltel az Bent Há-
romságnak megh segnéd. An-
nak feletre, elhidgyed bizo-
nyosan hogy soha az olyan
czközöket az Isten meg nem
áldgya az mellyeket megh át-
kozot, hanem ha meg engé-
di is, hogy az Sátán megh gyo-
gyítja testedet, de felő hogy
el ne kárhoztassa lelkedet.

Lev. 20. 6.

Deut. 18. 10.

1 Thess. 2. 10.

Deut. 18. 3.

I V. Mikor Orvos Doctoret
el küldes, meg lassad hogy az
Doctornak reményesgedet I-
stennel föllyeb ne velsed, az
mint Aza Király cselekvék, az
ki felől meg vagyon írva hog
az ő betegségekben nem az Urat, ha-
nem az orvosokat kereste meg;
mely dolog nem az bálva-
nyozásnak, es föl gerjeszt az
Istennek haragját az Orvos-
ságot fogonatianna teszi. Az

2 Chr. 16. 12.

X 4

Orvos

Esa. 1. 57.
1 Cor. 8. 22.

Orvossággal tehát mint Isten eszközevel úgyly. Es mivel nem szabad még az rend szerint való életéhez-is könyörges nélkül fogni 1 Tim. 4. 4; mennyivel inkább az rend kívül való Orvossághoz (melynek minden hátna csak az egy Isten áldomásától vagy on) minnek előtte azért az Orvosságot hozzád vened, könyörgő szíved szerint az Ur Istennek, hogy adgya fogadattya az Orvosságnak, es mondgyad:

AZ ORVOSSÁG VETÉLE
előt való könyörges.

1 Sam. 2. 6.

OH irgalmas Atyam, ki az Egészségnek es Betegségnek, az Eletnek es az Halálnak Ura vag: ki megölés es meg elevenítés, ki az koporsóra le vet és ismét felbós: te hozzád járultam mint egyetlen egy Orvoshoz, ki

meg

meg gyógyíthatod az en lelkemet az bűntől, testemet az betegségtől. Nem kívánom sem az életet sem az halált, hanem egyedül csak az te Szent akaratodra bízom magamat. Mert noha meg kell halnunk, es ^{2 Sam. 14.} meg halván olyanok vagyunk ^{14.} mint az víz, mely az földre kiöntetik es se nem fedethetik; mindazáltal az te kegyelmes gondviselested (migh az élet tart) bizonyos eszközöket rendelt, melyekkel akarod, hogy éljenek az te fiaid, es azoknak szabados be-vetele után várják az te áldomásodat az eszközökön az ő betegségeknek meggyógyításában, es egészegeknek helyére állatásában. En is mostan Uram, ez en nagy szükségemben el kúltam (az te rendelested szerint) az te szolgadert (az Orvosert) az kitől ez orvosságot, mint te töl-

led mu-

led mutattatott ez közt az te ne-
vedben el vessem.

Kerlek annakokaert tege-
det, hogy az mikeppen az te
áldomásod egy csomo fuge által
meg gyógyita az Ezechias Ki-
rály halalos betegseget: az Iordan
vizebē hetszer valo mosodas által
az Syria-beli Naaman bél-pok-
lóságot: egy kis nyállal egye-
litet járval valo megkenes ál-
tal, amaz vakon sülettetet em-
bernek vakfágot: egy kez ille-
tés által az szent Peter Napanak
hidegleleset: es amaz vér-folyás-
bā fekvő Aszsonyi-allatnak vér-
folyását, az te ruhád premenek
illetese által: Ezenkeppen en-
nekem is, az te veghetetlen
jó voltodból es irgalmasa-
godból bonteld meg ez Or-
vosságot, mutasd oly áldoma-
sodat meg rajta, hogy (ha az
te szent akaratod es jó tetse-
sed az) ezen nyavalyamat es

faydal-

faydalmimat el vehesse, es ez en
előbbi jó egészségemet es örömet
helyere állathassa. De ha a-
zoknak az en napimnak sama
az kiket te szent Fölseged ez
siralom völgyében való élet-
temre rendelt, már ki tölt; es
ha ez betegséget követsegül
bocsátottad hozzám, hogy ez
halando életből ki foglits: LE-
GYEN AZ TE SZENT A-
RATOD. Egyedül csak erre
kerlek, hogy örögműködés
bennem az hitet es az bekefeges-
tűreft, es ne hadgy soha az te
kegyelmed es irgalmaságod
nélkül engemet meghűkő-
kődni; hanem az en leg utol-
sób búksegemben-is legy je-
len ennekem az te szent Lel-
keddel; hogy örömmel es á-
latatossággal ajánlhassam az
en lelkemet (az te saját vérednek
árrat) az te kegyelmes kezid es
eltalmozásod alá. Add meg ez

ennekem.

Es. 38. 21.
2 Reg. 5.

Ioan. 9. 6. 7.

ennekem, edes Atyám, az Ur
*Iesus Christus*ért; kinek te veled
 és az Szent Lelekkel adássek
 mindē tisztesség és dicsőség,
 most és mind örökkön örök-
 ke. Amen.

Mi Atyánk ki vagy, &c.

NON IGNARE MALI
 MISERIS SUCCURRITO
 CHRISTE.

Christe, ki az nyavalyat jól
 látod, jó legyenelműl.

AZ BETEGSEGBŐL
meg könnyebűles után való
Elmelkedések.

Hogy ha az nagy Isten az ő
 veghetetlen irgalmasságából
meg halgatta az te könyörgése-
det; és elebbi jó egelsegedet
visontag megadta, jussa-
nak ezek eűedben:

I. **H**ogy te az te életedet,
 minteguyjonna vőtted
 mostan az te Istenedtől: Idő-

det an-

det ánakokaert az Isteni tisz-
 teletbē töltöd ez után, úgy élet-
 tet élven. Hallyanak meg az
 te bűneid *betegségeddel*, de te
 magad az kegyelem által, egy
 Szent életben.

II. Többsé mar vakmerő ne
 legy, hogy most egyűser Eges-
 ségedet meg nyerted; ne is ja-
 czadozzal magadban azzal,
 hogy most el kerülhetted az
halalt: hanem inkább azt gon-
 dollyad, hogy az Isten, (mi-
 vel meg keűületlen voltal)
 az ő nagy irgalmasságából
 meghalgatvan az te könyör-
 gésedet, meg az egyűser ked-
 vezet te necked, és valamivel
 az te életedet hosszabbba tötte:
 hogy mind életedet meg job-
 bithasd, mind penig el keűit-
 hesd tennen magadat arra az
 orara, az melyben minden
 halasztás nélkül ki bolitando
 tegedet ez világból. Mert ha

Z

ezt az

ezt az egy betegséget meg labolhattad is, de az következendőt ki tudgya ha labolhatode meg vagy nem?

III. Gondold meg mine-mű nagy sam-adásra kellett volna az *Christus* ültő *Beki* eleiben menned, ha ez mostani betegségedben megholtal volna. Ugy igyekezzel azért ez után immar élni, hogy ha mikor ő Fölsege lelkedert hozzád küld nagy álhatatossággal el késülhes az sam-adásra. Ne is vésd igen meg-életednek határat, mert nem tudod mely közel vagy, talam ma, holnap le-
ben. Legy ehes azért.

IV. Megemlekezzel arról, hogy te az te Istenednek föl fogadtad, hogy ennek után a életedet meg jobbitod es uy életben jársz ő előtt. Fogadástóttel az Istennek, ne halogassd
annak

annak meg adását, mert nem gyönyörködik az bolondokban; Az mit azért fogat meg tellyessítsed. Az tisztatalan lelek ki üzettetet: Oh ne engedd ismet őtet más hét maganal ártalmassákkal vis, sa jóni. Tuddé mennyit o-hajtozal az te töredelmesegeidnek fohazkodásával: sokat siran-kozal az meg terefnék könyhul-latásával: meg mosodtal amaz őt veres sebekből, nem valami közönséges Angyaltul, hanem amaz Isten előtt szüntelē esederőül, az Isten Országának Angyalatul, ki folyo Bethelda Tavaban, mely az bűnökert valo érdemes bossu-állással háborittatott vala föl. *Visssa* ne téry azért az Ebbel az te okádásod-ra, sem penig mint az meg moso-dot *Disso* az sárnak, az te előbbi bűneidnek es fogyatkozásidnak fertőjere; hogy valamiképpen ismet be keveredzen es meg

Matt. 12. 43.

Ioan. 5. 1.

Esa. 63. 9.

2. Pet. 2. 22.

győzöttetven az bunöknek undok-
sagatul, az te utolsó állapotad go-
nosssab ne legyen az elsőnek. Azert
hagyá Idvőzítőnk ketser-is,
elsőben amaz 38 ébtendeigh
betegeskedő embernek Ioá.
5. 14. Ime (ugy-mond) megh-
gyógyultal, többbe ne vetkezzel hogy
gonosssabul ne legyen dolgod; Ma-
sodszor amaz parázna-ságban
talaltatott Aßbonyi-allatnak
Ioan. 8. 11. En-is nem karhoz-
tatlak tegedet, eredgye el es többbe ne
vetkezzel: Akarvan minket ta-
nitani, minemű veszedelmes
dolog legyen, visont ugyan a-
zon bunben léledzeni. Réá vi-
gyazz azért az te utaidra: es
az Isten kegyelméért könyö-
rőgy, hogy tudhassad az te na-
pidnak samat, es bölcseseggel jár-
hass, miglen az te napidnak
keves sáma be tellyesedik.
Es az Istennek jelen valo ke-
gyelmességeért, követven

Psal. 90. 11.

amaz

amaz háladatos Bél-pokloft,
tery vissza az Istenhez, ezzel
avágchez hasonló hála-adas-
sal.

AZ BETEG SEGBŐL
meggyógyulás után való
hála-adás.

OH kegyelmes es Irgalmas
Atya Isten, ki Ura vagy
az betegségek es az egeszse-
gek; az életnek es az halál-
nak; az ki megöl és megbeleve-
nites, az koporsóra vez, de ismet
fölköltess, ki eggyetlen egy meg-
tartója vagy az te benned bi-
zoknak; En te beginy méltat-
lan bolgad, megtapaştalvan
mostancz en betegségemnek
faydalmi által, az en, az bűn-
miat való nyavalyáságom-
nak nehez voltat, es az te kö-
nyörültelességednek az bűn-
nek meg bocsátásában, nagy-
sagat: meghértven minemű

1 Sam. 2. 6.

Z3

Atyai

Atyai bánakodással halgatád az en könyörgésemet es megadad az en elebbi örömet es egészséget, megtérek már (terdre esvő) amaz háládatos Belpoklósai, hogy megvallya hogy egyedül csak te vagy az en egészségesnek, es meghgyógyulásomnak Istene, es hogy dicsiteted es dicsőséget tulajdonítsak te neked, az en nehéz betegségeből való meghgyógyulásomert, mivel ily Atyai keppen az en siralmimat örömré, betegséget egészségre, halálatot életre fordítád. Az en bűn-im meg érdemlettek úgy vagyon az büntetést, es te megfeddettel engemet. En azt mondom vala: Az koporsónak kapujára kell mennem az en estendőimnek több részétül meghfosztatom. Ezt is mondom vala, nem látom az Urat, az Urat az éleknek földökben es,

Ezechias Király halála-
dása, mikor
az betegsé-
ből megh-
gyógyult
volna.
Ez 38. 9. &c.

ben, es nem látom többé az embert az világnak lakói között. Az engemet en töllem el vetetik, es elta-vozik en töllem mint az Pásztoroknak baylekok — — — Gondolom valareggel, hogy mint az Oroslán akkeppen megvontya Isten minden tetemimet, régtől fogva etésakaigh hogy meghölő te engemet. Mint az Daru es az Fecske akkeppen rikkasulok vala, nyögök vala mint az Galamb: az en bémeim felemelkednek vala az magasságban — — — de te hozzáam való berelmedből meghszabálád az en életemet az koporsóból, mert hátad megevetted minden bűnemet. Megvallom Uram, hogy soha elégedendő halat ez jótetemenyedert nem adhatok te neked. Es mivel soha ezt nem cselekedhetem Oh akar csak bő köny-hullatással tehetnek Maria Magdalenával az en szívemnek

Rom. 12. 1.

Serettetiről és háladatos vol-
tarul bizonságot! Mit ad-
gyak, mit, ez jó tetemenye-
dert teneked? Bizonyára az
mikeppen az en beteglegem-
ben, az mikor semmim nem
volna; akkeppen most is az
Ur *Iesus Christus* és az ő érde-
met, úgy-mint az en bűnzm-
nek valtságát mutatom be te-
neked. Ime, Uram, magamat-
is elő áldozatul viszem föl te
elődben, kerven tegedet hog-
az te Szent Lelkoddal legy je-
len en velem, hogy az en cse-
ténck hátra maradot reket se-
tül elhessem az te nagy ne-
vednek dicsiretíre és dicsőí-
segere. Oh Uram, bocsásd
meg minden elebbi bolond-
ságomat és háladatlanfago-
mat, hogy az te jófagod se-
rint nem serettelek, akara-
tod szerint nem fogaltalak,
parancsolatid szerint engedel-

mes

mes hozzád nem voltam, és
az te jó tetemenyid szerint
neked hálakat nem adtam.
Es mivel tudod Uram, hogy
nem vagyok magamtul elég az jó-
nak csak meg gondolasára is an-
nal inkább meg cselekedetire,
adgyad az te Szent Lelkedet,
hog az mely ahetatolsan fol-
galtalak az en beteglegem-
ben, jó egelsegemben is ak-
keppen cselekedhessem. Ne
hadgy engemet, se ez te nagy
irgalmaságodról soha el felet-
keznem, mellyet ez nagy nya-
valyabol való meggyogyitta-
sámban meg mutattal; sem
penig az mely fogadásokat töt-
tem beteglegemben te ne-
ked. Ez en uy egelsegemmel
együtt uyjits meg Uram az
igaz Lelket is en bennem,
mely engemet az bűnnek rab-
ságabol meg szabadítson, és
meg erősítse az en szívemet.

az ke-

Tit. 2, 12.

Psal. 90. 12.

az kegyelemnek foglalattyában. Utaltasd meg ennek utanna inkább inkább az bünt (mely az te haragodnak és az en betegségemnek oka) en velem; és az en hitemet az IUr Iesus Christusban, (ki az en egészségemnek és idvősségemnek főző oka) nevellyed. Vezerelehen engemet az te szent Lelked oly útban az mellyen járjate előtted, és tanítson meg megtagadni az hitetlenséget és ez világhí kívánságokat, hogy mértékletesen, igazán és szentül éllyek ez jelen való világon. És mivel az en életének hátra maradt ideje csak igen rövid; Taníts meg engem hogy tudhassam az en napimnak számát, hogy szabhasam az en sívemet ahoz az bölcseséghez mely az idvősségre igazgat. Ez vegis tégy buzgóba engemet az Vallásban, hogy nem mint ekkedig voltam; az könyörgésben áhi-

tatos-

tatosbá; lelekben alhatatosbá. Lehessek ez után az te Evangeliumodnak foglalmatosab halgatója és tanulója; az Szegényeknek jobb táplálója; az Imaimnak vigyázó meg tartója; hivatalomnak hűb elkövetője, és minden-keppen az jószágos cselekedetekben inkább bővülőkdgvem. Engedgyed hogy az jó szerencsének örvedetes, idejen felhessek az nyomorúságoknak somoru napitul; az jó egészségek idejen elmelkedhessem az betegségtől; az betegségek idejen elkerülhessem magamat az halálra; és midőn az halál el közelget, lehessen kezem az lülekre. Legyen az en egész életem az te Kegyelmedert és Irgalmasságodert való háláadásban foglaltos. Ennek okacert, Oh Uram, most is az en sívemnek belső részéből, amaz szav

ezerfzet

Apoc. 5. 12.

ezerfőzr való ezer es tíz száz ezer
 Angyalokkal, az negy Lelkes álla-
 tokkal, amaz huszon négy Vénekkel
 es minden mennyei es ez földi te-
 remtet állatiddal, megh ismerem
 hogy tegedetillet, ki az kiralyi-
 sekben ülsz, az Baranyt az te
 Fiadat, ki az te job kezed fe-
 lőlül, es az bent Lelket ki
 mind kettőtől hármazik, tel-
 lyes bent Háromság egy bizony
 Istent minden dicsiret, tisztesség,
 dicsőség, es hatalom mátfog-
 va mind örökkön örökre.
 A M E N.

Mi Atyánk ki vagy, &c.

MEGHALOEMBER
 Elmelkedése.

Hogy ha az te betegséged
 semmit nem tágit ray-
 tad, hanem mind inkább in-
 kab nevededik, es az halál-
 hoz közel vagy, ez három
 dolgokról elmelkedgye: 1.

Mely

Mely kegyelmessen banik az
 Ur Isten veled, testedet tud-
 ni-illik megh sebhétven, hog
 lelkedet meg gyógyítsa, es
 idvőzítse; s-mind penigh
 hogy ő Főlsége nem az ellen-
 seg kezében ad, hanem az
 maga saját bent kezeiben ve-
 sen. 2. Minemű nyavalyas
 állapotodtul menekedel meg
 az halál által. 3. Minemű id-
 vőséges dolgok fognak kö-
 vetni teged az halál után. E-
 zekről jozanon es bentül el-
 melkedven, ha el jó az idő,
 mint amaz Angyal az Manoah
 es az ő Felelsége lattokra az
 Oltarról az égben az áldozatnak
 langjában fölmenne: Ekkeppen
 igyekezzel te-is hogy az te
 Lelked, környülled álló jo-
 karoidnak lattokra mehesen
 föl az töredelmes Bűnek Oltára-
 ról az Meny-országban, ennek
 avagy chez hasonló könyör-
 geinek

Iud. 13.

Aa

geinek lelki áldozattyanak jó illatu fűsti közöt.

MEGHALO-BETE G

Embernek Könyörgése.

EN mennyei Bent Atyam
ki minden test lelkének Istene
vagy, es teremtetted nekünk ez lel-
keket, időt rendeltel ez világ-
ra valo jövetelünkre, es (el-
vegezven pallya-futasunkat)
ki menetelünkre-is. Az en
napimnak sama az mellyet te
megh határoztál, immár Bin-
ten vegben kezd menni, es
Binten arra az leg utolsó kö-
tesre jutottam mellyet te ve-
geztél, en-is által nem hághatok,
joltudom Uram hogy ha per-
ben szállás en velem egy test-is
meg nem igezülhet te előtted. En
penig mindenek felet rutab-
nak es tisztátalanbna tettem
te előtted; mert nem vijtam
meg amaz jó vitezseget az te val-

lásod

lásod mellett oly buzgósággal
es álhatatósággal az mine-
művel kellett volna: hanem
ez világtul valo feltemben es
ő neki valo hízeltkedesemben
minden bűnre térelgesre alkal-
matóságot adtam; es hogy
az en testemnek kedvet tölthet-
nem, megh rontottam
minden te parancsolatodat,
gondolatimban, beszédimben es
cselekedetemben: ugy hogy az
en bűneim annyira el hatalmassta-
nak en vartam, hogy már csak föl-
nézésre valo erőm-is nincsen,
kiknek sama felyül haladta az en
hajam szálainak számát. Ha az en
bűneimet megtartandod, Uram
hogy maradjassak mag te előtted?
Ha meg mérsz az szontban engemet,
byjommaltalás: mert üres va-
gyok Uram minden igazsá-
gul, mely az te könyörülletes-
segedet meg érdemelhetne;
megh terheltettem minden

A 2 2

alnok

Num. 16. 22.

Num. 27. 16.

Ier. 38. 15.

Akt. 13. 25.

26.

1 Tim. 4. 7.

Pfal. 9. 12.

Iob. 14. 5.

14. & 15.

12. & 21. 22.

Luc. 22. 53.

Pfal. 143. 1.

1 Tim. 4. 7.

Pfal. 130. 3.

Dan. 5. 22.

alnokfaggal, mely miat igazan megérdemlem az te nagharagodat. De Oh edes Uram Istenem, az te Fiadnak az Ur Iesus Christusnak az kiben megh engeszteltettél, kedvért, bány megh, es könyörűly en raytam, ki maloknál nagyobb bűnos ember vagyok. Töröld ki minden en bűncimet az te emlékeztettedből, es az te bined elől mosd el minden en fogynaközáfímat, amaz nagy arva verrel, mellyet az te macula nélkül való Baranyod öntöt ki az en megh tisztulásomért. Ebben az Hitben élttem, ebben halok is megh: elhiven hogy az Ur Iesus Christus megh holt az en bűneimert, es feltámadot meg igazulásomert. Es mivel ő elbenedte az halalt, es elvisele az en bűneimnek érdemes büntetesenek terhé; Oh Szerelmes Atyam, az ő kinszenve-

1 Tim. 1. 15.

Ezech. 18.

22.

Psal. 51. 7.

1 Pet. 1. 29.

Ioan. 1. 29.

Rom. 4. 25.

1 Cor. 15. 8. 4.

1 Pet. 2. 22.

benedescért es halalaért, most innar (az mikor binten az te ltilló béked eleiben menendő vagyok) mentes es szabadits megh mind azoktul az rettenetes büntetésektől, valamellyeket az en bűneim méltan megérdemlenek; tellyesit meg ennekem azt az te kegyelmes es vigasztalással tellyes igiretedet, mellyet az te Evangeliumodban töltel: Valaki (ugymond) hiszen te ben. Ioan. 5. 24. ned, örök élete vagyok, es az karhozatra nem megyen, hanem általmert az halaltól az életre. Erősits meg oh Uram Iesus Christus az en hitemet, hogy az en idvőségemnek tellyes bizodalmat vethessem egyedül csak az te engedelmessegednek es bent vérének érdemeiben. Nevellyed oh áldott bent Lelek az en békésleges túrsemet: ne hadgy fellyeb ke-

1 Cor. 10. 14.

terteni annal, az mint el benved-
hetem; es az mit jo tettesed-
ből ream mérő, annak el vi-
selere tegy alkalmatossa. Oh
áldot bent Háromság, egy ö-
rök Isten, en Teremtőm,
Meg-valtom es Meg-bentő-
lőn, adgyad, hogy az mint az
külső ember en bennem el fo-
gyatkozik, azonkeppen az bel-
ső inkább inkább nevedgyék,
az kegyelem es vigasztalas ál-
tal. Kétsz eléd es Idvőzítőm
az en lelkemet, hogy mint az
Eszes szűz, az te igazságodnak
es bentsegednek menyekezői
ruhaja raytam leven, kében
mehessen ki elődben, oly
leven az ő lampasban. Legyzz
előtet magadnak, hogy így
lehessen te veled örökkön
örökre való Beretetben es tár-
ságban. Fadd megh Uram, az
Sátant, es úzd meghe en töl-
lem. Ments megh az en lelkemet

Matt. 25-4.
& 12. 11.
Apoc. 19.

Apoc. 19.7.
Ioan 17. 22.
Zach. 3. 2.

Psal. 22. 20.
21. 22.

az E-

az Ebeknek hatalmától, tarts meg
engemet az eh Oroslannak torka-
tól. Hálakat adok Uram, te
neked minden áldomásidert
testiekert es lelkiekert, neve-
zet Berint penig az en meg val-
tasomert, az te Fiadnak az Ur
Iesus Christusnak halata által.
Hálakat adok azért is, hogy
az te Angyaliddal gyer-
meksegemtől fogvan mind
ez jelen való oraig őriztettél
engemet. Kerlek Berelmes A-
tyam, parancsoly ő nekik hog-
ez után is ream vigyazzanak,
valamigh az en lelke net ki-
solitod; akkor penig vigvék,
(mint az Lázár lelkét) az örök
dicsőségben. Engedgyed
hogy az miképpen az en ki-
költözésemetek ideje közeleb-
közelebb jű hozzám, azonkep-
pen lelkem is te hozzád in-
kab inkább el közelithessen:
Es hogy nagy örömmel ajánl-

Matt. 18. 3.
Heb. 1. 14.

Luc. 16. 22.
Matt. 9. 11.
Luc. 13. 15.

Eph. 1. 10.
Act. 15. 11.

Psal. 31. 4.

A 4

halsam

A. 7. 59.

hassam ötet az te kezeidben, mint
 édes Atyámnak, és irgalmas
 megh valtomnak, kezeiben:
 abban az sem-pillantásban
 pedig, vedd te-is kegyelmessen
 hozzá az en lelkemet. Mellyeket
 hogy egészen el követhet-
 sek, kerlek legy jelen az te sz.
 Lelkedel, és az te kegyelmed
 maradgyon meg mind végig en
 bennem, az te Fiedert az Iesus
 Christusért, ennek nem egyet-
 len egy ldvőzőm nem: Az ki-
 nek nevében neked tulaydo-
 nitom az te dicsőségedet, és
 az te kedvedből kerem mind
 ezeket, abban az könyörgés-
 ben melyre ő maga tanított
 engemet:

Mi Atyánk ki vagy, etc.

AZ ISTEN KEGYELME
felől való kegyelmeben es az vagy
ketelkedés ellen való Benn
Elmelkedések.

Nyil-

Observatio.

NYilván vagy az, sok
 megtapasztalt probák ál-
 tal, hogy az halál előtt (mikor
 az Istennek Fiai legh erőtlén-
 bek) az Sátán ugyan megh
 kettőzteti az ő erejét; és ak-
 kor leg nehezebb kétferteteket
 berez az keresztény ember el-
 len. Mert jól tudja hogy ha
 most erőt nem vehet soha
 nem vehet; mivel ha most az
 egyfő, az keresztény ember-
 nek lelke az éghben mehet,
 soha többé nem háborgat-
 hatya azt: annakokaért va-
 lamentúl inkább lehet ugy ne-
 ki keűl, és az embernek
 minden bűneit, valamellye-
 kettellyes életében cseleke-
 deteleiben igyekezi rakogat-
 ni, az Isten liületit is kiket a-
 zok az bűnök érdemlenek;
 hog akkeppen kétfegben eyt-
 hesse őtet, mely sokkal nehe-
 zeb bűn hogy nem mint az

kiket

kiket tellyes életében cselekedet, avagy az mivel ő vádolhatná.

Előőstroma
az Sátannak.

Ha azért az Sátor Lelked esme-
retet balárod orajan inkább hábor-
gattya hogy nem mint életedben :

I. Vald meg bűncidet az
te Istenednek, nem csak kö-
zönséges-keppen, hanem u-
gyan nevezet szerint-is.

II. Bekellyel meg azok-
kal az emberekkel, az kiket
valaha bossúsaggal illettel,
ha annyi erőd lehet; Ha va-
lamit valakitől törventelē el-
vőttel vizsgál meg es Zachaus
sal add vissza, mert addig soha
valóságos keppen Istenhez
meg nem terhetz. Az igaz
meg terés nélkül pedig soha
senki nem idvőzülhet.

III. Kerjed az Atya Isten-
től az Ur Iesus Christusért
az kedvvezést es az bocsánatot. Es
ostan ezek az te elmednek

habo-

háborulági, nem kétségben ey-
tök, hanem bátorítók; nem bün-
tetők, hanem gyakorlok lésnek.
Azok téstnek te neked bi-
zonyfágot, hogy te az igaz ut-
ban vagy : mert az az ut, mely
menyországban vészen, az p-
kolay-
tája mellett, mely az testnek fay-
dalmi, es az elmenek kétségi,
megyen el: hogy ez te életed-
nek állapottya minden-kep-
pen keferű leven, szjövendő
örök életnek örömi jobbak-
nak es edesbeknek lattassa-
nak te neked.

Ha az Sátor azt veti bemedre
hogy nincsen hitöd, mert nem
erzed azt; jusson esedben.

I. Hogy meg az erősebb hit-
nek- is igen kicsin erzeje vágon
nemelykor, de nagy kétségi.
Te penigh az menyiben utá-
lod afféle kételkedéseket,
nem tulaydonittatnak azok
vőkül te nekek; mert nem e-

Masodik o-
stroma az
Sátannak.

Az keresz-
tyen ember-
nek lelki
harcza.

Psal. 7. 19.
Matt. 9. 24.
& 17. &c.

gyeb

Non remit-
tatur pecca-
tum, donec
non restitui-
tur ablatum.

gyebűnnen hanem az testul
vannak, melytől te majd meg
vales. Es mikor az test el ro-
mol, az te erőtelen belső em-
bered az ki gyűlöli azokat, es
az Úr Iesus Christust szeret, meg-
tartatik.

Matt. 14. 31.

I I. Hogy az legkiseb hit-
is (bár ne legyen egy Mustár
magocskánál nagyobb) elég an-
nak az leleknek idvőzítésére
az ki az Christust szereti es hi-
sen ő benne.

Matt. 17. 20.

I I I. Hogy az Istennek Fi-
ai, az kik az ő Fölsege kegyel-
mességének erőset kevan-
nyak , el veszik kívánságokat,
mikor az Isten lattyá, hogy az
ő nekik javokra szolgál Mert
megigirte hog valakik hom-
jáhozna, életnek vizet ad a-
zoknak. Igen illendő példá
erre. f Glover, az Christusnak
sant Martyroma az kinék so-
ha nem lón addig semmi bá-

f Fox. Act.
Monum.
fol. 155.
az utolsó
nyomtatás.

torise

terito erzele, valamig az bűn-
tető helyre jutván az Nyarfat
meg nem láta. Akkor ob-
tan hirtelen föl kiáltván örö-
meben kezét övé csapa az
ő barati elöt, es így szól: Oh
el jött (ugy-mond) el jött ert-
ven az Hitnek es az Sant Le-
leknek örvendetes erőset.
Varjad azért az Urat, es légy erős,
es megh erőseti az te bűvedet.

Ha az Sátány erősen hánnya,
veti az te bűneidnek nagyságot,
sokszágot es rettenetes voltat, el-
melkedgyel ezekről.

I. Hogy az igaz megh te-
res után sinton oly könnyű I-
stennek az legh nagyub bű-
nőket-is meg bocsátani mint
sinton az legh kisebbeket,
es hogy ugy meg-is bocsáttya
az sokakat mint az egyet. Az
ő irgalmasága-is inkább kitet-
sík az nagy bűnöknek, hogy
nem az kicsinyeknek megh en-

Psal. 27. 14.

Harmadik
ostroma az
Sátannak.

Lelki harc.
1 Tim. 1. 15.

B b

gede-

Rom. 5. 20.

gedeseben: Az mint ez meg
tetfik az *Manasses, Magdalena,*
Peter, Pál, &c. példájokból.
Es az hol megh nevededik az bűn,
az kegyelem ott sokkal inkább bü-
völködik.

II. Hogy az Isten soha sen-
kit addig magatúl el nem ve-
tet, míglen az ember őtet el-
őben tellyeslegesen el nem
hatta, az mint ezt az *Cajin,*
Saul, Achitophel, Abazid, Iudas,
&c. példája bizonyította.

Matt. 11. 28.

III. Hogy az Isten himin-
deneket, még azokat-is az kik
felette igen megh vannak az bűn-
nel terheltetve, es soha megh
nem vonta az ő irgalmassá-
gat egy bűnös embertől-is, az
ki valaha poenitentiát tarto-
sível, lelekkel könyörgött ő
Főlegének. Bizonyfah ezre
az egész Evangeliumnak Hi-
storiája. Eljővenek az Chri-
stushoz mindenféle betegek,

vakok

vakok, sánták, bennák, be-poklo-
sek, gutta ütöttek, vizi korszagossak,
ver-solyasban fekvők, ördögösek,
&c. de csak egy-is azok köz-
zül valamellyik az ő irgal-
masságot es segedelmet ki-
vánta, hiyjában nem járt, Ha
könyörülletesseget kértek,
könyörülletesseget nyertek;
akar minemű nagy bűnök es
nehéz nyavalyajok volt. Sőt
még az ki soha nem kérte-is
annak is nyuytotta ő az ő kö-
nyörülletesseget (csak ma-
gatul indulvan könyörülle-
tessegre) mint amaz *Samarita-*
beli Aßsonyi állatnak, amaz
Naimi Özvedgynék, es amaz
Bethesda tava mellett sok es-
tendőktől fogva feküvő Be-
teg embernek. Hogy ha ily
örömet nyuytotta ő az ő ir-
galmasságot még az kik nem
kértek-is; es meg talaltat azek-
től (az mint az *Propheta* szól)

Ioan. 5.

Luc. 7. 73.

Bb 2

az kik

Esa. 56. i.
Rom. 10. 20.

az kik nem kerestek ötet; megta-
gadna-e az ő könyörülletel-
seget te túlled, az ki ilyen bor-
galmatossálok könyhulataissal kö-
nyörög azért: es mint amaz
Begyiny Publicanus, ily síved se-
rint zörgetsz poenitencias kezé-
del, az te megromlodozt es meg-
töredozet síveden? Nevezet se-
rint, holot az te Atyádnak az
Ur Iesus Christusnak nevében es
közben-járasa által imadko-
zol, az kiért megh igitte, hogy
valamit kerünk meg adgya. Noha
az Niniveh-belieknek nagy
bűnök annyira föl ingerlet-
tek vala az Urat, hogy immar
sententiat is pronuncialt va-
la ő ellenek, de mielt poeni-
tentiat tartanak, mindgyart
el változtata es megh engede-
nekiek: Menyivel inkább hogy
ha te is hasonlatos keppen
megtörst, tenked is megh
enged, annal inkább hogy meg

Novit Do-
minus muta-
re sententiā,
si tu noveris
emendare
vitam Aug.
in Psal. 50.

ki nem

ki nem mondotta az senten-
tiat ellened? Caint (az ki az
ő ötsét meg ölé) onkola az ő
irgalmassagaval, Ha jól cseleke-
szel (ugy-mond) avagy nem le-
szesz kedves? Mint ha monda-
na, hogy ha te az te irigysége-
det es gonoszságotat elha-
gyod, es az töredelmes sív-
nek oltárára uttesz áldozatot
ennek, mind áldozatod s-mind
penigh magid kedves lesz.
Hasonlatos keppen Iudast is
(az kirutul elárula őtet) ez
sebetetnek edes nevezetivel
nevezven őtet: Baratom (ugy-
mond) mely igét ha csak ugy
vött volna is Iudas az Chri-
stusnak bájabol, az mint Ben-
hadad Kiraly, az Atyásinak ne-
vezetit Achab bájabol, kétfeg-
nelkül könyörülletesbnek ta-
lalta volna Iudas az Izraelnek
istenet, hogy nem mint Ben-
hadad az Izraelnek Kiralyat. De

Gen. 4. 6.

Matt. 26. 50.

1 Reg. 20. 31.

Bb 3

Cain

Iudam non
tam scelus
quam despe-
ratio fecit
penitus in-
terire. Aug.
de utilit. pa-
nis.

Cain sokkal nagyobb kedvetlen-
segre indította az Istent azzal
hogy az ő irgalmasága felől ket-
segbe esett, hogy né mint hogy őt
megölte; Iudas is hogy magát
főlakasztotta, hogy nem mint
hogy Mesterét el árulta. Mert
azzal ők sokkal nagyobbak-
nak itiltek az halando embernek
bűneit, az halhatatlan Istennek ir-
galmaságánál. Holot az Chri-
stus vérenek csak az leg kisebb-
bik csőpje is, sokkal érde-
mesb az Isten kegyelmének
az te idvősegedre való megh-
nyeresere, hogy nem mint
minden te bűneid (valamel-
lyeket tellyes életedben cse-
lekedtel) az Isten haragjának
az te kárhozatodra való föl in-
gerlesere.

Negyedik
ostroma az
Sátannak.

Hogy ha az Sátán az hávéttya
elődben, hogy ezek az Isten kegyel-
me felől mind igazak, csak hogy az
nem tartozik te read, mert az te

bűneid

bűneid sokkal nagyobbak hogy nem
mint egyéb embereke, mint az ki-
ket Sánt-Sandekból, sok esztendők-
ül fogva cselekedtel Isten es lelked-
esmereti ellé, es az mineműeket ma-
sok soha né cselekedtek. Annakoka-
ert ha az Iste masoknak meg kegyel-
mez-is, de teneked soha meg nem
kegyelmez: jusson esedben:

Az harez.

I. Hogy sokak (az kik mar-
mostan az éghben megh di-
csőttetet Szentel az Isten-
nek) hasonlokeppen vétkez-
tenek mikor ez földön éltek,
Sintén mint te oly nagy, avagy
nagyobb bűnöket cselekedte-
nek, es egyser s-mind Sintén
oly sokáig mint te, avagy még
annál is több ideig (az megh-
téres előtt) éltenek az bűnök-
ben. Annakokaert az mkep-
pen hogy minden ő bűnök,
es azokban való cselek nem
tartoztathattak meg az Isten-
nek kegyelmét, hogy ő Föl.

Bb 4

sege

1 Tim. i. 16.

segg ō nekik minden bűn-
ket meg bocsátaná es kegyel-
meben venné, mielt megh-
tértenek: Szinten ugy az te
bűneid es azokban valo csele-
is nem alhatnak az Isten ellen,
hogy kegyelmes ne legyen te
neked mielt megtérst; sőt azok-
nak mindeniknek példaja
mint egy zálag, bizonylag he-
lyen vagyon te neked, hogy
megh térsedet latvan ugyan a-
zont cselekedst te veled is, az
mit azokkal. Mert az mikép-
pen hogy az legh kisebb bűn az
Isten Igassága elöt, megh térs-
nelkül karbozatos; azonkeppé
az leg nagyobb bűn az ō Kön-
yörületessége nevezve meg bocsát-
batand. Az te legh nagyobb es
megh rögzöttebb vétkeid, u-
gyan csak emberi vétkek, de
az ō irgalmasságnak csak
kisebbik része is Isten irgalmas-
sága. Az te sok bűneidet mi-

vel te

vel te magad tudod, azért ke-
telkedel te ha bocsátatnake
meg azok avagy nem: jól res-
vigyázz, ez kétséges vétélke-
desre az Isten maga felel meg.
Sokak az Esaiás idejében azt
itilték (az mint te is most)
hogy ōk oly sokáig cstenek
az bűnökben, hogy az Isten
kegyelméhez es könyörületessége-
hez valo megh térsnek kere-
sele immar késő is volna, De
az Isten meg felel nekik Esai-
ásnak 55. részében az hatodik
versben: Keresetek (ugy-mód)
az Urat míg meg találhatatik, bi-
játok ötet segedségöl mert közel va-
gyon, mint ha mondana: míg
eletetek sen vagyon, es míg az en
Igem hirdettetik, közel vagyon
mind azokhoz az kik keres-
nek engem, az kik könyörög-
nek ennekem, es meg talál-
tattatom ō állók. Az Nép
visont így szól: De Iltam, mi
igen

Esa. 55. 6.

igen nehéz bűnöket cselekedtünk, annakokaért nem merjük az te Nevedet legetseggül hiyni, es az te bentségedhez közel járulni. Erre is az Ur meghfelel az hetedik versben, Hadgya el (ugy-mond) az gonosz ember az ő utát es az álnak se fia az ő gondolatit: es terjen az Urhoz es könyörülök rajta, mert haylando vagyk az megh bocsátására. De mi azt gondollyuk (ckkeppen Sol visontag az Nep) hogy ha az mi bűneink csak rend szerint való bűnök volnának, ez az könyörülte segnek igireti mire-ank is reánk tartoznek. De mivel az mi bűneink ily nagyok, ily regiek, igen félünk hogy midőn az Isten tekinteti eleiben mennenk, kiűzettenenk. Erre is megfelel az Isten, az nyolczadik es kilentzedik versben: Az en

gondolatim (ugy-mond) nem olyanok mint az ti gondolatitok, sem az en utaim né olyanok mint az ti utaitok; Mert mely igen távol az ég az Földtől, oly igen távol van az en utaim az ti utaitoktól, es az en gondolatim az ti gondolatitoktól. Ha annakokaért te oly nagy bűnös ember volnal is az mineműek az egész vilagon levő bűnös emberek, mindazáltal cseleked csak azt az mit az Isten parancsol, Téry megh es Hidgy; az Ur Iesus Christusnak vere mely az Isten vere megh tisztitagedet minden bűneidből.

II. Hogy az miképpen az Iste örök időnek előtte megatta mind azokat az bűnöket, valamellyeket ez vilagh cselekedendő vala, mindezonáltal meg nem tartostat-haták az Istent ez vilagnak szeretetétől, ugy hogy az ő eggyellen

Act. 20. 28.
1 Ioan. 1. 7.

Ioan 3: 16.

egy szűlőt fiát adna, hogy minden valaki bűnne ő benne, el ne vessze, hanem örök életet venne: sokkal inkább az te bűneid (holott csak legkisebbik része ez világ bűnének) né állhatnak az Isten ellen, hogy az te lelkedet ne bűntetse, és megh ne bocsátana az te bűneidet, ha meg Térés és Hítség.

Rom. 8. 13.

III. Hogy ha ő Fölsege annyira bűntetted tegedet (midőn ő neki ellensége volna) hogy oly drága art, úgy mint az ő sírának drágálatos vért fizette te érte; hogy ne lehetne most immár kegyelmes teneked, minekutanna megváltot tegedet, és egy kegyes tekintetivel meggyogíthat: ne néz azért az te bűneidnek nagyágára, hanem az ő irgalmasának végtelen volta, mely oly nagy, hogy ha minden bűneidet őve hord-

adnad.

danád, és azokhoz az Cain és Iudas bűnait hozza adnad-is, sőt ha az megh Vettetteknek mindē bűnőket ahoz számlálnad-is; (mellyek kétség nélkül megh számlalhatatlanok lennénck) mindazonáltal ha az Isten véghetetlen könyörleltessegevel egybe vetnéd őket, csak olyanoknak tetszenénck, mint egy kis Halom egy nagy Hegy mellett. Az legnehezebb bűnnek-is kiáltását nem olvasuk hogy fellyeb érne az égnek, mint az Sodoma bűneinek kiáltása; de az Isten irgalmasága (azt mondgya David) az égnek feltefel magasztaltatott, és ekkep-pen minden mi bűneinket fellyül halladgya. Minckokaert csak Térés meg, ne kételkedgel semmit az meg bocsátásról.

Ha az Sátán azt veti elődben, hogy te sokszor kötelestetd magadat az meg térsre, és ideig való jelet-

Gen. 19. 13.
Psal. 103. 5.

ötödik öfiro
ma az Sántannak.

Cc

is mutat-

is mutattad annak; de is meg ugyan azon bűnökben léledzettel, es ottan ottan azt cselekedven, az te sinmutato poenitentia tartasoddal csak megh nevetted az Istent. Annakaert az Isten-is megh vonta mostantöled az ő kegyelmét, es megh változtatta az ő berelmét, &c. Elmelkegyelezekről:

Az harcz.

I. Hogy noha igaz az, (mely bizonyara igen rettenetes dolog) mindazonáltal nem eleg ok az te kétségben való cseledre; mivel ez közönséges fogyatkozás az Isten fiaiban ez életben, az kik gyakorta fogadást tesznek nemely bűnök ellen, de mihelt ezekben veszik hogy erőtlének az betöltésre, ismét fel fogadgyák hogy töbör olyan dolgot nem fogadnak. Kiknek fogadások meg muttattyák az lelki embereknek jó kívánságit; meg segesek penigh bűnös te-

steknek

steknek erőtelenséget. Az Ur Iesus Christus jó cleve meglatvá erre az bűnre való haylandoságunkat, ennekokaert tanitot minket naponkent ekkeppen könyörögni: Mi Atyánk &c. Enged megh az mi adossaginkat. Annak felette miért parancsolta volna az-tis teneked (az ki csak bűnös ember vagy) hogy az te Atyádfianak, ha egy nap hetser vetkezik-is ellened, es mind az hetser te hozzád terend ezt mondván: megh bántam cselekedetemet, megbocsás neki? hanem hogy bizonyosra tegyen tegedet, hogy ő (könyörületességnek es irgalmassagnak Istene le-ven) meg akarja teneked bet-venhetser az te naponkent való hetsele fogyatkozásodat, mel-

lekedetim csak semmire kellők lesznek. Illyen az Istennek megh az legh kedveseb fiainak-is állapot-tyok ez életben, Lege Luth. sup. Epist. Gal. cap. 5.

Cc 2

az Istennek hogymegh jobbitom az en életemet, de soha be né tölthet-té. Enneku-tána soha af sele fogadást né fogadok, mert jól tudom, hogy megh nem tarthatom. Ha annakaert az Iste az Ur Iesus Christusert megh nem könyörülen raytam, es nem enged ennekem ez nyavalyas életből boldog ki mult, minden en fogadasim es jó cse-

lyekkel

Emleke-
zem enreá
(azt mond-
gya Luth:)
hogy Stau-
pitiuss gya-
korta szokta
volt enne-
kem mon-
dani, ego
plusquam
millies Deo
vovi &c. en
ezerfzernel
töbör fo-
gattam föl

Matt. 28. 21.
22.

Num. 21. 9.
Post lacry-
mas gemi-
tusq; graves,
clementia
Christi Con-
fessim est o-
culos ante
locanda tu-
os.

Iac. 1. 17.
Rom. 8. 28.
& 9. 11.

lyekkel őtet megbantottad, bocsfatani csak igazan meg-
tery ő hozzá. Az Izrael népe
az Erz kigyora való egy tekin-
tes által (noha már bémek-
ben is meg fogyatkoztanak
vala) meg gyógyulnak vala,
valamennyiser őket az Tuzes
kigyok az pústában meg mar-
dósak vala; előbben akar-
van neked adni, hogy te is az
meg terefnek könyhullatafi-
ban. az Christusbán való hit ál-
tal meggyógyuls, valamen-
nyiser az te bűncidnek mer-
ges Kigyoi halakra mardosnak
tegedet.

II. Hogy az te idvőseged,
nem az te engedelmesseged-
nek alhatatos voltan, hanem az
Isten Frigy-kötésének el bomol-
hatatlanságan fundaltatot. No-
ha te az terefedről általhagtd
es megh segted az Frigy-kö-
tést, mindazonáltal az Isten

resze

vefőéről éppen vagyon; minck-
okaért csak az megh téres ki-
vantatik: mert nincs az Istē-
nél meg változas es az álhatatlan-
ságnak semmi sine ő nala nem
talaltatik. Felnyitotta teneked
az idvősegek aytaját, es az
ő meg változhatatlan vegezese-
ben meg erősetette azt, az
kulcsot az be menésre mely
az megh téres es az Hit te ke-
zedben adta; ha azért ez na-
lad vagyon bizonyossan el hi-
heted hogy az te idvőseged
bizonyos es megh változha-
tatlan. Mert az kit az Isten Be-
ret, mind végig Bereti, es hogy az
ő Beretetit az megterökre es hi-
vökre árástya soha meg nem
bannya.

Utolsor, Ha az Sátan azt a-
karja veled elhitetni, hogy mivel
regtül fogva mind csak kétes elme-
vel vagy, annakokaért job ha-
keisegben esel, holot bűneid is

Ez kulcsal
nyitotta meg
sz. Peter az
eget mind
maganak s-
mind az több
Apostolok-
nak az több
keresztye-
nekek eg-
gyüt.

Luc. 22. 62.
Ioan. 10. 25.
& 13. 1.
Rom. 11. 29.
Rom. 8. 36.

Hato dik-
stroma az
Sátannak.

Cc 3

mind

mind nevékedten nevékednek, és az büntetés közeleb közeleb jó hozzád: így elmélkedgyel:

Az harcz

Hogy csak egy bűnnek-is (am akar mely nagy legyen) nem kel okanak lenni az keresztényen Embernek az ketsegeben csele, holot az Isten irgalmassága ennyi sok ezerni graditsal nagyobb, és hogy minden hívő és Pœnitentiat tartó embernek kében vagyon az bocsanat, mely dolog az Istennek mind Igéjevels-mind pedig Esküvésevel megh erősítet; Hogy ez két változhatatlan dolog által, mellyekben lehetetlen hogy az Isten hazudgyon, erős vigasztalásunk lenne nekünk.

Heb. 5. 18.

Az Ige ez: Valamely orában akar mellyik bűnös ember, az ő akar minemű bűneiből meg terend (mert mind az idő, mind az bűn és az bűnös meg határozatlanul neveztetnek) az ő

szive

szive szerint, semmi gonoszságról, kiket cselekedet, az Isten meg nem emlekezik. Ha pedig az Ige nem elég (mely felől, meg tiltotta Isten, hogy ne kételkedgyünk) ihon az Esküvés-is: Elek en, azt mondgya az Úr Isten, nem akarom az hitetlen halálát, hanem hogy az hitetlen ki térjen az ő útáról és éllyen. Mind ha mondaná: nem hisetek az en Igémnek? Meg esküszöm az en életemre, hogy en nem gyönyörködöm az bűnösnek az ő bűneiért való káchozattyában, hanem inkább idvőssegeben, csak pœnitentiat tartson és megtérjen. Mellynek vizsgálása kényszeretette Tertuliant ekkeppen föl kiáltani: Oh mi boldog emberek midőn megh esküszik nekünk az Isten hogy nem akarja az mi káchozatunkat. De oh mely bánakozás a mi litya valyások vagyunk, ha nem hi-

Ezech. 33. u.

ô felices nos
quorû causa
jurat Deus!
ô miserimos
nos si non
Deo quidē
juranti cre-
demus.

Tertul.

Ezech. 18

21. 22. &c.

ßunk az Istennek, midön az ő igazsá-
ságra meghesküßik minekünk!
Mit felb és rebketz hát el alélt
Lelek, hogy nem vesb mind
ezekböl vigasztalást és bátor-
ságot? Mert ha ez egész föld
kerekségen talaltatnak vala-
kik az kikért az Christus az
ő drágalatos véret az Kereszt-
fan ki öntötte, te vagy, min-
den kétség nélkül, az edgyik.

Heb. 12. 24.

Vegy bátorságot azért, an-
nak az macula nélkül való
Baranyának mindenekert ele-
gedendő vereböl, mely sokkal
jobb dolgokat ßol hogy nem mint az
Abele; és könyörögj azokert-
is, az kik megh eddig soha az
bűnnek meg utalásának illyé-
érzések kegyelmét megh
nem tapasztaltak. Te bizonyá-
ra edgyik vagy az kiért az
Christus megh holt, és az kiért
az megh keferedet lelek ezeket
az jay ßokat kenßeritetet ki

bocsátas-

bocsátani: En Istenem en Iste-
nem miért hagyal el engemet?
Semmit ne ketelkedgyel,
mert ezennel, az mint hogy
most vele ßenvedb, vele-is
uralkodol örökre. Igaz beßed
ez. Nincs semmi az mi az em-
bert megh foßthassa az idvös-
segtül, hanem csak az hitetlen-
segb és az megh nem téres. Sem-
mi nem teszi az bűnt az ßent
Lelek ellen megh bocsáthatatlan-
na hanem csak az megh tétel-
segb. Az te megh terniigyeke-
ző fegyhetetlen kevanlagod,
ßinten oly kedves Isten elöt,
mint ßinten az az tökelletes
meg téres az melynek be tel-
lyesfedeset legh inkább kevan-
hatnad.

Elmelkedgyel csak mind
ezek felöl az Evangeliumi bato-
ritások felöl, s megh latod hogy
halálod orajan az Isten az ő ßent
Lelkevel megh jelenik tene-

ked,

Mat. 27. 46.

2 Tim. 2. 11.

2 Cor. 1. 20.

Apoc. 3. 14.

Hebr. 6. 6.

ked, hogy midőn az Sánta leg
 nagyobb győzelmét remen-
 lene te rýttad, sinton akkor
 vall nagyobb segyent; sőt, mi-
 dőn az te semmid gyökereisa-
 kadoznak, úgy hogy semmit
 már nem latnal, az Ur Iesus
 Christus megh jelenik te ne-
 ked, hogy vigasztallya az te
 lelkedet, es tegedet az ő sient
 Angyali által az örök boldogság-
 ban vitessen. Akkor az te kör-
 nyűlled állo Atyad-fiai ne-
 nek tegedet, mint az Manoah
 Angyalat, csodat cselekedni,
 midőn nezik az erőtlenségekben
 az ő legb nagyobb erőtlenségekben
 (egyedül csak az Isten Lelke-
 nek jelen való volta által) ha-
 talmat venni az bűnnek ere-
 jén, az halálnak keserűségén, es
 az Sántának minden hatalmán;
 es az igaz Hitnek tiszteben, s az
 Könyörgésnek jó illatúságában, az
 örök boldogságban az sient

Angya-

Luc. 19. 34.

Iud. 13.

Angyalokkal győzelmelisen
 föl menni.

INTES AZOKHOZ
 az kik az betegh latogatni
 mennek.

AZ kik az beteghez men-
 nek latogatni, kiváltkép-
 pen való gondgyok legyen
 arra, hogy nema módon az
 beteg felet ne üllyenek avagy
 állyanak; hejában való dol-
 gokról is ő tőle ne kérdez-
 kedgyenek, ne busítsak, az
 mint közönségesen csele-
 kedni szoktak. Hanem ha lat-
 tyak hogy az beteg az halálra
 el-vált, el ne titkollyak, sőt
 cselesen es szeretettel meg in-
 tsek őtet, es az ő erőtlensége-
 re meg emlékeztessék, hogy
 kecsile magát az örök életre.
 Egy jól el mulatot ora, mikor
 az ember megh akar halni,
 megh nyerheti az ő örök élet-

tenek

Az beteget
 latogatók-
 nak tiszták.

tenek bizonyos voltat. Ne edelgessék őket ez életnek hasonlatlan reményeivel, hogy valamiképpen az ő lelket az örök halálban ne csiússzák. Adgyak elciben egy árallyaban az ő állapottyat, es kerdegyek őket ez egynéhany rövid kérdésekre:

E G Y N E H A N Y R Ö V I D
kérdések, mellyeket az meg hasonló beteg embernek kell kérdeni.

I. **H**iszed-e hogy az Mindenható Isten, az ki semelyeben három, állattysban egy, az eget es az földet minden benne levő állatokkal egyetemben hatalmaval teremtetted; es hogy az ő Istenei Gondviselése által igazgattya azokat: úgy hogy semmi vak szerencséből, se ez világon sem penig te raytad nem élük, ha-

nem

nem az mit az jó Isten hatalma es tanatja rendel?

II. Megh vallodé, hogy az Mindenható Istennek Parancsolatit által hagtad es megrontottad gondolatidban, bebedidben es cselekedetidben; mellyert megh érdemled az Isten átkat, mely be foglallja ez életnek minden nyaralyait, es az pokol tűzenek veghetetlen gyötrelmit, minek utanna ez az élet el vegeztetik, hogy ha az Isten csak az te érdemed szerint akar te veled bánni?

III. Megh keserettél-e szivedben, hogy ekképpen minden ő Törvényit megrontottad, es el mulattad az ő sent solgalattyat simadafat, ellenben penig, ez világot, es az te hejában való gyönyörűségidet követted?

IV. Kivánsé tellyes fivedből az Istennel meg bekelle-

D d

ni az

Rom. 9. 35.

Hebr. 9. 24.

ni az Ur Iesus Christus által, az ki ő neki egyetlen egy Fia, neked pedig Közben-jarod, ki az egekben ment, hogy megjelenjenek most Istennek előtte és esedezzek az te lelkedert?

Hebr. 9. 11.

1 Tim. 2. 5.

V. Nem vetedé bizodalmadat más egyéb közben-jarokban avagy Esedezőkben, Szentekben vagy Angyalokban, elhíven hogy az Iesus Christus az Uly Testamentumnak egyetlen egy Közben-jaroja, elegendőképpen idvezitheti azokat, az kik ő általa az Istenhez járulnak, mivel mindenkoron el hogy esedezzek erettek; és akárké Dáviddal ekképpen állani az Christusnak: Kicsoda volna neké Mennyekben te nalladnál több? és te nalladnál egyébben nem gyönyörködöm az földön?

Psal. 73. 25.

VI. El-hívedé azt bizodalmasan, hogy amaz rettentet halálnak és kínbevédésnek, mellyet az te Idvőzői ő

Iesus

Iesus Christusod elvilelt te éretted, egyetlen egy érdeme által fogd idvőzúlni, nem vetvén az te idvőlsegednek remenleget, vagy magad érdemében, vagy más egyéb eszközben: elhítetven bizonyosan magaddal, hogy nincsen senkiben másban idvőség: és nem adattat az ég alatt más név mely által kellene megh tartatnod?

Act. 4. 12.

& 10. 43.

Esa. 26. 19.

VII. Megh bocsátottalé tellyes bivedből minden bősütagrol avagy vetekről, mellyet mások akar mi uton tettenek ellened; és akaratod berint, kértelé te-is azoktul bocsánatot, az kiket boddal vagy cselekedetteddel megh bántottal: ki vetettélé az te bivedből minden mások ellé való gyűlölséget; hogy megjelenhes az Christus orczája előtt (az ki bekefegnek Fejedelmé) tökéletes beretelben?

Esa. 5. 6.

Hebr. 12. 24.

Dd 2

VIII. E-

VIII. El hiszedé álhatatolsan, hogy az te tested az koporsóbol fel tamad az utolsó Trombita sokor: es hogy az te tested lelkeddel ismet eggyesül az utolsó fel tamadashnak napjan, hogy megjeleny az Ur Iesus Christus előtt: es onnan föl meny ő vele az mennyeknek országaban, az örökke való boldogságban es dicőségben való lakásra?

Hogy ha az beteg ember mind ezekre az kérdésekre eggyenként keresztyenül megfelel; tehát az kik jelen vannak minnyajan állyanak egybe, es terdre elven az betegért könyörögjenek ekképen.

AZ MEGHALÓ BETEG emberért való könyörgés azok által az kik annak látogatására mennek.

Oh

OH könyörülő Atya Isten, ki Istra es meg adoja vag az életnek, es az kitűl sugg az Halálnak ki menetele: mi te beginy Fiaid az kik ide egybe gyűltünk, meg ismerjük, hog (az mi lokféle bűneink miat) nem vagyunk méltok arra, hogy nem hogy másoknak, de meg mi magunknak is valami áldást kérjünk az te kezedből: de mivel megparancsoltad, hogy eggyikünk az másikunkért könyörödjön, nevezet szerint pedig az betegekért, es megígírted, hogy az igazaknak könyörgések sokat használnak te előtted: minckokaért az te parancsolatidhoz való engedelmessegedben, es az te kegyelmes igiretedben bizvan, nagy bátorlagosan járultunk mostan Felseged sine eleiben, hogy ezért az mi szerelmes Atyánkfiáért, az kit te Atyai dor-

Iac. 5.

Dd 3

galasod-

galasoddal meglatogattal, te-
ncked esedezőnk, Örömet
kivannok ugyan az ő meggyo-
gyulást és életnek hosszab-
bulást az keresztényen Tarsasag-
ban: de mivel az mint mi c-
sünkben vehettyük, el ve-
gezted, hogy ez te Atyai meg-
latogatásod által, ki soltsad ő-
tet ez halando életből: az mi
akaratusunkat az te áldot Bent aka-
ratod alá adgyuk, és alazatos-
san kerünk az Ur Iesus Chri-
stusért, és az ő keserű halál-
nak és vere-hullásának (nel-
lyet ezért szenvedet) érde-
mejért, enged és bocsásd meg
ő neki minden bűnét; mind az
eredendőket, az mellyekben
fogantatot és születetet, mind pe-
nig az kiket tellyes életében
ez napig és oraig gondolattyan,
beszédeben és cselekedetiben te
Bent Fölleged ellen cseleke-
det. Vessd hátad megé mind

azokat

azokat, és te elolled oly mérsé-
baytsad, az mely tavoly napkelet
nap nyugattól törőd ki az te m-
lekezetedből azokat; ne hár-
semere; mosd el az Christus
verevel, hogy soha azok tőb-
be ne lattassanak, és szabadíts
megh őtet minden bűntete-
sektől, valamellyeket az ő
bűneiért érdemel, hogy azok
is soha az ő lelki esmeretit ne
haborgathassak, sem penigh
az illetkor az ő Lelke ellen
fő ne támadhassanak; *in hanc*
fő őtet az Ur Iesus Christus
igazságával, mely által igaz le-
hesen te előtted: és ebben
az ő ur' so búklegeben, ke-
rünk kegedet tekints le az
Egőből őrtá, azokkal az ke-
gyelemnek és bánakozáinak
bemeivel, mellyekkel sokra
tekinteni az te fűidra az ő u-
tolso nyavalyájokban. Kö-
nyörűly meg ez te megseb-

Psal. 103. 12.

Dd 4

hetet

helet Szolgádon, mint amaz
 Jo Samaritanus: mert ez oly be-
 teg Lélek, az ki ilyen Mennyei
 Orvos segítségé nélkül bűköl-
 ködik. Oh Uram, nevellyed az ő
 hitit, hogy ő elhihesse hogy az
 Christus meg holt ő erette, es
 hogy az ő vérevel meg m-
 fogatta őtet minden bűnei-
 ből: es avagy könnyebíts meg
 az ő fájdalmát, avagy nevellyed
 az ő békéséges türelmet, hogy az
 te áldot akaratodat es teté-
 fedet el viselhesse. Ne méry,
 Uram, többet ő ved, hanem
 csak az mit el szenvedhet. E-
 meld föl őtet magadhoz, a-
 zokkal az ohaytasokkal es fo-
 hazkodásokkal, az kik elege-
 ki nem jelentethet nek.

Adgyad hog érezhesse az ő
 Hivatallyanak remenségét: es
 az te könnyömületessegednek ki
 mondhatatlan nagyságot s-az
 te hatalmadat azokhoz az kik

te ben.

te benned hibnek. Mutasd
 meg Uram az ő nagy erőtlensé-
 geben az te nagy erödet, oltal-
 mazd meg őtet az Sátannak
 incselkedése es kísérteti ellen: az
 ki (az mint tellyes életében)
 most is az ő erőtlenségének
 idején, kivaltkeppen ostromol-
 lyá hogy be nyelhesse őtet.
 Oh tarts meg az ő Lelket, es sedd
 meg az Sátánt: s-parancsold
 meg az te sent Angyalidnak,
 hog legyenek ő környülötte,
 segítsék őtet, es minden go-
 nos s-álnoklelkeket üzzenek
 mellé ő tőle. Unasd meg ő
 vele inkább inkább ez vilagot,
 hogy kívánczokba fessék el oslani es
 az Christussal lenni. Es mikor
 az az jo era (az melyben ki so-
 litando vagy őtet) el erkezik
 adgyad ő neki az te kegyel-
 medet; hogy nagy békességben
 es örömben bocsathassa ki az ő
 Lelket az te irgalmas kezéiben.

Vedd

Vedd kegyelmedben te-is őtet, és az te által *Angyal* által viteld fel őtet az te Országodban.

Tegyed az ő utolsó orajat leg jobb orának, utolsó beszédet leg jobb beszédnek, és az ő utolsó gondolatot leg jobb gondolatoknak. És mikor az ő szeme világa el veszt, sava is el áll, úgy hogy nem teheti annak utanna többé az ő tisztit, adgyad (oh Uram) hog ő örökre (Szent Istvannal) nézhesse az Iesus Christust az Egekben, hogy magához vezendő őtet: és hogy az te Lelked ő benne, szerezzen meghmondhatatlanságokat ő ereit. Taníts megh minket-is ő benne, hogy lathassuk az mi utolsó végünket és halandóságunkat: hogy nagyobb borsággal keblünk magunkat arra az orára, melyben minket-is hasonlóképpen ki fogl-

Rom. 8. 26.

talz.

tab. Ekkeppen, Uram, az mi szerelmes Atyánk-fiat, te neked, beteg Szolgadat (Szolgádat) az te örökre való kegyelmed és irgalmasságod alá ajánlyuk az által az Könyörgés által, melyre minket az mi Idevőző Christusunk tanított, mondvan:

Mi Atyánk ki vagy, etc.

Az te kegyelmed, Oh Ur Iesus Christus, az te szerelmed, Oh Menyei Atyánk; az te vigasztalásod és batorításod, Oh Szent Lelek, legyen mi velünk mindnyajunkal, és nevezet szerint ez te beteg Szolgáddal (Szolgáddal) mind az vég óráig és az vég orában, Amen.

OLVASSANAK AZ beteg előtt ottan ottan nemely kiválteppen való Réseket az sz. Írásból, mint:

AZ Iob könyvnek első Rész.

Ugyan

Ugyan azon Iob Könyve-
nek 14. és 19. Rebet.

Az Moyses ötödik könyve-
nek 34. Rebet.

Az Iosue Könyvenek két u-
tollo Rebet.

Az első Királyi Könyvnek
17. Rebet.

Az második Királyi Könyv-
nek 2. 4. és 12. Rebet.

Az Esaiás Prophetiájának
38. 40. 65. Rebet.

Az Christus kin-senvede-
senek Historiáját.

Az Romában írt Levelnek
8. Rebet.

Az Corinthusbeliekhez írt el-
ső Levelnek 15. Rebet.

Az Thessalonicabeliekhez írt
első Levelnek 4. Rebet.

Az Corinthusbeliekhez írt ma-
sodik Levelnek 5. Rebet.

Az Szent Iakab Levelenek
első és utolsó Rebet.

Az Sidokhoz írt Levelnek,

Az Szent Peter első Levelét.

Az Mennyei jelenésről írt
Könyvnek három első, és
három utolsó Rebet, vagy
eggyenként ezeket.

Es így intvén az beteget
hogy várja az Istent, Hit és Be-
kezes türes által, míg el küld
ő erette; és könyörögven az
Urnak, hogy őtet az Mennyek-
nek Országában az utolsó
boldog föl tamadaskor meg-
lathassak az ő örvendetes c-
leikben való jöveteliben, s-
ők is ez világból kedvek se-
rint az Istenben való beke-
ségben ki költözhesse nek.

VIGASZTALÁSOK AZ
béketelenség ellen az beteg-
ségben.

Hogy ha az te nyavalyád
az nagy fáydalma miatt
béketelenkedtet tegedet, el-
melkedgyel ezekről!

I. Hogy az te bűneid az pokolnak fáydalmit-is megh érdemlették volna: annakokaért ez fáydalmaikat, annal nagyobb bekefeggel benvedgyed, hogy azok csak *Aiyai* feddesek es megh jobbítások raytad.

II. Hogy az *Christus*, teste-ben es lelkeben sokkal nagyobb gyötrelmeket benvedet te értted; annakokaért te is annal csendesben es örömesben benvedgyed az ő áldot tetselet az te magad hátsáért. Azert benvedet (azt mondgya *Szent Peter*) az *Christus* ti érttetek, tinektek példát hagyvan, hogy az ő nyomdokat kövessetek. *Szent Pal*-is azert mondgya: Nagy álbátottsággal (ugymond) az mi előnkben adattatot czélt ki fűssük, nezen a *Hűnek Urara* es elvegezőjére az *Iesusa*, ki az ő előtte való öröm helyeben,

szen-

benvedet keresetet, &c.

III. Hogy ezeket az nyomogatásokat, az kiket te most benvedz, regen megh benvedtek már más fele-baratid ez vilagon, az mint *Szent Peter* bizonyította. Sőt az *Szent Iob* nyavalyai sokkal nehezebbek voltak. Nincsen eggyetlen egy is azok között az *Szentek* között, az kik már az *Ményci Örömben* nyugosznak, az ki hasonló fáydamakat, nyomorúságokat nem benvedet volna, minek előtte oda menne: Sőt sokak ő közöttülök ugyan örömmel benvedtek az gyötrelmeket, mellyeket az *Vér-őpök* ő raytok el követnek vala, csak mentül hamaréb arra az *ményci Örömr* e lehetnének az melyre te most hivattatol. Neked pedig ugyan ígereted-is vagyon az *Istentől Szent Peter* által.

1 Pet. 5. 9.

1 Pet. 2. 21.

Hebr. 12. 1. 2.

1 Pet. 5. 10.

Az minden kegyelemnek Istene (ugy-mond) ki hívott minket az ő dicsőségére, tegedet ki egy ke-
vessé megh nyomorottal, tökéletes-
se tessen, megh erőset es meg állat.
Ismet: Az Isten igaz, nem hagy
tegedet sellyeb keserteni annal az
mint elsenvedheted, sőt mind
az kesertettel egyetemben az Baba-
dulafrat nyit, hogy elsenved-
hesse.

1 Cor. 10. 14.

IV. Hogy az Isten bizo-
nyos időt rendelt az te nyo-
morusagidnak végére, binten
mint kezdetire. Harmincz nyolcz
egész estendőket rendelt volt a-
maz Betbesdatava mellett fel-
vő embernek betegeskedese-
re: Tizenkettőt amaz ver-folya-
ban nyomorgó Ábbonyi-állatára:
Tíz napokat az Smyrnai Anyasz-
cég-haznak Angyaláéra: harmad
napot az David idejében való dög-
balatra. Sőt az kegyes embe-
reknek csak könnyhullatásokat is

az Isten

az Isten feljeddette, azoknak szá-
mat jól tudgya. Az mi nyomo-
rusaginknak ideje (azt mond-
gya az Christus) csak egy kevés,
az Isten haragja csak egy szem-
pillantásig tart (azt mondgya
David.) Egy kicsiny idő (azt
mondgya az Ur:) annakoka-
ért minden idejét az mi nyo-
morusaginknak csak egy o-
raigh való somorusagnak ne-
vezi. David Prophetá az nyo-
morusagokat, az ő hirtelen
való elmúlásokért az sebes
Patakhöz hasonlítja: Athana-
sius pedig egy kis sellegecskehez
Veld-ővé ez életnek, legh
bőssab nyavalyáságot, az kö-
vetkezendőnek, örökre való ö-
römmel, s-meg látod hog csak
semminék tetűk. Es az mi-
keppen az világra éppen bu-
llettet Finak látása, az ő Annya-
val minden kinnyait el fele-
teti: ekkeppen az Christus-

Psal. 56. 9.

Ioan. 16. 16.

Psal. 80.

Apoc. 6. 11.

Ioan. 15.

Psal. 110. 7

Nubecula
est, cito tras-
ibit.

Ioan. 16. 21.

Ec 3

nak,

1 Pet. 5. 10.

Ioan. 5. 1.

Matt. 9. 20.

Apoc. 2. 10.

2 Sam. 24.
23.

nak, az ki sülettetet te evetted,
 az Egekben való látása, úgy el
 felejteti te veled-is az halál-
 nak minden keserűségét, mint
 ha soha nem-is voltak volna;
 mint sinnen sient Ist vannel-is,
 ki mihelt az Christust megláta,
 minden ő sebeit, az koporsónak
 retteget, és az köveknek ret-
 tenetességét el felejte; és az
 ő Lelket nagy örömmel az ő
 Idvözítője kezében ajánla.
 Gondolkodgyal te-is az Chri-
 stus sebeiről, és mindgyárt el
 felejtet az te fáydalmidnak
 nehezseget: legy hív mind ha-
 laligban, és ő neked adgya az örök
 életnek koronáját.

V. Hó te mostan az Chri-
 stus Scholájában az Repetitio-
 ra hívattattal; hó meg tessek
 mennyi Hitet, Bekezes-türest
 és Kegyesseget tanultal mind ez
 ideiglen: és hogy ha sient lob
 modgyára, olyan jó neven

vehe-

vehetede Istentől ez kis nyomó-
 ruságot, mint az el vót sok jó-
 kat? Az mikeppen azért min-
 denkor imatkoztal, Legyen
 meg (ugy-mond) az te akara-
 tod, úgy most is ne botrankoz-
 zál meg, ha egy keves ideig
 az Isten az ő sient akaratiya be-
 rint bának teveled.

VI. Hogy azoknak az kik az
 Istent szeretik, mindenek javokra
 szolgál: el annyira hogy sem ha-
 lál, sem élet, sem Angyalok, sem Fe-
 jedelések, sem hatalmasságok, &c.
 el nem sák aszhatnak minket az I-
 stennek szerelmétől, mely nagyon az
 mi Urunk Iesus Christusban. Legy
 jó reménységben azért, mert
 minden nyomoruság az Pokol
 kinnyanak meg előzése; min-
 den kesedelem az Meny-ország-
 nak valósgos nyugodalma. Az
 mikeppen az te életed sokak-
 nak vigasztalásoka szolgál; e-
 zenkeppen halaloddal is lég

Rom. 8. 28.
38.

Ee 4

jó Pel-

jo pelda-ado az te keresztien fe-
le-baratidnak, jaczottasd meg
az Sántant mint Iob Patriarcha.
Csak az Christusnak első el bo-
csatot kereste ez nyomorusag
te raytad, hogy ez Vilaghnak
bereteti meg fessitessék te ben-
ned; hog így te mindē akadaly
nelkül el mehess, es a Christus
fal, az ki te eretted meg fessitetet,
örökkön örökre elhess. Mi-
nekokaert ha igaz Keresztien
ember vagy, ved föl mind két
valladra (mint amaz Cyrene-
beli Simon) az Christusnak
Keresztit, es viseltyed azt ō u-
tanna: az te fáydalmid ezen-
tül el mulnak, az öröm penig
az mely következik, soha el
nem mulik örökre.

AZ HALÁLNAK FE-
lelme ellen való vigasztalások.

Hogy ha az te betegségedben
az haláltul meg ijert; elmel-
ked-

kedgyel ezekről:

I. Hogy az haláltul való fe-
lelem jegye az tetovázó elme-
nek: mert az Christus Anya-
scent-egyházában nincsen halál.
Esa. 25. Es, az ki az Christus-
ban el es hűszen ő benne, soha megh
nem hal, Ioan. 11. 26. Azok
fellyenek az haláltul, az kik az
Christus kívül vannak. Az Ke-
restyének nem halnak megh;
hanem mikor az Istennek
tetők, mint Enoch az Istenhez
vitettetnek. Az ő nyavalya-
jok csak az Illyes tűzes sekere,
melyben az Eghben vitettet-
nek: Avagy mint az Lázár bo-
morusaga, mely az Abraham
kebeleben küldi őket. Egy bo-
val hogyha eggyik lefess azok
közül, az kik, mint Lázár se-
retik az Iesust, az te betegséged
nem halálos lessen, hanem az Isten-
nek dicsősegere szolgál: ki az ő
berelméből az te élő halálotat

Ela. 25.

Gen. 5. 24.

2. Reg. 2. 11.
12.

Luc. 16. 2.

Ioan. 14.

vég nélkül való életre változtat-
ta. Hogy ha sokak még az
Pogányok között is mint So-
crates, Curtius, Seneca, &c. aka-
rattok szerint még holtaknak
(holot még tovább élhetne-
nek) az Leleknek halhatatlan-
ságának reménye fejeben;
vonogatnád te magad, ily
fokaigh tanulván az Christus
Scholajában, holot mostan
amaz áldot Báranynak örök-
kőn örökre való Menyegző-
jében hivattatol? Apoc. 19. 7.
Tavoly legyen.

II. Emlkezzel meg arról,
hog ez az te életed, csak máso-
dik graditsa, az te valólagos é-
letednek: mert minek után-
na elsőben kilencz holnapig él-
volna az te Anyád méhében,
szükséges keppen kenőserit-
tel onnan, erre, az te életed-
nek második graditsára lépni.
Es midőn ennek az életnek

Holnap

Holnapinak is az Istenül elren-
deltetet sama be tellyessedik;
ezt is kenőserittetel el hadni,
es az következő világban,
melynek soha vége nem le-
sen, az harmadik graditsra men-
ni. Mely dicősséges utolsó
graditsra az életnek, ez által
az ayto által, kellett meg ő
maganak is az Christusnak, es
minden ő Szemeinek te előtted,
által menni: így kellett ő
utannak az többinek es teneked-
is. Mit felel hát csak te, at-
tul mely az Istennek minden
Valóttiralköz? hogy lenne
csak teneked az Serencset-
len, mely oly jól foglalt több
minden Keresztieneknek? ne
felel az haláltul, mert az mi-
keppen az Halál az első élet-
nek kimenetele, akkeppen az
jobbának kezdete: az ideig valónak
vége, de az örökre valónak ele-
je.

III. Con-

Mors prae-
tis vitae exitus,
& introitus
melioris.
Bern. in Ep.
ad Rom.

Három dol-
gok teszik
az halált
rettenetes-
se.

III. Gondold meg, hogy csak három dolgok tehetik az Halált illy rettenetesse tene-
ked, Első az az kár, az mel-
lyet vallás ő általa: második az
faydalmak; harmadik az kö-
vetkezendő rettenetes bün-
tetések. De mind ezek csak
tettesek és ok nélkül való ret-
tegesek.

Az mi az első nezi, ha it
hagyod is az te bizonytalan jósa-
godat, mellyet az Lopok el lophat-
nak, mindazáltal a helyben
az Eghben oly kencset talál,
mely soha el nem vétettethe-
tik te tőled: Csak rád bízta-
k volt ám azokat, mint az Szam-
ado Sásarra; ezt pedig örökre
való jutalom helyet adgyak te-
neked. Ha el hagyod kedves
Feleségedet; az Christust az kivel
közösül és az ki sokkal kedveseb,
meg találod. Ha el hagyod e-
des Gyermekidet és Rokonsági-
dat,

Matt. 6. 19.
20.

dat, találj ott te előtted el bo-
csátatott Isten féltő Híveket
és ki mult edes magzatokat;
sőt magat az Christust minden
ő áldot Angyallal, és Szenti-
vel meg találod, s azokat az te
Gyermekidet is és az Istennek
több minden Fiát, Leányt, az
kik tegedet követnek, meg
látod. El hagyod ugyan ez
földi örökségedet és sárból csinált
Házadat, de azok helyeben
vesztesz Mennyei örökséget és az
örök dicsőségnek lakását, mely
teneked kerestetett, kecsitte-
tet és tartatot. Mit vesztess te-
hát az halálban? Es ellenben
nem nyereséget teneked az Ha-
lál? Menyhaza, Menyhaza, mi-
is nem sokára követünk te-
gedet.

Másodszor az mi az halál-
nak faydalmit nezi: az haláltul
való féltő sokkal nagyobb gyöt-
relem nemellyeknek, hogy

Timor mor-
tis ipsa mor-
te peior.

nē mint az ő valóságos saydal-
mi: mert sok keresztienek az
halálnak minden saydalmi nel-
kül holtanak meg. Az te re-
mensegednek Vas-macskáját ve-
sed az Isten igejének erős sun-
dameuátmában, az ki megiger-
te hogy az erőtlenség által víz-
vegben az ő erejét, es hogy nem
hagy teged sellyeb keserteni annal
az mint el szenvedheted. Mayd,
az Christus minden ideig va-
lo nyomoruságitat, örökkön örökre
valo örömré fordította.

Utolsó az mi az Halált
követő rettenetes büntetéseket il-
leti, azok nem te read tartoz-
nak, ki Christus Tagja vagy;
mert az Christus az Híveknek
resekéről az Halálnak sulakját
el vőtte, úgy annyira, hogy
semmi kárhoztatások nincs immár
azoknak az kik az Christusban
vannak. Az Christus maga is
meg vallotta, hogy az ki hiszen

ő ben-

ő benne örök élete vagyon, es nem
megyen az az kárhoztatra, hanem
által ment az halálból az életre.
Erről mondgya az Szent Lelek
az Egből: Boldogok az halottak
az kik az Urban halnak meg. An-
nakokaert az Halál az Hívekre
nezve el nyelettetet az diadalombá,
es az ő sulakja mely az bűn, es
az bűnnek büntetése az Christus
által el vetettetet. Innen az
Halál az mi testünkre nezve
csak álomnak es nyugalomnak
hivattatik; lelkünkre nezve pe-
nig, az mi mennyei Atyához
valo menetelünknek; bekeségbe va-
lo el menetelnek; ez testül valo meg-
valásnak, hogy az Urhoz mehes-
sünk; el oszlásnak, hogy az Christus-
sallekessünk. Mit mondgyak
mind ezekre? Drágalatos Uram
te éltetted az te Szentidnek halála.
Ki volna hát az ki még az Po-
kol által is az Paradicsomban
menni nem akarna? anne

F f 2

inkab

2 Cor. 12. 9.

1 Cor. 10. 13

Rom. 8. 1.

Ioan. 5. 24.

1 Cor. 15. 54.

55. &c.

1 Theff. 4.

Esa. 26.

Apec. 14.

1 Ioan. 4. 1.

Luc. 3.

2 Cor. 5.

Phil. 2.

Mors porta
gloriz. Greg.

inkább az egy sem-pillantásig
való Halál által? Nincs sem-
mi az Halál után az mitől fel-
ned kellene; nem az bűn,
mert az Christus meg fizette
az te válságodat; nem az Iti-
let, mert ő teneked szerelmes
Atya-dfia; nem az koporfo,
mert az, az Urnak Agya; nem
az Pokol, mert az te Idvőzítő-
nél vagy az kulcs; nem az ör-
dőg, mert az Istennek Angyali
járnak tabort te környülletted és
nem hagynak tegedet mind-
addig, valamig az Egben föl
nem visnek. Soha nem vol-
tal ily közel az örökélethez; di-
csőisd meg azért az Chri-
stust az te meg áldot halálod ál-
tal. Mondgyad áthatatos le-
lekkel, Ióvel Uram Iesus, mert
az te Bolgád megyen te hoz-
zad. Ió kedvel meggyek Uram,
az en erőtlen-segemet legeld
meg. Es mikor immar céd-

ben ve-

ben veszed, hogy az te Lelked
testedből binten ki menen-
dő, Imadkozzal, ha nyelved-
del lehet, nyelveddel; ha pe-
nig nem, csak elmedben, e-
zekkel az Igékkel, az te Lel-
kednek sémével az Ur I e-
sus Christusra az te Idvőzi-
tődre nevezve áthatatósan;
es mondgyad:

AZ LELEK KIBOCSA-
tasakor való Imadság.

OH Istennek Báránya, ki az
te Vércs által el vőtted Ioan. 1. 29.
ez Vilagnak bűneit: Irgal-
mazz ennekem bűnösnek. U-
ram Iesus ved hozzad az
en Lelkemet. A M E N. Act. 7. 59.

Midőn az beteg binten ki köl-
tözendő ez világból, az jelen levő
Hívek mindnyajan essenek terdek-
re, es az ő Lelket ajánlyak az Isten-
nek, ezekkel avagy ezekhez ha-
sonló igékkel.

E f 3

Oh

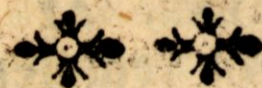

OH mi kegyelmes Iste.
nünk, es Irgalmas A-
tyánk, ki minékünk segítségünk es
erősségünk vagy az mi jelen valo
haboruságinkban, emeld föl az
te kegyelmes Orzadnak világot,
ez szem-pillantásban ez te Sol-
gadra, ki te hozzád indult
hogy meghjelenyék te előt-
ted. Misd el minden ő bü-
neit az Iir Iesus Christusnak ér-
demes verével. Nevellyed az ő
Hitit es Lelket őrizd meg, az
1 Ioan. i. 7. Őrdögnek es az ő álnok Angya-
linak incselkedési ellen. Vi-
gastallyad őtet az te Szent
Lelkoddal, es ha valaha, mo-
stan őristessd ő vele, hogy
te ő neki Isevelmes Attya vagy,
es ő teneked, az kegyelemből
fogadot. füsag által, Fiaid. Tarts
meg, oh Iir Iesus Christus, az
te saját verednek árrat, az kit
oly drágan vöttel megh. Ved
hozzad az ő lelket, mint a-

maz meg terő Lopojet, az te
mennyei Paradicsomodban. Vi-
gyek te hozzád azt az te Szent
Angyalid mint az Lazarét; es
engedgy őrvandetes föl tá-
madást ő neki az utolsó na-
pon. Oh edes Attyánk, halgas
meg minket ő erette, halgasd
megh az tennen magad saját
Fiat az mi eggyetlen egy köz-
ben-jaronkat ki az te job kezéd fe-
lölül, es ő erette minket-is:
Az kiben valo bizodal munk-
ban ez te Solgadnak Lelket
mostan az te Atyai kezédben
ajanlyuk: azzal az könyör-
gessel, melyre az mi Idvöz-
tőnk tanított, hogy minden
időben es minden szükség-
günkben mondgyuk

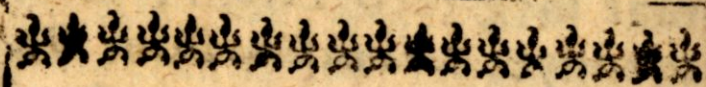
teneked:

Mi Attyánk ki vagy, &c.

Rom. 8. 34.

CORONIS

non negligenda.

Az az:

KET BE SUMMA-
LO KEGYES ELMEL-
 kedsek az Ujjá-bülettet, es
 Ujjá nem bülettet Ember-
 nek, az halálban valo
 állapottyokról.

AZ UJJÁ-SZÜLETTE-
 tet kereszttyen Embernek az halál-
 ban valo boldog állapottyaról.

Mikor az Isten el küldi az
 Halált mint ō Kővetét, az
 Ujjá-bülettet Emberért, az Ujj-
 já-bülettet Ember már fel ut-
 ban vagyon ō előtt, mert az
 ō társalkodása cs indulati az Isté
 előtt vannak. Az Halál sem
 nem idegen sem penigh nem
 rettenetes ō neki. Nem idegen,
 mert

Phil. 3. 20.
 Col. 3.

meit ō mindennap megh bolt, e
 nem rettenetes, mert migh gli
 megh bolt, es az ő elete el reytetete
 az Christussal az Istennel d. An-
 nakokaert az megh halas ō ne-
 ki nem egyeb, hanem ez vila-
 gi gondok utan valo megh nyug-
 vas e, haza menetele f, az ő
 mennyei Anyának házában g,
 az gli Istennek Varasában h, az
 mennyei Ierusalemében, az Anya-
 loknak megh samlatlatlan serege-
 ben, az elsőbülötteknek gyülekeze-
 teben, az mindeneknek Birajahoz
 az Istenhez, es az tökelletesse lött
 igazaknak lelkeknek Birajahoz. Es
 az Uly Testamentumnak Közben-
 jarojához az Iesusához. Midőn az
 ő Teste beteg, Lelke egés-
 ges: mert az Isten megh erősíti
 őtet (hittel es bekeleges-tü-
 relsel) az ő beteges ágyában, es
 minden ő ágyát egéssegere fordít-
 tya. Es midőn az egész vilagnak
 utára kezd indulni, mint Iacob,
 Moyses,

c 1 Cor. 15. 31.

d Col. 3. 3.

e Apoc. 14.

f 2 Cor. 5. 6.

g Ioan. 14. 1.

h Hebr. 12.

22. &c.

Gen. 49.

Móyses, és Ióse az ō Fiainak és Fele-barátinak jó példát ad, inti és kéri őket, hogy az igaz Istennek szolgáljanak, őtet imadgyak cleteknek minden napjaiban. Az ō áldott lelke semmivel egyebbel nem illatozik, hanem áldásokkal, és oly keresztényi beszédekkel, az mineműekkel az meg szenteltetet lelek bókot. Az miképpen az ō külső embere el hervad, azóképpen az belső ember nerekedik és erősödik. Midőn az ō bava eláll, éivenek fohazkodási nagy hangosaggal zengenek az Istennek füléiben: midőn semme világa meg fogyatkozik az szent Lelek belső képpen meghvilágosítja őtet lelki világgal. Nem fél semmit az ō lelke, hanem bizodalma vagyon az testből való ki költözésre, és az Urhoz való menésre. Fohazkodik szent Pallal, Cupio dissolvi: Kivánczom

2 Cor. 5. 3.

Phil. 1. 23.

zom (ugy-mond) ki költözni és az Christussal lenni. Es szent David- dal, miképpen kívánczok az Bar- vas az folyó-vizekre, akképpé ohay- tozik az en lelkem te hozzád, Ur I- sten: Szomjuhozik az en lelkem az élő Istenhez, vallyon /- mikor mehe- tek el hogy be-mutassam magamat az Ur előtt? Könyörög az Szentek- kel, Meddig Uram, ki szent és igaz vagy? Igy el Uram Iesus, így el hamar. Es mikor az ō ki köl- tözésének elrendelt ideje el ér- kezik, tudván azt hogy az ō Anyához és Istvőzítőjéhez me- gyan jó lelki esmeretnek be- kelegeben, és minden ō bü- neinek, az Barany vérevel el mosogatatafa felől való bi- zonyos reményekben, az ál- dott vén Simeonnal így enekeli az ō Nunc dimittisét; Urá (ug- mond) mostan bocsátod el az te szolgádat bekelességgel, etc. Es mint egy ugyan maga kezével adgya

Psal. 42. 2.

Apoc. 6. 10.

Apoc. 22. 20

Iob. 14. 5.

Psal 31. 5.

Luc. 2. 29.

Psal. 31. 6.

Act. 7. 59.

Matt. 18. 10.

Act. 12. 15.

Eccl. 27. 23.

Luc. 16. 22.

Matt. 8. 11.

Luc. 13. 28.

Act. 15. 10. 11.

c Psal. 91. 11.

d Apoc. 14.

13. & 21. 12.

e 1 Cor. 6. 15.

f 1 Cor. 6. 10.

adgya ki az Ő Lelket, az o men-
nyei Atyának kezében, ezt ki-
altvan Daviddal: Az te kezéd-
ben ajánlom, edes Atyám, az en
Lelkemet, mert meg váltottal enge-
met Uram, igazságnak Istene. Es
Szent Istvannal: Uram Iesus, ved
hozzád az en Lelkemet; es az
mely hamar ki bocsátja az Ő
megszentelt Lelkét, oly ha-
mar fogjak azt az Szent Angya-
lok, kik Születésük fogva mind
haláláig Ő környüllette volta-
nak, es az Egben visik, az mint
az Lázaret is az Abraham kebel-
ében, mely az mennyeknek
Orsága, az hova csak az jó
Angyalok es az jó cselekedetek ke-
serik az Lelket: amazok hogy
tiszteteket végben vigyek c; ezek
penig hogy jutalmakat el ve-
gyek d.

Az Ő Teszt alkalmas idő-
ben, mint meghszeneltet
Templuma c az Szent Leleknek,

tagja

tagja az Christushnak f, ki az Ő
Tesztvel taplaltatot, es az Isten
Fianak érdemes vegenek árra g,
az Ő fele-baratit az nyugo-
dalomra az koporsóban mint
Christus ágyában, nagy tis-
telességgel be-tetetik, az jó ven-
dő boldog fel-tamadásnak bizo-
nyos remenyege alatt, az mi-
kor lelkevel ismég egyesül,
es az örökkön örökre valo
örömnök es dicsőségnek re-
bese lehen.

AZ UYIA NEM SZÜLET-
tetet, es el karbozando embernek
az halálban való nyavalyas al-
lapottyarul.

MInekutanna az meg aggot
Member az betegsegekkel
lok ideigh nyomorgattatot
volna, es az sok nyavalyás-
goknak kesirgetesit el viselte
volna, imar valami pihenest
várná; El jár az halál (az ter-

G g

meszet

mebet elrontoja, Isten átká, es
 az pokolnak porosloja) es elő
 fogja az komor kedvű es meg
 feketedet orcája vén em-
 bert; nem könyörülven az ő
 meg aggot állapattyan, sem
 penig az ő sok kín-senvede-
 sere semmit nem nezven,
 nem akar aranyért ezüstért
 begődszetre jűni, nem akar
 semmit az ő cseteknek ked-
 vezni, bört bört, avagy egc-
 sben valamije az vén ember-
 nek vagyon, el venni: hanem
 legh ottan az ő Testenek fű
 réseit el foglalija, es őtet az
 Isten rettenetes itilő-űeki c-
 leiben hiyja. Uram az kegyet-
 len nyavalyáknak mennyi sok
 nyilait lövöldözi ő bele, oldal
 nyilalásokat, inak fájást es baka-
 dozást, gyűyto hidegleléseket, ne-
 bez, télegzéseket borutásokat nebez
 náthákat, kolikát, árenát, fűl fűval-
 kodást es mit nem? Urá mine-

mü ret-

mü rettenetes őtet nezni akkor
 az ő ágyában ily halálos-kep-
 pen az haláltul megh sebbetet
 állapottyan! minemű hi-
 deg izzadások folynak le akkor
 az ő Testen: mikeppen resz-
 ketnek tagai! seje le csűgged, or-
 czája el sárad, orra el kékűl,
 az ál-kapcsa le szakad, seme gyö-
 kerű ropognak, nyelve tánto-
 rog, lelegzeti rövidék es föld
 búzűk; torka es mellűe ugy an-
 nyira hereg, hogy minden le-
 legzetiben látassanak az sűv
 elűt való réseek el szakadozni,
 es azontul Lelkét ki bocsa-
 tani. Mit mivel már az be-
 giny Lélek, eűeben vűven
 hog az ő földi hayléka az Test
 el akar romlani: mert az ni-
 keppen ez nagy vilagnak kű-
 zűnsűeges éppűletenek el bű-
 lasakor, az nap setetűeggű val-
 tozik, az hold vűrrű, az csilla-
 gok az Egbűl le hűlnak, az el-

G g 2

terű

tető Egh ſél-veſékkal megte-
lik, es az tűzes, ſen termő állatok
kegyetlenül villamlanak, az
föld reſket, az Tenger zug, az
embereknek ſívek el fogyatko-
znak, várvan az ſomorú indu-
latnak véget: így az Embernek
el bomlása idején (ki kis világ-
nak hivattatik) az ō ſemei,
az kik mint az nap es az hold, el
veſtik az ō ſényeket, es ſem-
mit nem latnak hanem csak
az bűnek ſörnyű karhóztata-
ſat, az több érzékenſéget mint az
csillagok, eggyik az másik után
el fogyatkoznak es el hulla-
nak: elmoje okoſſága es emlékeze-
ſi mint egy éghi erők, az ſé-
elmes kétfélegben eſeſnek
ſél-veſi, es az pokol tűzenek
rettenetes villamaſi miat ōſ-
ve űrköznek; ez földi Teſte
megrendűlven es reſketven,
az nedveſegek mint az hánko-
do Tenger, zugnak es herceg-

nek az

nek az ō mellyeben, várvan
ez kegyetlen indulatnak ſíral-
mas ki menetelet. Azonban
az Iſtē itilő-ſeki elciben idez-
tetik, es ime az törvény-tevő es
azt ki-mondo ſemelyeket ōnnőn
magabol hozza elől. Kik kö-
zöt az okoſſág mint egy biro
ugy űl, az ördög az vadolo köny-
vet ki nyittya, mely oly nagy
mint az kit Zacharias latot va-
la, az melyből minden te go-
nos eſelekedetid elő ſamlal-
tatnak, valamellyeket te va-
laha töttel, es ezekkel eggyüt
minden Aſkok es Itiletek, mel-
lyeket minden te bűneid ér-
demlenek. Az tennen ma-
gad lelke diſmerete vadol tege-
det es emlékezeted teneked
mindeneket keſerveſen e-
ſedben jutat, az Halál az ay-
toban keſen ál, hog mint ke-
gyetlen boher bannyek te ve-
led. Ha tennen magadnak ezért

G g 3

ekkep-

Zach. 5. 2.
Ezech. 2. 20.

Ioan. 3. 20.

ekkeppen kel karhozthatnod magadat! hogy hogy kerülheted el az Istennek nehez meg sententiazasat; az ki minden gonos cselekedetidet jobban tudgya te magadnal! Örömeft ki vetnéd el-medből az te gonos cselekedetidnek emlekezetit, hogy ne rettegtetnének tegedet: de *annal inkább* elmedben forognak es semmikeppen el nem távoznak tőled, hanem sűntelenül kiáltyak ezt neked: *Mi te munkaid vagyunk, annakokaért tegedet-is követünk.* Midőn az te Lelked ilyen állapotban vagyon otben, minden rend es bekefeg nélkül; az te gyermekid, feleséged es barátid kenőseritnek tegedet, hogy mindē javaidat jo rendben hadgyad, nemelleyek kiáltoznak, suttognak fölötted, nemelleyek kernek, nemelleyek

sirat-

síratnak, nemelleyek intnek: kik mint az *huszt ostromlo sok* legyek, öregbitik az te *somoru* állapotodat. Azonban az Ördög-is, ki az pokolból jött, hogy az te *lelkedet el vigye*, megh jelenik annak; es lesi hogy mihelt ki jű, mindgyart el ragadgya es az pokolban tasítsa. Szegény Lelek mely örömeft várakoznék otben, de érzi hogy az *Test lassan lassan el kezd halni*, es mint az *senyvet ház* nyakában szakadni. *Iszonyodik* nyavalyas ki jűni, az pokolbeli kénző Lelkek mist, az kik őtet várni jöttek. Oh ez az ki olly sok napokat es estakakat töl-töt el *hejjában valo dolgokban*, most ez egész világot egy oraig *valo várakozáért* el adná, hogy meg terhetne, es az Istennel megh bekelhetne! de az im-mar nem lehet, mert az *Test* az *kivel egyűt az bűnöket cse-*

Luc. 12. 20.

Gg 4

leket-

lekedte, tellyelleggel alkal-
matlan ő vele ismeret eggye-
sülni az megh terefnek munkalko-
dasára, az meg tereft pedig kel az
egész embernek cselekedni.

Láttya azért immar hogy
minden ő gyönyörűségi el mul-
tak, mint ha soha nem is vol-
tak volna, es semmi egyéb
nincs hatra hanem csak az
nagy kin az melynek soha vé-
ge nem lehen. Kimondhat-
na ki elég-keppen az ő lelki is-
meretinek főrnnyű márdosait az
meg cselekedet bűnök miat,
az ő rettenetes borongatást, az
jelen való nyavalyák miat, es
az ő iszonyu retteget az követ-
kezendő nagy kinok miat!
Ez ő utolsó nagy borulásban,
néz minden fele segedelem-
ert, es mindent segedelem
nelkül talál.

Ekkeppen veselkedven a-
zert (kivanvan csak legh kif-

seb

seb Igetsket hallani,) magát
avagy keserves panaszt for-
dítja az semre es így szól: oh
sem ki regen oly hathato-kep-
pen latz vala idestova, nem
lathaték mostan, valahol va-
lami vigasztalást avagy utat,
mely által en el kerülhetnem
ez rettenetes veszedelmet?
De az semnek gyökerei el saka-
dosztak es nem lathattya az
magaelőt egőgyertya vilagot-
is, es nem tudgya megh kü-
lömböztetni az napot az éynül.

Akkor az Lélek (nem talál-
van az sem által vigasztalást)
beszedet fordítja az fulre:
Oh fül ki gyakran foked va-
la magad, sok ny ny elme futta-
tasoknak, es des musikalásoknak hal-
lással gyönyörköttetni, nem
lathaték most valami nyágot
avagy izenetet, vagy pedig
egy kicsinke vigasztalást enne-
kem? de mind az két fül úgy
meg

megsüketült, hogy abban semmit né hall, avagy az hallo érzékenység úgy meg erőtlenedet, hogy el nem viselheti az ő leg kedvesb Attya-fiainak es baratinak beszédekét-is. Es ugyan is hogy hogy halhatna az a fül valami örvendetes izenettel az halálban, az ki soha nem akarta hallani az Evangeliumnak örvendetes izenetit az életben? Igy az fül is nem szerzhet semmi vigasztalást.

Fordul azért az ő nagy keserűségében az nyelvre. Oh nyelv, ki gyakorta lép ékes bölcsőddel dicsekedel vala, hol vannak most az te drága lép méz, beszédid? mostan (ez en nagy búksegemben) nem bölcsőddé semmit en mellettem? né rettenthetőedé ez en gonosz ellenséget az te fenyegetéssiddel, vagy nem engedélhetédé hozzád lép beszédiddel?

Oh

Oh az nyelv, két nappal mar ez előtt elállot: nem kérhet meg magának is egy kanál vizet, s- vagy az környüleállókat nem szólithattya meg, hogy bajabol az nyálat ki töröllyek, mely miat binten megh fulando.

Itt sem találvan semmi reménységet az segítség felől, hol az lábnak: Oh láb, ki ez előtt az futasbá oly gyors vala, né vihetbe most engem valahova ez veszedelmes helyből? De az láb, meg merevedet: kit ha mas nem segít, csak meg sem mozdulhat.

Téríti azért savát az kézre: Oh kéz, ki sokszor oly sokat használtal az embersegnek, mind bekezegeben, mind beketelensegben, az ki által en oly gyakran meg mentettem magamat es ellenfeleget meg birtam, soha nem volt nagyobb búksegem rád mint most. Az halál bementül-

szem

bemben állot velem, és meg akar engem ölni, az pokolbeli kénzo lelkek az ágyat környül fogtak, hogy mindgyárt elragadgyanak engemet: kerlek kerlek segíts meg mert örökre el kell vesznem. Oh siralmas állapot, az kéz is úgy elerőtlenedet és annyira resket, hogy egy csöp levecskét az el alélt természetnek meg enyhítésére az fátyhoz nem vihet.

Az nyavalyas Lelek látván önnön magát ennyire elhagyattnak lenni, és hogy tellyességgel minden barátinak segedelmetül és vigasztalásatul meghóztatot, és tudom hogy egy ora alatt az örökre valókin. févedésre vitettetik. fordította siralmas beűedet az sírre (az ki az több tagok között leg eleb kezd elni, és legh utollyab meghalni) melyből ilyen keserves sirást és zoko-

gast-

gast indit ő magában: Oh nyavalyásagoknak nyavalyásaga, az minemű en most vagyok, mint meg környekestenek engemet az halálnak keserűségi, és az Belial folyási hogy hogy rettegetnek engemet! mikeppen esem egy szem-pillantásban, mind az első mind penip az második halálnak töreben! Oh mely bertelen az halál az ő utolsó graditfara lopa engem, esemben sem vevem magamat! Binten mint hogy az Napnak forgását az szem megh nem lathatja, noha fölötté hamar forog! mint raytam esek Davidnak iméz busulása minden könnyörületesség nélkül: Az könnyörületességnek Istene tellyességgel elhagyot engemet: és az Ördög az ki nem tud könnyörületességet les engem, hogy mihelt az testből ki megyek, mindgyárt elragadgyon. Iay menyíffer rettentetem en ez rettentés nappal az Istē Igójének hív Prædikatori által, és en azt csak trefa-

2 Sam. 12. 5.

H h

nak,

nak, alítottam. Mi hasznát vessem
 en már most az en föl sualkosá-
 gomnak, fenyves házamnak és drá-
 ga öltözetimnek? mit hasznal most
 ennekem minden en gyönyörűseges
 musikaimnak edes zengese? Min-
 den en világi javaimnak, kiket en
 oly nagy szerencsével gyűjtöttem,
 eladnam most az egy lelki ismeret-
 ért, melyre engletemben semmi gon-
 dot nem viselt? Es mind ezek föl-
 löt micsoda öröömöm maradt enne-
 kem minden en elebbi testi gyönyör-
 üségimből, az mellyekben min-
 den kedvemetszókeppen helyhez tet-
 tem? Azok az testi gyönyörűségek
 nam csak hitegető almok voltak, es
 már mint az hasonlatlan árnyékok
 csak elmúltak, de az örökre való
 büntetésnek; az mellyet ez rövid
 testi gyönyörűségért el kel szenved-
 nem, gondolattya színtén úgy kéno-
 már engemet, minek előtte meg az
 pokolban be nem mentem, mint az
 pokol tüzé. Mind ezeket en megh-

vallom

vallom az mint hogy igazan megh-
 érdemlertem, melian is szenvedem,
 mert az Isten abrázattára terem-
 tetet leven okos Lélek voltam, az
 en magam állapotja felől ítéletet
 tehettem, az Isten irgalmassága-
 val gyakran onbóltattam, es in-
 tettem annak el vetelere; de en
 nem bocsúlítottam meg az Isten ke-
 gyelmet, es az bűnökben való gyö-
 nyörködést nagyobnak tartottam,
 hogy nem mint az Isten jó akarat-
 tya felől való kegyes gondolkodáso-
 kat, hiyjában töltöttem el rövid idő-
 met, ez en utolsó regemnek idején
 való bánádomnak meg gondola-
 sa nélkül. Most már ha minden vi-
 lagi gyönyörűségim egyben vettet-
 ven volnának is, nem érkeznének
 el csak kisebbik reszevel is ez en
 jelen levő nagy kín-vallásuknak.
 Minden en vigaságim csak sem-
 pillantásig valók voltak, es aligh-
 kezhettem magamat gyönyörköt-
 tetni azokkal, azonban elmúltak

H h 2

az en

az en nyavalyaim, ellenben o: ökké-
valok, es soha véget nem tudnak.
Oh vayba en azokat az órákat az
kiket kártyázásban, tanczolásban,
jaczásban, es egyéb haszontalan
magam gyakorlásiban elmulattam,
az Bent Irás olvasásában, az pra-
dikatiók halgatásában, az Ur Va-
csorájának el fogásában, az en bü-
neimnek siratásában, böjtölesben,
vigyázásban es imatkozásban töl-
töttem volna el, hogy en mostan az
örök idvőségnek bizonyos remense-
ge alatt mehetnek ki ez testből! Oh
hogy ha elől kezdbetném en megh
az en életemet, megh utálnam u-
gyan már ez világot es annak he-
yében valóságát, mely kegyessen es
tisztelettel az en életemet! mely
igen gyakorlanam az Templomot!
mely igen megh bentelnem az Ur
napját! Hogy ha az Sátán min-
den gazdag sagat, gyönyörűségét es
tiszteletét ez vilagnak nekem ígér-
ne-is, mindazáltal soha el nem fe-

leytet-

leytethetne en velem ez felelmes u-
tolso orának rettentest. De oh
meg veszet es megh büdösült dögh
Test, mely igen megh csusola min-
ket az ördög es hogy hogy engedenk
egy masnak, mikeppen csalá megh
eggyikünk az masikunkat, es mely
nagy kárhozatot hoznak ily birte-
len nyakunkban mind ketőnknek!
Immar sokkal siralmasab az en ál-
lapotom, hogy nem mint az verem-
ben veszet oktalán állatnak: mert
ennekem az égbnek es az földnek
igaz itilő Birájának itilő-Beki elei-
ben kel feleletre mennem; az hol
nem tudok mit felelni: es az álnok
pokolbeli kintzo Lelkek, kiknek tud-
tokra vannak minden en gonosz cse-
lekedetim, vadolnak engemet, es en
magamat semmivel menteni nem
tudom. Az en magam sive fogh
engemet kárhoztatni, minekokaert
el kel nekem nyilván az ö itilő-Beki
előt kárhoznom, es onnan ezek az
pokolbeli Lelkek által, az veghetet-

H h 3

len

len kinoknak sörnyű tömlötzeben
 az külső sötetsegre vitettetem, az-
 hol en soba többé az Isten ekes te-
 remtet állatinak sineket nem lat-
 hatom. En az ki ez előt dicsekedem
 vala az en Babados voltommal,
 már az Sátának rettenetes torkába
 rekesztetem: mint az rettegő fogoly
 madár az éb solyomnak a vagy ka-
 nyának kegyetlen körmei közze.
 Hol kel már ennekem bálnom étsa-
 ka? es ki fogh lenni az en tarsom?
 Oh megh gondolásra rettenetes do-
 log! Oh somoru elmelkedés! Oh
 átkozot legyen az nap az mellyen
 en sültettem, ne legyen aldot az
 az ora az melyben fogontattā en az
 en Anyamnak méhében. Átkozot
 legyen az az ember az ki azt mon-
 ta az en Anyamnak, siad sületet
 neked, es meg vigasztaltā ötet. Át-
 kozot legyen az az ember, mivel
 meg nem ölt engemet. Oh hogy az
 en Anyamnak méhe nem löt az en
 koporsom, a vagy miért fogontattam

valaha

valaha abban? hogy hogy jöttem
 en abból ki ez pokol somoruságim-
 nak el viselésére; es mikeppen ve-
 gerzetnekigy az en napjaim örökké
 való begyen-vallasban el! Átko-
 zot legyen az az nap az mellyen en
 illy bunos Testet eggyesultem! Oh
 vayha az lehetne, hogy en teged
 soba nem lathatnalak! az mi egy
 mastol való el Bakadasunk keserves
 es nyomorusagos: de az mi vison-
 tag való eggyesulesünk, az mi ér-
 demünk berint következendő boss-
 zu-allasnak amaz keserves napon
 el vetelere, sokkal iszonyatosb es
 szenvedhetetleneb lessen. De mit
 igyekszem en ekképpen (ezen ke-
 serves siralnam által) tovább-tovább
 halogatni időt? el érkezet az utolsó
 orám: hallom en az siv környül
 való réseknek es inaknak Bakado-
 zásokat: nincs már itt sem remen-
 seg, sem segedelem, sem penig hely
 az töb ideigh való maradásra. El
 kel ennekem mennem! Oh undok

Hh 4

dög

dög Test az te hitván rosz állapotod-
ban legy magadnak, en el hadlak
téged: Es így nagy reszkerve az
Lelek az Testből ki megyen, es
mindgyart az kin leselkedő go-
noszlelkekiül el ragattatik, es nagy
sebes víz modgyara, az eyjel es
nappal tűzzel es kékővel éghő
mely toban vitettetik, az ho-
lot az kinek közöt rabságban tar-
tatik mind amaz nagy napon kö-
vetkezendő rettenetes ítéletig.

Ez megh leven az undok
dög Test az koporsóban tetetik, es
eltemettetik. Mely munka-
ban legtöbbire az holtak teme-
tik el az holtakat: az az, azok az
kik megh holtak az bűnben
azokat az kik az bűn miatt meg
holtak. Es így az minden jószág
nélkül való es Ujjá nem bű-
lítettet vilaghi Ember, ki ez
földet tartotta Paradicsomanak;
hasát Istennek; testi kívánságát
törvényenk; az mikképpen

élete-

életében hiyyaban. valóságot vetet,
akképpen már halálában nya-
valyságot arat: szerencsés álla-
pottyaban nem akart Isten-
nek szolgálni: szerencsetlen-
geben az Isten-is nem akarja
meg tartani őtet. Es az Ördög,
kinek ő sokáig szolgált meg fi-
zetéi már vegtere az ő jutalmat.
Iszonyatos vala az ő élete, kár-
hozatos. halála. Lelke az Ördög
markában, Teste az koporsóban.
Az mely rothadásnak kútyá-
ban, halál barlangjában, homo-
ruság sogságában. Hadgyuk itt
mi is ez nyavalyas gonosz dög Te-
stet, kinek sája földel meg tel-
ven már el rothad, hája fér-
gekkel rakodik megh, es rut
bűdösséggé lehen; várva azon-
ban az ő rettenetes föltámadását,
az mikor ismet az Lelekkel egy-
gyesül, hogy az mikképpen
hogy együtt vétkeztenek, egy-
gyüt. is bennvedgyenek örökké.

L I. SOL-

Apoc. 21. 8.
Iud. 7. 6.
1. Pet. 3. 19.

L I. S O L T A R.

M E L L Y E T A Z U R V A C S O.

rajanak oflagatasakor kell enckelni.

VR Isten kegyelmezz meg enckem,
 Kegyeſſged ſerint könyörűly raytá
 Bűneimből töled megh tiſtittatſam,
 Nagy irgalmaddal vegykőrnűl engem,
 Töröld el az en nagy bűneimet,
 Moſogajol megh fertelmefſegimből,
 Kikkel ferteztettem életemet,
 Tiſtittad el nagy kegyelmefſegedből.
 2. Mert jol iſmerem gyarlovakomat,
 Es bűnöm mindenkor ſorog előttem,
 Mellyet csak te ellened cſekkedtem,
 Kimiat teſek en nagy ſiralmat,
 Vetkeztem az te ſemelő előt,
 Kiért engemet mőtá meg bűnterhetz,
 Ram vetted kemény itéleted,
 Mindazaltaligaz itilő lehetz.
 3. Mert im latom es nyilván jol értem,
 Hogy en az gyarlovakban fogantattam,
 Es bűnben az en Anyamtul ſarmaztá,
 Szűleim bűnös verekből lettem,
 De te az igazſagot ſercted,

Es igen

Es igen kedvelled az tiſta ſívet,
 Es az te titkos bölcfſegedet,
 Nag kegyelmefſen nekē meg jelented.
 4. Uram hints meg engemet lſoppal,
 Es en azontul tiſtan meg uyjulok,
 Mos meg engem, es ſepē meg tiſtulok,
 Es fejérb léſek az tiſta honál,
 Hogy őrvendezheſen az en ſivem,
 Ad iſmet ertennem nagy irgalmadat,
 Es megh vidul minden en tetemem,
 Kiket az te haragad őſverontot.
 5. Reyts el ſinedet vetkeim elől,
 Főrtelmes bűneimet ne tekintſed,
 Haragos orczadat rolam el vegyed,
 Szabadits ki minden bűneimből.
 Uram teremts bennem tiſta ſívet,
 Minden dolgaimat jora vezérlyed,
 Uyjits meg bennem az igaz lelket,
 Hogy életem kedves legyen előt.
 6. Ne vefſ el engemet ſined elől.
 Es ne vedd el ſent Lelkedet en tölem,
 Sőt tellyes örömet ſerezzen bennem,
 Tegy bizonyoſſa engedelméről,
 Indits ſivemben nagy vigalgot
 Es vidám lelekkel engem erőſits,
 Hogy örömmel értſem irgalmadat,

Hogy

Kegyelmességeddel engem batoríts.

7. Espeldalesek erről mindennek,
Az bűnösöket utadra tanítom, *x bűnösök*
Hogy ők csak te benned reménylenek,

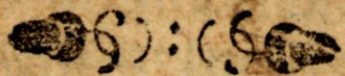
Oh en Istenem, en idvőségem,
Szabadíts meg ez verrel buzgó bűntűt!
Kiert örökre teged en nyelvem
Dicfir, es enkel kegyességedről.

8. Nyisd meg azért az en ajkimat,
Hogy az en szajam dicfirhessen teged,
Ha az áldozat kedves volna neked,
Nem kimellenem áldozatomat.

De nem kel neked égő áldozat,
Az aláztatos lelket te szereted,
Az te nald, az kedves áldozat,
Az törcdelmes szívem meg nem veted.

9. Io voltodból tegy jól az Sionnal,
Hogy kő-falai az Ierusalemnek
Nagy dicősséggel meg éppüllyenek,
Ekesüllyenek magas tornyokkal.

Akkoron áldoznak igazságot,
Az mely kedves lehen te fősségednek,
Es kebitnek égő áldozatot,
Az te oltarodra tulkokat tesznek.

XCIV. SOLTAR.

KÖNYÖRGES AZ KEGYET-
lenek ellen.

OH erős bőséu állo Isten,
Ki bűnünkert büntetés erőssen!
Ielents meg már hatalmadat,
Mind ez vilagnak Birája,
Tamadgy föl, add meg valoba
Az kevelyeknek jutalmat.

2. Miglen marad ez büntetetlen,
Míg fuvalkodnak föl kevelyen
Az gonos istentelenek?
Míg elnek ily vigassaggal,
Es az ő gonoszságokkal
Vallyon meddig dicfeketnek?

3. Uram az te nepedet rontyak,
Örökségedet lanyargattyak,
Minden irgalmasság nélkül,
Özveget árvat meg ölnek,
Szeginy jövevent el vesztnek,
Még ezt mondgyak semtelenül:

4. Az Isten ez dolgot nem láttya,
Az Iácob Istene nem tudgya,
Az miket mi szerzünk mostan.
En csudálok ti raytatok,

Hogy illy oktanok vattok,
Hánnyátok meg magatokban.

5. Az ki az fület teremtette,
Es az láto semet szerzte,
Hogy nem látna sem hallana?
Az pogányok büntetője
Egyebet hogy ne büntetne
Ki mást tanít, hogy ne tudna?

6. Az Isten minden sívnek titkát
Iol tudgya minden gondolattyát,
Hogy sem mire kellők láttya,
Bodog az kitte igazgatás
Es törvényedre tanítás.
Es kinek vagy oktatoja.

7. Hogy ha gonosul leßen dolga,
Es érkezik háborusaga,
Mindent el szenved csendesßen.
Miglen az istentelennek
Vermet koporsót késnek,
Hol örömeben vég leßen.

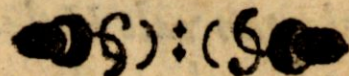
8. Mert nem hadgya Isten ő népét,
El nem feleyti örökseget,
Söt vagyon rájok nagy gondgya.
Es midőn ideje el jó,
Mindent igazan itil ő,
Es az hiveket meg tartya.

9. Ki ment az gonosstul meg engem,
Es ki támad föl en mellettem,
Ez gonostévő nép ellen?
Ha Isten nem őrzőt volna,
Már régen meg holtam volna,
Es most fekünnem az sírben.

10. Midőn mondom: Im el kel esné
Legottam meglegiteß engem,
Te nagy irgalmaságodból,
Mikor nagy bánatban volnék,
Es sívembem kefergenék
Meg vigasztalál azontól.

11. Itiletedhez hogy férhetne,
Az istentelenek törvenye,
Kik jot hamisra fordítanak?
Nagy sereggel ősvegyűlnek,
Hogy az igazat meg öllyek
Es ártatlan vért ontlanag,

12. De en csak az Istenben bizom,
Őennekem erős kő váram,
Es ezeket meg bünteti,
Az ő számtalan bűnekért,
Es gonostétemenyekért
Az Isten őket elveíti.

T A B L A J A A Z K I V A L T K E P P E N V A L O D O L G O K N A K.

A Z R E G G E L R ö L.

- I. Mikeppen kell az kegyes embernek minden reggelt kegyessen elkezdni. fol. 1.
II. Reggeli elmelkedes. 4.
III. Rövid tanítás az Szent Biblianak esztendőnként való, könnyű, hasznos és időseges által olvasása felől. 12.
IV. Reggeli Imadság. 22.
V. Mas boldogh elmelkedések az Reggeli Imadság felől. 37.
VI, Mas rövid Reggeli Imadság. 40.

A Z E S T V E R ö L.

- VII. Estveli Elmelkedések. 43.
VIII. Estveli Imadság. 48.
IX. Mas rövid Estveli Imadság. 62.
X. Az Levetkezés idején való boldog Elmelkedések. 69.
XI. Az etel után való Hala-adasról. 71.
XII. Etel után való Hala-adas. 74.

T A B L A.

A Z T E M P L U M I K E G Y E S. S E G R ö L.

- XIII. Templumban meneskor való Elmelkedes. 76.
XIV. Masodik neme az Keresztyen Ember maga-viselesének az sz. Gyülekezetben. 78.
XV. Harmadik neme az Keresztyen ember tisztinek az Szent Gyülekezetnek előlása után. 85.

A Z U R V A C S O R A I A R O L.

- XVI. Az Ur Vacsorajára tartozó boldogh Elmelkedések. 88.
XVII. Alázatos vallás tetel az bünökről az Istennek az Ur Vacsorajnak elvetele előtt. 90.
XVIII. Az Ur Vacsorajanak elvetelek való Szent Elmelkedések. 104.
XIX. Rövid Soliloquiuma az Leleknek, mellyet az Kenyernek és Bornak megáldása és előfigatása között kell mondani. 113.
XX. Ur Vacsoraja után való Hala-adas. 129.
XXI. Az betegségek idején való Kegyes-segről. 138.
XXII. Az Betegség elődedén való Könyörges. 141.

T A B L A.

- XXIII. Az Orvosság vetele előtt való Könyörgés. 156.
- XXIV. Az Betegségből megh könnyebülés után való Elmelkedések. 160.
- XXV. Az Betegségből meg gyógyulás után való Haláadás. 165.
- XXVI. Meg halo Embernek Elmelkedése 172.
- XXVII. Meg halo Beteg Embernek könnyöge. 174.
- XXVIII. Az Isten kegyelme felől való kétségben esés avagy kételkedés ellen való Szent Elmelkedések 180.
- XXIX. Intés azokhoz az kik az beteg látogatni mennek. 207.
- XXX. Egynéhány rövid kérdések, mellyeket az megh halo beteg embertől kell kérdeni. 208.
- XXXI. Az megh halo Betegemberert való könnyörgés azok által, az kik annak látogatására mennek. 212.
- XXXII. Az beteg előtt ottan ottan olvasando Reflek az Szent Irasból. 219.
- XXXIII. Vigasztalások az beketelenségh ellen az betegséghben. 221.

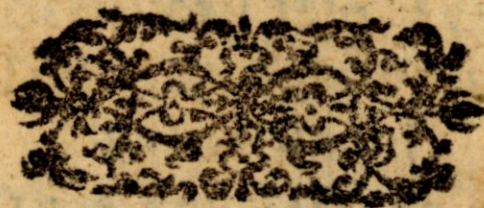
XXXIV. Az

T A B L A.

- XXXIV. Az halálnak felelme ellen való Vigasztalások. 228.
- XXXV. Az Lelek ki bocsátásakor való Imádság. 237.
- XXXVI. Ket be-summalo kegyes elmelkedések az Ujjá-Bülettetet es, Ujjá, nem Bülettetet Embernek, az halálban való állapotokról. 240.

Legyen dicsőség, az Atyának az A.
nyaszent-egyházban, az Ur Iesus Chri.
stus által, mostan es minden
időben, A M E N.

V E G E.

**Az nyomtatás közben eset
fogyatkozások.**

Iöllehet forgalmatosan igyekeztek azon hogy ez Könyvetskenek nyomtatásában fogyatkozás ne esnek, de mindazáltal akarattunkellen-is történt nehöl, mellyet az kegyes olvasó így állason helyere pag. 13. Lin. 13. lege ez, pag. 16. l. 25. lege hitnek, pag. 31. l. 24. lege vót, pag. 36. l. 6. lege Augustinus, pag. 38. l. 13. lege vallani, pag. 43. l. 14. lege az, pag. 53. l. 14. lege appellat, pag. 73. l. 1. lege ketelkedes, pag. 77. l. 17. lege melyre, pag. 90. l. 23. lege Barany. pag. 91. l. 4. lege feleletevel.

**Az kegyes élet Praxissában való
fogyatkozásokat az olvasó így
jobbítsa meg.**

Pag. 4. Lin. 24. lege leven, pag. 14 l. 23. lege
uysonnan, pag. 27. l. 3. leg: akaratomnak,
pag. 32. l. ult. lege igerted, pag. 38. l. ult. há-
za. tól, pag. 41. l. 8. lege mertekletes, pag.
49. l. 14. lege gyarlóságomból, pag. 51. l. 21.

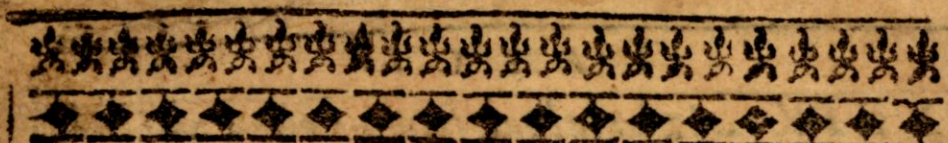
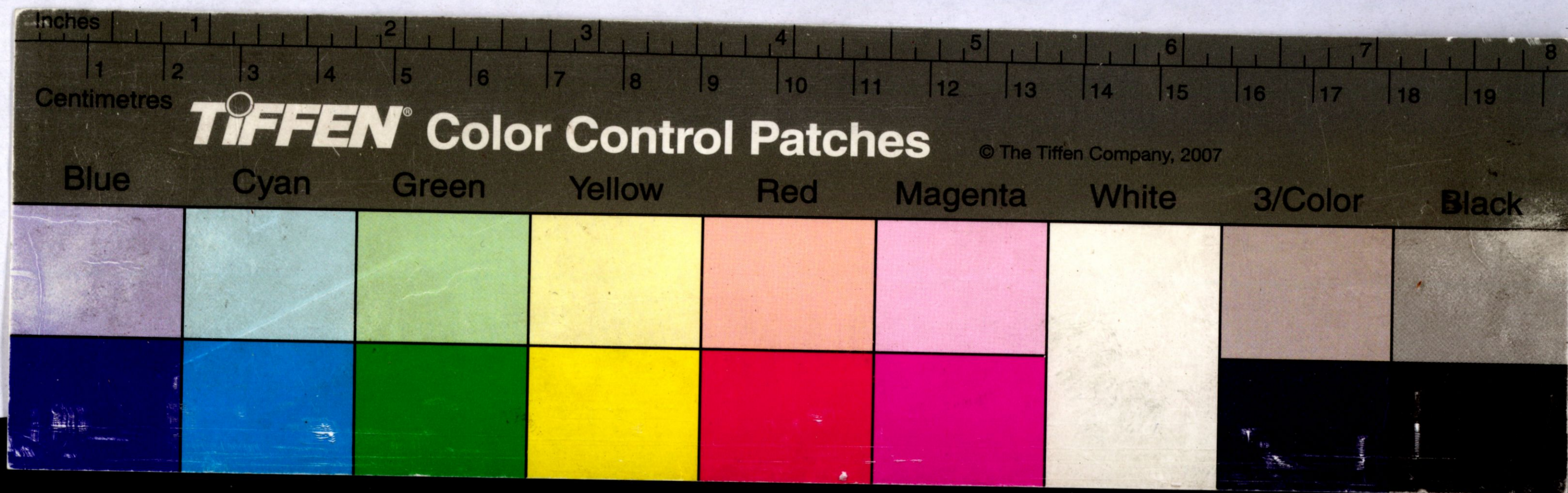
lege

lege vetkezesnek, pag. 58. l. 11. le: ujjulva
pag. 73. l. 19. lege viselesekkel, pag. 84. l. 22.
le: halakat, pag. 85. l. 2. le: ember. pag. 103.
le: sentenciazhassanak. pag. 109. l. 17.
ökke, pag. 128. l. 5. le: noha, pag. 152.
ult. de Ezechiafi, pag. 159. l. 22. le: aláza-
t. g. ggal. pag. 174. l. 20. le: igazulhat. pag.
178. l. 4. le: viselelere, ibidem l. 22. le: tár-
sálagban, pag. 183. l. ult. le: neked, pag.
196. l. 23. lege irgalmasságnak veghetet-
len. pag. 149. l. 20. le: emlékeztet, Ezeken
kívül ha nemely igeekben egy betűvel
több avagy kevesebb eset, vagy egygyik be-
tű az másik helyet változtatot volna,
az olvasó Könnyen helyere
állathattya.

V E G E.

...biorum, 15 Ca. 17.
az parányak elédél az
hol vagy... on f...
hogy nem... mint az
h... ökröknek...
hol vagy... gyűlölsz.

Az nyomtatás közben eset fogyatkozások.

Iollichet forgalmatosan igyekeztek
azon hogy ez Könyvcskenek nyom-
tatásban fogyatkozás ne esnek, de
mindazáltal akaratkellen-is törtent
nehel, melyet az kegyes olvasó így al-
lason helyere pag. 13. Lin. 13. lege ez, pag.
16. l. 25. lege hitnek, pag. 31. l. 24. lege vót,
pag. 36. l. 6. lege Augustinus, pag. 38. l. 13.
lege vallani, pag. 43. l. 14. lege az, pag. 53. l.
14. lege appellat, pag. 73. l. 1. lege ketel-
kedes, pag. 77. l. 17. lege melyre, pag. 90. l.
23 lege Barany. pag. 91. l. 4. lege feleletevel.

Az kegyes élet Praxissában való
fogyatkozásokat az olvasó így
jobbítsa meg.

Pag. 4. Lin. 24. lege leven, pag. 14 l. 23. lege
uyj onnan, pag. 27. l. 3. leg: akaratomnak,
pag. 32. l. ult. lege igerted, pag. 38. l. ult. há-
za. tól, pag. 41. l. 8. lege mertekletes, pag.
49. l. 14. lege gyarlóságomból, pag. 51. l. 21.
lege

lege vetkezesnek, pag. 58. l. 11. le: ujulv.
pag. 73. l. 19. lege viseletével, pag. 84. l. 22.
le: halakat, pag. 85. l. 2. le: ember. pag. 103.
le: sentenciazhasanak. pag. 109. l. 17.
ökke, pag. 128 l. 5. le: noha, pag. 152.
le: Ezechiafi, pag. 159. l. 22. le: aláza-
teggal. pag. 174. l. 20 le: igazulhat. pag.
178. l. 4. le: viseletére, ibidem l. 22 le: tár-
sagban, pag. 183. l. ult. le: neked, pag.
196. l. 23. lege irgalmassaganak veghetet-
len. pag. 149. l. 20. le: emlékeztet, Ezeken
kívül ha nemely igékben egy betűvel
több vagy keveseb élet, vagy egyik be-
tű az másik helyet változtatot volna,
az olvasó Könnyen helyere
allathattya.

V E G E.

örbium, 15 Ca. 17.
az parányi kedele az
hol vagy *Ugyon* *szervác*
hogy *nem* *mint* *az*
hizlalt *öröknek* *24*
hol vagy *gyűlölfeg*.

